

ΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΣΟΣ

ΤΑΞΙΣ Δ'

ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΦΟΙΒΟΥ"
ΑΘΗΝΑΙ

-??

Μοισών Ναύτης! Θήκη από το Ινστιτούτο Εκπαίδευσης της Ελλάδας

ΑΝΤΩΝΙΟΥ Π. ΜΠΕΝΕΚΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΛΞΙΣ Δ'

Συνεργασία : TR. ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΦΟΙΒΗ»
ΑΘΗΝΑΙ

17034
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Οι πρῶτοι κατοίκοι τῆς Ἑλλάδος

‘Η Ἰστορία μας, καθώς ξέρομε, ἀρχίζει ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες χρόνια πρὸ Δημοκρίτου καὶ εἶναι ἡ ἐνδοξότερη σ' ὅλον τὸν κόσμο. ‘Η Μυθολογία μας φθάνει στὰ ἔξη χιλιάδες χρόνια καὶ πιὸ πέρα.

Δυστυχῶς δὲν ἔχομε γραπτὰ μνημεῖα νὰ γνωρίσωμε τὴν ζωὴ τῶν πρώτων κατοίκων τῆς Ἑλλάδος. Ἀπὸ τούς μύθους καὶ τίς παραδόσεις καταλαβαίνομε πώς εἶχαν ἀναπτύξει πολιτισμὸν ἀπὸ τὰ παλαιὰ χρόνια καὶ ἦταν ὑπερήφανοι γι' αὐτό.

‘Η Μυθολογία μᾶς λέγει πώς τὸ δνομα τὸ πήραμε ἀπὸ κάποιον Ἑλληνα ποὺ ἐζοῦσε στὰ πολὺ παλιὰ χρόνια στὴν Θεσσαλία.

Τὰ παιδιά τοῦ Ἑλληνα καὶ οἱ ἀπόγονοί τους ὠνομάστηκαν Ἑλλήνες.

‘Αλλὰ ἡ Ἰστορία μᾶς λέγει πώς στὴν Ἡπειρο, κοντὰ στὸ Μαντεῖο τῆς Δωδώνης, κατοικοῦσαν οἱ Σελλοὶ ἡ Ἑλλοί, ποὺ θὰ εἰπῇ ὑψηλόσωμοι ἄνθρωποι ἡ ἄνθρωποι τῶν ὑψηλῶν βουνῶν.

‘Απὸ αὐτοὺς ἐμεῖς πήραμε καὶ τὸ δνομα.

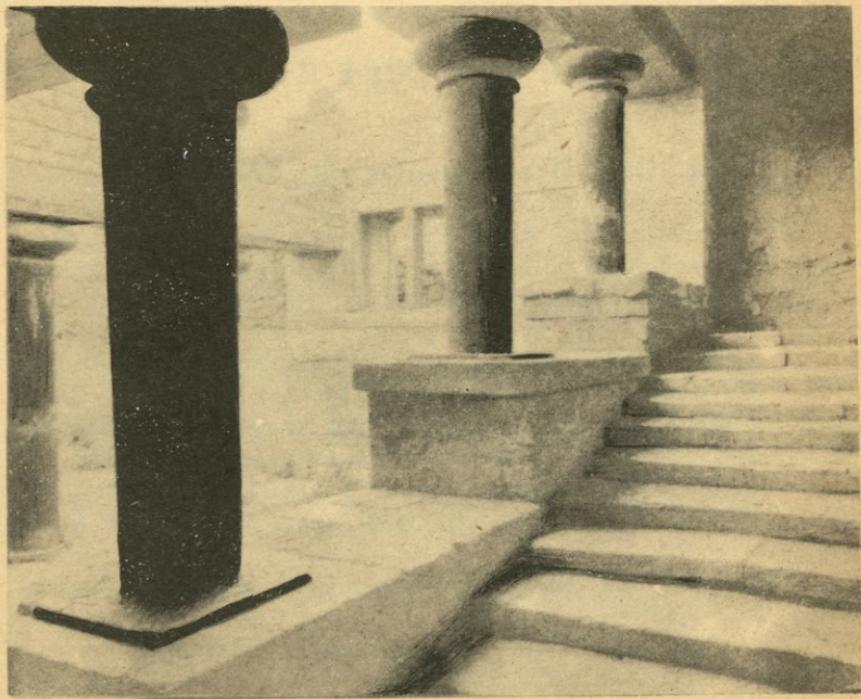
Αλήθεια, οἱ πρῶτοι κατοικοῦσαν ἄλλοι στὰ βουνὰ μὲ τὰ κοπάδια τους καὶ ἄλλοι στοὺς κάμπους ὡς γεωργοί. Ὁρεινὴ καθὼς εἶναι ἡ γύρφα μας, δὲν εῖχαν τὰ μέσα νὰ ἐπικοινωνοῦν μεταξύ τους. Πολλοὶ μάζι ἀποτελοῦσαν μία ὁμάδα μὲ ξεχωριστὸ δνομα. "Ἄλλοι λέγονταν Κάρες, ἄλλοι Θεσπρωτοί, Δαναοί, Δωδωναῖοι, Μακεδόνες κ.λ.π.

"Ἐτσι σκορπισμένοι σὲ ὅμαδες στὰ διάφορα μέρη τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου ἀνέπτυξε ἡ κάθε μιὰ τὸ δικό της πολιτισμό.

Οἱ πρῶτοι "Ἑλλήνες λέγονταν Πελασγοί. Αὐτοὶ ἔζησαν 7 χιλιάδες χρόνια π.Χ. καὶ μὲ τὸ ναυτικὸ τους ἐφθασαν ὡς τὴν Κύπρο καὶ τὴν Ἰταλία.

Οἱ Κρῆτες μὲ κέντρο τις δύο πόλεις, τὴν Κνωσσὸ καὶ τὴν Φαιστὸ, εἶχαν τὸ δικό τους Κρητικὸ πολιτισμό.

Μετὰ τοὺς Πελασγοὺς ἀρχισαν νὰ κατεβαίνουν οἱ βόρειοι Ἕλληνικοι λαοί.

Απὸ τὰ ἀνάκτορα τῆς Κνωσσοῦ ὅπως εἶναι σήμερα

Πρῶτοι ἦλθαν οἱ Ἱωνεῖς. Ἐκτισαν πόλεις ἀπὸ τίς ὁποῖες ἡ σπουδαιότερη ἦταν ἡ Ἀθήνα, ποὺ ἔγινε τὸ κέντρον τῆς Ἑλλάδος.

Μετὰ κατέβηκαν οἱ ὑψηλόσωμοι Ἀχαιοὶ, ποὺ κατοίκησαν στὴν Πελοπόννησο καὶ ἐφθασαν ὡς τὴν Κρήτη (1.450 π.Χ.). Αὐτοὶ ἀνέπτυξαν τὸν μεγαλύτερο πολιτισμό, ποὺ λέγεται Μυκηναῖς. Οἱ Ἀχαιοὶ μὲν ἀρχηγὸς τὸν Ἀγαμέμνονα ἔκαναν καὶ τὸν περιφέρητον Τρωϊκὸ Πόλεμο.

Τέλος, πιὸ δρμητικοὶ κατέβηκαν οἱ Δωριεῖς. Αὗτοὶ ἐρήμωσαν τὴν Ἑλλάδα. Ἐδιωξαν πολλοὺς κατοίκους καὶ ἐκτισαν τὴν Σπάρτη στὴν Πελοπόννησο. Πολλοὺς ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοὺς ἔκαναν εἰλωτες, δηλ. δούλους καὶ δόλους περιοίκους, δηλ. τοὺς ἐπέτρεψαν νὰ ἐργάζωνται στὰ κτήματά των ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν.

Ἡ μετακίνησις αὐτὴ τῶν Δωριέων ὀνομάστηκε Κάθοδος τῶν Ἡρακλειδῶν, γιατὶ ἔλεγαν πώς ἦταν ἀπόγονοι τοῦ Ἡρακλῆ, ποὺ τοὺς εἶχε διώξει ὁ Εὔρυσθέας καὶ τώρα ἔρχονταν πάλι στὴν πατρίδα τους.

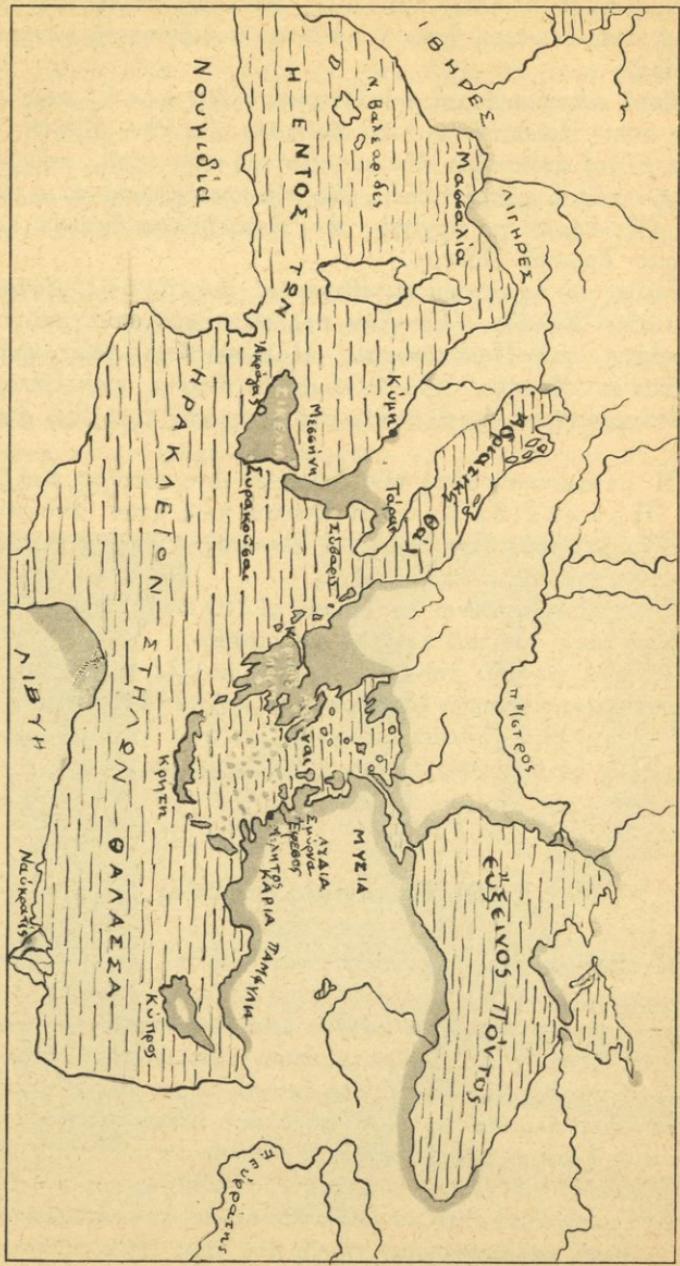
Οἱοι οἱ παραπάνω λαοὶ εἴναι οἱ Ἑλληνες, ποὺ ἀνέπτυξαν στὴ γύρω μας τὸν πιὸ λαμπρὸ πολιτισμό.

Ἄν καὶ μεταξύ των βρίσκονταν πολλὲς φορὲς σὲ ἔγθρα, ὅλοι τοὺς ὅμως εἶχαν τὴν ἴδια θρησκεία καὶ τὰ ἴδια ἥθη καὶ ἔθιμα. Μίλοῦσαν τὴν ἴδια γλῶσσα καὶ γνώριζαν πώς ἦταν ἀδελφοὶ Ἑλληνες. Τοὺς ξένους τοὺς ἔλεγαν «Βαρβάρους».

2. Οι Ἑλληνικὲς ἀποικίες

Οἱ Ἑλληνες ὅλο καὶ πλήθαιναν. Ἡ γῇ ποὺ κατοικοῦσαν ἦταν ὅμορφη, ἀλλὰ φτωχὴ καὶ δὲν τοὺς ἔδινε τὸν καρπὸ ποὺ γρειάζονταν. Ἀναγκάστηκαν νὰ κάνουν ἐμπορικὸ στόλο γιὰ νὰ ταξιδεύουν σὲ ξένες χῶρες, νὰ μεταφέρουν ἐμπορεύματα. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ δὲν ἦταν ἀρκετό. Τὰ ταξίδια ἔκαναν σοφοὺς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ δὲν ἐμεγάλωναν τὴ γῆ. Γι' αὐτὸ ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ πολλὲς οἰκογένειες ἡ καὶ χωριὰ ὀλόκληρα ἀφίναν τὴν πατρίδα τους Ἑλλάδα καὶ ξεκινοῦσαν γιὰ ξένους τόπους πιὸ πλούσιους καὶ πιὸ εὐρύχωρους. Στὰ μέρη αὐτὰ ἐκτιζαν χωριὰ καὶ πόλεις ποὺ λέγονταν ἀ ποικίες. Ἐκεῖ καλλιεργοῦσαν τὴ γῆ ποὺ τοὺς ἔδινε ἄφθονο καρπὸ

Οι Εγνατίας έπονοι θηρευούσαν σ' ανθεκτική τη Μεσόβουλο

καὶ ἐμπορεύονταν μὲ τὴν κυρίως Ἑλλάδα καθὼς καὶ μὲ ἄλλους
ξένους λαούς.

Ἐκεῖ ἔκαναν σχολεῖα καὶ ἐμάθαιναν τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα,
ἔκτιζαν ναοὺς καὶ ἐλάτρευαν τοὺς Ἰδίους Θεούς ποὺ εἶχαν καὶ
στὴν Ἑλλάδα καὶ ἔτσι σιγὰ-σιγὰ οἱ ἀποικίες ἔγιναν κομμάτια τῆς
Ἑλλάδος.

Χιλιάδες χρόνια διατηρήθηκαν οἱ ἀποικίες αὐτὲς σὰν ἑλλη-
νικὰ μέρη. "Οταν δύως ἡ Ἑλλάδα ἔξασθένησε, οἱ ἀποικίες ὑπο-
τάχτηκαν στοὺς διαφόρους βάρβαρους λαούς, ὃ πληθυσμὸς ξερρι-
ζώθηκε καὶ σήμερα ἐλάχιστα λείψανα σώζονται ποὺ μαρτυροῦν
τὴν μεγάλη ἔκείνη δόξα.

A'. Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΕΝΩΝΕΙ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ

1. Οἱ Ναοὶ καὶ οἱ Βωμοὶ

"Οσο διαφορετικοὶ καὶ ὅν ἦσαν μεταξύ τους οἱ διάφοροι
κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος, τοὺς ἔκανε ἔνα λαὸς ἡ Ἰδια γλῶσσα, ποὺ
μιλοῦσαν ὅλοι καὶ πρὸ πκντὸς ἡ Ἰδια Θρησκεία. Οἱ Ἑλληνες
εἶχαν βαθειὰ θρησκευτικὴ πίστι.

Βέβαια, ἀκόμη δὲν εἶχαν βρῆ τὸν ἀληθινὸ Θεὸ, ποὺ ἐδίδαξε
πολὺ ἀργότερα ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ ἐλάτρευαν μὲ ἀληθινὴ πίστι τοὺς
θεούς των. Καὶ, καθὼς ξέρομε, οἱ πιὸ σπουδαῖοι ἦσαν οἱ 12 Ὁ-
λύμπιοι θεοί.

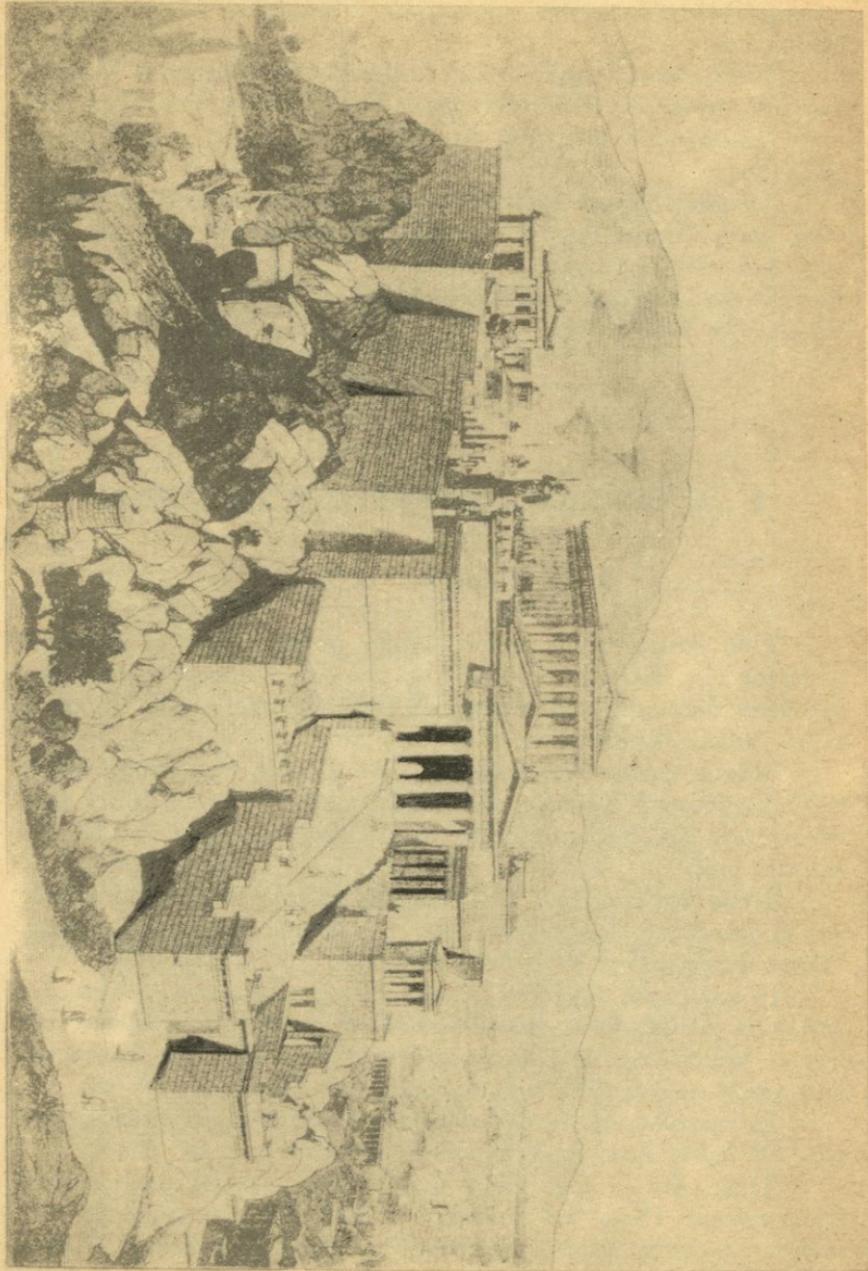
Στοὺς θεούς αὐτοὺς οἱ "Ἑλληνες ἀφιέρωναν μεγαλοπρεπεῖς
ναοὺς, ὅπως τὸν Παρθενώνα, ποὺ ἦτο ὁ πιὸ ὡραῖος τοῦ κόσμου.
"Ηταν ἀφιερώμένος στὴν θεὰ Ἀθηνᾶ.

Οἱ καλύτεροι τεχνίτες ἔκτιζαν τοὺς ναοὺς αὐτοὺς μὲ τὰ πιὸ
πολύτιμα ὄλικά, ὅπως τὸ μάρμαρο, τὸ χρυσάφι, τὸ ἐλεφαντό-
δοντο καὶ ἄλλα. Ἀκριβὰ ἀφιερώματα ἔστολιζαν τὸ ἐσωτερικὸ
τῶν ναῶν ποὺ ἔλαμπε ἀπὸ δύμορφιά καὶ ἀφθαστο μεγαλεῖο.

Τὸ προαύλιο τὸ ἐστόλιζαν ὡραῖα ἀγάλματα καὶ ὅμορφα κτί-
ρια. Οἱ ἱερεῖς ἦσαν ἱερὰ πρόσωπα καὶ σεβαστὰ ἀπ' ὅλους.

"Οπου δὲν ὑπῆρχε ναὸς ἔκτιζαν βωμούς. Οἱ βωμοὶ ἦσαν
θυσιαστήρια. Γύρω ἀπ' αὐτοὺς οἱ "Ἑλληνες προσεύχονταν θυ-
σιάζοντας στοὺς Θεούς. Ἐπάνω στὸ βωμὸ ποὺ ἔκαιγε ἡ φω-

Α, Αθηναϊκή, θεός της Αθηναϊκής πόλεως, ο μάρτυρας της αρχαίας Ελλάδος.

τιὰ ἔρριγχαν ἔνα ζῶο σφαγμένο. Ἐπίστευαν πώς ἡ μυρωδιὰ εὐχαριστοῦσε τοὺς Θεούς καθὼς ἀνέβαινε στοὺς οὐρανούς.

"Αν δὲ καπνὸς ἐπήγαινε λίσσος πρὸς τὰ ἐπάνω, αὐτὸς ἐσῆμαινε πώς δὲ Θεός εἶναι εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν θυσία καὶ τὴν προσευχήν. "Αν πήγαινε λοξὰ, ἥταν θυμωμένος. "Ετσι εἴγηγοῦσαν τὰ σημεῖα αὐτὰ οἱ μάντεις.

Πολλὲς τέτοιες θυσίες ἔκαναν οἱ ἀρχαῖοι. Ποτὲ δὲν λησμονοῦσαν νὰ προσεύχωνται πότε παρακαλώντας καὶ πότε εὐχαριστώντας τοὺς Θεούς. Μετά τὴν θυσία τὰ ψημμένα σφάγια τὰ μοίραζαν σὲ πλούσια τραπέζια κι' ἔκαναν πανηγύρια καὶ ἑορτές.

2. Τὰ μαντεῖα

Οἱ ἀρχαῖοι "Ἐλληνες" ἐπίστευαν πώς μποροῦσαν νὰ μιλοῦν στοὺς Θεούς των καὶ νὰ ἔχουν τὴν βοήθειά τους. "Ετσι ὅταν ἥθελαν νὰ ρωτήσουν γιὰ κάτι σπουδαῖο, ἐπήγαιναν προσκυνηταὶ σὲ ὡρισμένους Ἱεροὺς τόπους καὶ ζητοῦσαν νὰ μάθουν πώς θὰ πᾶνε οἱ δουλειές τους, ἢν πρέπη νὰ κάνουν πόλεμο, ἢν θὰ νικήσουν τὸν ἔχθρό, ἢν θὰ ταξιδέψουν μὲ ἀσφάλεια.

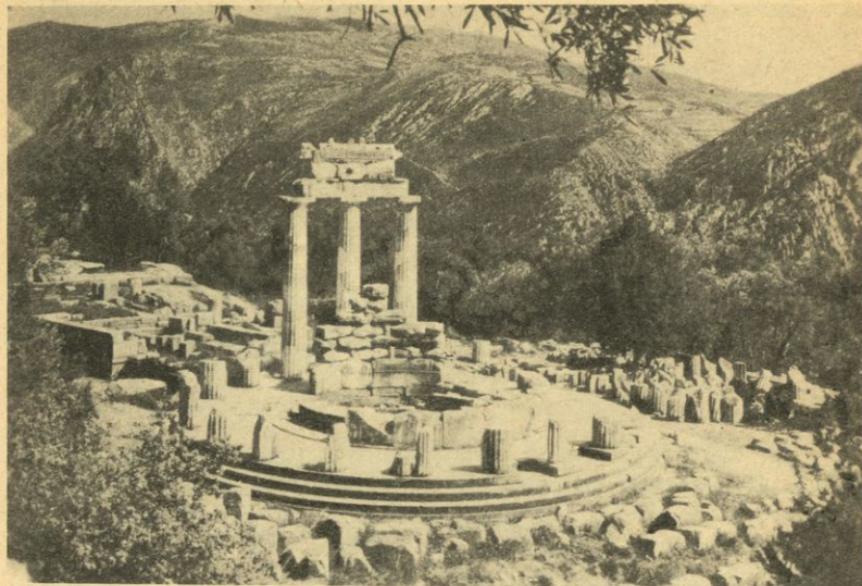
Γ' αὐτὸς τὸ σκοπὸ ἔκτισαν μεγάλους ναοὺς, ποὺ τοὺς ἔλεγαν Μαντεῖα. Ἐκεῖ ἦσαν σοφοὶ Ἱερεῖς ἀφοσιωμένοι στὸν θεὸν καὶ ἔδιδαν ἀπαντήσεις. Οἱ ἀπαντήσεις αὐτὲς λέγονταν χρησμοί.

Δύο ἦσαν στὴν Ἐλλάδα τὰ σπουδαιότερα μαντεῖα.

α) Τὸ πιὸ ἀρχαῖο ἥτο τὸ μαντεῖον τῆς Δαιδώνης. Ἡ ταν κτισμένο στὴν κοιλάδα τῆς Δωδώνης κοντὰ στὸ βουνὸ Τόμαρος ('Ολύτσικα). Ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ τὶς γέρικες βελανιδιές, οἱ Ἱερεῖς προσεύχονταν μὲ κατάνυξι καὶ ἐνόμιζαν πώς ἀκούγαν μέσα ἀπὸ τὸν θόρυβο τῶν φύλλων τὶς μαστικές φωνὲς τοῦ Θεοῦ.

β) Μὰ τὸ πιὸ φημισμένο ἥτο τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν. Ἡ ταν κτισμένο στὸν καταπράσινο Παρνασσὸ πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνα. Τὸ τιμοῦσαν ὅχι μόνον οἱ "Ἐλληνες, ἀλλὰ καὶ οἱ ξένοι λαοί. Τὶς ἀπαντήσεις καὶ τὶς συμβουλὲς, ποὺ ἔδιδε, ὅλοι οἱ "Ἐλληνες τὶς ἐκτελοῦσαν.

Ἐκεῖ ἀνάμεσα στοὺς σοφοὺς Ἱερεῖς ἦσαν καὶ μιὰ Ἱέρεια, ποὺ λεγόταν Πυθία. "Οταν κάποιος ζητοῦσε συμβουλὴ, ἡ Πυθία ἐνήστευε τρεῖς ἡμέρες. Τὴν τρίτη ἡμέρα λουζόταν σὲ μιὰ πηγή, ποὺ λεγόταν Κασταλία. Μετὰ ἐπίνε νερὸ ἀπὸ ἄλλη πηγή, τὴν Κασσοτίδα. Τέλος ἀνέβαινε σ' ἔνα τρί-

πιού πού βρισκόταν πάνω ἀπὸ ἔνα ἄγοιγμα τῆς γῆς. Κάτω ἔκαιγχαν δάφνες καὶ αὐτὴ μασοῦσε δαφνόφυλλα. Οἱ καπνοὶ τὴν ἔζάνιζαν καὶ ἀρχίζε νὰ λέγῃ πολλὰ ἀνακατεμένα λόγια. Οἱ Ἱερεῖς τότε τὰ ἔβαζαν σὲ σειρὰ καὶ τὰ ἔδιδαν στοὺς ἀπεσταλμένους. Αὐτὰ ἦταν ἡ ἀπάντησι, ποὺ ἀλλοιῶς τὴν ἔλεγαν χρησμό.

Αὐτὰ ἐπίστευαν γιὰ τὰ μαντεῖα.

3. Οἱ κοινοὶ ἀγῶνες

Εἴπαμε πιὸ πάνω πὼς οἱ "Ἐλληνες ἔκαναν πολλὲς ἑορτές. Μ' αὐτὲς τὶς ἑορτὲς τιμοῦσαν τοὺς θεοὺς τῶν. Κάθε πόλις εἶχε τὶς δικές της. Εἶχαν ὅμως καὶ κοινὸς ἑορτὲς στὶς ὁποῖες πολλὲς πόλεις μαζεύονταν κι' ὅλες μαζὶ πανγγύριζαν.

Σ' αὐτὲς, ἔκτὸς ἀπὸ τὴν προσευχὴν καὶ τὶς θυσίες, ἔκαναν ἀγῶνες, ποὺ ἐκρατοῦσαν πολλὲς ἡμέρες, διότι οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοι μας ἀγαποῦσαν τὴν γυμναστική. "Ηθελαν νὰ κάμουν ὥραιο καὶ γερὸ σῶμα.

Οἱ σπουδαιότεροι ἀγῶνες ἦσαν τέσσερες.

1) Τὰ Πύθια. Γίνονταν στοὺς Δελφοὺς πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος.

2) Τὰ Ἰσθμια. Γίνονταν κοντά στὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδώνα.

3) Τὰ Νέμεα: Γίνονταν στὴν Νεμέα πρὸς τιμὴν τοῦ Διός.

4) Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες: Ἡταν οἱ πιὸ σπουδαῖοι καὶ μεγάλοι.

Σ' αὐτοὺς τοὺς ἀγῶνες ἔπαιραν μέρος μόνον οἱ "Ἐλληνες. Οἱ ξένοι, δηλ. οἱ «βάρβαροι», δὲν γίνονταν δεκτοί. Αὔτὸς δείχνει πῶς οἱ "Ἐλληνες μεταξὺ τοὺς ἐθεωροῦντο σὰν ἔνας λαὸς ξεγωριστὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

4. Πῶς ἐγίνοντο οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες γίνονταν σ' ἔνα ώραῖο τοπίο τῆς Ὀλυμπίας, κοντὰ στὸν Ἀλφειὸν ποταμὸν, κάθε 4 χρόνια πρὸς τιμὴν τοῦ Διός. Σ' αὐτοὺς ἔπαιραν μέρος οἱ "Ἐλληνες ὅλου τοῦ κόσμου, ὅπου καὶ ἀν κατοικουσαν.

"Οταν πλησίαζε ὁ καιρὸς τῶν ἀγῶνων, οἱ κήρυκες ἔτρεχον καὶ διαλλοῦσαν σ' ὅλη τὴν Ἐλλάδα ἵνα παύσουν οἱ πόλεις· καὶ οἱ ἔγχρες μεταξὺ τῶν Ἐλληνικῶν πόλεων. "Ολοι οἱ "Ἐλληνες" ἐγίνοντο ἀδελφοὶ καὶ εἶχαν ἔναν σκοπό: Ποιὸς θὰ νικήσῃ στοὺς ἀγῶνες. Καὶ δὲν γίνονταν μόνον γυμναστικοὶ ἀγῶνες, ἀλλὰ καὶ Μουσικοὶ καὶ Ποιητικοί, δηλαδὴ ἔπαιζαν καὶ τραγουδοῦσαν ὕμνους οἱ μουσικοὶ καὶ οἱ ποιηταὶ ἀπήγγελλαν ποιήματα ἢ ἔπαιζαν σὲ θέατρο. Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἦταν πραγματικὸ κέντρον μορφώσεως.

Οἱ πρῶτοι καὶ καλύτεροι ἀγῶνες ἦταν τὸ πένταθλον. Δηλαδὴ οἱ νέοι ἀγωνίζονταν σὲ πέντε κύρια ἀγωνίσματα: Στὸ τρέξιμο, στὸ πήδημα, στὸ πάλεμα, στὸ ἀκόντιο καὶ στὸ δίσκο.

'Εκτὸς ἀπ' αὐτὰ δοκιμάζονταν στὸ παγκράτιο δῆλο. στὴν πάλη καὶ πυγμαχία, στὶς ἴπποδρομίες καὶ ἀρματοδρομίες.

Οἱ ἀθληταὶ πρὶν ὀρχίσουν, ἔκαναν θυσίες καὶ ὀρκίζονταν πῶς θὰ ἀγωνισθοῦν τίμια. Τὴν τελευταία ἡμέρα γινόταν τὸ στε-

φάνωμα τῶν νικητῶν. Τί γινόταν τότε δὲν περιγράφεται. Οἱ Ἐλλαῖοι δικεῖσθαι στεφάνων μὲν ἔνα κλωνάρι ἐλιᾶς, ποὺ τὸ ἔλεγχον κότινο, τοὺς νικητές. "Ἐναὶ ἀγόρι μὲν χρυσὸν μαχαῖρι ἔκοβε τὸ τιμητικὸν αὐτὸν κλωνάρι. Ὁ Κήρυκας ἐφώναζε τὸ ὄνομα τοῦ νικητοῦ νὰ τὸ ἀκούσουν ὅλοι. Οἱ φίλοι καὶ συμπατριῶτες του τὸν ἔπαιρον στὰ χέρια καὶ τὸν γυρνοῦσαν στὸ στάδιο, ἐνῷ ὅλος ὁ κόσμος ἔζητωκραυγάζε. "Οταν γύριζαν στὴν πατρίδα τους, γιρέμιζαν ἔνα κομμάτι ἀπὸ τὰ κάστρα, νὰ δείξουν πώς μὲ τέτοια παλληκάρια δὲν φοβοῦνται τὸν ἔχθρο. Τὸ ὄνομά του γράφοταν μὲ χρυσὰ γράμματα σὲ εἰδικὲς στῆλες στὴν Ὀλυμπία. "Αὐτὸν νικοῦσε τρεῖς φορὲς, ἔστηγε ἔκει καὶ τὸ ἀγαλμά του.

Καθώς είπαμε, δὲν ήταν μόνον αύτοὶ οἱ ἀγῶνες. Ἐκεῖ ἀγωνίζονταν οἱ ποιηταὶ ἀπαγγέλλοντας τὰ ποιήματά των, οἱ τραγικοὶ παίζοντας στὸ θέατρο τὶς τραγωδίες των, οἱ μουσικοὶ ἐκτελώντας τοὺς ὅμνους των.

Εἶχαν ὡραῖο θέατρο στὴν Ὀλυμπία, μεγάλο ἵπποδρόμιο γιὰ τὶς ἵπποδρομίες καὶ ἄρματοδρομίες. Ὑπῆρχε ἀκόμη ναὸς τοῦ Διὸς μὲ τὸ καλύτερο ἄγαλμα τοῦ θεοῦ, ποὺ τὸ εἶχε κάμει ὁ ξακουστὸς γλύπτης Φειδίας καὶ γύρω ὁ τόπος ἦταν στολισμένος μὲ ὡραῖα ἀγάλματα θεῶν καὶ ἥρωών. Οἱ σημερινὸς ἐπισκέπτης σταματᾷ μὲ θαυμασμὸ μπρὸς στὰ χαλάσματα μιᾶς δοξασμένης ἐποχῆς.

* * *

— Διηγοῦνται πῶς κάποτε στὴν Ὀλυμπία ἔνας γέρος εἶχε δύο παιδιὰ ποὺ θὰ λάβαιναν μέρος στοὺς ἀγῶνες. Τὰ δύο του παιδιὰ ἐνίκησαν καὶ βγῆκαν πρῶτοι. Τὴν ὕρα ποὺ ὁ κόσμος τὰ χειροκροτοῦσε καὶ τὰ τριγυρνοῦσε σ' ὅλοκληρο τὸ στάδιο ὁ κακημένος ὁ γέρος ἀπὸ τὴν μεγάλη του χαρὰ πέθανε ἐκεῖ. Τί δείχνει αὐτὸ;

— Μία γυναικα Ροδίτισσα εἶχε τὸ παιδί της στὴν Ὀλυμπίᾳ ποὺ ἀγωνίζόταν. Μὰ δὲν ἐπέτρεψαν στὶς γυναικες νὰ παρακολουθήσουν τοὺς ἀγῶνες. Αὐτὴ τότε ντύθηκε ἀνδρικὰ καὶ μπῆκε. Μὰ ὅταν ὁ γυνός της ἐνίκησε καὶ ἔτρεξε νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ τὴν κατάλαβον πῶς ήταν γυναικα. Ἄντι νὰ τὴν τιμωρήσουν τὴν ἐθαύμασσαν. Καὶ αὐτὸ τί σᾶς φανερώνει;

5. Ἀμφικτυονίες

‘Η κοινὴ Θρησκεία ἔκανε τοὺς “Ἐλληνες νὰ ἐνώνωνται καὶ μὲ ἕνα ἄλλον τρόπο, μὲ τὶς ’Α μ φικ τυ ο νί ες. ’Η ἰδέα αὐτὴ ἦταν σοφὴ καὶ ἀγια. Οἱ Ἀμφικτυονίες ἦταν ἐνώσεις διαφόρων πόλεων καὶ εἶχαν σκοπὸ νὰ συγκρατήσουν τὰ πάθη καὶ τὸ μῖσος ποὺ κυριαρχοῦσσαν τοὺς “Ἐλληνες κατὰ τοὺς πολέμους, νὰ προλάβουν ἀπάνθρωπες καταστροφές, νὰ συναδελφώσουν τοὺς “Ἐλληνες κ.λ.π.

‘Η πρώτη καὶ μεγαλύτερη “Ἐνωση, δηλαδὴ Ἀμφικτυονία, ἦταν ἡ Ἀμφικτυονία τῶν Δελφῶν μὲ κέντρο τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν. Οἱ ἱερεῖς τοῦ μαντείου εἶχαν τὴν ἰδέα αὐτὴ καὶ στὴν ἀρχὴ αὐτοὶ μόνοι ἔπαιρναν ἀποφάσεις ποὺ ἦταν ἱερές, δηλ. δλες οἱ πόλεις ποὺ ἀνῆκαν στὴν ἔνωσι αὐτὴ ἔπρεπε νὰ σέβωνται καὶ νὰ τηροῦν τὶς ἀποφάσεις τῶν ἱερέων. Ἀργότερα ὅμως οἱ πόλεις ἔστελναν ἀντιπροσώπους στὸ μαντεῖο καὶ δλοι μαζὶ οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτοὶ ἔπαιρναν ἀποφάσεις. Στὴν ἔνωσι αὐτή, ἦσαν γραμ-

μένες οι μεγαλύτερες πόλεις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὅπως ἡ Ἀθήνα, ἡ Θήβα, οι πόλεις τῆς Πελοποννήσου. Ἀργότερα ἔγινε μέλος καὶ ὁ βασιλιάς τῆς Μακεδονίας, Φίλιππος.

"Οταν οἱ ἀντιπρόσωποι καὶ οἱ ἱερεῖς ἐπαιρναν μία ἀπόφασι, ὅλες οι πόλεις ἥταν ὑποχρεωμένες νὰ τηρήσουν τὴν ἀπόφασι, ἄλλοιως οἱ ἄλλες πόλεις ὅλες μαζὶ μὲ στρατὸν ἀνάγκαζαν τὴν πόλιν, ποὺ δὲν ὑπήκουσε στὶς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου, νὰ συμμορφωθῇ.

Νά τί εἰδους ἀποφάσεις ἐπαιρναν, νά μερικές : "Οταν πολεμοῦσαν μεταξύ τους νὰ μὴ καταστρέψῃ, ἡ μία πόλις τὰ χωράφια τῆς ἄλλης, ἢ νὰ μὴ κόβῃ τὸ νερὸν καὶ πεθαίνουν τὰ γυναικόπαιδα ἀπὸ τὴ δίψα. Ἀποφάσιζαν, ἐπίσης, νὰ μὴ παίρνη ἡ μία πόλις τὰ κτήματα τῆς ἄλλης κ.λ.π.

'Εκτὸς ἀπὸ αὐτὴ κι' ἄλλες πόλεις σὲ όλες περιοχὲς τῆς Ἑλλάδος ἔκαναν παρόμοιες Ἀμφικτυονίες. Σὲ κάθε περιοχὴ, δηλαδή, οἱ πόλεις ἔκαναν μία ἔνωσι μὲ κέντρο ἓνα Ἱερό. Μία τέτοια Ἀμφικτυονία εἶχαν οἱ πόλεις τῶν νησιῶν μὲ κέντρο τὸ Ἱερὸ τῆς Δήλου. "Αλλη ἥταν στὴ Μυκάλη, ποὺ τὴν εἶχαν κάνει οἱ πόλεις τῆς Ιωνίας. "Αλλη εἶχαν κάνει οἱ πόλεις τῶν ἀποικιῶν τῆς Κάτω Ιταλίας καὶ Σικελίας κ.ἄ.π.

Δυστυχῶς ὅμως οἱ ἐνώσεις αὐτὲς δὲν κατώρθωσαν νὰ συμβιβάσουν τὶς ἑλληνικὲς πόλεις γιατὶ ἡ κάθε πόλις ἐργαζόταν γιὰ τὰ δικά της συμφέροντα. Τὸ ἴδιο ἔκαναν καὶ οἱ Ἀμφικτυονίες πολλὲς φορὲς πιεζόμενες ἀπὸ ἵσχυροὺς βασιλεῖς. Γι' αὐτὸ σιγά-σιγά ἔξαφανίστηκαν καὶ οἱ Ἑλληνες ὠδηγήθηκαν σὲ ἐμφύλιο πόλεμο, ὅπως θὰ ἴδοιμε πολὺ πιὸ κάτω στὸ βιβλίο αὐτό.

— Ρωτῆστε τὸν δάσκαλό σας νὰ σᾶς ἐξηγήσῃ σὲ τὶ ὄμοιάζουν οἱ ἀρχαῖες ἀμφικτυονίες μὲ τὸν σημερινὸ Ο.Η.Ε. ('Οργανισμὸν 'Ηνωμένων 'Εθνῶν).

— Εχετε ἀκούσει γιὰ τὴν Κοινὴ Εὐρωπαϊκὴ 'Αγορά ;

Δίγα λόγια ἀκόμη

Καθώς εἰδαμε, οἱ Ἀρχαῖοι "Ἑλληνες ἀν καὶ δὲν ἐγνώριζαν τὸν ἀληθινὸ θέρος, ὅμως λάτρευαν μὲ πίστη τοὺς θεοὺς των. "Ολες τους οἱ πράξεις εἶχαν τὴν ρίζα τους στὴν θρησκεία κι' αὐτὸ τοὺς ἔκανε νὰ νοιάθουν σὰν ἀδελφοί.

Οἱ γιορτές, οἱ ἀγῶνες, τὰ πανηγύρια τους, τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα ἥταν τὰ ἔδια ἀνάμεσα σ' ὅλους τοὺς "Ἑλληνες.

Μὰ καὶ ἔνα ἄλλο στοιχεῖο τοὺς ἔκανε ἔναν λαό. "Η γλῶσσα... "Ολοι οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος μιλοῦσαν τὴν ἔδια γλῶσσα, τὴν 'Ἑλληνικὴ, ἀπὸ τὴν Κύπρο καὶ Κρήτη, ὡς τὴν Μακεδονία τὴν "Ηπειρο καὶ τὴ Θράκη. 'Απ' αὐτὴν κρατάει καὶ ἡ σημερινὴ δική μας γλῶσσα ποὺ τόσο τῆς ὄμοιάζει.

Β'— ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΝΟΜΟΘΕΤΑΙ

Ο ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ

1. Ποῖος ἦτο δὲ Λυκοῦργος

‘Ο Λυκοῦργος εἶναι δὲ πρῶτος μεγάλος νομοθέτης τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ή καταγωγή του ἦταν ἀπὸ τὴν Σπάρτην. Ἐκεῖ ἔκανε καὶ τοὺς νόμους του.

‘Η Σπάρτη, καθὼς ἐμάθαμε, ἦταν μία ἀπὸ τις πιὸ ἴσχυρὲς πόλεις τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Ἑλλάδος. Τὴν ἔκτισαν κοντὰ στὸν ποταμὸν Εύρωτα καὶ τὸ βουνὸν Ταύγετο οἱ Δωριεῖς, ποὺ ὀνομάστηκαν ‘Ηρακλειδεῖς.

Τοὺς παλαιοὺς κατοίκους, καθὼς ξέρομε, τοὺς ἔδιωξαν ἀπὸ τὴν πόλιν. ‘Ἄλλους ἔκαμαν περιοίκους καὶ ἄλλους εἴλωτες. Οἱ εἴλωτες ἦταν δοῦλοι. Οἱ περιοίκοι ἦταν ἑλεύθεροι νὰ καλλιεργοῦν τὰ κτήματά τῶν γύρω ἀπὸ τὴν πόλιν. Μέσα στὴν πόλιν κάθονταν μόνον οἱ Δωριεῖς, ποὺ λέγονταν Σπαρτιᾶτες. ‘Ολοι μαζὶ μὲ τοὺς εἴλωτες καὶ τοὺς περιοίκους ὠνομάζονταν Λακεδαιμόνιοι.

‘Απ’ ἐκεῖ λοιπὸν ἦταν καὶ δὲ Λυκοῦργος. ‘Ηταν ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως Πολυδεύκη. ‘Οταν πέθανε δὲ Πολυδεύκης, δὲ λαὸς ἔβαλε τὸν Λυκοῦργον νὰ βασιλεύῃ, ὥσπου ἡ βασίλισσα, ποὺ ἦταν ἔγκυος, νὰ γεννήσῃ. ‘Αν τὸ παιδί ποὺ θὰ γεννοῦσε ἦταν ἀγόρι, θὰ γινόταν αὐτὸν βασιλιάς.

Πράγματι ἡ βασίλισσα, δταν ἥλθε δὲ καιρὸς, ἐγέννησε ἀγόρι. ‘Ο Λυκοῦργος τὸ παρουσίασε στὸ λαό, ποὺ ἀπὸ τὴν χαρὰ του ὠνόμασε τὸ μικρό Χαρίλαο, ποὺ σημαίνει χαρὰ τοῦ λαοῦ. ‘Οταν μεγάλωσε δὲ Χαρίλαος, δὲ Λυκοῦργος, σὰν ἔντιμος ἀνθρώπος, παρέδωσε τὴν βασιλεία στὸν Χαρίλαο καὶ αὐτὸς ἔφυγε ἀπὸ τὴν Σπάρτην.

Ταξίδεψε στὴν Κρήτη, ὅπου ἐμελέτησε τοὺς νόμους τῆς, γιατὶ ἀπὸ τὰ πολὺ παλιὰ χρόνια ἡ Κρήτη ἦταν ξω.ουστὴ γιὰ τοὺς καλούς τῆς νόμους. ‘Απὸ ἐκεῖ ἐπῆγε δὲ Λυκοῦργος στὴν Αἴγυπτο, ὅπου ἔμαθε πολλὰ γιὰ τὴν ζωή, γιὰ τοὺς νόμους καὶ γιὰ τὰ

ἥθη καὶ ἔθιμα τῆς χώρας. Τέλος ἐπέρασε στὴν Ἀσία καὶ πολυταξιδεμένος καὶ πολύζερος τώρα, ἔγύρισε πάλι στὴν πατρίδα του.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνη, ἐπειδὴ ἡ Σπάρτη δὲν εἶχε καλοὺς νόμους, ἔγιναν μεγάλες ταραχές καὶ ὁ Χαρίλαος σκοτώθηκε σὲ ἐμφύλιο πόλεμο. Οἱ κάτοικοι τότε γιὰ νὰ ἡσυχάσῃ ὁ τόπος, κάλεσαν τὸν Λυκοῦργο νὰ τοὺς βάλῃ δίκαιους νόμους.

‘Ο Λυκοῦργος ἐδέχθηκε καὶ ἔγραψε τοὺς νόμους. “Γετερα κάλεσε τοὺς Σπαρτιᾶτες καὶ τοὺς ὥρκισε νὰ τοὺς φυλάγουν μέχρις ὅτου γυρίση ἀπὸ τὸ ταξίδι, ποὺ θὰ ἔκανε.

Μὰ δὲν ξαναγύρισε. “Ἐφυγε μακριά. “Οταν πέθανε λένε πῶς ἀφῆσε ἐντολὴν νὰ κάψουν τὸ σῶμα του καὶ τὴν στάχτη του νὰ τὴν ακορπίσουν, νὰ μὴν τὴν βροῦν καὶ τὴν φέρουν πίσω οἱ πατριῶτες του καὶ πατήσουν τὸν ὄρκο.

Αὐτὸς ἦταν ὁ Λυκοῦργος: Σοφὸς καὶ καλὸς Πατριώτης.

2. Οἱ νόμοι τοῦ Λυκούργου

Νὰ γιὰ ποιὰ πράγματα φρόντισε μὲ τοὺς νόμους του ὁ Λυκοῦργος: Γιὰ τὴν περιουσία, γιὰ τὸ πολίτευμα καὶ γιὰ τὴν ἀνατροφὴ τῶν παιδῶν.

α) Νόμοι γιὰ τὴν περιουσία: ‘Ο Λυκοῦργος κατάλαβε πῶς οἱ ταραχές εἶχαν αἰτία τὴν περιουσία. Οἱ ἴσχυροι καὶ ἐπιτήδειοι ἔπαιρναν τὰ κτήματα τῶν πτωχῶν. “Ετοι σιγὰ σιγὰ ὄλλοι ἤσαν πολὺ - πολὺ πλούσιοι καὶ ὄλλοι πολὺ - πολὺ πτωχοὶ ἢ δύολοι.

‘Ο Λυκοῦργος ἐπῆρε ἀπὸ ὅλους τὰ κτήματα καὶ μοίρασε σὲ ἵσια μερίδια τὴν γῆ σὲ ὅλους τοὺς κατοίκους. Αὐτὸς τὸ μερίδιο κανεὶς πιὰ δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τὸ πουλήσῃ καὶ γιὰ νὰ μὴν ἀγαποῦν τὸν πλοῦτο, ἔκοψε μεγάλα καὶ βαρειά νομίσματα ἀπὸ σίδηρο. “Ετοι οὔτε ἀξία εἶχαν, οὔτε εὔκολο ἤταν νὰ τὰ κρατάῃ κανεὶς. Ποιὸς θὰ μάζευε παλιοσίδερα τώρα;

Τέλος ὄλοι ἔφερναν ἀπὸ τὰ προϊόντα τους στὰ κοινὰ συστίτια. Οἱ ἀνδρες, ἀκόμη καὶ οἱ βρυσλεῖς, ἔτρωγαν ὄλοι μαζὶ τὸ ἔδιο φαγητό. Τὸ σπουδιότερο φαγητὸν ἤταν ὁ μέλας ζωμὸς, ποὺ γινόταν μὲ γοιρινὸν αἷμα καὶ κρέας, ξύδι, ὄλατι καὶ λάδι.

β) Νόμοι γιὰ τὸ πολίτευμα: Αὐτοὶ ὥριζαν πῶς θὰ διοικοῦνται οἱ Σπαρτιᾶτες. Πρῶτον στὴν Σπάρτη θὰ

βασίλευαν δύο βασιλεῖς. Αὐτοὶ στὸν πόλεμο ἦταν ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ. Στὴν εἰρήνη ἐφόροντιζαν νὰ ἐφαρμόζωνται οἱ νόμοι. Σιγὰ σιγὰ ἔχασαν τὴν δύναμι τους.

Δεύτερον, ὥρισε τὴ Γερουσία, ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν 28 γέροντες πάνω ἀπὸ 60 χρονῶν στὴν ἡλικία ἀπὸ τὶς πιὸ εὐγενικὲς οἰκογένειες. Αὐτοὶ ἦσαν οἱ σόβιοι, δηλαδὴ εἶχαν τὴν ἔξουσία ὡς τὸν θάνατο. "Εκαναν τοὺς νόμους καὶ τοὺς παρουσίαζαν στὸν λαὸν νὰ τοὺς ψηφίσῃ. Ἐπίσης ἐδίκαζαν βαρειὰ ἐγκλήματα, ὅπως τὸν φόνο, τὴν προδοσία κ.ἄ. Εἶχαν ἀκόμη δικαίωμα νὰ δικάζουν καὶ τοὺς βασιλεῖς.

Τρίτον, ἔβαλε τοὺς πέντε 'Εφόρους. Αὐτοὶ ἔβγαιναν ἀπὸ τὸν λαὸν κάθε χρόνο. Ἐφόροντιζαν νὰ τηροῦνται οἱ νόμοι καὶ ἡ τάξις. Εἶχαν στὴν διάθεσί τους 300 ἵππεῖς. Οἱ Ἐφόροι συνελάμβαναν τοὺς παραβάτας ἀκόμη καὶ τοὺς στρατηγοὺς καὶ βασιλεῖς καὶ τοὺς ἔστελναν στὴν Γερουσία νὰ τοὺς δικάσῃ. Ἐπαιρονταν ἀκόμη ἀποφάσεις, ἀν πρέπη νὰ κάμουν πόλεμο ἢ εἰρήνη ἢ συμμαχία καὶ ὅλα.

Τέλος δὲ τοὺς τοὺς νόμους καὶ τὶς ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων ἔκρινε δλαός. Αὐτὸς ἀποτελοῦσε τὴν Ἐκκλησία τοῦ Δήμου, ποὺ λεγόταν Ἀπέλλα. Στὴν Ἐκκλησία τοῦ Δήμου ἔπαιρον μέρος οἱ ἄνδρες ἀπὸ 30 χρονῶν καὶ ἄνω, μόνον ὅσοι ἦσαν καθαροὶ Σπαρτιάτες. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Δήμου ἔβγαζε τὴν Γερουσία καὶ τοὺς Ἐφόρους καὶ ἐψήφιζε τοὺς νόμους ποὺ ἔκανε ἡ Γερουσία.

γ) Ἡ ἀνατροφὴ τῶν παιδῶν : 'Ο Λυκοῦργος ἔδωσε μεγάλη προσοχὴ στὴν ἀνατροφὴ καὶ μόρφωσι τῶν παιδῶν. Ἡ ἀνατροφὴ τῶν παιδιῶν ἦταν πολὺ σκληρή. Γι' αὐτὸς οἱ Σπαρτιάτες ἔγιναν γεροὶ στρατιώτες καὶ ἀξιοί πολεμισταί. Αὐτὸς θὰ μάθωμε πιὸ κάτω.

3. Ἀνατροφὴ καὶ μόρφωσις τῶν Σπαρτιατῶν

'Αμέσως μετὰ τὴν γέννησι τὰ παιδιὰ τὰ ἔπαιρονταν οἱ γέροντες καὶ τὰ ἔξεταζαν. "Αν τὸ μωρὸ ἦταν ὑγιές καὶ ἀρτιμελὲς, δηλ. δὲν ἔλειπε τίποτε ἀπὸ τὸ σῶμα του, τὸ ἔδιδαν στὴν μητέρα του νὰ τὸ ἀναθρέψῃ ὡς τὰ ἐπτὰ χρόνια. "Αν ὅμως ἦταν κακοπλασμένο ἢ κακορίζικο τὸ ἔρριγχαν σὲ ἔνα γκρεμὸ, ποὺ λεγόταν Καιάδας.

"Απὸ τὰ ἐπτὰ χρόνια τ' ἀγόρια ἀφηγοῦνται τὸ σπίτι τους καὶ

ζοῦσαν σὲ στρατῶνες, ὅπου ὅλα μαζὶ γυμνάζονται καὶ μάθαιναν γράμματα ἀπὸ τὸν πατέραν ὁ μόνος.

Στὰ μεγάλα γυμναστήρια γύμναζαν σκληρὰ τὸ σῶμα τους καὶ φρόντιζαν νὰ γίνουν γεροὶ στρατιῶτες γιὰ νὰ ύπερασπίσουν τὴν πατρίδα τους. Τὰ κορίτσια ἔπαιρναν τὴν ἴδια μόρφωσι μὲ τὰ ἀγόρια.

Τὰ πρῶτα ἀγωνίσματα κρατοῦσαν ὡς τὰ 18 χρόνια καὶ ἦταν τὸ τρέξιμο, τὸ πήδημα, τὸ πάλεμα, τὸ ἀκόντιο καὶ ἄλλα. Ἀπὸ 18 χρονῶν γυμνάζονται στὴν πολεμικὴ τέχνη, δηλαδὴ πῶς νὰ ρίχνουν τὸ ἀκόντιο, πῶς νὰ σημαδεύουν μὲ τὰ τόξα, πῶς νὰ μάχωνται μὲ τὸ ξίφος, πῶς νὰ δρμοῦν ἐπάνω στὸν ἑχθρό, πῶς νὰ φυλάγωνται καὶ ἄλλα.

Ἐπρεπε νὰ συνηθίσουν στὴν σκληραγωγία. Γι' αὐτὸ φοροῦσαν τὸ ἕδιο φόρεμα χειμῶνα - καλοκαίρι, ἔναν κοντὸ χιτώνα. Ἐβάδιζαν ξυπόλυτοι καὶ κοιμῶνται ἐπάνω σὲ βοῦρλα καὶ καλάμια ποὺ ἔκοβαν μὲ τὰ χέρια τους ἀπὸ τὸν ποταμὸ Εὔρωτα. Ἐμάθαιναν κολύμπι, κηρυγοῦσαν στὸν ἄγριο Ταῦγετο καὶ ἔκαναν πορεῖες, δηλαδὴ ἐβάδιζαν ὀλόκληρη τὴν ἡμέρα μέσα στὰ δάση καὶ στὰ λαγκάδια. Ἔτσι γίνονται ἀλήθινὰ παλληκάρια.

Πολλὰ γράμματα δὲν μάθαιναν Λίγη ἀνάγνωσι, ἀριθμητική, μουσική καὶ πολεμικοὺς χορούς. Μάθαιναν ὅμως νὰ μιλοῦν ὀλίγα καὶ νὰ σέβωνται τοὺς μεγαλυτέρους των.

Ἀπὸ τὰ 20 χρόνια ἦταν στρατιῶτες καὶ ἔτρωγαν, καθὼς εἴδαμε, σὲ κοινὰ τραπέζια τὸν μέλανα ζωμό.

Στὶς ἑορτὲς ἔπαιρναν ὅλοι μέρος καὶ χωρίζονται σὲ τρεῖς χορούς.

Στὸν πρῶτο ἥσκαν οἱ γέροντες ποὺ τραγουδοῦσαν: «Ἄμμες πότεροι τῆμες ἀλκιμοὶ νεανίαι» δηλαδὴ ἐμεῖς κάποτε εἴμαστε γενναῖα παλληκάρια.

Στὸν δεύτερο χορὸ τῆσκαν οἱ ἄγδρες ποὺ ἀπαντοῦσαν μὲ τὴν σειρά τους. «Ἄμμες δέ γ' εἰμές εἰ δὲ λῆσ πεῖραν λάβε» δηλ., καὶ τώρα ἐμεῖς εἴμαστε καὶ ἀν θέλης δοκίμασέ μας.

Τέλος τὰ παιδιά σὲ ἄλλο χορὸ ἀπαντοῦσαν. «Ἄμμες δέ γ' ἐσόμεθα πολλῷ κάρρονες» δηλ. Ἐμεῖς θὰ γίνωμε πολὺ καλύτεροι σας. Καὶ ἀλήθεια ἐγίνοντο ὅλοι γενναῖα παλληκάρια, ποὺ συνέχεια προστάτευαν τὴν πατρίδα τους.

Ἡ Σπάρτη μὲ τέτοιους στρατιῶτες ποτὲ δὲν νικήθηκε.

(Ο) Σπαρτιάτες ποτὲ δὲν ἔκλαιγχν ὅταν ἔστελναν τὰ παιδιά τους στὸν πόλεμο. Μάλιστα ἦσαν ποὺν σκληρές.

"Εδιναν τὴν ἀσπίδα σὲ παιδιά τους καὶ τοὺς ἔλεγαν. « Ἡ τὰν ἡ ἐπὶ τὰς » διηλαθῇ ἢ νὰ φέρης τὴν ἀσπίδα πάλι νικῆτῃς ἢ νὰ σὲ φέρουν νεκρὸ ἐπάνω σ' αὐτήν. Πῶς κρίνετε αὐτό;

— Κάπους σοφός μιὰ φορὰ ἐπῆγε σὲ μία ἑορτή. "Ελληνες ἀπ' ὅλες τὶς πόλεις τῆς Ἐλλάδος εὐρίσκονταν ἐκεῖ. "Ηταν γέρος καὶ δὲν ἡμποροῦσε νὰ καθήση δρθιος, ἥλικα κανεὶς δὲν τοῦ ἔδωσε θέσι. Μόλις ὅμοις ἐφίκασε στὸ μέρος τῶν Σπαρτιατῶν ὅλοι στηρώθηκαν νὰ τοῦ προσφέρουν θέσι. 'Ο γέρος εἶπε τότε : "Ολοι οι "Ελληνες γνωρίζουν τὸ καλό, μόνον οι Σπαρτιάτες ξέρουν νὰ τὸ κάνουν. Γιατί τὸ εἶπε ; Πῶς κρίνετε τοὺς Σπαρτιάτες ;

— Κάθε γέροντος τὰ Σπαρτιατόπουλα ώδηγοῦντο στὸν ναὸ τῆς Ἀρτέμιδος. Ἐκεῖ γυμνὸ ἐμάχοιγόντων τὸ σπου νὰ ματώσουν. "Οποιος ἐχοβόταν ἡ ἔκλαιγη ἀπὸ τὸ έύλον οἱ ἄλλοι τὸν περιφρονοῦσσαν καὶ τὸν ἔλεγχν τὸ ἐστατεῖσαν. 'Επίσης ἐμάχουν νὰ κλέψουν καὶ νὰ λέγονταν φέμιματα στὸν ἐγθρό.

'Εσεῖς τί λέτε γι' αὐτά; Δικαιολογοῦνται καθόλου ;

4. Οι Μεσσηνιακοὶ Πόλεμοι

Μ' αὐτοὺς τοὺς νόμους ἡ Σπάρτη ἔγινε ἴσχυρὴ πολιτεία. Ποτέ της δὲν νικήθηκε. "Οσο ὅμως μεγάλωνε τόσο δύσκολη ἦταν ἡ ζωὴ τῆς. Τὰ κτήματα δὲν τῆς ἔφταναν νὰ θρέψουν τὸν πληθυσμό. Γι' αὐτὸν ζητοῦσε εὐκαιρία νὰ αὐξήσῃ τὴν γῆ της παίρνοντας τὴ γειτονικὴ χώρα, ποὺ κατοικοῦσαν οἱ Μεσσήνιοι.

‘Η ἀφορμὴ δόθηκε. Κάποτε οἱ Σπαρτιᾶτες καὶ οἱ Μεσσήνιοι πάνηγύριζαν στὸν ἔδιο ναό. Οἱ νέοι ἀπὸ τὴν πόλι Μεσσήνη ἀρπάξαν μερικὲς Σπαρτιατοῦλες νὰ τὶς κάνουν γυναικες τους. Οἱ Σπαρτιᾶτες θέλησαν νὰ προστατέψουν τὶς νέες καὶ ἔγινε συμπλοκὴ. Στὴ συμπλοκὴ αὐτὴ σκοτώθηκε ὁ βασιλιὰς τῆς Σπάρτης Τήλεκλος.

Οἱ Σπαρτιᾶτες τότε μάζεψαν στρατὸν καὶ κήρυξαν πόλεμον. Οἱ πόλεμοι αὐτοὶ κράτησαν 20 χρόνια σχεδὸν καὶ ὠνομάστηκαν Μεσσηνιακοί πόλεμοι.

Οἱ Σπαρτιᾶτες στὴν ἀρχὴ νίκησαν τοὺς Μεσσηνίους καὶ τοὺς ἔκλεισαν στὸ φρούριο Ἰθώμη. Ἀλλὰ ὁ ἡρωϊκὸς βασιλεὺς τῶν Μεσσηνίων Ἀριστόδημος ἔκαμε ὅτι καὶ ὁ Ἀγαμέμνων μὲ τὴν Ἰφιγένεια.

Ἐθυσίασε τὴν κόρη του ἀκολουθώντας τὸν χρησμὸν τοῦ Μαντείου. Οἱ Μεσσήνιοι τότε πῆρον θάρρος, βγῆκαν ἀπὸ τὸ φρούριο καὶ κυνήγησαν τοὺς Σπαρτιᾶτες. Μάλιστα ἔπιασαν αἰχμάλωτο καὶ τὸν βασιλέα Θεόπομπον.

Ἀργότερα ὅμως ὁ Ἀριστόδημος πέθανε καὶ οἱ Σπαρτιᾶτες ἐνίκησαν τοὺς Μεσσηνίους. Πολλοὶ ἔφυγαν στὴν Ἰταλία καὶ Σικελία. Οἱ ἄλλοι ἔγιναν ὑπόδουλοι τῶν Σπαρτιατῶν. Αὐτὸς εἶναι ὁ πρῶτος Μεσσηνιακὸς πόλεμος.

Ογδόντα χρόνια ὅμως ἀργότερα ὁ Ἀριστομένης, ἔνας ἀνδρεῖος ἀρχηγὸς τῶν Μεσσηνίων, ζεσήκωσε τοὺς Μεσσηνίους σὲ ἐπανάστασι καὶ ἔδιωξε τοὺς Σπαρτιᾶτες. Ἐκάμε ἔαφνικὴ ἐπίθεσι καὶ ἔφθασε ἔως τὴν πόλι Σπάρτη. Ἀνέβηκε νύκτα στὸν ναὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ κρέμασε τὴν ἀσπίδα του. Τρόμος ἔπιασε τοὺς Σπαρτιᾶτες. Ἐζήτησαν γρήγορα βοήθεια ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἔστειλαν ἔναν κουτσὸν ποιητὴ, ποὺ τὸν ἔλεγαν Τυρταῖο. Μὰ δὲ Τυρταῖος τοὺς ἀπήγγειλε τέτοια ποιήματα ποὺ τοὺς ἔβαλε θάρρους στὴν καρδιά.

Ἐνίκησαν τοὺς Μεσσηνίους καὶ ἔπιασαν τὸν Ἀριστομένην αἰχμάλωτο. Τὸν ἔρριξαν στὸν Καιάδα μὰ δὲν ἔπαθε τίποτε. Ἀκολουθώντας μία ἀλεπού ἐβγῆκε ἀπὸ ἕνα μονοπάτι. Ἐδωσε νέο θάρρος στοὺς συμπατριῶτες του. Στὸ τέλος ὅμως νικήθηκε.

Οἱ Σπαρτιᾶτες ἔδιωξαν τοὺς περισσότερους Μεσσηνίους καὶ ἐπῆραν τὴν γῆ τους. Τὸ 628 π.Χ. τελείωσε ὁ μεγάλος αὐτὸς πόλεμος. Ἡ Σπάρτη ἔγινε μεγάλη. Ἐπῆρε ἄλλες γειτονικὲς πόλεις καὶ ἔγινε ἀκόμη πιὸ δυνατή. Ἐτσι τὸ ὄνειρο τοῦ Λυκούργου γιὰ μιὰ μεγάλη καὶ δυνατὴ Σπάρτη ἔγινε ἀλήθεια.

Ο ΣΟΛΩΝ

Ο ΝΟΜΟΘΕΤΗΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

1. Ἡ Ἀθήνα καὶ ἡ αὐτοθυσία τοῦ Κόδρου

Ἡ Ἀθήνα ἦταν ἡ ἄλλη μεγάλη πόλις τῆς Ἑλλάδος. Μὰ δὲν ἦταν σὰν τὴν Σπάρτη. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἀγαποῦσαν τόσο πολὺ τὸν πόλεμο. Ἀγαποῦσαν περισσότερο τὴν εἰρήνη, τὸ ἐμπόριο καὶ τὰ γράμματα. Γι' αὐτὸ ἐκεῖ ἔζησαν οἱ πιὸ σοφοὶ ἄνδρες καὶ ἡ Ἀθήνα ἔγινε ἡ πιὸ ξακουστὴ πόλις σ' ὅλον τὸν κόσμο.

Πρῶτος βασιλεὺς τῆς Ἀθήνας ἦταν ὁ Κέκροπας, ποὺ ἐμοίρασε τὴν Ἀττικὴν σὲ 12 Δήμους. Ἀλλος ξακουστὸς βασιλεὺς ἦταν ὁ Θησέας. Αὐτὸς, καθὼς εἰδόχη, ἔνωσε ὅλους αὐτοὺς τοὺς δήμους σὲ μὰ μεγάλη πολιτεία.

Στὰ παλαιὰ χρόνια τὴν Ἀθήνα κυβερνοῦσσε βασιλιάς. Ο πιὸ δοξασμένος ἦταν ὁ Κόδρος. Αὐτὸς ἐδέχτηκε νὰ θυσιασθῇ γιὰ νὰ σώσῃ τὴν πατρίδα του.

Καὶ νὰ πῶς ἔγινε : Κάποτε οἱ Σπαρτιάτες ἥλθαν μὲ στρατὸ πολὺ νὰ πάρουν τὴν Ἀθήνα. Οἱ Ἀθηναῖοι φοβήθηκαν. Ἐρώτησαν τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν τί νὰ κάνουν. Τὸ μαντεῖο εἶπε πώς θὰ νικήσῃ ὁ στρατὸς, ποὺ θὰ σκοτωθῇ ὁ βασιλιάς του. Τότε ὁ Κόδρος γιὰ νὰ σώσῃ τὴν πατρίδα του ντύθηκε γωθιάτικα, πῆρε ἔνα τσεκοῦρι καὶ πῆγε στὸ στρατόδεδο τῶν Σπαρτιατῶν νὰ κόψῃ ξύλα. Ἐκεῖ ἔνας Σπαρτιάτης θέλησε νὰ τὸν διώξῃ. Μὰ ὁ Κόδρος δὲν ἤθελε νὰ φύγῃ. Ο Σπαρτιάτης τότε θύμωσε καὶ χωρὶς νὰ ξέρῃ τὸν σκότωσε.

Οἱ Ἀθηναῖοι λυπημένοι πῆγαν νὰ ζητήσουν τὸ σῶμα τοῦ βασιλιά τους. Οἱ Σπαρτιάτες τότε κατάλαβαν τί εἶχε συμβῆ κι' ἐπειδὴ σύμφωνα μὲ τὸν χρησμὸ τοῦ μαντείου θὰ ἔχαναν τὴν μάχη, τρομαγμένοι γύρισαν πίσω στὴ Σπάρτη. "Ετσι ἡ Ἀθήνα, χάρις στὴν αὐτοθυσία τοῦ Κόδρου, σώθηκε.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐτίμησαν τὸν Κόδρο. Γιὰ νὰ θυμοῦνται τὴν ἀγάπη του στὴν πατρίδα δὲν ἔβαλαν πιὸ ἄλλον βασιλέα, μὴν τύχη καὶ δὲν φανῆ ἄξιος σὰν κι αὐτόν. Πίστευαν πώς κανένας ἄλλος βασιλιάς δὲν θὰ ἔχῃ τὴν φιλοπατρία τοῦ Κόδρου.

"Ετσι ὥρισαν ἔρχοντες ποὺ τοὺς κυβερνοῦσαν.

2. Οι νόμοι τοῦ Δράκοντος

Απὸ τοὺς ἐννέα ὄρχοντες ποὺ κυβερνοῦσκαν τὴν Ἀθήναν πρῶτος λεγόταν ἐπώνυμος ὄρχοντας. Ἡταν πρόεδρος ὅλων.

Ο δεύτερος λεγόταν βασιλεὺς, ὀλλὰ μόνον γιὰ τὰ ζητήματα τῆς θρησκείας ἐφρόντιζε. Ο τρίτος λεγόταν πολέμος καὶ φρόντιζε γιὰ τὸν στρατὸν καὶ τὸν πόλεμον.

Ολοι αὐτοὶ ἔβανταν ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς καὶ πλουσίους. Οι πτωχοὶ δὲν ἔπαιρναν μέρος στὴν διοίκησι τῆς πόλεως. Τὰ κτήματα τὰ εἶχαν οἱ εὐγενεῖς. Ο πολὺς λαὸς ὑπέφερε ἀπὸ τὴν πεινα. Ἀφησαν τὴν γεωργία καὶ ἔγιναν ναυτικοί, μᾶς καὶ αὐτὸ δὲν τοὺς ἔσωσε.

Οι πτωχοὶ εἶχαν χρέη πολλὰ καὶ ἐπειδὴ δὲν μπόρουσαν νὰ τὰ πληρώσουν, τοὺς πουλοῦσκαν ὡς δούλους. Γι' αὐτὸ γίνονταν πολλὲς ταραχὲς καὶ σκοτωμοί.

Τότε ἔνας νομοθέτης, ὁ Δράκων, ἀποφάσισε νὰ σταματήσῃ τὸ κακό. "ΕΒαλε νόμους. "Ωρισε νὰ μπαίνουν ὄρχοντες καὶ ἀπὸ τὶς πτωχὲς τάξεις. Οι ἄλλοι του ὄμως νόμοι ἦσαν πολὺ σκληροί. Τόσο αὐστηροί, ποὺ ἔλεγαν ὅτι αὐτοὺς τοὺς νόμους δι Δράκων τοὺς ἔγραψε ὥχι μὲ μελάνη. ὀλλὰ μὲ αἴμα.

"Οποιος ἔκλεβε δικαζότων σὲ θάνατο. "Οποιος δὲν παρουσιαζόταν σὲ δικαστήριο. δηλαδὴ φυγοδικοῦσε, δικαζόταν σὲ θάνατο. "Οποιος ἐρόνευε τὸν σχότωναν. "Ο θάνατος ἦταν ἡ μόνη τιμωρία.

Οι νόμοι αὐτοὶ πέτυχαν νὰ σταματήσουν τὴν κλεψιὰ καὶ τοὺς φόνους. Αλλὰ τὰ χρέη τῶν πτωχῶν ὑπῆρχαν πάλι. Οι πτωχοὶ ὑπέφεραν καὶ τὰ κτήματα τὰ εἶχαν οἱ λίγοι.

Γι' αὐτὸν ξέσπασαν ταραχὲς καὶ ἐπαναστάσεις. Η πιὸ μεγάλη ἦταν αὐτὴ, ποὺ ἔγινε ἀπὸ τὸν στρατηγὸ Κύλωνα. Αὐτὸς πῆρε τὸ μέρος τῶν πτωχῶν καὶ τῶν ἀγροτῶν, μὰ στὸ τέλος νικήθηκε ἀπὸ τὸν στρατὸ τοῦ Μεγκκλῆ.

"Ἐπειδὴ ὄμως οἱ ταραχὲς ἔξακολουθοῦσκαν, οἱ Ἀθηναῖοι κάλεσαν τὸν σοφὸ Σόλωνα νὰ τοὺς βάλῃ σταθεροὺς νόμους, σὰν τῆς Σπάρτης. Καὶ ὁ Σόλων δέγθηκε.

Τὸ Κυλώνειον ἄγος

Στὴν ἐπανάστασι τοῦ Κύλωνα ἔγινε κάτι φοβερό. Οἱ στρατιῶτες τοῦ Κύλωνα κυνηγημένοι πῆγαν νὰ βρούν σωτηρία στὴν Ἀκρόπολι. Κάθησαν ἐπάνω στοὺς βωμοὺς καὶ στὰ ἀγάλματα τῶν Θεῶν. Ἐκεῖ δὲν ἐπιτρεπόταν τότε

νὰ γίνη φόνος. Ὅταν ἀσέβεια. Ἀλλὰ οἱ στρατιῶτες τοῦ Μεγαλῆ ἐσφαξαν ἐκεῖ ἐπάνω τοὺς ἐπαναστᾶτες. Ὁ λαὸς μόλις τὸ ἔμαθε ἔφριξε. Πρώτη φορὰ συνέβαινε τέτοια ἀσέβεια.

Κατηγόρησαν τὸν Μεγαλῆ, τὸν περιφρόνησαν καὶ τὴν πρᾶξιν αὐτὴν τὴν ἐθεώρησαν καὶ τὸ ρα. Γιὰ πολλὰ χρόνια ἀργότερα οἱ Ἀθηναῖοι δὲν τὸν λησμονοῦσαν καὶ ἔκαμψαν θυσίες καὶ παρακλήσεις στοὺς θεοὺς νὰ συγχωρεθοῦν. Αὐτὸδο ώνομάστηκε Κυλώνειον Ἄγος.

- Πῶς φάίνεται ἡ πρᾶξις αὐτή;
- Πῶς κρίνετε τοὺς Ἀθηναίους ὅλους;

3. Ποῖος ἦτο δ Σόλων

Ο Σόλων ἦτο Ἀθηναῖος πολίτης καὶ ἔζησε περίπου 600 χρόνια πρὸ Χριστοῦ.

"Αν καὶ ἡ καταγωγή του ἦτο ἀπὸ εὐγενικὴ καὶ πλούσια οἰκογένεια, ὁ Ἰδιος δὲν συμπαθοῦσε καθόλου τοὺς πλουσίους. Ἡ ψυχὴ του ἦτο δοσμένη στὸν πολὺ λαό. Ἀγαποῦσε τὰ γράμματα καὶ τὰ ταξίδια δ Σόλων καὶ γι' αὐτὸδο ταξιδεύοντας γύρισε πολλὲς ξένες καὶ Ἐλληνικὲς χῶρες. Μελέτησε τοὺς νόμους, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τῶν λαῶν, ποὺ ἐπεσκέφθη καὶ ἔγινε σοφὸς καὶ πολυμαθής. Μὰ δόσο πιὸ σοφὸς γινόταν, τόσο πιὸ ταπεινὸς ἦταν. Συνίθιζε νὰ λέγῃ: «Γηράσκω ἀεὶ διδασκόμενος» δηλ. δόσο γηράζω τόσο πιὸ πολλὰ μαθαίνω. Καὶ συμβούλευε τοὺς συμπολίτας του νὰ μελετοῦν καὶ νὰ εἶναι ταπεινοί.

Οι ἀρχαῖοι τὸν ὀνόμασαν σοφὸν καὶ τὸν λογάριαζαν σὰν ἔνα ἀπὸ τοὺς ἐπτὰ σοφοὺς τῆς Ἐλλάδος.

Ο Σόλων ἀγαποῦσε πολὺ καὶ τὴν ποίησι. Γι' αὐτὸδο ἔγραψε καὶ ποιήματα. Μὰ πιὸ πολὺ ἀγαποῦσε τὴν πατρίδα του. Μάλιστα κάποτε κινδύνευσε. Καὶ νὰ πῶς ἔγινε. Οἱ Ἀθηναῖοι πολλὰ χρόνια πολεμοῦσαν νὰ πάρουν πίσω τὸ νησί τῆς Σαλαμίνος, ποὺ βρισκόταν στὸν Σαρωνικὸ κόλπο καὶ ποὺ τὸ εἶχαν κυριεύσει. οἱ Μεγαρεῖς. Οἱ Μεγαρεῖς δύμας ἥθελαν νὰ τὸ κρατήσουν. Ἐγιναν γι' αὐτὸδο πολλοὶ καταστρεπτικοὶ πόλεμοι. Στὸ τέλος οἱ Ἀθηναῖοι ὀπελπίστηκαν. Ἐπαφαν τὸν πόλεμο καὶ ἔκαναν ἔνα νόμο, ποὺ ἔλεγε πῶς δποιους τολμήση νὰ μιλήσῃ ἄλλη φορὰ γιὰ τὴν Σαλαμίνα, θὰ δικασθῇ σὲ θάνατο.

Ο σοφὸς Σόλων δύμας δὲν μποροῦσε νὰ βλέπῃ τὸ νησὶ σκλαβωμένο στοὺς Μεγαρεῖς. Πῶς νὰ μιλήσῃ δύμας γι' αὐτὸδο ποὺ θὰ δικαζόταν σὲ θάνατο; Σκέφθηκε λοιπὸν κάτι πιὸ καλὸ καὶ ἔξυπνο γιὰ νὰ πάρουν πίσω τὸ νησί.

Μία ἡμέρα φόρεσε ἔνα σκοῦφο καὶ γυρνοῦσε στοὺς δρόμους

τῶν Ἀθηνῶν σὰν τρελλός. Οἱ Ἀθηναῖοι νόμισαν πώς ἀλήθεια ὁ σοφὸς Σόλων τρελλάθηκε. Ἐτρεχαν λοιπὸν πίσω του περίεργοι.

"Οταν συγκεντρώθηκαν πολλοί, ὁ ἔξυπνος Σόλων ἀνέβηκε σ' ἓνα λίγο φηλότερο μέρος καὶ ἀρχισε νὰ τοὺς ἀπαγγέλλῃ ἔνα πολὺ ὥραῖο ποίημα γιὰ τὴν Σαλαμίνα.

'Απ' τὸ νησί μας ἔρχομαι τὴν ὥρια Σαλαμίνα.
Τραγούδια ἔγω θὰ ψάλλω τῆς καὶ ὅχι κούφια λόγια.
Ντροπὴ ποὺ τόχω νὰ μοῦ εἰποῦν πώς εἴμαι Ἀθηναῖος
ώσαν ἐκείνους τοὺς δειλοὺς π' ἀφῆσαν τὸ νησί μας
τὴν Σαλαμίνα στὸν ἔχθρο. Καλύτερα ν' ἀλλάξω
πατρίδα κι' ὄνομα ἔγω. Ἐμπρός, ὡς πατριῶτες,
στὴ Σαλαμίνα μὲ καρδιὰ στὴ μάχη νὰ ριχτοῦμε
δική μας πάλι νὰ γενῆ, ντροπὴ νὰ μὴ μᾶς μείνη.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνθουσιάστηκαν. Ξέχασαν τὸν νόμο ποὺ δίκαζε σὲ θάνατο ὅποιον μιλοῦσε γιὰ τὴν Σαλαμίνα καὶ μὲ ἀρχηγὸ τὸν Σόλωνα ἀρματωμένοι ἔτρεξαν στὰ πλοῖα.

Μ' ἔνα ἔξυπνο σχέδιο νίκησαν τοὺς Μεγαρεῖς καὶ ἐπῆραν τὴν Σαλαμίνα. Ἀπὸ τότε οἱ Ἀθηναῖοι σέβονταν πιὸ πολὺ καὶ ἐκτιμοῦσαν τὸν Σόλωνα. Καὶ τώρα ποὺ ἥθελαν νόμους, ποιὸν ἄλλον ἀπ' αὐτὸν θὰ ζητοῦσαν; Ὁ Σόλων δέχθηκε καὶ ἔκανε νέους νόμους.

4. Οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος

"Ο Σόλων ἔγραψε πολλοὺς καὶ καλοὺς νόμους. Οἱ σπουδαιότεροι ἀπ' αὐτοὺς ἦταν:

1) Η Σεισάχθεια.

Καθὼς εἶδαμε οἱ πτωχοὶ χρωστοῦσαν πολλὰ χρήματα στοὺς πλουσίους. "Οσοι ἀπ' αὐτοὺς δὲν μποροῦσαν νὰ πληρώσουν, ἐπωλοῦνταν σὰν δοῦλοι. Ο Σόλων ἀπαγόρευσε μὲ νόμο τὸ δικαίωμα αὐτὸ τῶν πλουσίων νὰ πωλοῦν τοὺς ἀνθρώπους σὰν δούλους. "Ολοι οἱ δοῦλοι ἐλευθερώθηκαν. Χιλιάδες δυστυχισμένοι Ἀθηναῖοι, ποὺ τοὺς εἶχαν πουλήσει σὲ ξένες χῶρες, ξαναγύρισαν στὴν ἀγαπημένη τους πατρίδα.

"Η πόλις τῶν Ἀθηνῶν πλήρωσε ὅσα χρήματα χρειάστηκε γι' αὐτό.

"Οσοι χρωστοῦσαν στὸ κράτος χρήματα χαρίστηκαν. "Οσοι

χρωστοῦσαν στοὺς πλουσίους Ἀθηναίους θὰ τὰ πλήρωναν σιγά σιγά.

Αὐτὸς ἦτο τὸ μεγάλο βάρος, τὸ ἀχθός, ποὺ σείστηκε ἀπὸ τοὺς πτωχούς. Γι' αὐτὸν καὶ ὁ νόμος ὀνομάστηκε Σεισάχθεια.

2) "Αλλος νόμος ἔχωριζε ὅλους τοὺς πολίτες σὲ 4 τάξεις.

Στὴν πρώτη τάξι ἀνῆκαν οἱ πλουσιώτεροι ποὺ λέγονταν πεντακοσιομέδιμνοι, ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν γῆ ἔβγαιζαν ἀπάνω ἀπὸ 500 μεδίμνους σιτάρι. Στὴν δεύτερη τάξι ἀνῆκαν οἱ ἵππεῖς, ποὺ εἶχαν 300 μεδίμνους. Στὴν τρίτη τάξι ἀνῆκαν οἱ ζευγῖτες, ποὺ εἶχαν 200 μεδίμνους σιτάρι. Στὴν τετάρτη τάξι ἀνῆκαν οἱ Θῆτες, οἱ πτωχοί, μὲν σιτάρι κάτω ἀπὸ 200 μεδίμνους. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς θῆτες δὲν εἶχαν καθόλου κτήματα καὶ ἐργάζονταν μὲν μισθὸ στοὺς πλουσίους.

3) "Αλλος νόμος ἔδωσε δικαίωμα σ' ὅλους τοὺς πολίτες νὰ παίρνουν μέρος στὴν Διοίκησι τῆς πόλεως. Ἀπὸ τὶς τρεῖς πρῶτες τάξεις ἔβγαιναν οἱ βαρειά ὀπλισμένοι στρατιῶτες. Αὐτοὶ πλήρωναν φόρους. Οἱ ἕδιοι ἀγόραζαν τὰ ὄπλα γιὰ τὸν πόλεμο. Οἱ θῆτες δὲν πλήρωναν φόρους οὔτε ἔβγαιναν ἀρχοντες. Γίνονταν ὅμως δικασταὶ καὶ ψήφιζαν στὴν ἐκκλησία τοῦ Δήμου.

4) "Αλλος νόμος ὥρισε πᾶς θὰ διοικῆται ἡ πόλις: "Ετσι ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς 9 ἀρχοντες, ὥρισε τὴν Βουλὴ ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν 400 βουλευταί. Αὐτοὶ ἔκαναν τοὺς νόμους.

"Ωρισε ἀκόμη τὴν ἐκκλησία τοῦ Δήμου.

Σ' αὐτὴν ἐπαιργαν μέρος ὅλοι οἱ ἄνδρες ἀπὸ 20 χρονῶν καὶ ἄνω. Μαζεύονταν σ' ἓνα εὐρύχωρο μέρος καὶ ψήφιζαν τοὺς νόμους ποὺ ἔκανε ἡ Βουλὴ σηκώνοντας τὰ χέρια (δι' ἀνατάσεως τῶν χειρῶν) ἢ μὲν φωνὲς (διὰ βοῆς).

"Οργάνωσε ἐπίσης τὸν Ἀρειο Πάγο.

Ο Ἀρειος Πάγος ἦταν τὸ ἀνώτατο δικαστήριο ποὺ δίκαζε τὰ μεγαλύτερα ἐγκλήματα καὶ φρόντιζε νὰ τηροῦνται οἱ νόμοι τοῦ κράτους. "Εκανε καὶ ἓνα ἄλλο δικαστήριο, τὴν Ἡλιαία μὲ 6 χιλιάδες μέλη ἡλικίας ἄνω τῶν 30 ἑτῶν. Αὐτὸν δίκαζε ἀκόμη καὶ τοὺς ἀρχοντας.

5) Ἐφρόντισε τέλος καὶ γιὰ τὴν ἀνατροφὴ τῶν παιδῶν. Ἐμάθαιναν πολλὰ γράμματα οἱ Ἀθηναῖοι. Ἀλλὰ καὶ τὸ κοσμί τους τὸ γύμναζαν πολύ. "Ετσι καὶ στὸ σῶμα ἤσαν δυνατοὶ καὶ ὡραῖοι καὶ στὴν ψυχὴ καὶ στὸ μυαλὸ ἐνάρετοι καὶ σοφοί.

Μόλις ἔφταναν στὰ 16 χρόνια τους γυμνάζονταν γιὰ στρατιώτες δίδοντας τὸν ὄρκο τῶν ἐφήβων. Ἀλλὰ οἱ Ἀθηναῖοι ἤσαν ἑλεύθεροι. Δὲν ἔμεναν σὲ στρατόπεδα ὅπως οἱ Σπαρτιάτες.

‘Ο Σόλων ὥρκισε τοὺς Ἀθηναίους νὰ κρατήσουν τοὺς νόμους αὐτοὺς 100 χρόνια καὶ αὐτὸς ἔφυγε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Τξίδεψε 10 χρόνια στὴν Αἴγυπτο, τὴν Ἀσία, τὴν Κύπρο.

“Οταν ξαναγύρισε, οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν συνηθίσει στοὺς νόμους καὶ τιμοῦσαν τὸν σοφὸν νομοθέτη τους.

— “Ἐνας μέδιμνος εἶχε 43 κιλὰ περίπου.

Μπορεῖτε νὰ βρῆτε πόσο σιτάρι ἔχει τὸν χρόνο οἱ πεντακοσιομέδιμνοι, οἱ τριακοσιομέδιμνοι (ἰππεῖς) καὶ οἱ ζευγῖτες;

— Τὸν ὄρκο τῶν ἐφήβων λέγουν σήμερα καὶ οἱ πρόσκοποι. Θὰ τὸν βρῆτε σὲ βιβλία. Πρέπει νὰ τὸν μάθετε ἀπ’ ἔξω. Νά πῶς ἀρχίζει: «Θὰ κρατῶ τὰ σπλα αὐτὰ καὶ δὲν θὰ τὰ ντροπιάσω.»

5. ‘Ο Σόλων καὶ ὁ Κροῖσος

“Οταν ὁ Σόλων ταξίδευε ἔτυχε νὰ φιλοξενηθῇ ἀπὸ τὸν πλουτιώτερο βασιλιὰ τοῦ κόσμου, τὸν Κροῖσο. Ὁ Κροῖσος ἦταν βασιλιὰς τῆς Λυδίας στὴν Μικρὰ Ασία καὶ ἡ μακία του ἦταν νὰ συγκεντρώνῃ πλούτη. Ἐνόμιζε δὲ πῶς ἦταν ὁ εὐτυχέστερος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου.

‘Η φύμη τοῦ σοφοῦ Ἀθηναίου εἶχε φθάσει καὶ στὸν Κροῖσο. Γι' αὐτὸ δέ ταν τὸν εἶδε τὸν δέχτηκε μὲ πολλὴ χαρά. ’Ηθελε μάλιστα νὰ ἀκούσῃ καὶ ἀπὸ τὸν σοφὸ Σόλωνα πὼς αὐτὸς ἦταν διὸ εὔτυχισμένος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου. Διέταξε λοιπὸν τοὺς ὑπηρέτες του νὰ δείξουν τὰ ἀμύθητα πλούτη στὸν σοφὸ νομοθέτη. Ἀλήθεια τί πλούτη ἦταν αὐτά !

“Τσερα κάλεσε τὸν Σόλωνα καὶ τοῦ εἶπε :

— Ἔγνωρισες, ξένε σοφέ, κανέναν ἄλλον ἄνθρωπο πιὸ εὔτυχισμένο ἀπὸ ἐμέ ;

— Καὶ βέβαια ἔγνωρισα ἀπαντῷ ἀτάραχος ὁ Σόλων. Ἔγνωρισα ἔναν πτωχὸ Ἀθηναῖο, τὸν Τέλλο. Ὁ ὑπερήφανος Κροῖσος ταράχτηκε. Κανένας ἄλλος δὲν τοῦ εἶχε μιλήσει ἔτσι.

‘Ο Τέλλος, συνέχισε ὁ Σόλων, ἔζησε ἥσυχα στὴν πατρίδα του. Ἐκαμε παιδιὰ ποὺ ἔγιναν τίμιοι πολῖτες καὶ καλοὶ ἄνθρωποι καὶ ὄλοι τοὺς ἐκτιμοῦσαν. Αὐτὸς ὁ Ἰδιος ἔπεισε ἥρωες μαχόμενος γιὰ τὴν πατρίδα του. “Ολοι τὸν ἐτίμησαν γι' αὐτό. Αὐτὸ εἶναι εὔτυχία.

— Καλὰ, λοιπόν, εἶπε ὁ Κροῖσος δυσαρεστημένος. “Αλλον ἔκτὸς ἀπ' αὐτὸν ἔγνωρισες ;

— Καὶ δεύτερον πιὸ εὔτυχισμένον ἀπὸ σένα ἔγνωρισα εἶπε ὁ Σόλων : Τὰ δύο ἀδέλφια, τὸν Κλέοβι καὶ τὸν Βίτωνα. Αὐτοὶ ἤσαν καλοὶ ἀθληταί. Ἡ μητέρα τους ἦταν ιέρεια στὸν ναὸ τῆς Ἡρας. Κάποτε γινόταν μία ἑορτὴ καὶ ἔπρεπε νὰ πάγη μητέρα τους στὸν ναό. Ἡ ὥρα περνοῦσε καὶ τὰ ζῶα ποὺ θὰ ἔσερναν τὸ ἀμάξι δὲν εἶχαν ἔλθη ἀκόμη. Τότε τὰ παιδιά της ζεύτηκαν τὰ Ἰδια στὸ ἀμάξι καὶ ἔφεραν τὴν μητέρα τους στὸν ναό. Ὁ κόσμος θυμάσε καὶ καλοτύχισε τὴν ιέρεια ποὺ εἶχε τέτοια καλὰ παιδιά.

‘Εκείνη εὔτυχισμένη παρακάλεσε τὴν θεὰ νὰ τοὺς χαρίσῃ τὴν μεγαλύτερη εύτυχία μὲ τὸν πιὸ γλυκὸ θάνατο.

Πράγματι τὰ δύο παιδιὰ κοιμήθηκαν ἥσυχα στὸν ναὸ χωρὶς ποτὲ νὰ ξυπνήσουν. Πέθαναν χωρὶς λύπη.

‘Ωργισμένος ὁ Κροῖσος ἐρώτησε γιὰ τελευταία φορὰ τὸν σοφὸ Ἀθηναῖο.

— Καὶ τὴν δική μου εύτυχία πῶς τὴν θεωρεῖς ; Μήπως ἔχεις καὶ ὄλλον κοινὸ ἄνθρωπο νὰ μοῦ πῆς πιὸ εὔτυχισμένον ἀπὸ ἐμένα ;

— Δὲν ἔχω, βέβαια, ἀπήντησε ὁ Σόλων. Μὰ καὶ τὴν σημερινή σου εύτυχία δὲν τὴν θεωρῶ ἐγὼ ἀληθινή.

— Γιατί, τέλος πάντων, σκέπτεσαι ἔτσι εἶπε ὁ Κροῖσος πολὺ θυμωμένα.

— Διότι δὲν γνωρίζω ποιὸ θὰ εἰναι τὸ τέλος σου. Ποιὸς μοῦ λέγει πώς δλα αὐτὰ ποὺ ἔχεις τώρα ἐσύ δὲν θὰ τὰ χάσῃς πρὶν πεθάνης καὶ θὰ μείνῃς πτωχός καὶ δυστυχισμένος; Ὡ πλούσιε βασιλιά, « μηδέν α πρὸ τοῦ τέλους μακάριε ».

Αὐτὰ εἶπε δ Σόλων. Μὰ ἀντὶ νὰ σκεφθῇ σοβαρὰ ὁ Κροῖσος ἔδιωξε θυμωμένος τὸν Σόλωνα χωρὶς οὔτε δῶρα νὰ προσφέρῃ δπως συνήθιζαν τότε.

Δὲν ἄργησε δμως νὰ θυμηθῇ τὰ λόγια του.

‘Ο μεγάλος βασιλιάς τῶν Περσῶν, ὁ Κῦρος, ἐνίκησε τὸν Κροῖσο σὲ πόλεμο. ‘Ο Κροῖσος πιάστηκε αἰχμάλωτος. ‘Ο Κῦρος διέταξε νὰ πάρουν δλους τοὺς θησαυρούς του καὶ αὐτὸν νὰ τὸν κάψουν ζωντανόν. Τί δυστυχία ἀλήθεια !

Μόλις οἱ στρατιῶτες ἔβαλαν φωτιὰ στὸ σωρὸ τὰ ξύλα ποὺ είχαν ἑτοιμάσει γιὰ νὰ τὸν κάψουν, θυμηθῆκε καλὰ δ Κροῖσος τὰ λόγια τοῦ Σόλωνα καὶ φώναξε τρεῖς φορές, Σόλων, Σόλων, Σόλων.

‘Ο Κῦρος ἐρώτησε νὰ μάθῃ ποιὸν καλεῖ σὲ βοήθεια. ‘Ο Κροῖσος τοῦ διηγήθηκε τὴν ἱστορία μὲ τὸν Σόλωνα. ‘Ο Κῦρος ἀκουσε μὲ προσοχὴ δλη τὴν ἱστορία κι’ ἐπειδὴ φοβήθηκε πώς κι’ αὐτὸς μπορεῖ νὰ πάθῃ τὰ ἴδια, διέταξε νὰ κατεβάσουν ἀπὸ τὴν φωτιὰ τὸν Κροῖσο καὶ νὰ τοῦ χαρίσουν τὴν ζωή.

Τώρα κατάλαβε δ Κροῖσος πόσο σοφὰ ἦταν τὰ λόγια τοῦ Σόλωνα.

Θέλετε νὰ συγκρίνετε τοὺς νόμους τοῦ Λυκούργου καὶ τοῦ Σόλωνος; Μελετῆστε καλὰ τοὺς δύο πίνακες ποὺ παραθέτουμε πὸ κάτω καὶ συζητῆστε τὶ καλὸ ὑπάρχει στὸν ἕνα, ποὺ δὲν ὑπάρχει στὸν ἄλλον, καὶ δ, πιὸ ὅλο θέλετε:

ΕΓΩ Ο ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ

- 'Εμοίρασα τὴ γῆ σὲ ἵσια μερίδια.
- "Ωρισα 2 βρασιλεῖς καὶ τὴν Γερουσία νὰ κυβερνᾶ ἵσσο βιτα.
- "Εβαλα 5 'Εφόρους νὰ τηροῦν τοὺς νόμους καὶ νὰ δικάζουν.
- Τὴν 'Απέλλα ωρισα κριτὴ τῶν νόμων μὲ πολίτας 30 χρόνων καὶ ἄνω.
- Οἱ νέοι θέλησα νὰ ζοῦν σὲ στρατῶνες ἀπὸ 7 χρονῶν.
- 'Εκρινα πῶς πρέπει νὰ γυμνάζουν τὸ κορμὶ πολὺ καὶ νὰ μάθουν λίγα γράμματα.
- Τὴν πειθαρχία καὶ τὸν πόλεμο ἔβαλα στὴν ψυχὴ τῶν στρατιωτῶν.

ΕΓΩ Ο ΣΟΛΩΝ

- 'Εχώρισα τὸν 'Αθηναίους σὲ 4 τάξεις.
- "Ωρισα τὸν ἀρχοντας ν' ἀλλάζεις οὐ ν κάθε 10 χρόνια.
- "Εβαλα τὸν "Αρειο Πάγο ἀνώτατο δικαστήριο τῆς πολιτείας καὶ τὴν 'Ηλιαία κατώτερο.
- Τὴν 'Εκκλησία τοῦ Δήμου ἔβαλα κριτὴ τῶν ἀρχόντων μὲ πολίτας 20 χρονῶν καὶ ἄνω.
- Οἱ νέοι θέλησα νὰ ζοῦν ἐλεύθεροι μὲ τὴν οἰκογένειά τους.
- 'Εκρινα πῶς πρέπει οἱ νέοι καὶ τὸ κορμὶ καὶ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ μυαλὸ νὰ γυμνάζουν ἐξ ἴσον.
- Τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν μόρφωσι ἔκανα στηρίγματα τῆς 'Αθῆνας.

Γ' Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΣΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ

1. Οι "Ελληνες τῆς Ἀσίας καὶ οἱ Πέρσαι

Καθὼς εἴδαμε πιὸ πάνω, οἱ "Ελληνες εἶχαν σκορπισθῆ σὲ χῶρες πλουσίες, ὅπου ἔκτισαν νέες ἐλληνικές πόλεις, ποὺ λέγονταν ἀποικίες. Πολλές τέτοιες ἀποικίες ἦσαν στὴν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ καὶ γι' αὐτὸ οἱ χῶρες αὗτες ὡνομάστηκαν Μεγάλη Ἐλλάς.

Σπουδαῖες δῆμοις καὶ ὄνομαστες ἦσαν οἱ ἀποικίες, ποὺ ἔκτισαν οἱ "Ιωνες στὴν Μ. Ἀσία.

Οἱ ἀποικίες αὗτες προώδευσαν πολὺ καὶ στὸ ἐμπόριο καὶ στὰ γράμματα. Οἱ πιὸ σπουδαῖες ἀπ' αὐτὲς στὴν Ἀσίᾳ ἦσαν ἡ Μίλητος, ἡ Ἐφεσος, οἱ Κλαζομενίοις ἦταν δὲ φιλόσοφος Ἡράκλειτος. Κλαζομένιοις ἦταν δὲ Αναξαγόρας δοσφός. Ή ποιήτρια Σαπφώ ἦταν ἀπὸ τῆς Λέσβου. Τὸ Ἐλληνικὸν πνεῦμα ἀστραψε πραγματικὰ ἀπὸ τὴν Ιωνία σ' ὀλόκληρη τῇ Μεσόγειο.

Οἱ πόλεις αὗτες ἦσαν πλουσιώτατες καὶ ὥραιότατες. Μέχρι σήμερα θαυμάζομε τὸν πολιτισμό τους, ποὺ βρίσκομε στὰ ἑρείπια τους.

Δυστυχῶς δῆμοις ἐπάνω στὴν ἀκμή τους ἔνα βαρβαρικὸ ἔθνος, οἱ Πέρσαι, φάνηκαν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Ἀσίας. "Ἐνας ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς τῶν Περσῶν, ὁ Κύρος, ἔβαλε σκοπὸ τῆς ζωῆς του νὰ ὑποτάξῃ τὶς Ἰωνικές ἀποικίες.

"Ο βασιλιάς τῆς Λυδίας Κροῖσος, ὑπερήφανος καθὼς ἦτο, ἐκήρυξε τὸν πόλεμο ἐναντίον τοῦ Κύρου, ἀλλὰ, καθὼς εἴδαμε, νικήθηκε τὸ 564 π.Χ. "Τστερα ἀπ' αὐτὸ οἱ Πέρσες κατέλαβαν καὶ ὅλες τὶς Ἐλληνικές πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας καὶ διώρισαν σ' αὗτες Πέρσες κυβερνῆτες, ποὺ λέγονταν σατράπες.

Οἱ πόλεις τώρα δὲν ἦσαν ἐλεύθερες καὶ πλήρωναν φόρους στοὺς Πέρσες. Οἱ δυὸ λαοὶ δὲν ἤμποροῦσαν νὰ συνεργασθοῦν. Οἱ "Ελληνες ἀγαποῦσαν τὶς τέχνες καὶ τὰ γράμματα. Οἱ Πέρσες ἀγα-

ποῦσαν πιὸ πολὺ τὶς ἀπολαύσεις. Οἱ Ἑλληνες ἀγαποῦσαν τὴν ἐλευθερίαν. Οἱ Πέρσες εἶχαν τυράννους ποὺ τοὺς ἐκυβερνοῦσαν. Δὲν ἔβγαζε ὁ λαὸς τοὺς κυβερνῆτες καὶ τοὺς νόμους. Κάθε Πέρσης εἶχε πολλοὺς δούλους νὰ τὸν ὑπηρετοῦν. Ὁ βασιλιάς τους ἔκανε ὅ, τι ἥθελε.

"Οπου περνοῦσαν ἔκαιγαν, κατέστρεφαν, ἀρπαζαν τὶς γυναικες καὶ τὰ κορίτσια. Γι' αὐτὸ μεγάλη ἔχθρα γεννήθηκε μεταξύ τῶν Περσῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων.

2. Ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἰώνων

Πολλὰ χρόνια οἱ Ἰωνες ἔμειναν κάτω ἀπὸ τὴν περσικὴ κυριαρχία. Ὁ πόθος τους ἦταν νὰ γίνουν ὅπως καὶ πρῶτα ἐλεύθεροι.

Δυστυχῶς ὅμως τὴν ἀρχὴν ἔκείνη δὲν εὑρέθηκε ἀξιος ἀρχηγός. "Ἐνας τύραννος τῆς Μίλητου, ὁ Ἀρισταγόρας, ἀνέλαβε νὰ ὀργανώσῃ τὴν ἐπανάστασι. Αὐτὸς στὴν ἀρχὴν ἦταν φίλος τοῦ Δαρείου. Ἀργότερα ὅμως ἤλθε σὲ ἔχθρα μὲ αὐτὸν καὶ γι' αὐτὸ ἥθελε νὰ τὸν ἐκδικηθῇ.

Κάλεσε τὸν λαὸ τῆς Μίλητου καὶ πέτυχε νὰ τὸν ἔεστρωσῃ σὲ ἐπανάστασι.

Τὸ παράδειγμα τῆς Μίλητου ἀκολούθησαν καὶ ἄλλες πόλεις καὶ ἡ μία κατόπιν τῆς ἄλλης ἔδιωξαν τοὺς Πέρσες καὶ κυβαλαν "Ἑλληνες στρατηγούς καὶ κυβερνῆτες. "Αρχισαν ἐπίσης νὰ ἐτοιμάζουν στρατὸ καὶ στόλο. Ὁ Ἀρισταγόρας ἤλθε στὴν Ἑλλάδα νὰ ζητήσῃ βοήθεια. Ὁ βασιλιάς ὅμως τῆς Σπάρτης Κλεομένης τὸν ἔδιωξε. Ὁ Ἀρισταγόρας τότε ἤλθε στὴν Ἀθήνα.

Οἱ Ἀθηναῖοι τοῦ ἔδωσαν 20 πλοῖα. "Αλλα 5 πλοῖα τοῦ ἔδωσε καὶ ἡ μικρὴ πόλις Ἐρέτρεια.

Στὴν ἀρχὴν οἱ "Ἑλληνες ἐνίκησαν. Μπῆκαν μάλιστα καὶ στὴν παλιὰ πρωτεύουσα τὶς Σάρδεις καὶ τὴν ἔκαψαν. "Αναγκάσθηκαν ὅμως νὰ ὀπισθοχωρήσουν μπροστὰ στὸν πολυάριθμο στρατὸ τῶν Περσῶν. Στὸν δρόμο ἔχασαν πολλοὺς στρατιῶτες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι βλέποντες τὸν κίνδυνο γύρισαν στὴν Ἑλλάδα. "Ετσι οἱ Ἰωνες ἔμειναν ἀβοήθητοι. "Ωργάνωσαν μόνοι τους τὸ στόλο τους καὶ συγκεντρώθηκαν στὴν Μίλητο μὲ ἀρχηγὸ τὸν Διονύσιο. "Ἐκεῖ ἀντιστάθηκαν γενναῖα ἀλλὰ νικήθηκαν ἀπὸ τὸν ἴσχυρὸ στρατὸ καὶ τὸ στόλο τῶν Περσῶν. Τὰ περισσότερα πλοῖα τῶν Ἑλλήνων κατεστράφησαν καὶ μόνο λέγα σώθηκαν καὶ ἔψυγαν. "Γύτερα ἀπ' αὐτὰ οἱ Πέρσες ἐποιούρκησαν τὴν Μίλητο.

Οἱ "Ἑλληνες ὑπερασπίστηκαν γενναῖα τὴν πόλι τους. Στὸ τέ-

λος δόμως οι Πέρσες τοὺς νίκησαν, κατέστρεψαν τὴν πόλιν καὶ πῆ-
ραν αἰχμαλώτους ὅλους τοὺς κατοίκους.

Μετὰ τὴν Μίλητο καὶ οἱ ἄλλες πόλεις παραδόθηκαν. Οἱ "Ιω-
νεῖς ἔγιναν καὶ πάλιν ὑποτελεῖς στὸ Περσικὸν Κράτος.

* * *

— 'Η καταστροφὴ τῆς Μιλήτου ἦταν τρομερὴ. Τίποτε δὲν ἔμεινε.
Μόνον στάχτη καὶ νεκροί. Αὐτὸν ἐλύπησε ὅλη τὴν Ἑλλάδα. "Ενας ποιητής,
ὁ Φρύνιχος, ἔκαμε ἔνα δράμα γιὰ τὴν Μίλητο. "Οταν τὸ ἐπαιξάν στὴν
Ἀθήνα τόσο τοὺς ἐλύπησε ποὺ ἐτιμώρησαν τὸν ποιητὴν καὶ ἀπηγόρευσαν
νὰ ξαναπαιχθῇ γιατί, εἴπαν, τοὺς ἔθυμιζε κακά ποὺ ἤσαν σὰν δικά τους.
Μπορεῖτε νὰ βρῆτε τὶ θὰ εἰπῆ αὐτό; Τὶ καταλαβαίνετε γιὰ τὴν στάσι
τῶν Ἑλλήνων ἀπέναντι στὶς ἀποικίες;

. — Πῶς κρίνετε τὴν ἀρνησι τῆς Σπάρτης νὰ δώσῃ βοήθεια;

3. 'Ο Μαρδόνιος ἔρχεται στὴν Ἑλλάδα

"Οταν ὁ Δαρεῖος ἔμαθε πῶς οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν βοη-
θήσει τοὺς Ιωνεῖς ὡργίσθηκε. Λέγουν πῶς ἔρριξε ἔνα βέλος στὸν
οὐρανὸν καὶ ὠρκίστηκε στὸν Δία νὰ τιμωρήσῃ σκληρὰ τοὺς Ἀθη-
ναίους. "Ἐπειτα διέταξε ἔναν ὑπηρέτη του νὰ τοῦ λέγῃ τρεῖς φο-
ρὲς τὴν ἡμέρα: «Δέσποτα μέμνεο τῶν Ἀθηναίων», δηλ. βασιλιά μου, μὴ ξεγνᾶς τοὺς Ἀθηναίους.

Δὲν τοὺς λησμονοῦσε ὁ Δαρεῖος, μὰ δίσταξε νὰ ἐκστρα-
τεύσῃ. 'Ο γαμβρός του δόμως, ὁ Μαρδόνιος, ἔνας ἔξυπνος
καὶ φιλόδοξος στρατηγός, τὸν κατάφερε νὰ διατάξῃ τὴν ἐστρα-
τεία καὶ νὰ τὴν ἀναθέσῃ σ' αὐτόν.

"Αρχισε λοιπόν, ὁ Μαρδόνιος, νὰ συγκεντρώνη στρατὸν καὶ
στόλο καὶ τὸ 492 π.Χ. ξεκίνησε γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Ἑλληνες τὸ
ἔμαθαν καὶ τρομοκρατήθηκαν. Καμμία προετοιμασία δὲν εἶχαν κά-
μει. Πολλὲς πόλεις μάλιστα εἶχαν δηλώσει ὑποταγὴ στοὺς Πέρσες.

"Οταν οἱ κήρυκες τοῦ Δαρείου ζήτησαν ἀπ' αὐτές «γῆν καὶ
ὅδωρ», δηλαδὴ τὸ σύμβολο τῆς ὑποταγῆς, μόνον ἡ Ἀθήνα καὶ ἡ
Σπάρτη δὲν ἔδωσαν.

'Ο Μαρδόνιος πέρασε στὰ παράλια τῆς Μακεδο-
νίας. 'Ο στρατός του βάδιζε κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, ἐνῶ ὁ στό-
λος ἔπλεε τὸ Θρακικὸν πέλαγος, μέγρις ὅτου ἔφθασε στὸ ἀκρωτή-
ριο τῆς Χαλκιδικῆς Ἀθω. 'Εκεῖ ἄγριοι νότιοι ἀνεμοί στηκώθηκαν.
Πελώρια κύματα παρέσυραν τὰ πλοῖα καὶ ἀλλα τὰ βύθισαν μαζί
μὲ τοὺς ἀνδρες, ἀλλα τὰ ἔρριξαν στοὺς βράχους. Τριακόσια πλοῖα
κατεστράφηκαν καὶ 20 χιλιάδες στρατιῶτες γάθηκαν.

Αλλὰ καὶ ὁ πεζικὸς στρατὸς δὲν εἶχε καλύτερη τύχη. Οἱ τρομεροὶ Θρᾶκες τοὺς κτυποῦσαν. Ὁ χειμώνας ἦτο ἄγριος. Λίγοι σώθηκαν γιὰ νὰ φθάσουν στὸν Δαρεῖο καὶ νὰ φέρουν τὸ μήνυμα τῆς καταστροφῆς. Ἔτσι σώθηκε ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τὴν πρώτη αὐτὴ ἐκστρατεία τῶν Περσῶν.

Σπερθίας καὶ Βοῦλις

Λέγουν πῶς ὅταν ὁ Δαρεῖος ἔστειλε νὰ ζητήσῃ γῆν καὶ ὑδωρ ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτες, ἐκεῖνοι σκότωσαν τοὺς κήρυκες. Αὐτὸς ἦταν ἄδικος. Τοὺς κήρυκες τοὺς σέβονται ἀκόμη καὶ σὲν πόλεμο. Γι' αὐτὸς ἀργότερα ζήτησαν συγγέρεσσι. Μάλιστα κάλεσαν δύο νέους νὰ θυσιασθοῦν γιὰ τοὺς δύο κήρυκες ποὺ σκότωσαν.

Δύο νέοι, τότε, ὁ Σπερθίας καὶ ὁ Βοῦλις δέχτηκαν νὰ θυσιασθοῦν γιὰ νὰ σώσουν τὴν τιμὴν τῆς Σπάρτης.

Παρουσιάσθηκαν λοιπὸν στὸν Πέρση βασιλέα νὰ τοὺς σκοτώσῃ.

— Τί θέλετε; ἐρώτησε ὁ Δαρεῖος.

— Θέλομε νὰ μᾶς θυσιάστε, ἐπειδὴ κι' ἐμεῖς σκοτώσαμε ἄδικα δύο κήρυκες, εἴπαν.

“Ολοι ἔθαψασαν τὴν αὐτοθυσία τους καὶ τοὺς χάρισαν τὴν ζωή.

— Πῶς κρίνετε τὴν πρᾶξιν αὐτή;

4. Οἱ Πέρσαι καταστρέφουν τὴν Ἐρέτρεια (490 π.Χ.)

Μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ Μαρδονίου ὁ Δαρεῖος σκεπτόταν μὲ εἰρηνικὸ τρόπο νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα. Οἱ στρατηγοὶ του ὅμως τὸν ἔπεισαν νὰ στείλῃ καὶ ἄλλο στρατό. Αὐτὸς τοὺς ἀκούσει καὶ ἀποφάσισε τὴν δεύτερη ἐκστρατεία κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἀργηγούς ἔβαλε ὁ Δαρεῖος τῷρα τὸν Δᾶτι καὶ Ἀρταφέρνη.

Ἐτοίμασαν 100 χιλιάδες πεζικὸ καὶ 10 χιλιάδες ἵππικὸ καὶ μὲ 600 πλοῖα πολεμικὰ καὶ ἄλλα φορτηγά ἔκινησαν τὸ 490 π.Χ.

Εἶχαν ὀδηγό τους ἔνα κακὸν Ἑλληνα, τὸν Ἰππίαν, ποὺ μισοῦσε τοὺς Ἀθηναίους, γιατὶ τὸν ἔδιωξαν ἀπὸ τὴν Ἀθήνα.

Οἱ Ἰππίας τοὺς ὄδηγησε ἀπὸ τὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου. “Οταν ἔφθασαν στὸ νησὶ Νάξο κυρίεψαν τὴν πόλιν, τὴν ἔκαψαν καὶ σκότωσαν τοὺς κατοίκους.

Αφοῦ ἔκαναν τὸ ἔδιο καὶ σὲ ἄλλα νησιὰ ἔστρεψαν πρὸς τὴν Ἐρέτρεια. Οἱ Ἐρετριεῖς ζήτησαν βοήθεια ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔτρεξαν νὰ βοηθήσουν. Μὰ ὅταν εἶδαν τὸ πλῆθος τῶν Περσῶν ἔφυγκαν. Οἱ Ἐρετριεῖς ὅμως ἀποφάσισαν νὰ μὴν παραδοθοῦν.

Κλείστηκαν μέσα στὰ τείχη τῆς πόλεως καὶ περίμεναν.

"Εξ ήμέρες συνεχῶς οἱ Πέρσες ὄρμοῦν ἀσταμάτητα στὰ τείχη. Μὰ ἡ πόλις δὲν πέφτει. Ἀντίθετα, χιλιάδες νεκροὶ Πέρσες πέφτουν τριγύρω τους.

Καὶ δὲν θὰ ἔπεφτε ποτέ, ἂν μερικοὶ προδότες δὲν ὠδηγοῦσαν κρυφὰ τοὺς Πέρσες ἀνοίγοντας καὶ τὶς πύλες τοῦ κάστρου. Οἱ Πέρσες τότε μπαίνουν καὶ βάζουν φωτιά. Τίποτε δὲν ἔμεινε ὅρθο. Τοὺς δινδρες τοὺς ἐσκότωσαν, τὶς γυναικες τὶς πῆραν σκλάβες.

Μὰ καὶ οἱ προδότες δὲν εἶχαν καλύτερη τύχη. Οἱ Πέρσες τοὺς ἐσφαζαν χωρὶς διάκρισι. Καὶ ἐνῶ ὁ καπνὸς ἀκόμη ἀνέβαινε πένθιμα στὸν οὐρανό, οἱ Πέρσες μὲ τὰ πλοῖα ἀποβιβάζονται ἀπέναντι στὴν Ἀττική, στὴ γλοερὴ πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνα. Βιάζονται νὰ κάμουν τὰ ἴδια καὶ στὴν Ἀθήνα.

5. Ἡ μάχη στὸν Μαραθῶνα (490 π.Χ.)—Μιλτιάδης

Ἡ φοβερὴ εἰδῆσι ἔφθασε στὴν Ἀθήνα. Τώρα βλέπουν πιὸ κοντὰ τὸν κίνδυνο. Τί θὰ κάμουν; Ήῶς θὰ ἀντισταθοῦν σὲ τόσον ἔχθρικὸ στρατό; Ἀρχίζουν ν' ἀπελπίζωνται.

Μὴ βρέθηκε ὁ ἄφοβος στρατηγὸς Μιλτιάδης νὰ τοὺς ἐνθαρρύνῃ. Αὐτὸς ἔχει βοηθούς του τὸν ἔξυπνο στρατηγὸ Θεμιστοκλῆ καὶ τὸν φρόνιμο στρατηγὸ Ἀριστείδη.

Τοὺς ἐνθαρρύνει. Τοὺς θυμίζει πῶς πρέπει ν' ἀγωνισθοῦν γιὰ τὰ παιδιά τους, τοὺς ἱεροὺς ναούς, τὴν ἀγαπημένη τους πόλι. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνθουσιάζονται. Ἀποφασίζουν νὰ συγκεντρώσουν στρατό.

Καὶ δὲν περιμένουν τοὺς Πέρσες νὰ φθάσουν στὴν πόλι. Μὲ τοὺς δέκα στρατηγοὺς των πτηγαίνουν οἱ ἴδιοι νὰ ἀντιμετωπίσουν τὸν ἔχθρο...

Ἐννέα χιλιάδες εἶναι ὅλοι ὅλοι.

Αὐτοὶ οἱ λίγοι βαδίζουν ἀτρόμητοι πρὸς τὸν Μαραθῶνα. Συγχρόνως ὅμως στέλνουν τὸν ἡμεροδόρο μο Φειδιππίδη νὰ ζητήσῃ βοήθεια ἀπὸ τὴ Σπάρτη.

Σὲ δυὸ μόνον ἡμέρες φθάνει ὁ Φειδίππης καὶ ζητεῖ ἀπὸ τοὺς Σπαρτιᾶτες νὰ βοηθήσουν τοὺς Ἀθηναίους ἐναντίον τῶν Περσῶν, ποὺ εἶναι ἔχθροὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ Σπαρτιᾶτες ὑπόσχονται νὰ στείλουν βοήθεια. Μὰ ἔκεινες τὶς μέρες εἶχαν μία ἕορτή. Καὶ σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους των μόνον μετὰ τὴν πανσέληνο ἐπιτρεπόταν νὰ στείλουν στρατὸ σὲ ξένη πόλιν γιὰ βοήθεια. "Ετσι οἱ Ἀθηναῖοι ἔμειναν μόνοι μπροστὰ σὲ τόσον ἔχθρο.

"Ο θάνατος τοὺς περιμένει ἢ ἡ νίκη; Πότη χαρὰ δύμως δοκίμασαν ὅταν εἶδαν νὰ ἔρχωνται καὶ 1.000 Πλαταιεῖς.

Εὔτυχῶς ποὺ βρίσκεται ὁ Μιλτιάδης. "Ολοι τὸν ἀναγνωρίζουν σὰν τὸν πιὸ ἄξιο στρατηγό. Πρῶτος ὁ Ἀριστείδης δίδει τὰ δικαιώματά του σ' αὐτόν. Σύμφωνα μὲ τὸν νόμο, κάθε στρατηγὸς ἀπὸ τοὺς δέκα διοικοῦσε μία ἡμέρα μὲ τὴ σειρὰ του. "Οταν ἥλθε κι' ἡ μέρα τοῦ Ἀριστείδη ἔδωσε τὴν θέσι του στὸν Μιλτιάδη. Τὸ παράδειγμά του ἀκολούθησαν καὶ οἱ ἄλλοι.

"Ετσι ὁ Μιλτιάδης γίνεται ἀρχηγὸς τῶν Ἀθηναίων.

"Ολοι οἱ ἄλλοι ὑπακούουν σ' αὐτόν. Τοὺς καταφέρνει νὰ ἐπιτεθοῦν πρῶτοι οἱ Ἀθηναῖοι.

Πῶς θὰ ἐπιτεθοῦν δύμως ἀφοῦ εἶναι τόσο λίγοι;

Νά πῶς ἔκανε τὸ σχέδιό του ὁ Μιλτιάδης.

Στὴ μέση τῆς παρατάξεως ἔβαλε λίγους στρατιῶτες μὲ ἀρχηγὸ τὸν Ἀριστείδη. Στὶς δύορες ἔβαλε πιὸ πολλοὺς γιὰ νὰ μὴν τοὺς κυκλώσουν οἱ Πέρσες, ἀλλὰ οἱ Ἐλληνες νὰ κυκλώσουν αὐτούς. Στὸ δεξιὸ μέρος ἔβαλε τιμητικὰ τοὺς Πλαταιεῖς.

Μετὰ ἐφαρμόζει ἄλλο ἔξυπνο τέχνασμα. Διατάζει νὰ τρέξουν ὡς τὸν ἔχθρο. Φωνὲς καὶ ἀλλαγμοὶ γεμίζουν τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθώνα. Οἱ Πέρσες βλέπουν καὶ ἀποροῦν. Καθὼς τοὺς βλέπουν τόσο λίγους νὰ τρέχουν καὶ νὰ φωνάζουν τοὺς παίρνουν γιὰ τρελούς.

'Αρχίζουν νὰ ρίχνουν χιλιάδες βέλη. Μὰ κανέναν δὲν σκοτώνουν γιατὶ περνοῦν ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς Ἐλληνες, ποὺ ἐπίτηδες ὁ Μιλτιάδης τοὺς ἔχει παρατάξει σὲ ἀραιὲς γραμμές. Μὰ μήπως προφταίνουν; Οἱ Ἐλληνες ἔφθασαν κιόλας. 'Η δρμή τους εἶναι ἀκράτητη.

Οἱ Πέρσες πολεμοῦν γενναῖα. Νικοῦν τοὺς διάλιγους Ἐλληνες τοῦ κέντρου καὶ προχωροῦν. Μὰ στὰ ἄκρα οἱ Ἐλληνες νικοῦν. Καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ, μὲ ἔνα ξαφνικὸ σύνθημα τοῦ Μιλτιάδη, οἱ Πέρσες βρίσκονται κυκλωμένοι. Τρέχουν τρομοκρατημένοι στὰ πλοῖα. Οἱ Ἐλληνες τοὺς κυνηγοῦν. Τοὺς φθάνουν καὶ στὰ πλοῖα. Γί-

νεται φοβερή μάχη. Μὰ στὸ τέλος κατορθώνουν νὰ φύγουν, ἀφοῦ ἀφησαν ὅλα τους τὰ πράγματα, τὶς σκηνές, τὰ τρόφιμα, τὰ ὅπλα 6.400 νεκροὺς καὶ 7 πλοῖα.

‘Απὸ τοὺς Ἐλληνες μόνον 192 γενναῖοι ἔπεσαν πολεμώντας γιὰ τὴν Πατρίδα.

Τότε ὁ ἡμεροδρόμος Φειδιππίδης θυμᾶται τὴν Ἀθήνα. Τρέχει ὅσο μπορεῖ πιὸ γρήγορα νὰ φέρῃ τὸ ἄγγελμα τῆς νίκης. Τρέχει, τρέχει, τρέχει... Δὲν σταματᾷ, δὲν ξεκουράζεται. ‘Απὸ τὰ τείχη οἱ Ἀθηναῖοι τὸν βλέπουν. Ἡ ψυχὴ των λαχταρᾶ. Ἡ καρδιὰ ὅλων κτυπᾶ δυνατά. Τί νὰ συνέβη τάχα; Γιατὶ τόσο γρήγορα τρέχει; Μαζεύονται ὅλοι καὶ περιμένουν. Ὁ ἡρωϊκὸς ἀγγελιοφόρος μπαίνει ἔξαντλημένος. Βρίσκει τὴ δύναμι καὶ φωνάζει μόνο μιὰ λέξι: «Νενικήκαμεν ἀκούγεται ἀπὸ στόμα σὲ στόμα καὶ ταράζεται ἡ Ἀθήνα. Τί χαρμόσυνο ἄγγελμα.

‘Ἐν τῷ μεταξὺ στὸν Μαραθώνα ἑορτάζουν καὶ οἱ στρατιῶτες. Μαζεύουν τὰ λάφυρα τοῦ ἔχθρου καὶ τοὺς νεκροὺς των.

‘Ο Κυναίγειρος

Τὴν ὥρα ποὺ ὁ ἔχθρὸς ἔμπαινε κατατρομαχμένος στὰ πλοῖα ἔνα γεγονός ἀπίστευτο συνέβη. ‘Ο Κυναίγειρος, ἀδελφὸς τοῦ μεγάλου ποιητοῦ Αἰσχύλου, ὅρματον νὰ κρατήσῃ μὲ τὸ χέρι του ἔνα περσικὸ πλοῖο. ‘Ενας Πέρσης τοῦ κόβει τὸ χέρι μὲ τὸ τσεκούρι. ‘Ο ἡρωϊκὸς Ἀθηναῖος τὸ πιάνει μὲ τὸ ἄλλο. ‘Αλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ κόβει ὁ ἔχθρος. Γενναῖος ὅμως ἀπὸ ἐνθουσιασμὸ προσπαθεῖ τώρα

νὰ τὸ κρατήσῃ, μὲ τὰ δόντια του ἀλλὰ ὁ δειλὸς ἐχθρὸς τὸν ἀποκεφαλίζει. Ποιά δόξα τοῦ ταιριάζει; Τί σᾶς δείχνει αὐτό;

6. Ὁ Μιλτιάδης σώζει τὴν Ἀθήνα

Μεγάλη ἡ νίκη. Πιὸ μεγάλος ὅμως ὁ κίνδυνος. Γιατί; Ποιὸς θὰ τὸν μαντέψῃ; Δὲν εἶναι εὔκολο. Οὕτε οἱ ἴδιοι οἱ Ἀθηναῖοι, οὔτε οἱ στρατηγοὶ τὸν μάντεψαν ἐπάνω στὴν μέθη τῆς νίκης.

Μόνον ὁ Μιλτιάδης ποὺ ἔκεινη τὴν κρίσιμη στιγμὴ τὸν ἔστειλε ὁ Θεὸς νὰ σώσῃ τὴν Ἐλλάδα. Αὐτὸς κατάλαβε πῶς οἱ Πέρσες δὲν ἔφυγαν. Καὶ ἀλήθεια. Μόλις χάθηκαν μαχρυὰ στὸ πέλαγος ἐστριψάν στὸ Σούνιο καὶ γρήγορα γρήγορα ἔπλεαν γιὰ τὸν Πειραιᾶ.

Πίστευαν πῶς τὸ πρώτη θὰ εὑρισκαν ἀφύλακτη τὴν Ἀθήνα ἀφοῦ ὅλα τὰ γενναῖα παλληκάρια της ἦταν ἀκόμη στὸν Μαραθώνα. Ποιὸς λοιπὸν θὰ βρισκόταν ἔκει νὰ ἀντισταθῇ καὶ νὰ σώσῃ τὴν πόλι; Κανεὶς. Θὰ ἔκαναν τὴν πόλι στάχτη, ὅπως καὶ τὴν Ἐρέτρεια.

Γι' αὐτὸ δ Μιλτιάδης ἐκάλεσε τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς ἔξήγηγησε τὸν κίνδυνο. "Ολοι συμφωνοῦν μαζί του. Ἀφήνουν ἀταφούς τοὺς νεκρούς, ἀφήνουν τὰ λάφυρα νὰ τὰ φυλάγῃ ὁ ἔντιμος Ἀριστείδης καὶ κουρασμένοι, πεινασμένοι, διψασμένοι, πληγωμένοι πάρινουν τὸν δρόμο γιὰ τὴν Ἀθήνα.

Δὲν σταματοῦν. Τρέχουν. Δὲν μιλοῦν στὸν μαχρυνὸ τους δρόμο. Ἡ σκέψις τους πετᾶ στὴν ἀγαπημένη τους πόλι. Θέλουν νὰ φθάσουν γρήγορα νὰ σώσουν τὰ σπίτια τους, τὰ παιδιά τους, τὶς γυναῖκες τους.

"Οταν ὁ ἥλιος βγῆκε τὸ πρώτη, ἀστραψε πάνω στὶς ἀσπίδες τῶν ἥρωών, ποὺ εἶχαν φθάσει καὶ ἦταν κιόλας παρατεταγμένοι ἐτοιμοὶ γιὰ μάχη στὸ Κυνόσαργες.

Εἴδαν τὴν λάμψι τους οἱ Πέρσες καὶ τρομοκρατήθηκαν. Πότε ἔφθασαν; Πᾶς; σκέπτονται. Ἀπελπισμένοι γυροῦν καὶ φεύγοντες γιὰ τὴν Περσία. Ἡ Ἐλλάδα σώθηκε.

Τὴν ὥρα αὐτὴ ποὺ οἱ Πέρσες ἔφευγαν ντροπιασμένοι ἐφάνηκαν 2 χιλιάδες ἥλιοικαμμένοι Σπαρτιάτες. Βλέπουν τὸν κόσμο, ποὺ ἔτρεχε σὰν τρελλὸς τραγουδώντας, ζητωκραυγάζοντας καὶ χορεύοντας.

— Τί εἶναι αὐτὰ ὅλα, ρωτοῦν, τί συμβαίνει;

— Ἐνικήσαμε, ἐνικήσαμε, ἦταν ἡ κραυγὴ ποὺ ἀκουγαν.

Πολὺ λυπημένοι, γιατὶ καὶ αὐτοὶ δὲν πρόφτασαν νὰ λάβουν

μέρος στήν ἔνδοξη μάχη συγχαίρουν τοὺς Ἀθηναίους. Ζητοῦν νὰ ἴδουν μὲ τὰ μάτια τους τὸ πεδίον τῆς μάχης.

Πηγαίνουν στὸν Μαραθώνα καὶ θαυμάζουν. "Τσερα γυρνοῦν στὴν Σπάστη.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς των μὲ μεγάλες τιμές καὶ μοίρασαν τὰ λάφυρα, ἀφοῦ ἔνα μερίδιο ἀφίερωσαν στὴν Θεὰ Ἀθηνᾶ καὶ τοὺς ἄλλους θεούς.

'Αργότερα στὸ μέρος ἐκεῖνο ἔκαναν τύμβο, δηλαδὴ σωρὸ χῶμα σὰν μικρὸ λόφο πάνω ἀπὸ τὰ δστὰ τῶν μαραθωνομάχων, ποὺ σώζεται ὡς σήμερα.

Καὶ στὴν πλάκα ἐνὸς μνημείου ἔγραψαν τὴν ἐπιγραφὴ :

"Ἐλλήνων προμαχοῦντες Ἀθηναῖοι Μαραθῶνε
Χρυσοφόρων Μῆδων ἐστόρεσαν δύναμιν".

Δηλαδή :

"Στὸν Μαραθώνα ἐσύντριψαν τοὺς Χρυσοφόρους Μήδους
οἱ Ἀθηναῖοι μόν' αὐτοὶ κι' ἔσωσαν τὴν 'Ελλάδα".

7. Η δόξα τοῦ Μιλτιάδη καὶ τὸ τέλος του

Ποῖος ἦτο αὐτὸς ὁ Μιλτιάδης; 'Ο Μιλτιάδης ἦταν γυιὸς τοῦ Κίμωνα, ποὺ δ τύραννος Πεισίστρατος τὸν ἔδιωξε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. 'Ο Μιλτιάδης μεγάλωσε στὴν Θράκη, μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα.

'Εκεῖ εἶχε γνωρίσει καλὰ τοὺς Πέρσες καὶ εἶχε γίνει ἵκανὸς στρατηγός. "Όταν οἱ Πέρσες κατέλαβαν τὴν Θράκη, ὁ Μιλτιάδης ἀναγκάστηκε νὰ φύγῃ ἔχοντας δικό του στόλο καὶ χρήματα πολλὰ καὶ νὰ γυρίσῃ στὴν Ἀθήνα.

Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἔκαμαν στρατηγὸ καὶ τὸν ἐκτιμοῦσαν.

Τώρα μάλιστα μετὰ τὴν νίκη τοῦ Μαραθώνα ὅλοι τὸν θαυμάζουν καὶ τοῦ χρωστοῦν μεγάλη εὐγνωμοσύνη. Τὸν ἔκαμαν ἀρχιστράτηγο.

'Ο Μιλτιάδης παίρνει 70 πλοῖα καὶ στρατὸ γιὰ νὰ τιμωρήσῃ τὴν Πάρο, ἐπειδὴ εἶχε βοηθήσει τοὺς Πέρσες. 'Αλλὰ οἱ κάτοικοι τῆς Πάρου κλείστηκαν στὰ ὑψηλά τους τείχη καὶ πολέμησαν γενναῖα ἐπὶ 26 ἡμέρες. Σὲ μία μάχη πληγώθηκε ὁ Μιλτιάδης καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀναγκάσθηκαν νὰ γυρίσουν στὴν Ἀθήνα.

Οἱ ἔχθροὶ τοῦ Μιλτιάδη τὸν κατηγόρησαν καὶ τὸν πῆγαν στὸ δικαστήριο. 'Η νίκη του στὸν Μαραθώνα ξεχάσθηκε. 'Η δόξα

του ἔσβησε. 'Ο Μιλτιάδης βαρειὰ πληγωμένος στὸ δικαστήριο δὲν μπορεῖ νὰ μιλήσῃ.

Οἱ φίλοι του τὸν ὑπερασπίζουν. Θυμίζουν τὴν ἐξυπνάδα, τὴν ἀνδρεία του, καὶ τὴν νίκη του στὸν Μαραθώνα, ποὺ ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ τίποτε.

Τὸν δικάζουν νὰ πληρώσῃ 50 τάλαντα. Μὰ δὲν ἔχει. Εἶναι φτωχὸς ὁ μεγάλος στρατηγός. Γι' αὐτὸ πεθαίνει στὴ φυλακή. Τὸ πρόστιμο πλήρωσε ὁ γυιός του Κίμων ἀργότερα.

"Ετσι πέθανε ὁ μεγάλος νικητὴς τοῦ Μαραθῶνος.

* * *

— Συζητᾶτε μὲ τὸν δάσκαλό σας γιὰ τὴν σημασίᾳ τῆς μάχης τοῦ Μαραθῶνος.

— Πῶς κρίνετε τὴν δίκη τοῦ Μιλτιάδη;

— Ἰχνογραφῆστε σὲ σειρὰ μικρῶν εἰκόνων ὅλη τὴν ιστορία ἀπὸ τὴν ἐπανάστασι τῶν Ἰώνων ὥς τὸν θάνατο τοῦ Μιλτιάδη.

— Μπορεῖτε στὸν χάρτη αὐτὸν νὰ βρῆτε ἀπὸ ποὺ πέρασαν οἱ Πέρσες καὶ τοῦ ἔγιναν οἱ μάχες;

Ο ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ

Μετά τὸν θάνατο τοῦ Μιλτιάδη, δύο ἄνδρες γενναῖοι κυβέρνησαν τὴν Ἀθήνα καὶ ἔσωσαν τὴν Ἑλλάδα :

‘Ο Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Ἀριστείδης.

“Ηταν καὶ οἱ δύο στρατηγοί. Ὁ Θεμιστοκλῆς πιὸ δραστήριος, πιὸ ἔξυπνος. Ὁ Ἀριστείδης πιὸ ἐντιμός καὶ δίκαιος.

‘Ο Θεμιστοκλῆς ἤθελε ἡ Ἀθήνα νὰ φτιάξῃ ἴσχυρὸ στόλο. Ὁ Ἀριστείδης ἤθελε νὰ κάμουν ἴσχυρὸ στρατὸ στὴν ξηρά.

1. Τὰ πρῶτα ἔργα τοῦ Θεμιστοκλῆ

‘Ο Θεμιστοκλῆς ἦτο Ἀθηναῖος, γυιὸς τοῦ Νεοκλῆ ἀπὸ πλούσια οἰκογένεια. Ἀγαποῦσε ὅμως τὶς φτωχές τάξεις καὶ ἔγινε γρήγορος στρατηγὸς καὶ ἀρχηγὸς τους. Ἐξυπνος καὶ δραστήριος καθὼς ἦταν, γρήγορα ἀπέκτησε μεγάλη φήμη. Πρῶτος αὐτὸς συμβούλεψε τοὺς Ἀθηναίους νὰ βοηθήσουν τοὺς Ἰωνες, ὅταν ἀκόμη ἦτο νέος. Πίστευε ἀπὸ τότε ἀκόμη, πῶς οἱ Πέρσαι θὰ ἐκστρατεύσουν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος.

“Ηταν ἔνας ἀπὸ τοὺς 10 στρατηγοὺς στὸν Μαραθώνα καὶ πολέμησε γενναῖα μαζὶ μὲ τὸν Ἀριστείδη στὸ κέντρον τῆς παρατάξεως. Ἡ δόξα τοῦ Μιλτιάδη τὸν ἔκανε πολὺ σκεπτικὸ καὶ ἀνήσυχο καὶ τὸν παρακινοῦσε νὰ δοξασθῇ καὶ αὐτός. Ἀγαποῦσε τὴ δόξα καὶ τὴ θάλασσα.

Εἶχε καταλάβει πῶς ἡ Ἀθήνα μόνον μὲ τὴν θάλασσα θὰ ἔγινετο πλούσια καὶ ἴσχυρή. Γι' αὐτὸ συμβούλευε τοὺς Ἀθηναίους νὰ κάμουν λιμάνι καὶ ἐμπορικὸ στόλο γιὰ νὰ γίνη ἡ Ἀθήνα ἡ πιὸ δυνατὴ καὶ ἴσχυρὴ πόλις τῆς Ἑλλάδος.

“Οταν ἔγινε αὐτὸς ἄρχοντας τῆς Ἀθήνας τότε ἔβαλε σὲ ἐνέργεια τὸ σχέδιό του.

‘Απὸ τὸ 483 ἄρχισε νὰ φτιάχνη τὸ λιμάνι τοῦ Πειραιῶς, ποὺ ὡς τότε ἦταν παραμελημένο. Ἐκαμε καὶ ὀχυρωματικὰ ἔργα νὰ τὸ προστατεύουν στὸν πόλεμο.

“Άλλο μεγάλο ἔργο του ἦταν τὰ πλοῖα. Μὲ τὰ χρήματα τοῦ Δημοσίου ἔκανε 200 πολεμικὰ πλοῖα. Μὲ αὐτὰ καθὼς θὰ ἰδοῦμε ἀργότερα ἔσωσε ὁ ἴδιος τὴν Ἑλλάδα, γιατὶ μόνον στὴν θάλασσα οἱ ἔχθροὶ δὲν μποροῦσαν νὰ ξεπεράσουν τοὺς Ἐληνες.

Στὴν ἀρχὴ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐπίστευαν στὰ λόγια τοῦ Θεμιστοκλῆ. Πολλοὶ ἀκολουθοῦσαν τὴν γνώμη τοῦ Ἀριστείδη. Μᾶς ὁ Θεμιστοκλῆς ἦταν τολμηρὸς καὶ ἀποφασιστικός. Ἐστειλε ἔξο-

ρία τὸν Ἀριστείδη καὶ ἔκαμε τὰ ἔργα αὐτὰ μὲ κίνδυνον καὶ τὸν κατηγορήσουν σὰν τὸν Μιλτιάδη.

Μετὰ τὴν μάχη στὸν Μαραθώνα, λέγουν, πῶς ὁ Θεμιστοκλῆς ἦτο πολὺ μελαγχολικὸς καὶ πολλὲς φορές λυπημένος.

“Οὕταν οἱ φίλοι του τὸν ἐρώτησαν γιατὶ εἶναι ἔτσι, ἀπάντησε: « Οὐκ ἔξι με καθεύδειν τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον» δηλ. δὲν μ' ἀφήνει νὰ ἴσυγχάσω ἢ δόξα τοῦ Μιλτιάδη.

Τί συμπεράίνετε, παιδιά, ἀπ' αὐτὰ τὰ λόγια, γιὰ τὸν γχρακτῆρα τοῦ Θεμιστοκλῆ;

2. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἐνώνει τοὺς Ἑλληνες. Ὁ Ξέρξης ἔρχεται.

Τὰ λόγια τοῦ Θεμιστοκλῆ δὲν ἄργησαν νὰ βγοῦν ἀληθινά. Οἱ Πέρσες ἐκστρατεύουν καὶ πάλι ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Δαρεῖος τώρα εἶχε πεθάνει. Ὁ γυιὸς του Ξέρξης, ἐνας ὑπερήφωνος βασιλιάς, συγκέντρωσε πολὺ στρατὸ καὶ στόλο γιὰ νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα.

Πέντε ὀλόκληρα χρόνια κράτησαν οἱ ἑτοιμασίες. Ἄλογα καὶ ἀρμυτα καὶ πλοῖα καὶ στρατιῶτες ἀπὸ χίλιες βάρβαρες φυλὲς ἐμάζεψε ὁ Ξέρξης.

“Ἐνας ἀρχαῖος ἱστορικὸς λέγει: « Ποῖον λαὸν τῆς Ἀσίας ἀφησε ἡ Ξέρξης, ποὺ νὰ μὴν τὸν πῆρε μαζί του ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος; Ποὺς ποταμὸς ἔμεινε, ποὺ τὰ νερά του νὰ μὴν στέρεψαν ὅταν αὐτοὶ περνοῦσαν διψασμένοι;»

“Ἐνα ἔκατονμύριο καὶ ἑπτακόσιες χιλιάδες ἦταν ὁ στρατός του. Χίλια διακόσια τὰ πολεμικά του πλοῖα καὶ ἀμέτρητοι οἱ δοῦλοι, τὰ φορτηγὰ πλοῖα καὶ τὰ μεταγωγικὰ ζῶα. Τετρακόσιες γιλιάδες λέγουν, πῶς ἦταν τὸ ἵππικό του. “Οπου περνοῦσαν σώνουταν οἱ τροφές καὶ στέρευε τὸ νερό.

Στὸν Ἑλλήσποντο ἔκανε μία τεράστια γέφυρα ἀπὸ πλοῖα γιὰ τὸ στρατό του. Ἐπιτὰ ἡμερόνυκτα γρειάστηκαν τὰ στρατεύματά του νὰ περάσουν.

Σὲ μία μεγάλη πεδιάδα μέτρησε τὰ στρατεύματά του. Ἐκαμαν μεγάλα γυμνάσια καὶ ἔσκινησαν πρὸς τὴν Ἀθήνα. Στὸν Ἀθω, γιὰ νὰ μὴν πάθη ὅ,τι ἔπαθε ὁ Μαρδόνιος, ἀνοιξε διώρουγά καὶ πέρασαν τὰ πλοῖα του. Τίποτε δὲν μπεροῦσε νὰ τὸν σταχυτήσῃ.

Καὶ ὅμως βρέθηκε τὸ μεγάλο ἐμπόδιο. Τὸ ἔστησε ὁ Θεμιστοκλῆς μὲ τὸν Ἑλληνικὸ λαό.

Αύτὸς εἶχε ὀχυρώσει τὸν Πειραιᾶ, εἶχε κατασκευάσει πλοῖα, εἶχε ἐτοιμάσει τοὺς Ἀθηναίους του. Καὶ τώρα δὲν ἀπόμενε παρὰ νὰ ἐνώσῃ ὅλες τὶς Ἑλληνικὲς πόλεις καὶ πιὸ πολὺ τὴν Σπάρτη.

"Ἐγινε τότε συνέδριο στὴν Κόρινθο τὸ 481 π.Χ. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἐκάλεσε ὅλους γ' ἀγωνισθοῦν ἐνωμένοι. Πρῶτος ἔδωσε τὸ παράδειγμα. Συμφιλίωσε τοὺς Ἀθηναίους μὲ τοὺς παλιούς των ἔχθροὺς τοὺς Αἰγινίτες. Συγχρόνως ἔστειλε κήρυκες νὰ ζητήσουν βοήθεια ἀπὸ ὅλες τὶς Ἑλληνικὲς πόλεις καὶ ἀποικίες.

"Ἐπειτα, ἐπειδὴ ἡ Σπάρτη, ἥθελε τὴν ἀρχηγία στὸν ἀγώνα, ἡ Θεμιστοκλῆς τὴν ἔδωσε καὶ ἂς ἦταν αὐτὸς ὁ καλύτερος στρατηγός, κι' ἂς εἶχε τὸν ἴσχυρότερο στόλο. Ἀφησε τὶς φιλοδοξίες γιὰ χάρι τῆς πατρίδος του. Ἀρχηγὸς τῶν Σπαρτιατῶν ἦταν ὁ Εὐρυβιάδης. Αὐτὸς τώρα ἔγινε γενικὸς ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ὅμως δόλοι καταλάβαιναν πώς ὁ Θεμιστοκλῆς ἦταν ὁ ἀληθινὸς ἀρχηγὸς καὶ γ' αὐτὸς τοῦ ζητοῦσαν τὴν γκάμη του. Ἔτσι ὅλες οἱ πόλεις, Σπάρτη, Ἀθήνα, Αἴγινα, Κόρινθος, οἱ Θεσπιές, οἱ Πλαταιές, τὰ Μέγαρα, κ.ἄ. ἀπεφάσισαν στὸ Πανελλήνιο αὐτὸ συνέδριο νὰ πολεμήσουν ἐναντίον τοῦ Ξέρξη.

Ανέκδοτον

Ιέτουν πῶς δταν ὁ Ξέρξης περνοῦσε τὸν Ἑλλήσποντο, οἱ πρῶτες γέφυρες γλασσαν. Ὁ Ξέρξης θύμωσε. Διέταξε νὰ ἀποκεφαλίσουν τοὺς μηχανικοὺς του καὶ ἔβαλε νέους. Ἔπιστης διέταξε νὰ μαστιγώσουν τὴν θάλασσα ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ ὑπακούσῃ.

"Ἐδωσαν τρία κτυπήματα καὶ σὲ κάθε ἔνα ἔλεγχαν.

« Ὡ πικρὸς θαλασσόνερο, ὁ κύριος μας θὰ περάσῃ καὶ θὰ ὑποκύψῃς »

Αὐτὴ, ή, πρᾶξις τί φανερώνει, παιδιά, γιὰ τὸν Πέρση βασιλέα;

— Στὸν χάρτη σας νὰ βρῆτε τὸν Ἑλλήσποντο καὶ τὸν Ἀθω.

3. Ἡ μάχη τῶν Θερμοπυλῶν (480 π.Χ.) — Λεωνίδας

"Οταν ὁ Ξέρξης ἔφθασε στὴν Θεσσαλία, ἔστειλαν οἱ "Ἑλληνες τὸ βασιλέα τῆς Σπάρτης Λεωνίδα νὰ τοῦ φράξῃ τὸ δρόμο. Μὲ τριακοσίους γενναίους Σπαρτιάτες ὁ Λεωνίδας ἔπιασε ἔνα στενὸ πέρασμα, ποὺ σγηματίζοταν ἀπὸ τὴ θάλασσα τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, καὶ τὰ βουνὰ Οἴτη καὶ Καλλίδρομο ἀπὸ τὴν ἄλλη.

'Ἐκεὶ ἔβγαλε θερμὸ νερὸ καὶ τὸ μέρος λεγόταν Θερμοπύλες.

'Ἐκεὶ ἤλθαν καὶ 700 Θεσπιεῖς καὶ ἄλλοι: Ἑλληνες, ποὺ δόλοι μαζὶ δὲν ἔφθιναν τὶς 10 γιλιάδες.

‘Ο Ξέρξης ποὺ εἶχε 200 φορὲς περισσότερον στρατὸν βλέπει τοὺς ὀλίγους ἔκεινους “Ελλῆνες καὶ τὸ θεωρεῖντροπή νὰ δώσῃ μάγη. Περιμένει νὰ φύγουν μόνοι τῶν. Μὰ οἱ “Ελλῆνες, ἀν καὶ βλέπουν τὸν ἀναρίθμητο στρατὸν τῶν Περσῶν, δὲν φεύγουν. Καὶ τί παράξενο γιὰ τὸν Ξέρξη! ” Άλλοι λούζονται, κτενίζονται καὶ στολίζονται, ἄλλοι γυμνάζονται, ἄλλοι γυαλίζουν τὰ ὅπλα τους σὰν νὰ μὴν συμβαίνῃ τίποτε. Θυμώνει. Στέλνει πρέσβεις, ποὺ ἔρχονται καὶ παρουσιάζονται στὸν Λεωνίδα.

— Τί θέλετε; τοὺς ἔρωτᾶν δὲ Λεωνίδας.

— Ο Ξέρξης ζητεῖ νὰ παραδώσῃς τὰ ὅπλα μὲ τὸ καλὸν, ἀπαντοῦν ἔκεινοι.

— ΜΟΛΩΝ ΛΑΒΕ, ἀπάντησε ύπερήφανα δὲ Λεωνίδας. Διγλαδὴ ἐλᾶτε νὰ τὰ πάρετε.

‘Η ύπερήφανη αὐτὴ καὶ θαρραλέα ἀπάντησι τοῦ Λεωνίδα ἀντηγεῖ ὡς σήμερα καὶ φανερώνει τὴν γενναιότητα τῆς Ελληνικῆς ψυχῆς, ποὺ θέλει νὰ ζῆ ἐλεύθερη.

‘Ο Ξέρξης τὸ θεωρεῖ προσβολή. Στέλνει ἀμέσως τμῆμα στρατοῦ νὰ πιάσῃ αὐτοὺς τοὺς λίγους “Ελλῆνες ζωντανούς. Οἱ ἥρωϊκοὶ ὄμως φρουροὶ δίνουν ἔνα καλὸ μάθημα σ’ αὐτούς. “Ολη τὴν ἡμέρα κρατᾶ ἡ μάχη καὶ στὸ τέλος δὲ ἔχθρος φεύγει νικημένος. Τὴν δεύτερη ἡμέρα πιὸ πολλοὶ ἔχθροι κτυποῦν ν’ ἀνοίξουν δρόμο, μὰ οἱ “Ελλῆνες καὶ πάλι νικοῦν.

‘Ο Ξέρξης τότε στέλνει τοὺς καλύτερους στρατιῶτες του, τὸ σῶμα τῶν ἀθωνῶν ἀτων. ‘Ο ἔδιος παραθολούθει τὴ μάχη. Οἱ “Ελλῆνες ἀργίζουν νὰ υπογωροῦν. ‘Ο Ξέρξης χαίρεται. Τοὺς ξεγέλασαν ὄμως. Σὲ μιὰ στιγμὴ γυρνοῦν ὅλοι ξαφνικά καὶ ὁρμοῦν ἔναντίον τῶν Περσῶν μὲ φωνές. Σωρὸ ἀπὸ νεκροὺς ἀφίνουν οἱ Πέρσες. Τρεῖς φορὲς δὲ Ξέρξης πετάγεται ἀπὸ τὸν θρόνο του, γιατὶ φοβήθηκε μὴ γαθοῦν ὅλοι οἱ δικοὶ του. Τρεῖς ἡμέρες συνεχῶς οἱ ἥρωϊκοὶ υπερασπισταὶ τῶν Θερμοπυλῶν ταπεινώνουν τὸν μεγάλο βασιλέα.

Τώρα δὲ Ξέρξης ἀπελπίζεται. Καὶ ἐνῶ δὲν ξέρει τί νὰ κάνῃ, ἔνας προδότης “Ελλῆνας, δὲ ‘Ε φι ἀλτης, τοῦ δείγνει τὸν δρόμο.

Γιὰ λίγα γρήματα δέχεται νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς Ηέρσες πίσω ἀπὸ τὸ βουνὸ Καλλίδρομο, ὅπου υπῆρχε ἔνα μονοπάτι.

“Ολη τὴν νύκταν δὲ καταρχαμένος προδότης ὀδηγεῖ τοὺς Πέρσες καὶ τοὺς φερνει πίσω ἀπὸ τὶς Θερμοπύλες νὰ κυκλώσουν τοὺς “Ελλῆνες. ‘Ο Λεωνίδας εἶχε βάλει λίγους Φωκεῖς νὰ φυλάνε τὸ στενό. Άλλα κύτοι μόλις εἰδαν τόσο στρατό, φοβήθηκαν καὶ ἔρυγαν.

Τὸ ἔμκθε δὲ Λεωνίδας καὶ καταλυπημένος ἐνάλεσε ὅλους τοὺς

"Ελλήνες σὲ συμβούλιο. "Ηξερε πώς τώρα ήταν ὅλα χαμένα. Η αρεκάλεσε τοὺς ἄλλους "Ελλήνες νὰ φύγουν γιὰ νὰ μὴν σκοτωθοῦν ἐκεῖ ἀδικα καὶ ἔμεινε αὐτὸς μὲ 300 λιονταρόψυχους Σπαρτιᾶτες. Αὐτοὶ δὲν θὰ ἔφευγαν ζωντανοί. Ἡταν ὡρκισμένοι. Μαζί τους ἔμειναν καὶ 700 Θεσπιεῖς. Ὁ Λεωνίδας τοὺς διώχνει. Μὰ αὐτοὶ θέλουν νὰ μοιρασθοῦν τὴ δόξα. Κάθονται ἐκεῖ νὰ πέσουν γιὰ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἐλευθερία τῆς πατρίδος.

Τὸ πρῶτον οἱ Πέρσες ἔρχονται θαρρεμένοι. Οἱ λίγοι μαχηταὶ δὲν περιμένουν. Τραβοῦν τὰ ξίφη των καὶ μὲ δρμὴ χύνονται στὴν μάχη. Ξέρουν πώς θὰ πεθάνουν καὶ θέλουν νὰ σκοτώσουν ὅσο πιὸ πολλοὺς ἐχθροὺς ἡμποροῦν.

Σπάζουν τὰ δόρατά τους. Τὰ ξίφη τους γίνονται ἄχριστα. Μὰ δὲν παύουν νὰ πολεμοῦν μὲ τὰ χέρια, μὲ τὰ δόντια, μὲ τὰ μχαλία. Ὁ Λεωνίδας πέφτει νεκρός. Γύρω ἀπὸ τὸ σῶμα του γίνεται ἄγρια μάχη.

Οἱ "Ελλήνες ἀγωνίζονται σὰν λιοντάρια καὶ ἀναγκάζουν τὸν ἐχθρὸν νὰ φύγῃ. Τοὺς κυνηγοῦν μὰ τὸ τέλος πλησιάζει. Ἀπὸ πίσω τους ἔρχεται τώρα ὁ Ἐφιάλτης μὲ τοὺς Πέρσες.

"Οσοι "Ελλήνες ἔμειναν παίρνουν τὸν ἀργηγό τους καὶ ὀχυρώνονται σ' ἔναν λόφο ἔτοιμοι νὰ πεθάνουν. Ποιός ὅμως τοὺς πλησιάζει; Ποιός τολμᾶ; Ἀπὸ μακριὰ τοὺς κτυποῦν μὲ τὰ βέλη ὥσπου ἔπεσαν ὅλοι. Ἡλθε τὸ σκοτάδι καὶ οἱ Πέρσες κτυποῦν ἀκόμη τοὺς νεκρούς, ὥσπερ νὰ φοβοῦνται μὴν ξυπνήσουν. "Γύτερα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀπλώθηκε σιωπή. Ὁ Ξέρξης γυρίζει στὸ πεδίον τῆς μάχης. Βλέπει τὶς γιλιάδες τῶν Περσῶν, ποὺ εἰχαν σκοτωθῆ καὶ τρομάζει. Διατάζει ἀμέσως νὰ τοὺς θάψουν μὴν τοὺς ἰδοῦν οἱ ἄλλοι καὶ λιποψυγήσουν. Κι' ἀφήνει μόνον σκορπισμένα τὰ πτώματα τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ θυσία ἔκεινη τοῦ Λεωνίδα καὶ τῶν ἀνδρείων του ἔμεινε στὴν ἱστορία μας φωτεινὸ παράδειγμα, νὰ ὁδηγῇ ἐμᾶς τοὺς νέους στὴν ἀληθινὴ δόξα. Καὶ ἔμειναν σύμβολο τοῦ ἡρωϊσμοῦ σ' ὅλον τὸν κόσμο.

Αργότεροι οἱ "Ἑλληνες ἔστησαν μνημεῖο γιὰ νὰ τιμήσουν τοὺς νεκρούς. Ἐπάνω δὲ στὸ μνημεῖο τῶν 300 τοῦ Λεωνίδα ἔγραψαν τοὺς στίχους.

«Ω̄ ξεῖν, ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῆδε κείμεθα τοῖς κείνων ρήμασι πειθόμενοι »

Δηλαδή :

«Ξένε διαβάτη ποὺ περοῦς ῥὰ εἰπῆς τῆς μάρας Σπάρτης πῶς εἴμεθα θαμμένοι ἐδῶ πιστοὶ στὸ θέλημά της ».

Μιὰ ἡρωϊκὴ ἀπάντησις

"Ο:κν οἱ "Ἑλληνες ἔπιασκαν ἔναν κατάσκοπο τοῦ Ξέρξη, τὸν ἑρώτισκν ποὺ βρίσκονται οἱ ἔχθροι.

— Εἶναι ἐδῶ πολὺ κοντά σας, εἰπε ἔκεινος.

— Πήγανεν νὰ τοὺς εἰπῆς πῶς κι' ἔμεῖς εἰμαστες κοντά τους, τοῦ ἀπήγτησε ἔντος Σπαρτιάτες.

— Μὰ εἶναι τόσου πολλοὶ ποὺ μὲ τὰ βέλη τους θὰ κρύψουν τὸν ἥλιο.

— "Ε καλύτερα, λέγει ὁ Διηνέκης, θὰ πολεμοῦμε κάτω ἀπὸ τὸν ἵσκιο.

Πῶς σᾶς φάνιονται καὶ τὶ δείγμουν οἱ ἀπαντήσεις αὐτές;

4. Ο Θεμιστοκλῆς ἔξηγει τὸ σχέδιό του

Τὴν ἴδια ἡμέρα, ποὺ οἱ ἡρωες τῶν Θερμοπυλῶν ἔπεισταν ὑπὲρ πατρίδος, ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἔκει κοντὰ στὸν Ἀρεμίσιο ἐνίκησε τὸν περσικό. Τριάντα πλοῖα ἔπιασκαν οἱ "Ἑλληνες καὶ ἄλλα 200 κατέστρεψε ἡ τρικυμία. Μὰ ὅταν τὸ ἀγγελμα τοῦ θανάτου τοῦ Λεωνίδα ἔσπεισε στοὺς "Ἑλληνες, ἀπεφάσισκαν νὰ γυρίσουν στὴν Σαλαμῖνα. Ἡσαν ὅλοι τρομοκρατημένοι.

Μόνον ὁ Θεμιστοκλῆς ἔμεινε ἀτάραχος.

—"Ηλθε στὴν Ἀθήνα καὶ βρῆκε ἀναστατωμένους τοὺς Ἀθηναῖς οὓς. Ποιός θὰ ὑπερασπίσῃ τὴν πόλι των; Τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν

εἶπε πὼς «τὰ ξύλινα τείχη θὰ σώσουν τοὺς Ἀθηναῖούς». Κανεὶς δὲν ἡμποροῦσε νὰ ἔξηγήσῃ τὸν χρησμό. Πολλοὶ ἔλεγαν, πὼς πρέπει νὰ ὀχυρωθοῦν στὴν Ἀκρόπολι κάνοντας ξύλινα τείχη. Μάλιστα πολλοὶ γέροι, χωρὶς ν' ἀκούσουν τὰ σοφὰ λόγια τοῦ Θεμιστοκλῆ, ἀνέβηκαν στὴν Ἀκρόπολι ἔκκαναν ἐνα ξύλινο τεῖχος καὶ κλείστηκαν μέσα.

‘Αλλὰ ὁ Θεμιστοκλῆς τοὺς εἶπε : — Ξύλινα τείχη εἶναι τὰ πλοῖα. Αὐτὰ θὰ μᾶς σώσουν. “Ολοι οἱ νέοι νὰ μποῦν στὰ πλοῖα γιὰ πόλεμο. Οἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά νὰ πάρουν τὰ πράγματά τους καὶ νὰ φύγουν ἀπ' τὴν πόλι.

Μὰ αὐτὸ δὲν ἤθελε νὰ τὸ ἀκούσῃ κανεῖς. Στὸ τέλος τοὺς κατέφερε. Καὶ μία ἡμέρα γυναῖκες καὶ παιδιά μὲ δάκρυα στὰ μάτια, φιλώντας τὸ χῶμα τῆς ἀγαπημένης τους Ἀθήνας, μπήκαν στὰ πλοῖα καὶ ἄλλοι πῆγαν στὴν Πελοπόννησο καὶ ἄλλοι στὰ νησιά Αἴγινα, καὶ Σαλαμῖνα. Ο Θεμιστοκλῆς τοὺς ἔδωσε θάρρος. Τοὺς μοίρασε χρήματα ἀπὸ τὸ Δημόσιο καὶ τοὺς εἶπε, πὼς ἀκόμη καὶ ἡ Θεὰ Ἀθηνᾶ ἔφυγε ἀπὸ τὴν πόλι καὶ αὐτὴ θὰ τοὺς σώσῃ.

Οἱ Ἀθηναῖοι τώρα ζοῦσαν φιλοξενούμενοι στὶς ἔλλεις Ἑλληνικὲς πόλεις.

Τὰ παιδιά τους βρῆκαν ἀνοιγτὰ τὰ γυμναστήρια καὶ τὰ σχολεῖα. Ἡταν ἐλεύθερα νὰ μπαίνουν στοὺς κήπους καὶ νὰ παίρνουν ὅ,τι θέλουν.

‘Αλγήθεια πολὺ ἐνωμένοι ἦσαν αὐτὴ τὴν ἐποχὴ σὶ “Ἐλληνες!

Ο Θεμιστοκλῆς δὲν κοιμόταν καθόλου. Σ' ὅλους τοὺς στρατηγοὺς ἔξηγοῦσε τὸ μεγάλο του σχέδιο. — ‘Η θάλασσα, τοὺς ἔλεγε, θὰ μᾶς σώσῃ. Θὰ περιμένωμε τὸν Εέρεξ στὸ στενὸ τῆς Σαλαμῖνος μ' ὅλα τὰ πλοῖα καὶ θὰ τὸν νικήσωμε. Γιατὶ τὸ στενὸ μέρος δὲν γωράει πολλὰ ἔχθρικὰ πλοῖα, ποὺ εἶναι μεγάλα. “Ετσι ἐμεῖς μὲ τὰ μικρὰ μᾶς πλοῖα εὔκολα μποροῦμε νὰ τὰ πιάνωμε καὶ νὰ τὰ βυθίζωμε. ‘Ἄν φύγωμε ἀπ' ἔδω θὰ μᾶς βροῦν σκορπισμένους καὶ ἀλλοίμονό μας.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Εέρεξ ἐμπῆκε στὴν Ἀθήνα. Σκότωσε δύος βρῆκε στὴν Ἀκρόπολι καὶ ἔβαλε φωτιά. Οἱ βάρβαροι ἔχθροι δὲν σεβάστηκαν οὔτε τὰ ὡραῖα ἔργα τέχνης, οὔτε τοὺς Ἱεροὺς ναούς.

‘Η ὡραία Ἀθήνα ἔγινε στάχτη.

‘Απὸ μακριὰ οἱ Ἀθηναῖοι ἔβλεπαν τὶς φλόγες καὶ τοὺς καπούς καὶ στάραζε ἡ καρδιά τους.

Μὰ ἀκλόνητος ἦταν ὁ Θεμιστοκλῆς. Φτάνει νὰ νικήσωμε, ἔλεγε, καὶ θὰ τὴν κάνωμε πιὸ ὡραία.

5. Η ναυμαχία στήν Σαλαμίνα (480 π.Χ.)

Ἐνῶ ἡ Ἀθήνα καιγόταν δὲ Θεμιστοκλῆς προσπάθουσε νὰ ἔξηγήσῃ τὸ σχέδιό του καὶ στοὺς ἄλλους ἀρχηγούς τῶν Ἑλλήνων. Μέσα στὰ πλοῖα ἔκαναν πολεμικὸ συμβούλιο μὲ ἀρχηγῷ τὸν Εὐρυβιάδην.

Οἱ Εύρυβιάδης καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ ἤθελαν νὰ φύγουν ἀπὸ ἐκεῖ καὶ νὰ πᾶνε στὸν Ἰσθμὸ τῆς Κορίνθου, ποὺ ἦταν συγκεντρωμένος καὶ ὁ στρατός.

Ἔγινε μεγάλη συζήτησις στὴν ὅποια δὲ Θεμιστοκλῆς ἔμεινε μόνος. Σὲ μία στιγμή λέγουν πῶς δὲ Εύρυβιάδης σήκωσε τὸ ραβδί του νὰ κτυπήσῃ τὸν Θεμιστοκλῆ. Ἄλλ’ αὐτὸς χωρὶς νὰ θυμώσῃ τοῦ εἴπε : — Πάταξον μέν, ἀκουσον δέ : Δηλαδή, κτύπησέ με, ἀλλὰ νὰ μ’ ἀκούσης. Χάριν τῆς πατρίδος του δέχτηκε κι’ αὐτὴ τὴν προσβολήν.

Οταν δέμως δὲ στρατηγὸς τῶν Κορινθίων Ἀδείμαντος εἶπε στοὺς ἄλλους νὰ μὴν ἀκολουθήσουν τὸν Θεμιστοκλῆ γιατὶ πιὰ δὲν ἔχει πατρίδα, ἀφοῦ ἡ Ἀθήνα εἶχε καῆ, τότε δὲ Θεμιστοκλῆς ἔθύμωσε καὶ εἶπε αὐτηρά.

— Εμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι ἔχομε πατρίδα τὰ πλοῖα μας.

Θὰ τὰ πάρωμε καὶ θὰ κτίσωμε καινούργια πόλι. Μείνετε ἐσεῖς νὰ σταματήσετε τὸν ἔχθρο.

Τρόμος ἔπιασε ὅλους μόλις ἀκουσαν πῶς θὰ φύγουν οἱ Ἀθηναῖοι, ποὺ εἶχαν 200 πλοῖα. “Ολα τὰ πλοῖα τῶν Ἑλλήνων ἦσαν 378. Πῶς θὰ πολεμοῦσαν μόνοι;

Οἱ πιὸ πολλοὶ ἀποφάσισαν νὰ μείνουν. Μὰ πάλι μερικοὶ ἦσαν ἔτοιμοι νὰ φύγουν. Γι’ αὐτὸν δὲ τολμηρὸς Θεμιστοκλῆς γιὰ νὰ πετύχῃ τὸ σκοπό του ἔστειλε κρυφὰ στὸν Ξέρξη τὸν πιστό του δοῦλο Σίκινο νὰ εἰπῇ, πῶς τάχα δὲ Θεμιστοκλῆς εἶναι φίλος του καὶ ἂν θέλῃ νὰ πιάσῃ τὰ πλοῖα τῶν Ἑλλήνων νὰ τὰ κυκλώσῃ τὴν νύκτα.

Οἱ Ξέρξης τὸ πίστεψε καὶ διέταξε τὰ πλοῖα του νὰ κυκλώσουν τὸ στενὸ τῆς Σαλαμῖνος.

Λίγο πρὶν ξημερώση πάλιν οἱ στρατηγοὶ εἶχαν συμβούλιο. Τότε ἔρχεται δὲ στρατηγὸς Ἀριστείδης, ποὺ ἦταν ἔξορια. Βούσκει τὸν παλαιὸ ἔχθρο του Θεμιστοκλῆ. Οἱ δυὸ ἔχθροι ἀγκαλιάζονται καὶ φιλοιοῦνται. Τώρα χάριν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἐλευθερίας ξέχασαν τὶς ἔχθρες.

— Τί κάθεσθε Θεμιστοκλῆ ; τοῦ λέγει δὲ Ἀριστείδης.

Οἱ Πέρσαι μᾶς ἔχουν κυκλώσει.

— Εγώ τούς ἔφερα, Ἀριστείδη, ἀπαντᾶ ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ἔξτρατος τὸ σχέδιό του. Χαρούμενοι μπαίνουν καὶ λένε στοὺς ὄλλους τί συνέβη. Ξωρίς νὰ θέλουν τότε ὅλοι ἔτρεξαν νὰ ἐτοιμασθοῦν γιὰ τὴ μάχη, μιὰ καὶ βρέθηκαν κυκλωμένοι.

Μόλις ὁ ἥλιος ἔλαμψε ἀκούστηκε ἀπὸ τὸ πλοῖο τοῦ Εὐρυβιάδη ἡ σάλπιγγα. Τὴν ἵδια στιγμὴ ἀντιλάλησε ὅλος ὁ στόλος τῶν Ἑλλήνων τὸν πολεμικὸν παιᾶνα: «Ἴτε, παῖδες Ἑλλήνων, ἐλευθεροῦτε πατρίδα». Ἀνοίχτηκαν σὲ κύκλο. Τὰ μεγάλα Περσικὰ πλοῖα προχώρησαν καὶ αὐτά. Οἱ στενὸς ὅμως χῶρος δὲν ἔπαιρνε πολλά καὶ ἔγινε ὅ,τι εἶχε προβλέψει ὁ Θεμιστοκλῆς. Μὲν ἔξυπνο σχέδιο οἱ Ἑλληνες τοὺς κύκλωσαν. Τότε ἀρχίσει ἡ ναυμαχία. Τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα κτυποῦσαν στὸ πλευρὸν τὰ περσικὰ καὶ τὰ ἀναποδογύριζαν.

Οσα δὲν βυθίζονταν στὴ θάλασσα, τὰ ἔπιαναν οἱ Ἑλληνες. Όρμοῦσαν στὸ ἔχθροικὸν καράβι, σκότωναν τοὺς στρατιῶτες καὶ τὸ κυρίευσαν. Πρῶτος ποὺ τὸ ἔκαμε αὐτὸ ἥταν ὁ Ἀθηναῖος Ἀμεινίας, ἀδελφὸς τοῦ Κυναίγειρου.

‘Ο Ξέρξης καθόταν σὲ χρυσὸ θρόνο στὸ βουνὸ Αἰγάλεω νὰ παρακολουθήσῃ τὴ ναυμαχία, μὰ λυπημένος τώρα ἔβλεπε τὴν καταστροφὴ τοῦ στόλου του. Πρῶτοι νικοῦν οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἀπέναντι στόλο. Τὰ περσικὰ καράβια τρέχουν, ποιὸ νὰ πρωτοφύγῃ. Δὲν μποροῦν ὅμως, γιατὶ εἶναι μεγάλα καὶ τὸ ἔνα κτυπᾶ ἐπάνω στὸ ἄλλο καὶ τσακίζονται.

‘Ο Θεμιστοκλῆς κυνηγῆτὸν ἀρχηγὸ τοῦ στόλου. Προφταίνει ὅμως ὁ Ἀμεινίας, βυθίζει τὸ καράβι καὶ σκοτώνει τὸν ἀρχηγό. Μία βάσιλισσα τῶν Περσῶν, ἡ Ἀρτεμισία, κυνηγιέται ἀπὸ ἔνα ἑλληνικὸ καράβι. Μπροστά της βρίσκεται ἔνα περσικὸ πλοῖο καὶ τὴν ἐμποδίζει. Τὸ βυθίζει αὐτὸ καὶ τρέχει νὰ σωθῇ.

Βλέπει ὁ Ξέρξης καὶ νομίζει πῶς ἥταν ἑλληνικὸ καὶ φωνάζει: “Οἱ ἄνδρες γίνηκαν γυναῖκες καὶ οἱ γυναῖκες ἄνδρες..” Ως τὸ βράδυ κυνηγοῦν οἱ “Ἐλληνες τοὺς ἔχθρούς.

‘Ο μεγάλος ἔκεινος στόλος τῶν Περσῶν ἔγινε συντρίμμια. Τὸ σχέδιο τοῦ Θεμιστοκλῆ πέτυχε. ‘Η Ἐλλὰς σώθηκε. ‘Ο Ξέρξης τρομαγμένος μὴ πιαστῇ ζωντανὸς, φεύγει γιὰ τὴν Περσία. Τὸν φοβίζει πιὸ πολὺ ὁ Θεμιστοκλῆς ποὺ στέλνει πάλι τὸν Ἰδιο δοῦλο καὶ τοῦ λέγει πῶς πρέπει νὰ φύγῃ γρήγορα, γιατὶ οἱ “Ἐλληνες σκέπτονται νὰ χαλάσουν τὶς γέφυρες στὸν ‘Ἐλλήσποντο καὶ ὅτι αὐτὸς τοὺς κράτησε μέχρι τώρα, γιὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ γυρίσῃ στὴν πατρίδα του.

Τὴν ὥρα ποὺ γινόταν ἡ ναυμαχία ὁ Ἀριστείδης μὲ λίγους στρατιῶτες πῆγε στὸ νησάκι Ψυττάλεια, δῆπου 1.000 Πέρσες ἐκτυποῦσαν τοὺς “Ἐλληνες μὲ τὰ τόξα. Τοὺς ἐνίκησε καὶ οὕτε ἔνας τους δὲν γλύτωσε.

‘Ο Ξέρξης πῆρε τὸ στρατό του καὶ τὰ πλοῖα ποὺ ἔμειναν καὶ ἔψυγε. “Αφησε μόνο τὸν Μαρδόνιο μὲ 300 χιλιάδες στρατὸ στὴ Θεσσαλία, γιὰ νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν Ἐλλάδα.

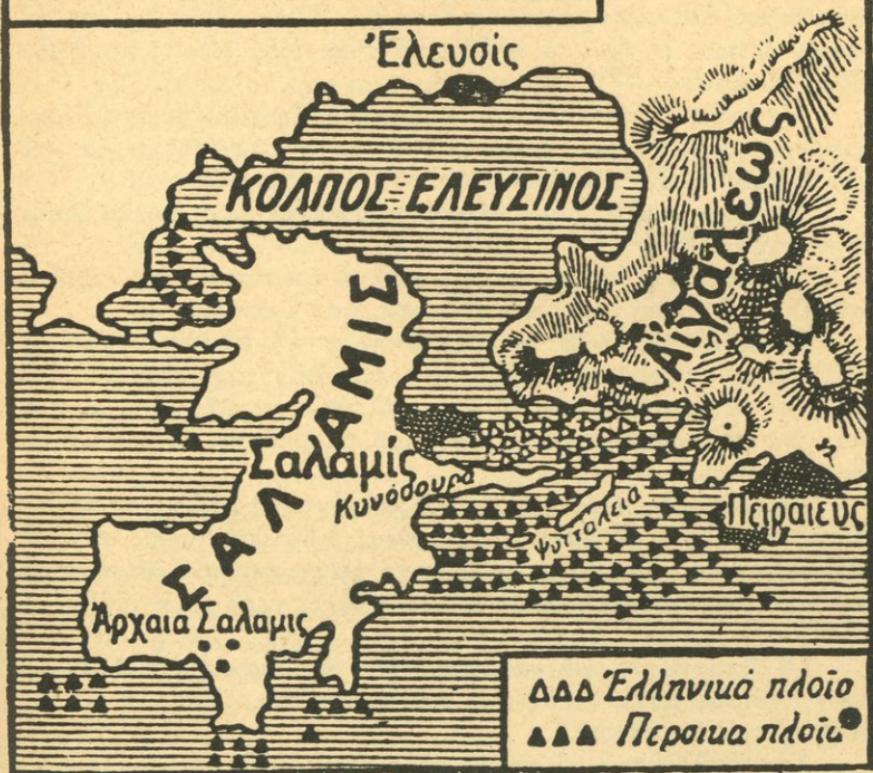
Αὐτὸ τὸ τέλος εἶχε ἡ ἐκστρατεία τοῦ ὑπερήφανου Ξέρξη.

Οἱ “Ἐλληνες στὴν Σαλαμῖνα ἐκδικήθηκαν τὸν θάνατο τῶν 300 τῶν Θερμοπυλῶν. Μὲ τὴν γενναιότητα τους ἐταπείνωσαν τοὺς Πέρσες καὶ δόξασαν τὴν Ἐλλάδα μας.

* * *

Νὰ βρῆτε καὶ νὰ διαβάσετε καλὰ τὸν παιᾶνα ποὺ ἐσάλπιζαν οἱ “Ἐλληνες. Μεταφρασμένος ἀρχίζει ἔτσι «“Ω ‘Ἐλληνόπουλα ἐμπρὸς γλυτῶστε τὴν πατρίδα κ.λ.π.» (τοῦ Ἀχ. Παράσχου).

ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ

6. Ἡ δόξα καὶ τὸ τέλος τοῦ Θεμιστοκλῆ

Μετὰ τὴν νίκη στὴν Σαλαμῖνα ὁ Θεμιστοκλῆς ἀναγνωρίστηκε σὰν σωτήρας τῆς Ἑλλάδος. Ἡ δόξα του ἔφτασε στὰ πέρατα τοῦ κόσμου.

Μετὰ τὴν ναυμαχία, ὅλοι οἱ στρατηγοὶ ἔκαναν συμβούλιο νὰ ἀποφασίσουν σὲ ποιόν θὰ δώσουν τὸ πρῶτο βραβεῖο. "Ολοι ἔβαζαν τὸν ἑαυτόν τους πρῶτον καὶ ὅλοι δεύτερον τὸν Θεμιστοκλῆ. Αὐτό ἔδειχνε πώς ὅλοι τὸν ἐκτιμοῦσαν.

"Οταν ἐπῆγε στὴν Σπάρτη, τὸν δέγτηκαν μὲ μεγάλες τιμές. Τὸν ἐστεφάνωσαν μαζὶ μὲ τὸν Εύρυβιάδη μὲ στεφάνη ἐλιάς.

Τοῦ δώρισαν ἔνα πολυτελέστατο ἄμάξι καὶ, ὅταν ἔφευγε, οἱ

300 ἵππεῖς τὸν συνώδευσαν τιμητικὰ ὡς τὰ σύνορα τῆς χώρας των, τὴν Τεγέα.

"Οταν κάποτε μπήκε νὰ ἴδῃ τοὺς ἀγῶνες στὴν Ὀλυμπία, ὅλοι σηκώθηκαν καὶ τὸν ἐχειροκροτοῦσαν. Οἱ Ἑλλανοδίκες τὸν στεφάνωσαν ἐμπρός σ' ὅλο τὸ πλῆθος. Τέτοια δόξα κανεὶς ποτὲ δὲν εἶχε γνωρίσει.

Μὰ καὶ πολλές πίκρες τὸν πότισαν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ ἀντιζηλία. Ἐμέσως μετὰ τὴν ναυμαχία τοῦ πῆραν τὴν ἀρχιστρατηγία καὶ τὴν ἔδωσαν στὸν Ἀριστείδη.

"Ο Θεμιστοκλῆς ὅμως ἔξακολουθοῦσε νὰ κάνη πολλὰ καλὰ ἔργα στὴν Ἀθήνα.

Σχεδίασε ἔνα ἰσχυρὸ φρούριο ποὺ νὰ προστατεύῃ τὴν Ἀθήνα καὶ ὅλο νὰ προστατεύῃ τὸν Πειραιᾶ, ποὺ ἦταν λιμάνι.

"Ετσι ἡ Ἀθήνα θὰ γινόταν ἀνίκητη. Οἱ Σπαρτιάτες μόλις τὸ ἔμαθαν, ἀνγσύχησαν. "Εστειλαν πρέσβεις στὴν Ἀθήνα καὶ ζήτησαν νὰ σταματήσουν τὰ ἔργα. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἐσταμάτησε γιὰ λίγο καὶ, γιὰ νὰ μὴν δυσαρεστήσῃ τὴν Σπάρτη, ἔκανε τὸ ἔξης ἐπικίνδυνο σχέδιο.

Διέταξε τοὺς Ἀθηναίους ἥμέρα καὶ νύκτα νὰ κτίζουν τὰ τείχη. Αὐτὸς πῆγε στὴν Σπάρτη καὶ βεβαίωσε τοὺς Σπαρτιάτες, πῶς οἱ Ἀθηναῖοι σταμάτησαν νὰ κτίζουν τὰ τείχη καὶ πῶς δέχεται νὰ τὸν κρατήσουν στὴν Σπάρτη κι' ἀν τοὺς ξεγελάσῃ, νὰ τὸν θανατώσουν.

Οἱ Σπαρτιάτες γιὰ νὰ βεβαιωθοῦν ἐστειλαν ἀπεσταλμένους στὴν Ἀθήνα, μὰ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐκράτησαν, σύμφωνα μὲ τὶς ὁδηγίες τοῦ Θεμιστοκλῆ.

Σὰν ἐτέλειωσαν τὰ τείχη, τοὺς εἶπαν καθαρὰ τὴν ἀλήθεια.

"Οταν ἐμεῖς ἀποφασίσαμε νὰ πολεμήσωμε ἐναντίον τῶν Περσῶν μόνοι, κανεὶς δὲν μᾶς βοήθησε. Καὶ τώρα κανένα δὲν ρωτᾶμε τί θὰ κάνωμε."

Οἱ Σπαρτιάτες λυπήθηκαν. Μὰ τί νὰ ἔκαναν; Τὸν ἄφησαν ἐλεύθερο καὶ ἥλθε στὴν Ἀθήνα. Ἐκεῖ ὅμως οἱ ἐχθροί του καὶ πιὸ πολὺ οἱ Σπαρτιάτες, τὸν κατηγόρησαν γιὰ προδότη.

Οἱ Ἀθηναῖοι πίστεψαν ὅλα αὐτὰ καὶ ἥθελαν νὰ τὸν καταδίκασουν σὲ θάνατο. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἔφυγε στὴν Κέρκυρα. Οἱ Σπαρτιάτες μὲ τοὺς Ἀθηναίους τὸν κυνήγησαν καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἀπὸ ἐκεῖ ἐπῆγε στὴν Ἡπειρο, τὴν Μακεδονία καὶ τέλος ζήτησε προστασία ἀπὸ τὸν βασιλιὰ τῆς Περσίας Ἀρταξέρξη. "Ετσι τὸν κατάντησαν οἱ ἐχθροί του.

Ο Ἀρταξέρξης χάρηκε πολὺ, ὅταν τὸν εἶδε καὶ φώναξε:

«Έχω Θεμιστοκλέα τὸν Ἀθηναῖον». Ἐσκόπευε νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεμιστοκλῆ. Μὰ ὁ μεγάλος στρατηγὸς ποτὲ δὲν θὰ γινόταν προδότης. "Οταν γίνονται οἱ ἔτοιμασίες, ξῆπιε δηλητήριο καὶ αὐτοκτόνησε. Πέθανε τὸ 461 π. X.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἀργότερα μετάνοιωσαν. Ἐφεραν τὰ ὄστα του καὶ τὰ ἔθαψαν στὸν Πειραιᾶ.

— Πῶς κρίνετε, παιδιά, τὴν ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Θεμιστοκλῆ;

— Πῶς κρίνετε τὸν θάνατόν του καὶ τοὺς ἔχθρούς του;

— Θέλετε μὲ λίγα λόγια νὰ συγχρατήσετε τὰ ἔργα του; Μάθετε τὴν παρακάτω ἀκροστιχίδα ποὺ γίνεται μὲ τὸ ὄνομά του.

Θαλασσιούς ἀνίκητους τοὺς Ἀθηναῖους κάνεις

Εμπόρους καὶ πολεμιστὰς στὰ πλοῖα δοκιμάζεις,

Μέγα λιμάνι φτιάχνοντας τὸν ὄμορφο Πειραιᾶ.

Ιστορικὴ καὶ ἀδάνατη ἡ νίκη σου θὰ μείνη

Στῆς Σαλαμῖνος τὰ στενὰ τοῦ κόσμου ἡ πιὸ μεγάλη

Τείχη γερὰ δόλγυρα στὴν πόλι κρυφοκτίζεις

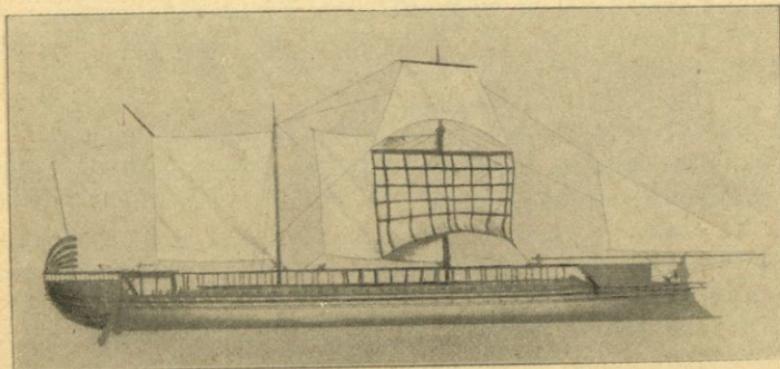
Ομηρο βάζοντας γι' αὐτὸ τὸν ἴδιο ἔαυτό σου

Κρυφὰ στὴν σκέψι ἔχοντας τὸ μέγα σχέδιό σου.

Λιγόμενοι ὅμως ἀνθρώποι τὴν δόξα σου ζηλεύουν

Ηρωα ἀλλοτε ἐσέ, προδότη τώρα κάνουν,

Σὲ ξένο τόπο κυνηγοῦν σπρωγμένοι ἀπὸ τὸν φθόνο.

Ο ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ

1. Ποῖος ἦτο δὲ Ἀριστείδης

Ο Ἀριστείδης ἔζησε τὸν καὶ τὸ ποὺ ὁ Θεμιστοκλῆς μὲ τὰ κατορθώματά του καὶ τὰ ἔργα του ἐδόξασε τὴν Ἀθήνα. Ἡταν γενναῖος στρατηγὸς καὶ στὴν Σαλαμῖνα, ἀν καὶ ἔξοριστος, συμφιλιώθηκε μὲ τὸν Θεμιστοκλῆ καὶ πῆρε μέρος στὴν ναυμαχία, νικῶντας χίλιους Πέρσες στὴν Ψυττάλεια.

Ἄγαποῦσε πολὺ τὴν πατρίδα του καὶ προσέφερε σπουδαῖες ὑπηρεσίες. Ἡταν πολὺ φτωχὸς ἀλλὰ τίμιος καὶ δίκαιος ἄνθρωπος. Τὰ χρήματά του τὰ μοίραζε στοὺς φτωχούς. "Ολοι ἐγνώριζαν τὶς ἀρετὲς αὐτές, γνωστὸ καὶ στὸν Μαρχαθώνα, ὅταν δὲ Μιλτιάδης ἔτρεξε στὴν Ἀθήνα, ἀφησε τὸν Ἀριστείδη νὰ φυλάξῃ τὰ λάφυρα. Καὶ ὅλοι ἥσαν σίγουροι πὼς θὰ τὰ φύλαγε τίμια.

Ἡταν πραγματικὰ τόσο καλὸς καὶ τόσο τίμιος ποὺ ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἔλεγαν Δίκαιον.

Ο Ἀριστείδης ὡμως ἦταν ἀντίπαλος μὲ τὸν Θεμιστοκλῆ.

Αὐτὸς συμβούλευε τοὺς Ἀθηναίους νὰ κάμουν ἴσχυρὸ στρατὸ στὴν ξηρά, πεζικόν, καὶ νὰ ὀχυρώσουν τὴν Ἀθήνα, ἐνῶ δὲ Θεμιστοκλῆς ἔλεγε στοὺς Ἀθηναίους νὰ κάμουν ἴσχυρὸ στόλο.

"Ετσι οἱ δυὸς ἀρχηγοὶ συνέχεια μάλωναν. Γιὰ νὰ μὴν ὑπάρχῃ ἡ διχόνοια αὐτῇ, ἔκαμαν τότε δημοφήγισμα νὰ μείνῃ ἔνας ἀρχηγός. Καθὼς ἐμάθαμε, δὲ Θεμιστοκλῆς ἐνίκησε καὶ δὲ Ἀριστείδης ἔφυγε σὲ ἔξορια.

"Οταν φήφιζαν οἱ Ἀθηναῖοι, ποιὸν θὰ στείλουν ἔξορία, ἔνας ἀγράμματος χωριάτης ἐπλησίασε τὸν ἵδιο τὸν Ἀριστείδη καὶ τοῦ εἶπε:

— Γράψε μου, σὲ παρακαλῶ, τὸ ὄνομα «Ἀριστείδης».
— Τὸν γνωρίζεις τὸν ἄνθρωπο αὐτὸν; ἔρωτησε δὲ Ἀριστείδης τὸ χωρικό.

— "Οχι, δὲν τὸν γνωρίζω.
— Καὶ τί κακὸ σου ἔκαμε καὶ θέλεις νὰ τὸν διώξῃς;
— Τίποτε, εἶπε δὲ χωρικός. Μὰ δὲν ὑποφέρω νὰ ἀκούω ὅλοι νὰ τὸν φωνάζουν Δίκαιον.

Ο δίκαιος Ἀριστείδης ἔγραψε τὸ ὄνομά του στὸ ὄστρακο, χωρὶς νὰ εἰπῇ στὸν χωρικὸ τίποτε. "Οταν ἔφυγε γιὰ τὴν ἔξορία, δὲν κράτησε κακία.

Προσευχήθηκε γιὰ τὸ καλὸ τῆς πατρίδος του καὶ εἶπε:
— Εὔχομαι ἡ πατρίδα μου νὰ μὴν ἔλθῃ σὲ ἀνάγκη νὰ μὲ χρειασθῇ. Καὶ δακρυσμένος ἔφυγε. Τέτοιος ἦταν δὲ Ἀριστείδης.

2. Η ήρωική ἀπάντησις τοῦ Ἀριστείδη στό Μαρδόνιο

Οἱ Ἀθηναῖοι γρήγορα χρειάστηκαν τὸν δίκαιον Ἀριστείδη καὶ τὸν ἔκαμψαν ἀρχηγό τους.

Ο Μαρδόνιος βρισκόταν ἀκόμη στὴν Θεσσαλία μὲ 300 χιλιάδες ἐκλεκτὸ στρατό. Οἱ Ἀθηναῖοι γυρνώντας στὴν πόλι τους μετὰ τὴν ναυμαχία τῆς Σαλαμῖνος, βρήκαν τὴν Ἀθήνα τελείως κατεστραμμένη. Τὰ κτήματά τους ἦταν ἀκαλλιέργητα. Ἡ πεῖνα καὶ ἡ γύμνια τοὺς ἔδερνε.

Ο Ἀριστείδης τοὺς ἔδινε θάρρος. Τοὺς ἔλεγε πῶς μ' αὐτὲς τὶς θυσίες καὶ τοὺς ἀγῶνες ἐκέρδισαν τὴν ἐλευθερία καὶ ὅτι θὰ ζήσουν εὐτυχισμένοι στὴν γλυκειά τους πατρίδα, ὅταν περάσῃ ὁ κίνδυνος.

Μὰ μόλις ἥλθε ἡ ἄνοιξις, ὁ Μαρδόνιος ἐτοιμάστηκε νὰ κατακτήσῃ τὴν Ἑλλάδα. Πρὶν ξεινήσῃ, ἐσκέφθηκε νὰ καλοπιάσῃ τοὺς Ἀθηναίους καὶ νὰ τοὺς κάμη συμμάχους του. Νόμιζε πῶς ἔτσι ταλαιπωρημένοι καθὼς ἦταν, θὰ δέχονται νὰ γίνουν σύμμαχοί του.

Ἐστειλε λοιπὸν στοὺς Ἀθηναίους τὸν βασιλὶα τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρο καὶ τοὺς εἶπε :

— Ἄν δεχθῆτε νὰ γίνετε φίλοι τοῦ Ξέρξη, θὰ σᾶς κτίσω πάλι τὴν Ἀθήνα πιὸ ὥραίᾳ μὲ τὰ σπίτια καὶ τοὺς ναούς της.

Θὰ σᾶς ἀφήσῃ ἐλευθέρους καὶ θὰ σᾶς ἔχῃ πάντα φίλους. Θὰ σᾶς δώσῃ καὶ ἄλλες πόλεις νὰ κυβερνᾶτε γιὰ νὰ γίνετε ἴσχυροὶ καὶ πλούσιοι. Γι' αὐτὰ ὅλα δὲν θέλει τίποτε ἀπὸ σᾶς, παρὰ νὰ τοῦ ἐπιτρέψετε νὰ περάσῃ γωρίς πόλεμο καὶ νὰ κυττήσῃ τοὺς ἄλλους Ἕλληνες. Καὶ γιὰ ὅ,τι σᾶς ἔχει κάμει, ζητᾶ συγγνώμη.

Οἱ Σπαρτιάτες μόλις ἔμαθαν αὐτὸν, φοβήθηκαν μήπως οἱ Ἀθηναῖοι συμφωνήσουν. Ἐστειλαν γρήγορα πρέσβεις καὶ τοὺς παρακαλοῦσαν νὰ μὴν δεχθοῦν τὶς προτάσεις αὐτὲς τοῦ Μαρδόνιου.

— Ήταν ὥραιες στὸ ἀλήθεια οἱ προτάσεις. Μὰ δὲν Ἀριστείδης δὲν γελάστηκε. — Ήξερε πολὺ καλὺ τὰ πονηρὰ ογέδια τῶν Περσῶν. Κάλεσε λοιπὸν μπροστά του τὸν ἀπεσταλμένο τοῦ Μαρδόνιου Ἀλέξανδρο καὶ τοὺς Σπαρτιάτες καὶ τοὺς εἶπε ὑπερήφανα:

—'Αλέξανδρε, πήγαινε νὰ εἰπῆς στὸν Μαρδόνιο, πῶς ἐμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι τότε μόνον θὰ γίνωμε φίλοι τῶν Περσῶν, δταν δὲ λιος ἀλλάξῃ τὸ δρόμο του. "Οσο ὅμως δὲ λιος δὲν ἀλλάζει τὸ δρόμο του, εἴμαστε ἀποφασισμένοι νὰ ὑπερασπίσωμε τὴν πατρίδα μας Ἑλλάδα, τὰ ιερά μας, τοὺς τάφους τῶν πατέρων μας, τὶς οἰκογένειές μας.

"Γετερα· γυρίζοντας στοὺς Σπαρτιᾶτες, τοὺς εἶπε.

—Καὶ σεῖς Λακεδαιμόνιοι, πῶς σᾶς πέρασε ἀπὸ τὸ μακλὸ δτι ἐμεῖς ποὺ μόνοι ἐπολεμήσαμε στὸν Μαραθώνα, τώρα θὰ πουλήσωμε τὴν πατρίδα στὸν Ἰδιο ἔχθρο; Γιὰ μᾶς οὔτε τὸ χρυσάω, οὔτε ὅλη ὡραία χώρα εἶναι γλυκύτερη ἀπὸ τὴν πατρίδα μας. Πηγαίνετε γρήγορα καὶ νὰ εἰδοποιήσετε τοὺς ἄλλους Ἑλληνες, νὰ στείλουν στρατὸ γιὰ νὰ πολεμήσωμε ἐνωμένοι τὸν Μαρδόνιο.

"Ἐτσι καὶ ἔγινε. Οἱ Σπαρτιᾶτες ἔστειλαν γρήγορα τὸν βοσιλέα Παυσανία μὲ 40 χιλιάδες στρατό. Ὁ Σπαρτιατικὸς στρατὸς ἐνώθηκε μὲ τὸ στρατὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν ἄλλων πόλεων. Ἡταν δὲν μαζὶ 100 χιλιάδες καὶ συγκεντρώθηκαν στὶς Πλαταιές.

* * *

— Λέγουν πῶς ὁ βουλευτὴς Λυκίδης ἐσυμβούλευσε τοὺς Ἀθηναίους νὰ δεχθοῦν τὶς προτάσεις τοῦ Μαρδόνιου, γιατὶ ἔτσι οὔτε θὰ πεινοῦσαν οἱ Ἀθηναῖοι, οὔτε θὰ πολεμοῦσαν καὶ θὰ κυριαρχοῦσαν σὲ δλη τὴν Ἑλλάδα.

Οἱ Ἀθηναῖοι μόλις τὸν ἄκουσαν τὸν ὀνόμασαν προδότη καὶ τὸν σκάτωσαν. Οἱ γυναῖκες ποὺ βρίσκονταν στὴν ἔξοριά τὸ ἔμαθαν καὶ ἐμπῆκαν στὸ σπίτι ποὺ καθόταν ἡ οἰκογένειά του καὶ τὴν ἐλιθοβόλησαν.

— Τὶ σᾶς δείχνει αὐτὸ τὸ γεγονός;—Τί ἀπόφασι εἶχαν οἱ Ἀθηναῖοι;

— Γιατὶ οἱ Σπαρτιᾶτες ἔστειλαν πρόθυμα στρατὸ αὐτὴ τὴν φορά;

3. Ἡ μάχη τῶν Πλαταιῶν καὶ τῆς Μυκάλης (479 π.Χ.)

Ο Μαρδόνιος θυμωμένος γιὰ τὴν ἀπάντησι αὐτὴ ξεκίνησε μὲ δὲ τὸ στρατὸ του πρὸς Νότον. Βρῆκε πάλι τὴν Ἀθήνα ἔρημη καὶ γιὰ δεύτερη φορὰ ἔβαλε φωτιὰ σ' δ, τι εἶχαν πρόγειρα κατασκευάσει οἱ Ἀθηναῖοι. Μετὰ πῆγε στὴν πεδιάδα τῶν Πλαταιῶν ὅπου εἶχαν συγκεντρωθῆ οἱ Ἑλληνες μὲ γενικὸ ἀργηγὸ τὸν Παυσανία.

Δέκα ήμέρες οἱ δύο στρατοὶ ἔμειναν ἐκεῖ, χωρὶς νὰ τολμᾶνεις ν' ἀρχίση πρῶτος τὴν μάχη, γιατὶ οἱ μάντεις ἔλεγαν πῶς θὰ νικηθῇ ἐκεῖνος δ στρατὸς ποὺ θ' ἀρχίση πρῶτος.

Πρὶν ἀρχίση δ μεγάλος ἀγώνας, τὸ ἵππικὸ τῶν Περσῶν θέλησε νὰ δείξῃ τὴν δύναμί του καὶ ἐπετέθη ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ 300 μόνον διαλεχτοὶ Ἀθηναῖοι ἔφτασαν νὰ ἀντιστα-

θιοῦν καὶ νὰ φονεύσουν καὶ τὸν στρατηγό τους Μασίστιο. Αὐτὸ
ἔδωσε θάρρος στοὺς "Ελληνες.

Μὰ οἱ ἡμέρες περνοῦσαν καὶ οἱ τροφὲς λιγόστευαν, γιατὶ
ὁ Μαρδόνιος ἔκλεισε τοὺς δρόμους ἀπ' ὅπου ὁ Ἐλληνικὸς στρα-
τὸς ἔπαιρνε τὰ τρόφιμά του.

Εὔτυχῶς ποὺ πρῶτος ὁ Μαρδόνιος ἔκανε ἐπίθεσι τὴν δέ-
κατη ἡμέρα. Στὴν ἀρχὴ βρῆκε τοὺς "Ελληνες σὲ μεγάλη ἀταξία.
"Ἐφευγαν καὶ δὲν ἐπολεμοῦσαν. Μόνον οἱ Ἀθηναῖοι ἔμειναν ἀκλό-
νητοι στὶς θέσεις τους. "Οταν ὅμως ἔκαμαν θυσία στοὺς θεοὺς
καὶ ἡ θυσία ἤταν εὔνοϊκὴ, ὡρμησαν ξαφνικὰ καὶ πάλεψαν σῶμα
πρὸς σῶμα.

Σὲ μιὰ στιγμὴ, ὁ Μαρδόνιος ποὺ πολεμοῦσε καβάλα, σκο-
τώνεται. Τότε οἱ Πέρσες τρομαγμένοι φεύγουν. Οι "Ελληνες τοὺς
κυνηγοῦν καὶ τοὺς ἀναγκάζουν νὰ μποῦν στὸ πρόχειρο φρούριο
ποὺ εἶχαν κάμει ἐκεῖ.

Πρῶτοι πλησιάζουν οἱ Σπαρτιᾶτες ἀλλὰ δὲν ἡμποροῦν νὰ
καταλάβουν τὸ τεῖγος. Τέλος νικοῦν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἀντι-

πάλους τους καὶ πλησιάζουν τὰ τείχη. Μὲ ἀκράτητη δρμὴ τότε πηδοῦν τὸ τεῖχος καὶ ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς κυριεύει τὸ φρούριο. Τὸ τι ἔγινε δὲν περιγράφεται. Ἀπὸ τῆς 300 χιλιάδες Πέρσες μόνον 40 χιλιάδες σώθηκαν καὶ μὲ τὸ στρατηγὸν Ἀρτάβαζο ἐφυγαν γρήγορα γιὰ τὴν πατρίδα τους.

Τὰ λάφυρα ποὺ βρῆκαν οἱ Ἑλληνες ἥσαν ἀφάνταστα. Τέτοιον πλοῦτο ποτὲ δὲν εἶχαν ὄνειρευτῷ. Ἀπὸ αὐτὰ ἔκαμαν ἔναν χρυσὸν λέβητα στηριγμένον ἐπάνω σὲ χρυσὸν τρίποδα ποὺ παρίστανε ἔνα φίδι μὲ τρία κεφάλια καὶ τὸν χάρισαν στὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν. Τὰ ὑπόλοιπα τὰ μοιράστηκαν μεταξύ τους.

Τὴν ἴδια ἡμέρα ποὺ οἱ Ἑλληνες ἐνίκησαν τὸν Περσικὸ στρατὸ στὶς Πλαταιὲς, ὁ Ἑλληνικὸς στόλος μὲ ἀρχηγὸν τὸν Ἀθηναῖο Σάνθιππο καὶ τὸν Σπαρτιάτη Λεωτυχίδην ἔκαψαν στὴν Μυκάλη τῆς Μ. Ἀσίας 300 περσικὰ πλοῖα καὶ ἐνίκησαν σὲ μάχῃ στὴν Ξηρὰ τὸν περσικὸ στρατό. Ἡ διπλὴ αὐτὴ νίκη ἔκαμε τοὺς Πέρσες νὰ μὴν ξανατολμήσουν πιὰ νὰ ἔλθουν στὴν Ἐλλάδα.

* * *

Ο βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρος ἦταν στὸ στρατόπεδο τοῦ Μαρδονίου. Τὸ βράδυ τῆς μεγάλης μάχης ἤλθε χρυφὰ στὸ Ἑλληνικὸ στρατόπεδο καὶ ἀνήγγειλε στοὺς στρατηγοὺς τὸ μυστικὸ ποὺ εἶχε μάθει, διὰ δηλαδὴ οἱ Πέρσες σκοπεύουν νὰ ἐπιτεθοῦν ξαφνικὰ τὴν ἄλλη ἡμέρα. Οἱ στρατηγοὶ ἔτσι ἀπὸ τὸ βράδυ εἶχαν ἐτοιμάσει τὸ σχέδιό τους.

— Πῶς βρίσκετε τὴν πρᾶξι τοῦ Ἀλεξάνδρου;

Λέγουν πὼς ὁ Παυσανίας τόσο πολὺ ἐθαύμασε τὰ πλούτη τῶν Περσῶν ποὺ διέταξε νὰ ἐτοιμάσουν ἔνα γεῦμα σὰν αὐτὸ ποὺ ἔκανε ὁ Ξέρξης. Οἱ Πέρσες μάγειροι τὸ ἐτοιμάσαν σὲ πολυτελῆ τραπέζια, μὲ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεύη τόσα ὡραῖα ποὺ δῆλοι ἔμειναν θαυμαρά. Τότε ὁ Παυσανίας εἶπε στοὺς Ἑλληνες στρατηγούς.

— Τὸ ἔκαμα αὐτὸ γιὰ νὰ ἐννοήσετε τὴν ἀνοησία τῶν Περσῶν ποὺ ἔνω ἔχουν τόσα πλούτη, ἤλθαν νὰ ὑποδουλώσουν τὴν φτωχὴ χώρα μας.

— Ἀλήθεια δὲν ἦταν τρέλλα αὐτὴ τῶν Περσῶν;

4. Ὁ θάνατος τοῦ Ἀριστείδη καὶ τοῦ Παυσανία

Ο Ἀριστείδης μετὰ τὴν μάχη τῶν Πλαταιῶν παρέμεινε ἀρχηγὸς τῶν Ἀθηναίων καὶ κυβέρνησε μὲ πολλὴ δικαιοσύνη τὴν πόλι. Τὰ ἀφθονα πλούτη ποὺ πήραν ἀπὸ τοὺς Πέρσες καὶ τοὺς φόρους ποὺ ἐπλήρωναν οἱ ἄλλες Ἑλληνικὲς πόλεις τὰ διαχειρίστηκε μὲ τέτοια δικαιοσύνη, ποὺ ποτὲ κανεὶς δὲν παραπονέθηκε. Γι' αὐτὸ τὸν ἐπιμούσαν καὶ τὸν σέβονταν ὅχι μόνον οἱ Ἀθηναῖοι μὰ καὶ δῆλοι οἱ Ἑλληνες.

"Οταν δέ ένωμένος ἐλληνικὸς στόλος μετὰ τὴν μάχη τῆς Μυκάλης ἐλευθέρωσε τὰ νησιά καὶ τὶς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Θράκης ἀπὸ τοὺς Πέρσες, δὲ Ἀριστείδης σὰν ἀρχηγὸς κανόνισε τί ἔπρεπε νὰ πληρώσῃ ἡ κάθε πόλι γιὰ τὸν ἄγωνα ἐναντίον τῶν ἔχθρῶν. Τὸ ἔκαμε δύμως τόσο δίκαια ποὺ ὅλοι ἔμειναν εὐχαριστημένοι.

Πολλὰ χρόνια ἔζησε στὴν Ἀθήνα. Ἐκεῖ πέθανε τόσο πτωχὸς ποὺ οὕτε τὰ ἔξοδα τῆς κηδείας του δὲν εἶχαν τοῖ δυὸ θυγατέρες του. Τὸ δημόσιο ἐπλήρωσε τὰ ἔξοδα τῆς κηδείας του καὶ ἐπροίκισε τὶς θυγατέρες του. Καὶ τὸ δνομά του γράφτηκε στὴν Ἰστορία μὲ τὰ πιὸ τιμητικὰ γράμματα. « Ο ΔΙΚΑΙΟΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ».

"Ομως πόσο διαφορετικὸ ἦταν τὸ τέλος τοῦ ἄλλου στρατηγοῦ τῶν Πλαταιῶν, τοῦ βασιλιᾶ τῆς Σπάρτης Παυσανία!

Αὐτὸς δοξάστηκε πολὺ στὶς Πλαταιές. Μετὰ ἔγινε ἀρχηγὸς ὄλων τῶν Ἑλλήνων. Ἐλευθέρωσε πολλὲς πόλεις, ἐκυνήγησε τοὺς Πέρσες πέρα ἀπὸ τὴν Θράκη καὶ κυρίεψε τὸ Βυζάντιο. "Ἐπιασε πολλοὺς αἰχμαλώτους καὶ πῆρε πολλὰ λάφυρα. Δὲν τὰ μοίρασε δύμως ὅπως δὲ Ἀριστείδης. Θαμπωμένος ἀπ' αὐτὰ, ἀρχισε νὰ ξεχνᾷ τὴν πατρίδα του. Ντυνόταν ὅπως οἱ Πέρσες μὲ ἀκριβὰ φορέματα. "Ἐτρωγε σὲ πλούσια τραπέζια, ὅπως οἱ Πέρσες βασιλεῖς. "Ἐγινε ὑπερήφανος καὶ φερόταν μὲ σκληρὸ τρόπο στοὺς στρατιῶτες του. Καὶ σὰν νὰ μὴν ἔφθανε αὐτὸς, ἔβαλε στὸ μυαλό του νὰ προδώσῃ τὴν Ἑλλάδα. "Οταν τὸ ἔμαθαν οἱ Ἐφοροι τῆς Σπάρτης, τὸν κάλεσαν νὰ δικασθῇ. Τὸν ἀθώωσαν δύμως γιατὶ δὲν εἶχαν ἀποδείξεις. Μόνο τοῦ πῆραν τὴν ἀρχηγία τοῦ στρατοῦ καὶ τὸν ἔκρατησαν στὴν Σπάρτη.

"Ο Παυσανίας τότε ἔστειλε ἔνα γράμμα στὸν βασιλέα τῆς Περσίας. Τοῦ ἔγραφε ὅτι, ἂν δὲ Ἑέρξης τοῦ δώσῃ γυναίκα του τὴν κόρη του καὶ πολλὰ χρήματα καὶ τὸν διορίσῃ ἡγεμόνα τῆς Ἑλλάδος αὐτὸς δέχεται νὰ τοῦ παραδώσῃ τὴν Ἑλλάδα.

Τὸ γράμμα αὐτὸ τὸ ἔπιασαν οἱ Ἐφοροι καὶ τὸν ἔδικασαν σὲ θάνατο. "Ο Παυσανίας γιὰ νὰ γλυτώσῃ ἐπῆγε εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς ἀπ' ὅπου δὲν ἐπετρέπετο νὰ τὸν πάρῃ κανείς. Οἱ Σπαρτιᾶτες ἔκτισαν τὶς πόρτες καὶ τὸν ἀφησαν νὰ πεθάνῃ ἐκεὶ ἀπὸ τὴν πεῖνα. "Ετσι δὲ οἱ Παυσανίας πέθανε περιφρονημένος ἀπ' ὅλους.

* * *

— Λέγουν πῶς ὅταν δὲ οἱ Παυσανίας ἐπῆγε στὸν ναὸν νὰ σωθῇ, ἔκτισαν τὴν θύρα μὴ φύγη. Πρώτη ποὺ ἔβαλε τὴν πέτρα ἥταν ἡ μητέρα του ἡ Θεανώ. « Ετσι δέξιε νὰ πεθαίνουν οἱ προδότες εἴπε». « Δὲν δέξιε νὰ λέγεται γυιός μου».

- Τί μᾶς δείχνει αύτό, παιδιά;
- Ποιὸς ἡταν πιὸ εύτυχισμένος, ὁ Ἀριστείδης η ὁ Παυσανίας; Καὶ ποιὸς πάλι πιὸ μεγάλος ἀνθρωπός;
- Θυμᾶστε τί εἶπε ὁ Σόλων στὸν Κροῖσο;
- Ποῦ ταιριάζει αύτό;
- Συγχρίνατε τίς τρεῖς μορφές: Θεμιστοκλῆ, Ἀριστείδη, Παυσανία.

Ο ΚΙΜΩΝ

1. Τὰ πρῶτα ἔργα του

"Οταν οἱ μεγάλοι στρατηγοὶ καὶ πολιτικοὶ Μιλτιάδης, Θεμιστοκλῆς, Ἀριστείδης πέθαναν, εἶχαν τελειώσει καὶ οἱ μεγάλοι πόλεμοι τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν Περσῶν. Μετὰ τίς ἔνδοξες μάχες στὸ Μαραθώνα, στὶς Θερμοπύλες, στὴ Σαλαμίνα καὶ στὶς Πλαταιές, οἱ Πέρσες δὲν ἐτόλμησαν νὰ ξανάλθουν στὴν Ἑλλάδα.

Οἱ "Ἑλληνες ὅμως πῆραν ἀπ' αὐτὲς θάρρος κι' ἀποφάσισαν νὰ κτυπήσουν τοὺς Πέρσες στὴν ἴδια τὴν χώρα τους. Τὴν μεγάλη αὐτὴ ἐπιχείρησι ἀνέλαβε ὁ στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς Κίμων ὁ Ἀθηναῖος.

"Ο Κίμων ἡταν γυιὸς τοῦ Μιλτιάδη, τοῦ ἥρωα τοῦ Μαραθῶνος. Ἁταν πλούσιος βέβαια καὶ στὴν ἀρχὴ ζοῦσε σπαταλώντας τὴν περιουσία του. Ἀκολούθησε ὅμως τὸν Ἀριστείδη καὶ σιγὰ σιγὰ ἔγινε φρόνιμος, οοβαρὸς καὶ φιλάνθρωπος.

"Ανοιξε τοὺς κήπους του καὶ ἀφησε τοὺς πτωχοὺς νὰ μπαίνουν ἐλεύθεροι νὰ τρώγουν. Πολλὲς φορὲς γυρνοῦσε στοὺς δρόμους καὶ πίσω του πήγαιναν πολλοὶ δοῦλοι ποὺ κρατοῦσαν ροῦχα. "Οταν εὔρισκε πτωχοὺς τοὺς τὰ ἐμοίραζε.

"Ἐτοι τὸν ἀγάπησαν ὄλοι καὶ, ὅταν πέθανε ὁ Ἀθηναῖος τὸν ἀγαπητὸν στρατηγό. Ο Κίμων ἔγινε ἀρχηγὸς τοῦ στόλου καὶ μετὰ ἀπὸ πολλοὺς ἀγῶνες ἐλευθέρωσε τὶς πόλεις τῆς Θράκης. Τὰ λάφυρα καὶ τοὺς θησαυροὺς τῶν Περσῶν τὰ μοίρασε σ' δλους τοὺς Ἀθηναίους.

Μετὰ ἔπλευσε στὸ νησὶ Σκῦρο ποὺ τὸ κατοικοῦσαν οἱ Δόλοπες. Αὐτοὶ εἶχαν βοηθήσει τοὺς Πέρσες καὶ ἔπρεπε νὰ τιμωρηθοῦν. Τοὺς ἐνίκησε εὔκολα καὶ τοὺς ἀνάγκασε νὰ φύγουν. Μετὰ ἔφερε κατοίκους τῆς Ἀττικῆς νὰ κατοικήσουν στὸ νησί.

'Εκεῖ ἔμαθε πῶς βρίσκονταν τὰ ὀστᾶ τοῦ Θησέα. Τὰ πῆρε καὶ τὰ μετέφερε στὴν Ἀθήνα, δησου τὰ ἔθαψαν μὲν μεγάλες τιμὲς καὶ ἀργότερα ἔκτισαν τὸ Θησεῖο ποὺ ξέρομε.

Μετὰ τὰ ἔργα αὐτὰ ὁ Κίμων ἐτοίμασε στρατὸν καὶ στόλον νὰ ἐλευθερώσῃ ὅλες τὶς Ἑλληνικὲς πόλεις τῆς Ἀσίας.

2. Ὁ Κίμων ἐλευθερώνει τὴν Ἰωνία

Τώρα ἡ Ἀθήνα ἔχει συμμάχους πολλές Ἑλληνικὲς πόλεις. "Οἱες βοηθοῦν τὸν Κίμωνα νὰ κτυπήσῃ τοὺς Πέρσες γιὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὶς Ἰωνικὲς πόλεις. Μόνον ἡ Σπάρτη δὲν θέλει νὰ βοηθήσῃ. Ζηλεύει τὴν μεγάλη δύναμι τῶν Ἀθηναίων.

Μὰ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ χωρὶς τοὺς Σπαρτιᾶτες ἔβαλαν σὲ ἐνέργεια τὸ σχέδιό τους. Ὁ Κίμων ἐπῆρε 200 Ἀθηναϊκὰ πλοῖα καὶ 100 συμμαχικὰ καὶ ἐπλευσε στὴν Ἀσία. Οἱ Ἰωνικὲς πόλεις τὸν δέχθηκαν μὲν χαρά. Σὲ λίγο ἡ μίχ μετὰ τὴν ἀλλη ἐλευθερώθηκαν καὶ ἔγιναν σύμμαχοι τῆς Ἀθήνας.

Οἱ Πέρσες ὅμως δὲν περιμένει. Πρὸν ἔλθη ὁ Φοινικὸς, ὅρμα στὸν Περσικὸ στόλο, τὸν νικᾶ καὶ ἀναγκάζει τοὺς Πέρσες νὰ τραβήξουν τὰ πλοῖα στὴν στεριά.

Οἱ Ἀθηναῖοι χωρὶς νὰ χάσουν καιρὸν βγαίνουν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὰ πλοῖα. Νέα φοβερὴ μάχη γίνεται. Οἱ Ἑλληνες νικοῦν τοὺς Πέρσες καὶ διαλύουν τὸν στρατὸ τους: "Τσερα μπαίνουν πάλι στὰ πλοῖα καὶ ἀνοίγονται στὸ πέλαγος. Ἐκεῖ συναντοῦν τὸν Φοινικικὸ στόλο ποὺ ἐρχόταν νὰ βοηθήσῃ τοὺς Πέρσες. Οἱ Ἑλληνες προχωροῦν ἔτοιμοι γιὰ ναυμαχία. Ἀλλὰ οἱ Φοίνικες φοβοῦνται καὶ φεύγουν. Οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς κυνηγοῦν καὶ τοὺς διαλύουν κι αὐτούς.

"Ἐτσι σὲ μία ἡμέρα ὁ Κίμων ἐπέτυχε τρεῖς λαμπρές νίκες ποὺ ἔδωσαν τὴν ἐλευθερία στὶς ὥραιες καὶ πλούσιες ἀποικίες τῆς Μ. Ἀσίας.

Μετὰ ἀπ' αὐτὸν ὁ Κίμων δοξασμένος γυρίζει στὴν Ἀθήνα. Οἱ Πέρσες ἀναγκάζονται νὰ ὑπογράψουν εἰρήνη μὲ τοὺς Ἀθηναίους καὶ ν' ἀφήσουν ἐλεύθερες ὅλες τὶς Ἑλληνικὲς πόλεις. Ἐπίσης ὑποχρεώθηκαν νὰ μὴν πλένη πιὰ στὸ Αἴγαιον πέλαγος καὶ στὰ παράλια τῆς Ἰωνίας ὁ περσικὸς στόλος.

"Ο στρατός τους ἔπρεπε νὰ βρίσκεται τρεῖς ἡμέρες μακριὰ ἀπὸ τὶς ἀποικίες.

Αὐτὴ ἡ εἰρήνη ὠνομάστηκε Κιμώνειος Εἰρήνη.

3. Τὰ τελευταῖα ἔργα τοῦ Κίμωνος

Μὲ τὶς λαμπρές αὐτὲς νίκες τοῦ Κίμωνος ἡ Ἀθήνα ἔγινε ἡ πρώτη πόλις τῆς Ἑλλάδος. Οἱ περισσότερες ἐλληνικὲς πόλεις ἔγιναν σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων. "Ολες πρόσφεραν χρήματα ποὺ τὰ ἀποταμίευαν στὸ ιερὸ τῆς Δήλου. "Ετσι συγκεντρώθηκαν μεγάλα χρηματικὰ ποσὰ καὶ χρησιμοποιήθηκαν νὰ ξανακτίσουν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν πόλιν καὶ νὰ ναυπηγήσουν ἐμπορικὰ καὶ πολεμικὰ πλοῖα.

"Ο Κίμων συμβούλεψε ἀκόμη τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἔκτισαν τὰ Μακρὰ τείχη. Αὐτὰ ἦσαν ἔνα ἰσχυρὸ καὶ μεγάλο τεῖχος ποὺ ἔκλειε τὴν Ἀθήναν καὶ τὸν Πειραιᾶ. Μέσα ἀπ' αὐτὸν ἦσαν ἄλλα μικρότερα γύρω ἀπὸ τὴν Ἀθήναν καὶ γύρω ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ. "Ετσι ἡ Ἀθήνα ἔγινε φρούριο ἀπόρθητο.

Μὰ οἱ ἀντίπαλοι προσπαθοῦσαν νὰ βροῦν τρόπο νὰ τὸν κατηγορήσουν. "Η εὐκαιρία δόθηκε.

Κάποτε στὴν Σπάρτη ἔγινε σεισμός καὶ οἱ εἴλωτες βρῆκαν τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπαναστατήσουν.

Οἱ Σπαρτιάτες τότε ζήτησαν βοήθεια ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους. "Ο Κίμων συμβούλεψε τοὺς Ἀθηναίους νὰ στείλουν, ἄλλα ἔνας ἄλλος πολιτικός, ὁ Περικλῆς, ἢταν ἀντίθετος. "Ο Κίμων ὅμως κατώρθωσε νὰ πείσῃ τοὺς Ἀθηναίους καὶ ὁ Ἰδιος μὲ 4 χιλιάδες στρατὸ πῆγε στὴν Σπάρτη. Τότε ὅμως οἱ πονηροὶ Σπαρτιάτες τοῦ εἶπαν νὰ γύριση πάλι, γιατὶ δὲν τὸν χρειάζονταν. Αὐτὸς θεωρήθηκε μεγάλη προσβολή. Οἱ ἔχθροι τοὺς τὸν κατηγόρησαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔξωρισαν τὸν Κίμωνα γιὰ δέκα χρόνια.

Σὲ λίγο οἱ Ἀθηναῖοι ἥλθαν σὲ πόλεμο μὲ τὴν Σπάρτη. Τότε ὁ Κίμων ζήτησε νὰ λάβῃ μέρος στὴν μάχη σὰν ἀπλὸς στρατιώτης. Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ὑποπτεύονται καὶ δὲν τὸν δέχονται. Χίλιοι ὅμως φίλοι τοῦ Κίμωνος ὅρμουν θεληματικὰ στὴν μάχη ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν καὶ πολεμοῦν γενναῖα, ὥσπου ὅλοι σκοτώνονται.

Οἱ Ἀθηναῖοι ὕστερα ἀπ' αὐτὸν μετανοοῦν καὶ καλοῦν τὸν Κίμωνα ἀπὸ τὴν ἔξορία. Τοῦ ἀναθέτουν τὴν ἀρχηγία τοῦ στόλου καὶ ὁ Κίμων ἐκστρατεύει στὴν Κύπρο μὲ 200 πλοῖα νὰ διώξῃ τοὺς Πέρσες.

"Ἐνῶ ὅμως πολιορκοῦσαν τὴν πόλιν Κίτιο πληγώθηκε βαρειὰ καὶ σὲ λίγο πέθανε.

Οἱ Ἀθηναῖοι λυπημένοι, χωρὶς ὅμως νὰ μαρτυρήσουν τὸν θάνατο τοῦ Κίμωνα, ἔλυσαν τὴν πολιορκία καὶ μὲ τὰ πλοῖα γύριζαν στὴν Ἀθήνα. Στὸ δρόμο συναντοῦν τὸν Περσικὸ καὶ τὸν

Φοινικικὸ στόλο. Οἱ Πέρσες νόμιζαν, ὅτι ἀρχηγὸς τοῦ στόλου ἦταν ὁ Κίμωνας καὶ τρομαγμένοι σκορπίστηκαν χωρὶς νὰ τολμήσουν νὰ ξαναφανοῦν στὶς ἐλληνικὲς θάλασσες.

"Ετσι ὁ Κίμων καὶ νεκρὸς ἐνίκησε γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ τοὺς Πέρσες.

'Απὸ τότε οἱ "Ἐλληνες κυριάρχησαν σ' ὅλη τὴν Μεσόγειο καὶ ἡ Ἑλλάδα ἐγνώρισε τὴν πιὸ μεγάλη τῆς δόξα.

* * *

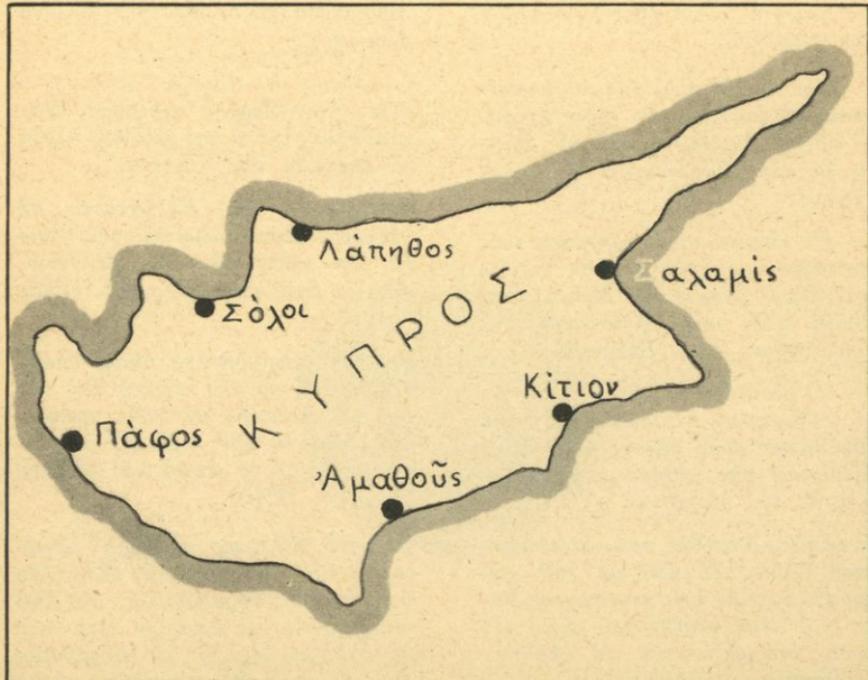
Καὶ ὁ Κίμων γιὰ τὴν Κύπρο ἔδωσε τὴν ζωὴ του.

Αὐτὴ εἶναι ἡ Κύπρος ποὺ χιλιάδες χρόνια ἦταν ἐλληνική. Πολλὰ χρόνια σκλαβιᾶς ἐγνώρισε μὰ μὲ τὸ αἷμα καὶ τὴν ἀνδρεία τῶν παιδιῶν τῆς ἔγινε τῶρα ἀνεξάρτητο κράτος. Μὰ δὲν ἐνώθηκε μὲ τὴν ὑπόλοιπη Ἑλλάδα ἀκόμη.

Ωὰ παύσῃ τάχα νὰ ἔχῃ ἐλληνικὴ ψυχή;

Τί ξέρετε ἐσεῖς γι' αὐτὴν;

Τί ξέρετε γιὰ τοὺς ἀγῶνες τῆς;

ΟΙ ΠΕΡΣΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

(Ἐπανάληψις)

‘Η περίοδος αὐτή, πού γνωρίσαμε καὶ πού ἀρχίζει μὲ τὴν Ἐπανάστασι τῶν Ἰώνων ἐναντίον τῶν Περσῶν καὶ τελεώνει μὲ τὸν θάνατο τοῦ Κίμωνος στὴν πολύπαθη Κύπρο μας, εἶναι ἡ λαμπρότερη σ' ὅλη τὴν ἱστορία μας. Τότε κρίθηκε μιὰ γιὰ πάντα ἡ ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδος μας καὶ ἡ δόξα της. Οἱ ἀγῶνες αὐτοὶ λέγονται Περσικοὶ πόλεμοι, γιατὶ ἡ πατρίδα μας ἀγωνίστηκε ἐναντίον τοῦ Περσικοῦ Κράτους.

“Ἄς ξαναθυμηθοῦμε τὴν ἱστορία τους σὲ μία ἐπανάληψι.

Γιὰ κάθε κομματάκι προπαθῆσθε νὰ ζωγράφισετε καὶ μιὰ μικρὴ εἰκόνα στὴ σειρά. Θὰ ίδητε πώς στὸ τέλος θὰ έχετε κάνει τὴν ἱστορία μας μὲ εἰκόνες ὅπως στὸν κινηματογράφο.

1.—Οἱ Ἰωνες ποὺ κατοικοῦσαν τὰ παοάλια τῆς Μ. Ἀσίας ὑποδούλωθηκαν στὸ ἵσχυρὸ Περσικὸ κράτος καὶ γιὰ πολλὰ χρόνια ὑπέφεραν τὴν τυραννία.

2.—Μὰ τὸ 510 π.Χ. ἔκαμαν ἐπανάστασι μὲ ὁρχηγὸ τὸν Ἀρισταγόρα. Σ' αὐτὴν ἔβοήθησαν καὶ ἡ Ἀθῆνα μὲ τὴν Ἐρέτρεια μὲ πλοῖα καὶ στρατό.

3.—Οἱ Πέρσες δῆμος γεήγορα τὸν ὑπέταξαν καὶ τὸν ἔκαμαν ὑποτελεῖς, ἀφοῦ ἔκαψαν τὴν Μίλητο, τὴν ὥραιά πόλι καὶ ὠργίστηκαν γιὰ τὴν βοήθεια τῶν Ἑλλήνων.

4.—Ο βασιλιὰς Δαρεῖος ὡρκίστηκε νὰ καταστρέψῃ τὶς δύο πόλεις ποὺ ἔβοήθησαν τὸν Ἰωνέα, τὴν Ἐρέτρεια καὶ τὴν Ἀθήνα. Στὴν ἀρχὴ ἔστειλε τὸν Μαρδόνιο.

5.—Αλλὰ ὁ στόλος του κατεστράφη στὸν Ἀθω. Τὸ 490 μὲ 100 χιλ. στρατὸ ἔστειλε τὸν στρατηγὸν Δατίνιαν καὶ Ἀρταφέροντην ποὺ αὐτὴ τὴν φορὰ ἐπέρισσαν ἀπὸ τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος.

6.—Αδτοὶ ἔκαψαν μὲ προδοσίᾳ τὴν Ἐρέτρεια, ἀλλὰ οἱ Ἀθηναῖοι μὲ ἀοχηγὸ τὸν Μιλιτάδη ἐνίκησαν στὸν Μαραθώνα καὶ ἔσωσαν τὴν Ἑλλάδα δλόκληρη.

7.—Οταν δὲ Δαρεῖος πέθανε, διηνός του Ξέρξης ἐτοίμασε ἐκατομμύρια στρατὸ καὶ χιλιάδες πλοῖα νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα.

8.—Πέρσασε τὸν Ἑλλήσποντο μὲ γέφυρας. Ἐκανε διώρυγα στὸν Ἀθω νὰ μὴν πάθῃ σὰν τὸν Μαρδόνιο, σάρωσε ὅλες τὶς πόλεις τῆς Ἑλλάδος.

9.—Στὶς Θερμοπύλες δῆμος ἔπαθε τὴν πρώτη μεγάλη ντροπὴ ἀπὸ τὸν ἡρωικὸ Λεωνίδα μὲ τὸν τριακοσίους τὸ 480 π.Χ. Μὲ προδοσίᾳ ἐκέρδισε τὸ στενό καὶ ἔβαδισε γιὰ τὴν Ἀθήνα.

10.—Οἱ Ἑλληνες γεήγορα ὠργάνωσαν τὴν ἄμυνα. Ψυχὴ δλων ἦτο ὁ δραστήριος Θεμιστοκλῆς. Μὰ ἀπὸ ὑπεροφάνεια ἡ Σπάρτη είχε τὴν ἀρχηγία μὲ ὁρχηγὸ τὸν Εδρυβιάδη. Τὴν ἔδωσε ὁ Θεμιστοκλῆς.

11.—Σύμφωνα μὲ σχέδιο τοῦ Θεμιστοκλῆ ὅλος ὁ στόλος ἀπὸ 378 πλοῖα ἐπερίμενε στὸ στενὸ τῆς Σαλαμῖνος. Ἐκεῖ σὲ μεγάλη ναυμαχία ὁ περσικὸς στόλος διαλύθηκε.

12.—Ο Ξέρξης ἐλεεινὸς ἀναγκάστηκε νὰ φύγῃ ἀφήνοντας τὸν Μαρδόνιο μὲ 300 χιλ. στρατὸ στὴ Θεσσαλία μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ ξαναγρίσῃ τὴν Ἀραιζὶ καὶ νὰ χτυπήσῃ τὸν Ἑλληνες.

13.—Ο Μαρδόνιος ἀφοῦ ξεχείμασε στὴν Θεσσαλία ἐξήτησε τὴν συμμαχία τῶν Ἀθηναίων. Ο γενναῖος Ἀριστείδης ἀφοῦ θηκε. Καὶ τότε ἔγινε ἡ τελευταία μάχη σὲ ἑλληνικὸ ἔδαφος, στὶς Πλαταιές τὸ 479.

14.—Ἐκεῖ ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς μὲ τὸν Πανσανία ἐστένταιψε ἀληθινὰ τὸν Πέρσες τιμωρώντας καὶ τὸν Μαρδόνιο μὲ θάνατο. Τὴν ἕδια μέρα στὴν Μυκάλη ὁ στόλος ἐγκούσσε σὲ διπλῆ νίκη τὸν Πέρσες.

15.—Καιρὸς τώρα νὰ συντρίψουν τὴν περσικὴ δύναμι καὶ στὴν Μ. Ἀσία. Αὐτὸ ἀνέλαβε ὁ Κίμων. Σὲ μία ἡμέρα νικᾶ τρεῖς φορὲς τὸν Πέρσες κι ἐλευθερώνει ὅλη τὴν Ἰωνία μὲ τὶς ἀποικίες τῆς.

16.—Κλείστηκε τότε ἡ Κιμώνειος Εἰρήνη, ποὺ ἐσφράγισε τὴν δόξα τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἑλλὰς ἐδοξάσθη. Κέρδισε τὴν ἐλευθερία καὶ μαζὶ μ' αὐτῇ τὴ δόξα τὴν αἰώνια.

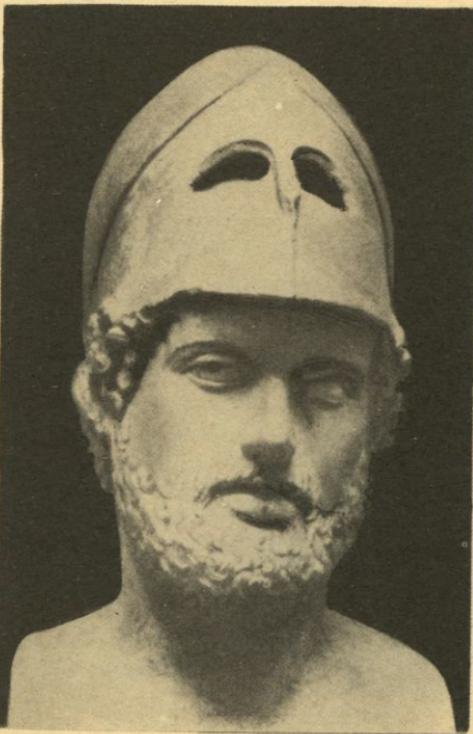
Ο ΠΕΡΙΚΛΗΣ

Ο ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΥ ΑΙΩΝΟΣ

1.—Ποῖος ἦτο δ Περικλῆς

‘Ο Περικλῆς ἦτο γυιὸς τοῦ στρατηγοῦ Ξανθίππου, ποὺ καθώς εἴδαμε ἡταν ἀρχηγὸς στὴν μάχη τῆς Μυκάλης. “Οταν ἔγινε ἄνδρας, οἱ μεγάλοι πόλεμοι εἶχαν παύσει. “Ολες οἱ ἐλληνικὲς πόλεις καὶ οἱ ἀποικίες ἦταν τῷρα ἐλεύθερες.

‘Ο Περικλῆς ἀπὸ μικρὸς ἀγαποῦσε τὰ γράμματα καὶ μελετοῦσε πολὺ. “Οταν ἔγινε μεγάλος ἔκανε συντροφιὰ μὲ τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς στρατηγούς. “Ἐξυπνὸς καθὼς ἦταν, σοβαρὸς καὶ πολὺ μορφωμένος, γρήγορα ἐκέρδισε τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐκτίμησι τῶν Ἀθηναίων. ‘Ο ἕδιος ἔγινε ἀρχηγὸς ἐνὸς κόμματος, ποὺ ἦτο ἀντίθετον πρὸς τὸ κόμμα τοῦ Κίμωνος. Οἱ δύο αὐτοὶ ἄνδρες εἶχαν ἓνα δινειρό. Νὰ κάμουν τὴν Ἀθήνα κέντρο τῆς Ἐλλάδος. ‘Ο Κίμων νόμιζε, πὼς αὐτὸς πρέπει νὰ γίνη μὲ τοὺς πολέμους, ποὺ θὰ ἀναγκάσουν δλες τὶς πόλεις νὰ ὑποκύψουν. ‘Ο Περικλῆς ὅμως ἔλεγε, πὼς τῷρα ποὺ δ ξίνδυνος τῶν ἔχθρῶν ἐπέρασε πρέπει δλοι οἱ “Ἐλληνες νὰ φροντίσουν γιὰ τὴν Εἰρήνη. ‘Η

‘Αθήνα νὰ φροντίσῃ γιὰ τὸ ἐμπόριο καὶ τὶς τέχνες, νὰ καλλιεργήσῃ τὰ γράμματα καὶ σιγὰ-σιγὰ, χωρὶς πολέμους καὶ αἷματα, νὰ γίνη ἡ πρώτη πόλις τῆς Ἐλλάδος.

Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Κίμωνος, δ Περικλῆς ἔγινε ἀρχηγὸς

τῶν Ἀθηναίων. Τώρα εἶχε εὐκαιρία νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ μεγάλο του πρόγραμμα. Οἱ Ἀθηναῖοι πολὺ τὸν ἀκουγαν. Δὲν ἦτο μόνον σοφὸς ὁ Περικλῆς. Εἶχε καὶ ἔνα ἄλλο χάρισμα. Ἡτο μεγάλος ρήτορας. Μίλοῦσε τόσο ὡραῖα, τόσο ἥρεμα, τόσο πειστικὰ, ποὺ κανεὶς ποτὲ δὲν τολμοῦσε νὰ φέρῃ ἀντίρρησι. Ἡταν σοβαρός, εὐγενῆς καὶ ἀτέραχος καὶ μὲ τὸ μεγάλο του κεφάλι ἔμοιαζε μὲ τὸν θεὸν Δία. Γι' χωτὸ οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ὡνόματαν Ὁλύμπιο.

Μ' αὐτὲς τὶς ἀρετὲς ὁ Περικλῆς κατώρθωσε νὰ κυβερνήσῃ μόνος του 25 χρόνια τὴν Ἀθήνα.

Στὸ διάστημα αὐτὸ ή Ἀθήνα ἐγνώρισε τὴν μεγαλύτερη δόξα. Ἔγινε ἡ πλουσιώτερη, ἡ ἴσχυρότερη καὶ ἡ ὡραιότερη πόλις. Γιαύτῳ οἱ χρόνοι ἐκεῖνοι ἔμειναν στὴν Ἰστορία ὡς χρυσοῦς αἰών τοῦ Περικλέους.

2.—Ο Περικλῆς δργανώνει σὲ ἡγεμονία τὴν Ἀθήνα

Τὸ μεγάλο σχέδιο τοῦ Περικλῆ ἦτο ὅμοιο μὲ τοῦ Θεμιστοκλῆ. Νὰ κάμη τὴν πόλιν ναυτικὸ κράτος. Γι' χωτὸ συμβούλευσε τοὺς Ἀθηναίους νὰ δργανώσουν μεγάλο ἐμπορικὸ καὶ πολεμικὸ στόλο.

Ἐλεγε μάλιστα πῶς ἦταν κρῆμα, ποὺ ἡ Ἀθήνα δὲν ἦταν νησί. Ὁ Περικλῆς συμπλήρωσε τὰ τείχη τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὡργάνωσε συμμαχία μὲ τὰ νησιά καὶ ἄλλες ἑλληνικὲς πόλεις. Ὁλοι αὐτοὶ οἱ σύμμαχοι πλήρωναν φόρο στὸ κοινὸ ταμεῖο τῆς Δήλου. Τώρα ποὺ μεγάλωσε ἡ συμμαχία τὸ ταμεῖο εἶχε τεράστια ποσά. Ὁ Περικλῆς φρόντισε γιὰ τὴν ἀσφάλειά του καὶ τὸ μετέφερε ἀπὸ τὴ Δῆλο στὴν Ἀχράπολι τῶν Ἀθηνῶν.

Στὴν ἐποχὴ αὐτὴ στὸ ταμεῖο ὑπῆρχαν 600 τάλαντα, δηλαδὴ 300 ἑκατομμύρια σημερινές δραχμὲς. Τὴν δύναμι καὶ τὸν πλοῦτο αὐτὸν τῶν Ἀθηνῶν δὲν τὸν ἔβλεπε μὲ καλὸ μάτι ἡ Σπάρτη. Ἐκαμε κι' αὐτὴ δικῆ τῆς συμμαχίας καὶ προσπαθοῦσε νὰ πείσῃ τὶς συμμαχικὲς πόλεις τῶν Ἀθηνῶν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν συμμαχία τῶν Ἀθηνῶν. Μὰ οἱ Ἀθηναῖοι κάθε φορὰ κατώρθωνταν νὰ τὶς ἔσαναπαίρουν. Ἔτσι ἡ ἡγεμονία τῶν Ἀθηνῶν, δηλαδὴ ἡ κυριαρχία, ἀπλώθηκε σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Ἐφθανε ἀπὸ τὴν Ἀττικὴ καὶ τὴν Εύβοια ὡς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας. Ἀπὸ τὰ νησιά τοῦ Αιγαίου ὡς τὰ παράλια τῆς Θράκης. Καὶ ἀπὸ τὴν Βοιωτία ὡς τὸν Ἰσθμὸ τῆς Κορίνθου.

"Αλλη μεγάλη ἰδέα τοῦ Περικλῆ ἦτο ἡ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἐλευθερία. Ἐδωσε ἐλευθερία σὲ ὅλους τοὺς πολῖτες καὶ ἵστα δι-

καιώματα. Πλούσιοι καὶ πτωχοὶ ἀπ' ὅλες τὶς τάξεις εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ παίρνουν μέρος στὴν διοίκησι καὶ στὰ δικαστήρια, νὰ γίνωνται στρατηγοὶ καὶ δικασταῖ. Ἀφῆσε ἐλεύθερο τὸ ἐμπόριο καὶ ἔτσι πλῆθος πολιτῶν ἔγιναν ἔμπειροι ναυτικοὶ, ποὺ μετέφεραν ἀπ' ὅλον τὸν κόσμο ἐμπορεύματα. Καθένας μποροῦσε νὰ ζῇ στὴν πόλι ἐλεύθερα καὶ νὰ κάνῃ ὅποιο ἐπάγγελμα γνώριζε. Τὸ πιὸ σπουδαῖο ὅμως ἔργο τοῦ Περικλῆ ἦτο ἡ φροντίδα του γιὰ τὰ γράμματα. Τὸ εἶχε βάλει πρόγραμμά του, ἡ Ἀθήνα νὰ γίνη τὸ σχολεῖον ὅλης τῆς Ἐλλάδος.

Τὰ παιδιὰ γύμναζαν καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα. Στὰ γυμναστήρια ἔκαναν μὲ τὴ γυμναστικὴ ὥραϊ καὶ δυνατὸ σῶμα καὶ στὰ σχολεῖα ἐμόρφωναν μὲ τὰ γράμματα τὸ μυαλὸ καὶ καλλιεργοῦσαν τὴν ψυχή.

Σοφοὶ ἀπ' ὅλη τὴν Ἐλλάδα ἐδίδασκαν στὴν Ἀθήνα.

"Ἄλλοι πάλι ἀπ' αὐτοὺς ἐπήγαναν σ' ὅλλες πόλεις νὰ διδάξουν. Πολλοὶ νέοι ἀπὸ τὴν ἄλλη Ἐλλάδα ἔρχονταν νὰ σπουδάσουν στὸ κέντρο αὐτὸ τῶν γραμμάτων, τὴν Ἀθήνα.

"Ἐτσι μὲ τὴν καθοδήγησι τοῦ Περικλῆ ἡ Ἀθήνα ἔγινε πρώτη στὴ θάλασσα, ἀλλὰ καὶ πρώτη στὸ πνεῦμα; πρώτη στὴ δύναμι καὶ πρώτη στὸν πλοῦτο.

3. Τὰ εἰρηνικὰ ἔργα τοῦ Περικλῆ

Ο Περικλῆς ὀδήγησε μὲ τὸ πρόγραμμά του αὐτὸ τοὺς συμπατριῶτες του στὸν ἀγώνα τῆς εἰρήνης. Οἱ ἡρωῖκοὶ μαχηταὶ τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῆς Σαλαμῖνος, τῶν Πλαταιῶν καὶ τῆς Μυκάλης μόλις ἄφησαν τὰ ματωμένα δπλα τοῦ πολέμου, πῆραν στὰ στιβαρά τους χέρια τὰ σύνεργα τῆς ἐργασίας,

"Οπως τὰ μελίσσια χυμοῦν μὲ βοὴ στὰ χιλιόχρωμα λουλούδια τοῦ κάμπου, ὅταν περάσῃ ἡ ἀνοιξιάτικη μπόρα καὶ λάμψῃ ὁ ἥλιος, ἔτοι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τοὺς καταστρεπτικοὺς πολέμους ὥρμησαν στὴν εἰρηνικὴ δουλειὰ γιὰ νὰ χαροῦν τὴν ἐλευθερία, ποὺ οἱ ἴδιοι κέρδισαν μὲ θυσίες.

Μὲ τὴν ἀξίνα καὶ τὸ σφυρί, τὴν πέτρα καὶ τὸ μάρμαρο, τὴν πέννα καὶ τὸ βιβλίο, τὸ κουπὶ καὶ τὸ κλαδευτῆρι ἀγωνίζονται τὸν ἀγώνα τὸν εἰρηνικό.

Εναντίζουν πιὸ ὥραια τὴν κατεστραμμένη πόλι τους. Ο Περικλῆς βάζει τὰ σχέδια καὶ ἐργάζει κι μέρα καὶ νύχτα νὰ τὰ πετύχῃ. Σ' ὅλη τὴν πόλι ἀνοίγονται μεγάλοι καὶ ὥραιοι δρόμοι. Σὲ πολλὰ μέρη κτίζονται ὥραια δημόσια κτίρια. Κατασκευάζονται γυμναστήρια, ὅπου οἱ νέοι γυμνάζουν τὸ σῶμα τους «στὸ δρόμο καὶ στὸ πάλεμα καὶ στὸ λιθάρι» καθὼς λέγει ὁ ποιητής.

Κάτω ἀπὸ τὸν ἱερὸ βράχο τῆς Ἀκροπόλεως κτίζεται ἡ ὥραιότερη ἀγορὰ τοῦ κόσμου. Εκεῖ ἐσύχναζαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἔκει γινόταν τὸ ἐμπόριο τὸ μ κρό. Ολόγυρα τὴν ἐστόλιζαν ὥραιότατα κτίρια, ἀγάλματα καὶ κομψὲς στοές, ἀπὸ τὰ διοικητικὰ πιὸ ὀνομαστὰ ἥσαν τὸ Θησεῖον στὸ νότιο μέρος καὶ ἡ στοὰ τοῦ Ἀττάλου, ποὺ ἔγινε ἀργότερα καὶ σώζεται ὡς σήμερα.

Πιὸ πέρα στὴν ἀλλη πλευρὰ τῆς Ἀκροπόλεως ἔκτισε ὁ Περικλῆς τὸ Θέατρον τοῦ Διονύσου, ποὺ καὶ σήμερα ἀκόμη σώζεται σὲ ἐρείπια. Εκεῖ ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπήγαιναν νὰ παρακολουθήσουν τὶς τραγῳδίες καὶ ν' ἀκούσουν τὰ ἔργα τῶν ποιητῶν. Ο Περικλῆς κάθε φορὰ ποὺ γινόταν μεγάλη ἑορτὴ ἔδιδε χρήματα στοὺς πτωχοὺς νὰ ἰδοῦν τὸ θέατρο καὶ τὶς ἑορτές, γιατὶ πολλὰ εἶχαν νὰ διδαχθοῦν.

Μὰ τὸ πιὸ ὥραιο, τὸ πιὸ ξακουστὸ καὶ ἀθάνατο ἔργο τοῦ Περικλῆς ἦταν αὐτὸ ποὺ ἔγινε πάνω στὴν Ἀκρόπολι. Ψῆλα στὸν βράχο αὐτὸν ἐπρεπε νὰ κτισθῇ ὁ ναὸς τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς, ποὺ ἦταν προστάτης τῆς πόλεως. Νὰ κτισθῇ τὸ μεγαλύτερο ἔργο τῶν αἰώνων. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔδωσαν τὸ δικαίωμα στὸν Περικλῆ νὰ ξοδεύῃ τὰ γρήματα ποὺ χρειαζόταν. Ο Περικλῆς ἐκάλεσε τότε

‘Η θεά Ἀθηνᾶ

τοὺς πιὸ μεγάλους μηχανικοὺς καὶ ἀρχιτέκτονες τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, τὸν Μνησικλῆ, τὸν Ἰκτῖνο καὶ τὸν Καλλικράτη. Κάλεσε ἀκόμη καὶ ἔβαλε ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἔργων τὸ φίλο του καὶ ἀθάνατο γλύπτη Φειδία, ποὺ ὅχι μόνον ὠδηγοῦσε τὴν ἔκτελεσι τῶν ἔργων, ἀλλὰ καὶ ὁ ἕδιος ἐσκάλισε τὰ μεγαλύτερα ἀριστουργήματα τοῦ κόσμου.

Γύρω στὸν ἵερὸ βράχο ὑψώθηκε ὡραῖο προστατευτικὸ τεῖχος. Στο μπροστινὸ μέρος, ποὺ ἦτο ἡ εἴσοδος, ἔγιναν τὰ Προ-

πύλαια ἀπὸ λευκὸ μάρμαρο τῆς Πεντέλης. Λίγο πιὸ ἐπάνω στὰ δεξιὰ τῆς εἰσόδου κτίσθηκε ἔνας μικρὸς ἀλλὰ χαριτωμένος ναός, ὁ ναὸς τῆς Ἀπερέστητης Θεᾶς Καρπούσιας.

Στὸ κέντρον τοῦ λόφου τῆς Ἀκροπόλεως ἔγινε ὁ μεγαλοπρεπέστερος καὶ ὡραιότερος ναὸς τοῦ κόσμου, ὁ Παρθενών. Οἱ κολῶνες καὶ οἱ τοῖχοι ἔγιναν ἀπὸ καθαρὸ πεντελικὸ μάρμαρο. Ἀπ' ἔξω στολίσθηκε μὲν ὡραῖες ἀνάγλυφες παραστάσεις θεῶν καὶ ἥρωών τοις μέσα ὁ Φειδίας ἔκαμε τὸ ὡραῖο ἄγαλμα τῆς Θεᾶς Ἀθηνᾶς ἀπὸ χρυσὸ καὶ ἐλεφαντόδοντο.

Στὴ βόρεια πλευρὰ τοῦ Παρθενῶνος ἔκτιστηκε ἄλλος ὡραῖος ναὸς, τὸ Ἑρεχθεῖον, ποὺ τὴ σκεπή του ἐβάσταζαν ἔξω ὡραῖες μαρμάρινες κόρες, οἱ Καρυάτιδες.

Τέλος ὁ Φειδίας ἔκαμε ἔνα πανύψηλο ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς ἔξω ἀπὸ τὸν Παρθενώνα, ποὺ ἦτο ὡς 14 μέτρα ὑψηλὸ καὶ ἡ κορυφή του, λένε, πώς φαινόταν ἀπὸ τὸ Σούνιο.

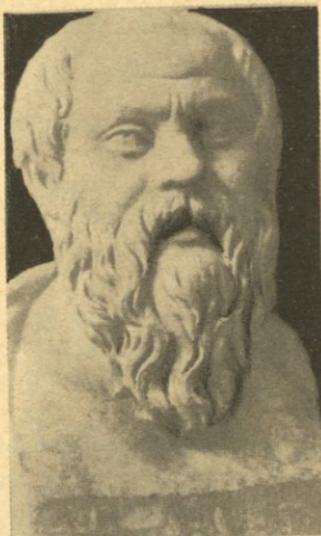
"Ετσι ἡ Ἀθήνα ἔγινε ἡ πιὸ λαμπρὴ πόλις τῆς Ἑλλάδος. Χιλιάδες ξένοι πήγαιναν ἐκεῖ νὰ ζήσουν. Ἐκατοντάδες σοφοὶ ἔρχονταν ἢ νὰ διδάξουν ἢ νὰ διδαχθοῦν. Μεγάλοι σοφοὶ σὰν τὸν Σωκράτη καὶ τὸν Ἀναξαγόρα ἔζησαν τότε. Ἀθάνατοι ποιηταὶ σὰν τὸν Αἰσχύλο, τὸν Σοφοκλῆ, τὸν Εύριπίδη καὶ τὸν Ἀριστοφάνη δίδαξαν στὰ θέατρα τὰ ἔργα τους, ποὺ παίζομε καὶ σήμερα ἀκόμη.

Μεγάλες ἑορτὲς ὡργανώθηκαν, ποὺ κρατοῦσαν πολλὲς ἡμέρες καὶ ποὺ ἐπαιροναν μέρος σ' αὐτὲς νέοι, ἄνδρες καὶ γυναικες. "Η πιὸ μεγάλη ἀπ' ὅλες ἦταν τὰ Παναθήναια.

"Αλήθεια ἡ ἐποχὴ αὐτὴ ἦταν ἡ πιὸ εύτυχισμένη. Για τούτο καὶ ὀνομάστηκε Χρυσοῦς αἰών τοῦ Περικλέους.

* * *

Τὰ χρήματα ποὺ ἐδαπανήθηκαν γιὰ τὰ ἔργα αὐτὰ ἦταν τεράστια. Πολλοὶ μάλιστα ποὺ ζήλευαν τὴν δόξα τοῦ Περικλῆ ἀρχισαν νὰ γκρινιάζουν. Εἴπαν πώς δ Περικλῆς σπαταλᾶ τὰ χρήματα καὶ τὸν κατηγόρησαν. "Ο Περικλῆς

ὅμως ποὺ ἤξερε πῶς αὐτὸν τὸ ἔκκαναν ἀπὸ ἀντιζηλίᾳ τοὺς ἐκάλεσε καὶ τοὺς εἶπε: Δέχομαι νὰ τὰ πληρώσω ἀπὸ δικά μου χρήματα, ἀν μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ βάλω σ' ὅλα τὰ ἔργα τὸ δνομά μου. Οἱ Ἀθηναῖοι δχι μόνον δὲν ἐδέχθηκαν αὐτὸν μὰ τοῦ ἐπέτερψαν νὰ ξοδεύσῃ καὶ δλλα, ἀλλὰ νὰ μὴν βάλῃ τὸ δνομά του.

Τί σᾶς λέγει αὐτό; Τί δείχνει γιὰ τὸν Περικλῆ; Τί δείχνει γιὰ τοὺς Ἀθηναίους;

4. Ὁ Πελοποννησιακός πόλεμος καὶ τὸ τέλος τοῦ Περικλῆ

Τὴν μεγάλη δόξα καὶ τὴν δύναμι τῶν Ἀθηνῶν τὴν ἐζήλευε πολὺ ἡ Σπάρτη. Ζητοῦσε νὰ βρῇ τρόπο νὰ σταματήσῃ τὴν μεγάλη αὐτὴ πρόδοτο καὶ νὰ ταπεινώσῃ τὴν Ἀθήνα. Ὁ Περικλῆς ὅμως ἐξακολουθοῦσε νὰ στηρίζῃ τὴν δύναμι τῆς καὶ νὰ λαμπρύνῃ τὴν δόξα τῆς. Ὄνειρό του ἦταν νὰ ἐνώσῃ ὅλη τὴν Ἑλλάδα μὲ κέντρον τὴν Ἀθήνα. Δὲν ἐπρόφθασε ὅμως νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ὄνειρό του. Ἡ ἀφορμὴ τοῦ πολέμου δόθηκε. Ἡ Ἀθήνα καὶ δόλοκληρη ἡ Ἑλλάδα ὀδηγήθηκαν στὴν καταστροφή.

Τὸ 435 οἱ Κορίνθιοι μὲ τοὺς Κερκυραίους βρέθηκαν σὲ πόλεμο. Οἱ Κερκυραῖοι ζήτησαν βοήθεια ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους. Οἱ Ἀθηναῖοι πρόθυμα δέχθηκαν νὰ τοὺς βοηθήσουν.

Αὐτὸν ἦταν ἀφορμὴ νὰ κηρύξῃ ἡ Σπάρτη, ποὺ ἦταν σύμμαχος τῆς Κορίνθου, πόλεμο ἐναντίον τῶν Ἀθηνῶν. Ἀρχισε τότε ἔνας φοβερὸς ἐμφύλιος πόλεμος. Οἱ μισὲς πόλεις τῆς Ἑλλάδος πῆγαν μὲ τὸ μέρος τῶν Σπαρτιατῶν καὶ οἱ δλλες μισὲς μὲ τὸ μέρος τῶν Ἀθηναίων. Ὁ πόλεμος αὐτὸς ἐκράτησε σχεδὸν 28 χρόνια καὶ ὠνομάστηκε Πελοποννήσου. Ἡταν πολὺ φοβερὸ αὐτό.

Στὰ τρία πρῶτα χρόνια οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν κλεισμένοι στὴν πόλι. Οἱ Σπαρτιάτες μὲ τὸν βασιλέα Ἀρχίδαμο καὶ μὲ 60 χιλιάδες στρατὸ μπῆκαν στὴν Ἀττικὴ καὶ λεηλάτησαν τὰ περίχωρα, ἔκοψαν τὰ δένδρα καὶ κατέστρεψαν τὰ σπαρτά. Οἱ Ἀθηναῖοι πάλι μὲ τὸν ἴσχυρὸ τοὺς στόλο λεηλατοῦσαν τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου. Ἡταν πολὺ φοβερὸ αὐτό.

Μὰ πιὸ φοβερὸ πρᾶγμα ἦταν ἡ μεγάλη ἀρρώστεια, ποὺ ἔπεσε στὴν Ἀθήνα. Ἐκεῖ ἦταν συγκεντρωμένοι χιλιάδες ἀνθρώποι ἀπὸ τὰ γύρω χωριά. Ἡ ἀρρώστεια αὐτὴ ἔφερε τὸν θάνατο σὲ χιλιάδες ἀνθρώπους. Οἱ δρόμοι καθημερινῶς γέμιζαν ἀπὸ νεκρούς. Τὰ δύο παιδιά τοῦ Περικλῆ, ὁ Πάραλος καὶ ὁ Ξάνθιππος, πέθαναν. Ὁ Περικλῆς ἔπεσε σὲ μεγάλη λύπη. Μὰ δὲν ἔχασε τὸ κουράγιο του. Ἔδιδε θάρρος στοὺς Ἀθηναίους καὶ αὐτοὶ τὸν ἔκκαναν μοναδικὸ ἀρχηγὸ καὶ πατέρα τους. Ὅμως ὁ μεγάλος

αὐτὸς πολιτικὸς δὲν ἀνθεξε στὸ κακό. Ἀρρώστησε κι' αὐτὸς ἀπὸ τὴν ἴδια ἀσθένεια καὶ πέθανε.

‘Η Ἀθήνα ἔκλαψε τὸν μεγάλο ἄνδρα ποὺ ἔχασε. Ο πόλεμος ὅμως συνεχίζοταν.

Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Περικλῆ νέος στρατηγός, ὁ φρόνιμος Νικίας, ἔκαμε εἰρήνη μὲ τοὺς Σπαρτιᾶτες, ποὺ ὡνομάστηκε Νικίειος Εἰρήνη.

Ο ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ

1. Οἱ φιλοδοξίες τοῦ δδηγοῦν τὴν Ἀθήνα σὲ πόλεμο

‘Ο Ἀλκιβιάδης ἦταν παράξενος ἀνθρωπος. Ἡταν ἔξυπνος, δραστήριος καὶ πλούσιος. Εἶχε λάβει μεγάλη μόρφωσι ἀπὸ τὸν σοφώτερο δάσκαλο τῆς ἐποχῆς, τὸν Σωκράτη. Ἀκόμη φημιζόταν γιὰ τὴν ὅμορφιά του. Ἡταν ὅμως τόσο φιλόδοξος, ποὺ κατατοῦσε νὰ κάνῃ μεγάλα λάθη καὶ νὰ προξενῇ τὰ πιὸ μεγάλα κακὰ στὴν Ἑλλάδα.

Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Περικλῆ, ὅπως μάθαμε, ἀρχηγὸς τῶν Ἀθηναίων ἔγινε ὁ Νικίας, ποὺ ἔκαμε καὶ τὴν Νικίειοειρήνη. Ἡ εἰρήνη ὅμως αὐτὴ δὲν κράτησε πάνω ἀπὸ πέντε χρόνια. Ο Ἀλκιβιάδης κατώρθωσε νὰ πείσῃ τοὺς Ἀθηναίους νὰ συνεχίσουν τὸν πόλεμο. Ἔγινε λοιπὸν στρατηγός. Ἐτοίμασε 134 πλοῖα καὶ 7 χιλιάδες στρατό. Ἐχοντας μαζί του τοὺς στρατηγοὺς Νικία καὶ Λάμαχο ἔκινησε γιὰ τὴν Σικελία. Ἔσκόπευε νὰ πολεμήσῃ τὴν πόλι τῶν Συρακουσῶν, ποὺ ἦταν σύμμαχος τῶν Σπαρτιατῶν.

Μόλις ὅμως ἔφυγε, οἱ ἔχθροί του τὸν κατηγόρησαν γιὰ κάτι πολὺ σοβαρό.

Λίγο πρὸν φύγη ὁ Ἀλκιβιάδης βρέθηκαν σπασμένες δλες οἱ κεφαλὲς τοῦ θεοῦ Ἐφιμῆ, ποὺ ἦταν στημένες στοὺς δρόμους τῶν Ἀθηνῶν. Φεύγοντας ὁ Ἀλκιβιάδης, διεδόθη πώς τάχα τὴν ἀσεβῆ αὐτὴ πρᾶξι τὴν ἔκανε ὁ Ἰδιος ὁ Ἀλκιβιάδης μὲ τοὺς φίλους του, ποὺ εἶχαν μεθύσει. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐκάλεσαν τέτε τὸν Ἀλκιβιάδη νὰ δώσῃ λόγο. Αὐτὸς ὅμως ἐθύμωσε καὶ ἀντὶ νὰ παρουσιασθῇ σὸν καλὸς καὶ νομοταγῆς πολίτης νὰ δικασθῇ στὴν πατρίδα του, λοξοδρόμησε καὶ πῆγε στὴν Σπάρτη.

‘Απὸ ἐκεῖ ἐσχεδίασε μεγάλο κακὸ γιὰ τὴν πατρίδα του. Ἐπεισε τοὺς Σπαρτιᾶτες καὶ ἔστειλαν καὶ αὐτοὶ στρατὸ καὶ στόλο στὴ Σικελία. Σὲ μία μάχη ἐνίκησαν τοὺς Ἀθηναίους. Αἰγα-

λώτισαν τοὺς στρατηγούς των καὶ τοὺς σκότωσαν. Χιλιάδες στρατιῶτες ἔπιασαν. "Άλλους ἀπ' αὐτοὺς ἐθανάτωσαν καὶ ἄλλους ἔστειλαν στὰ σκοτεινὰ καὶ ὑγρὰ λατομεῖα τῶν Συρακουσῶν νὰ δουλεύουν σκλάβοι.

"Ολος ὁ στόλος τους καταστράφηκε καὶ ἡ Ἀθήνα ἔχασε τὴ δύναμι τῆς.

Μὲ τὴν προδοσία αὐτὴ τοῦ Ἀλκιβιάδη καὶ τὴν καταστροφὴ τῶν Ἀθηναίων στὴν Σικελία τελειώνει ἡ δεύτερη περίοδος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

2. Ὁ Ἀλκιβιάδης πάλι στὴν Ἀθήνα

Οἱ Ἀθηναῖοι καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴ τῆς Σικελίας δὲν ἔχασαν τὸ θάρρος των. Ἀπὸ τὸ ταμεῖο τῶν σύμμαχων, ποὺ εἶχαν στὴν Ἀκρόπολι, ἐπῆραν 100 τάλαντα καὶ ἅρχισαν νὰ κατασκευάζουν νέο στόλο.

Οἱ καταστροφές ὅμως συνεγίζουνταν. "Ο βασιλιὰς τῆς Σπάρτης Ἄγις καταστρέφει καὶ λεγλατεῖ ὅλη τὴν Ἀττικὴ ἐπὶ ἐννέα δόλοκληρα χρόνια. Καὶ τὸ πιὸ φοβερὸ τοῦ πολέμου αὐτοῦ ἦταν, πὼς οἱ Σπαρτιάτες ἔγιναν σύμμαχοι μὲ τοὺς Πέρσες. Τοὺς ἐζήτησαν βοήθεια καὶ τοὺς ὑποσχέθηκαν νὰ τοὺς ἀναγνωρίσουν τὴν κυριαρχία στὶς Ἑλληνικὲς πόλεις τῆς Μ Ἀσίας.

"Εστειλαν μάλιστα τὸν Ἀλκιβιάδη, στὴν Ἀσία νὰ πάρῃ μὲ τὸ μέρος τῆς Σπάρτης τὶς ἀποικίες τῆς Μ Ἀσίας καὶ τὶς ἄλλες Ἑλληνικὲς πόλεις, ποὺ ὡς τώρα ἥσαν σύμμαχοι τῶν Ἀθηνῶν. "Επειδὴ ὅμως δὲν τὰ κατάφερε, οἱ Σπαρτιάτες τὸν κατηγόρησαν γιὰ προδοσία. "Ο Ἀλκιβιάδης τότε κατέφυγε στὸν Τισσαφέροντα, ἔναν Πέρση σατράπη. Ἐκεῖ πάλι συμβούλευσε τοὺς Πέρσες νὰ ἀφήσουν τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Σπαρτιάτες νὰ τρώγωνται μεταξύ τους. "Ετσι, εἶπε, θὰ τοὺς βρῆτε ἀδύνατους καὶ θὰ τοὺς νικήσετε εύκολα.

"Ἐκεῖνον τὸν καιρὸ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηνῶν βρίσκονταν στὴ Σάμο. "Ο Ἀλκιβιάδης σκέψτηκε πὼς ἥταν εὔκαιρια νὰ βρῇ τρόπο νὰ ξαναγυρίσῃ στὴν Ἀθήνα. "Ἐκανε μυστικὴ συνεννόησι καὶ τοὺς ὑποσχέθηκε πὼς ἀν τὸν δεχτοῦν στὴν Ἀθήνα, θὰ πάρη μὲ τὸ μέρος τῶν Ἀθηνῶν τοὺς Πέρσες. Σὲ τέτοια χάλια εἶχαν φθάσει οἱ Ἑλληνες. Νὰ καλοῦν στὴν Ἑλλάδα τὸν πιὸ μισητὸ ἔχθρὸ γιὰ φίλο.

Οἱ Πέρσες τώρα πότε βογθοῦσαν τοὺς Ἀθηναίους καὶ πότε τοὺς Σπαρτιάτες, καὶ ὁ φοβερὸς πόλεμος συνεγίζεται. Οἱ Ἀ-

θηναῖοι συγχώρεσαν τὸν Ἀλκιβιάδη καὶ τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ ξαναγυρίσῃ, γιὰ νὰ πάρουν ἔτσι μὲ τὸ μέρος τους καὶ τοὺς Πέρσες ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν.

Οἱ Ἀλκιβιάδης πρὶν γυρίσῃ μὲ 18 πλοῖα δικά του ἐνώθηκε μὲ τὸν στόλο τῶν Ἀθηνῶν στὸ Αἴγαο καὶ ἐπετέθη ἐναντίον τοῦ Σπαρτιατικοῦ στόλου καὶ τὸν κατέστρεψε κάπου κοντά στὸν Ἐλλήσποντο. Ὅστερα ἐλευθέρωσε πολλὲς πόλεις, ποὺ εἶχαν καταλάβει οἱ Σπαρτιάτες καὶ ἐπέστρεψε στὴν Ἀθήνα νικητής. Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἐδέχθηκαν μὲ μεγάλες τιμὲς καὶ τοῦ ἔδωσαν τὴν ἀρχηγία. Μὰ δὲν ἔφαντη ἀξιος ἀρχηγός. Οἱ Σπαρτιάτες μὲ τὸν στόλο τους σὲ λίγο ἐνίκησαν τὸν Ἀθηναϊκό. Οἱ Ἀθηναῖοι θεώρησαν ὑπεύθυνον τὸν Ἀλκιβιάδη. Τὸν ἔπαψαν ἀπὸ στρατηγὸ καὶ διώρισαν 10 στρατηγοὺς ὅπως εἶχαν πρῶτα. Ἔτσι ὁ παράδοξος αὐτὸς ἀνθρωπὸς ταπεινωμένος ἔψυγε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ ζοῦσε στὰ κτήματά του στὴν Καλλίπολι, ὅπου ὄστερα ἀπὸ λίγο πέθανε.

Οἱ Ἀθηναῖοι μὲ τοὺς 10 στρατηγοὺς ἐπέτυχαν μιὰ λαμπρὴ νίκη στὶς Ἀργινοῦσες νήσους, ποὺ βρίσκονται ἀπέναντι ἀπὸ τὸ νησὶ Λέσβο. Ἐκεῖ κατέστρεψαν τὸν στόλο τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἐφόνευσαν τὸν ναύαρχο Καλλικρατίδα (406 π.Χ.).

* * *

— Γιὰ νὰ καταλάβετε σὲ πόση ἀθλιότητα εἶχαν πέσει οἱ Ἑλληνες τὸν καιρὸ ἐκεῦνον ἀκοῦστε τὸ ἔξῆς γεγονός. Στὴ ναυμαχία ποὺ ἔγινε στὶς Ἀργινοῦσες οἱ στρατηγοὶ πολέμησαν γενναῖα. Μετὰ τὴν νίκη ὅμως δυνατὴ τρικυμία ζέσπασε ποὺ δὲν ἀφῆσε τοὺς Ἀθηναίους νὰ μαζέψουν τοὺς νεκρούς των. "Οταν ἐπέστρεψαν στὴν Ἀθήνα ἀντὶ νὰ τοὺς δεχτοῦν μὲ τιμὲς, τοὺς κατηγόρησαν γι' αὐτὸ καὶ χωρὶς οὔτε νὰ τοὺς δικάσουν στὸ δικαστήριο, σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους, τοὺς κατεδίκασαν σὲ θάνατο.

— Ἐσεῖς πῶς βρίσκετε τὴν πρᾶξι;

3. Τὸ τέλος τοῦ πολέμου καὶ ἡ καταστροφὴ τῶν Ἀθηνῶν

Οἱ τρομερὸς αὐτὸς πόλεμος δὲν ἔπαισε ἀκόμη. Οἱ Σπαρτιάτες μετὰ τὶς Ἀργινοῦσες ἔκαμαν ναύαρχο τὸν πονηρὸ Λύσανδρο. Οἱ δύο ἐχθροὶ μὲ τοὺς στόλους των συναντήθηκαν στὸν Ἐλλήσποντο σ' ἔνα μέρος, ποὺ ἐλέγετο τότε «Αἴγας Ποταμοὶ».

Οἱ Ἀθηναῖοι καλοῦσαν ὑπερήφανοι τοὺς Σπαρτιάτες σὲ ναυμαχία. Οἱ Λύσανδρος ὅμως ποὺ ἦταν πολὺ πονηρὸς ἀνθρωπὸς δὲν προχωροῦσε. Εἶχε λιγάτερα πλοῖα καὶ φοβόταν. Παρακολουθοῦσε μόνον τοὺς Ἀθηναίους. Καὶ μία ἡμέρα κατὰ τὸ βράδυ, ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν ἀφήσει τὰ πλοῖα ἀφύλακτα καὶ πῆγαν στὴν πόλι, ἐπετέθη ξαφνικὰ μὲ ἀκράτητη ὁρμή.

"Επιασε δόλα τὰ πλοῖα καὶ μαζὶ τρεῖς χιλιάδες στρατιῶτες, ποὺ τοὺς ἐσκότωσε ἀπάνθρωπα. Μόνον 12 πλοῖα σώθηκαν μὲ τὸν στρατηγὸν Κόνωνα. Ἡ καταστροφὴ αὐτὴ ἦταν τρομακτική. Ἡ Ἀθήνα ἔχασε μὲ μιᾶς δόλη τὴν δύναμί της.

Οἱ Σπαρτιᾶτες τότε μὲ τὸ βασιλέα Ἀγὶ καὶ τὸ νέο Παυσανίᾳ ἐποιόρκησαν τὴν Ἀθήνα ἀπὸ τὴν ξηρά. Οἱ Λύσανδρος μὲ ἴσχυρὸ στόλο ἀπέκλεισε τὴν πόλιν ἀπὸ τὴν θάλασσα. Πλοῖα δὲν εἶχαν. Τοὺς στρατηγοὺς τοὺς εἶχαν καταδικάσει σὲ θάνατο. Οἱ τροφές ἐτελείωσαν. Οἱ ἀσθένειες ἔπεσαν πάλι στὴν πόλιν καὶ ὁ λάθος πέθανε κλεισμένος ἐκεῖ μέσα στὰ τείχη.

Στὸ τέλος ἀναγκάστηκαν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ ὑπογράψουν ταπεινωτικὴ εἰρήνη. Οἱ Σπαρτιᾶτες καὶ οἱ σύμμαχοί τους ἐδέχτηκαν, ἀφοῦ τοὺς ἀνάγκασαν νὰ γκρεμίσουν τὰ μακρὰ τείχη, νὰ τοὺς παραδώσουν τὰ λίγα πλοῖα ποὺ εἶχαν μείνει καὶ νὰ δεχθοῦν νὰ γίνουν σύμμαχοι τῆς Σπάρτης καὶ νὰ στέλνουν στρατὸ ὅταν τῆς Ζητήσῃ (404 π.Χ.).

Ἡ Ἀθήνα ταπεινώθηκε. Οἱ Λύσανδρος ἔβαλε 30 τυράννους νὰ κυβερνοῦν, ὅπως αὐτοὶ ἥθελαν τὴν Ἀθήνα καὶ γύρισε στὴν Σπάρτη.

Αὐτὸς εἶναι ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος ποὺ ἐστοίχισε χιλιάδες ψυχές, ποταμοὺς αἷματα ἀδελφῶν Ἐλλήνων χωρὶς νὰ κερδίσῃ κανεὶς τίποτε.

Ἄντι ἐπαναλήψεως

— Ο Πελοποννησιακὸς πόλεμος χωρίζεται σὲ τρεῖς περιόδους.

α) Πρώτη περίοδος ἀπὸ τὸ 431 ἕως τὸν θάνατο τοῦ Περικλῆ καὶ τὴν Νικείτον Εἰρήνη (421).

β) Δευτέρα περίοδος ἕως τὴν καταστροφὴ στὴν Σικελία τῶν Ἀθηναίων.

γ) Τρίτη περίοδος ἀπὸ τὴν ἐπιστροφὴ τοῦ Ἀλκιβιάδη ὡς τὴν παράδοσι τῶν Ἀθηνῶν (404).

* * *

Γιὰ κάθε περίοδο χωριστὰ νὰ κχταγράψετε τὰ σπουδαιότερα γεγονότα.

— Πῶς ἀλλοιῶς λέγεται ὁ πόλεμος αὐτὸς ἐπειδὴ οἱ "Ἐλληνες ἐπολεμοῦσκαν μεταξύ τους;

Δ' Η ΠΑΡΑΚΜΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

1. Οι τριάκοντα τύραννοι

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ἀθηνῶν μεγάλες ταραχὴς ἔγιναν στὴν Ἑλλάδα. Κάθε πόλις ἔζητοῦσε νὰ γίνη ἀνεξάρτητη. Ἀρχισαν πόλεμοι καὶ ἔχθρες μεταξὺ τους. Ἡ Σπάρτη ἀνάγκασε· ὅλες τὶς Ἑλληνικές πόλεις νὰ γίνουν σύμμαχοί της καὶ τὶς ἔβαλε νὰ πληρώνουν βαρεῖς φόρους, πιὸ βαρεῖς ἀπὸ κείνους, ποὺ πλήρωναν πρὸ τούς Ἀθηναίους. Γι' αὐτὸ δὲς οἱ πόλεις ἤθελαν νὰ ἀποτινάξουν τὴν βαρειὰ τυραννία τῆς Σπάρτης. Οἱ Σπαρτιάτες ὅμως τοὺς ἀνάγκαζαν μὲ τὴν βίᾳ νὰ μένουν στὴν συμμαχία τους.

Σὲ κάθε πόλις ἔβαλαν δικούς τους κυβερνῆτες νὰ κυβερνήσουν μὲ τὴν βίᾳ, τυραννικά.

Στὴν Ἀθήνα ἔβαλαν τριάντα στρατηγοὺς ποὺ κυβερνοῦσαν πάρα πολὺ σκληρά. Ὁ σκληρότερος ἀπὸ ὅλους ἦταν ὁ Κριτίας.

Αὐτοὶ ἐπιασαν πολλοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς ἔβαλαν στὶς φυλακές, ἄλλους ἐσκότωσαν χωρὶς νὰ τοὺς δικάσουν, ἄλλους ἔδιωξαν καὶ τὰ χρήματα τὰ ἔδευτα χωρὶς νὰ δίνουν λογαριασμὸν σὲ κανένα. Ὁ λαὸς ὑπέφερε πολὺ καὶ γιὰ τὴ μεγάλη τους αὐτὴ σκληρότητα τοὺς ὡκύμασαν τριάκοντα τυράννους.

Γι' αὐτὸ δὲν ἀργησε νὰ ξεσπάσῃ νέος ἐμφύλιος πόλεμος ποὺ ἀναστάτωσε τὴν Ἑλλάδα, τὴν ἔκανε νὰ ἔξασθενίσῃ πολὺ καὶ νὰ χάσῃ τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴ δόξα τῆς. Κανεὶς σοφὸς καὶ δραστήριος ἀρχηγὸς δὲν βρέθηκε νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς Ἑλληνες στὴν ὁμόνοια καὶ στὴν εἰρήνη. "Οσοι στρατηγοὶ διοίκησαν, ὅλοι ἐστάθηκαν ἀνίκανοι. Καὶ τὸ πιὸ χειρότερο ἐκαλοῦσαν κάθε φορὰ τοὺς Πέρσες νὰ τοὺς λύσουν τὶς διαφορές. Μεγάλη ἀταξία ἐπικρατοῦσε στὴν Ἑλλάδα αὐτὴ τὴν περίοδο. Καὶ ἡ Ἑλλάς θὰ χανόταν ἀν δὲν φαινόταν ἀπὸ τὴν Μακεδονία ὁ Φίλιππος μὲ τὸν Ἀλέξανδρο νὰ ἐνώσουν τοὺς Ἑλληνες σ' ἐνα κράτος.

2. Ο Θρασύβουλος ἐλευθερώνει τὴν Ἀθήνα

Καθὼς εἴπαμε, στὴν Ἀθήνα κυβερνοῦσαν οἱ τριάκοντα τύραννοι. Αὐτοὶ ἦταν φύλοι τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἐπειδὴ διοικοῦσαν σκληρά, πολλοὶ Ἀθηναῖοι ἀναγκάστηκαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ νὰ ζήσουν σ' ἄλλο μέρος. Πάνω ἀπὸ 1.500 πολιτεῖς ἐσκότωσαν οἱ τριάκοντα τύραννοι.

"Ενας καλὸς καὶ γενναῖος πατριώτης, ὁ Θρασύβουλος, ἐσκέφθηκε νὰ διώξῃ τοὺς τυράννους, νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Ἀθήνα ἀπὸ τὴν Σπάρτη καὶ νὰ τὴν ἔαναφέρῃ στὴν παλιά της δόξα.

'Ο Θρασύβουλος ἦταν στρατηγὸς καὶ εἶχε λάβει μέρος στὸν Πελοποννησιακὸ πόλεμο. Ἀπὸ τοὺς τυράννους ἀναγκάστηκε νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν πατρίδα του καὶ ζοῦσε στὴν Θῆβα. Μὰ στὸ νοῦ του εἶχε πάντα ἔνα ὄνειρο: Νὰ φέρη στὴν πατρίδα του τὴν ἐλευθερία Γι' αὐτὸ μαζὶ μὲ ἄλλους Ἀθηναίους ἔξορίστους ἥλθαν στὸ βουνὸ Πάρνηθα καὶ ὠχυρώθηκαν. Σιγὰ σιγὰ πολλοὶ ἄλλοι Ἀθηναῖοι ἥλθαν στὸ στρατόπεδό του καὶ ἔγιναν ὅλοι μαζὶ περίπου χίλιοι στρατιῶτες.

Τότε πῆρε τὴν ἀπόφασι νὰ κατεβῇ καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Ἀθήνα. Μπῆκε ἔαφνικὰ στὸν Πειραιᾶ καὶ τὸν κατέλαβε. Σὲ μία μάχη ἐνίκησε τὸν Κριτία καὶ τὸ στρατό του καὶ τὸν ἐσκότωσε.

Οἱ Ἀθηναῖοι δέχτηκαν μὲ χαρὰ τὴν εἰδησὶ αὐτῇ. Ἐπανεστάτησαν ὅλοι καὶ ἔδιωξαν τοὺς τυράννους. Ἐκήρυξαν τὴν πόλι ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὴν ἡγεμονίᾳ τῆς Σπάρτης καὶ ἔαναφεραν τὴν δημοκρατία στὴν πόλι τους. Ἡ παλιά της ὅμως δύναμι εἶχε χαθῆ γιὰ πάντα.

3. Ο Ξενοφῶν καὶ ἡ κάθοδος τῶν Μυρίων

Τρία χρόνια ἀργότερα στὴν Περσία ξέσπασε ἐμφύλιος πόλεμος. Τὰ δυὸ παιδιὰ τοῦ βασιλιᾶ Δαρείου, ὁ Ἀρταξέρξης καὶ ὁ Κῦρος, ἥλθαν σὲ πόλεμο μεταξύ τους. Κι' αὐτὸ, γιατὶ ὁ Κῦρος ἀν καὶ ἦταν μικρότερος, ἥθελε νὰ πάρῃ τὴν βασιλεία ἀπὸ τὸν μεγαλύτερο ἀδελφό του τὸν Ἀρταξέρξη. Ἐτοίμασε δικό του στρατὸ καὶ ἔστειλε σὲ πολλὲς πόλεις τῆς Ἑλλάδος νὰ ζητήσῃ μισθοφόρους, δηλ. ποὺ πληρώνονταν, μὲ τοὺς στρατηγούς των.

'Ο στρατὸς τοῦ Κύρου συναντήθηκε μὲ τὸν στρατὸ τοῦ Ἀρταξέρξη, ποὺ τὸν ὠδηγοῦσε ὁ στρατηγὸς Τισσαφέρνης, στὴν πόλι Κούναξα τὸ 401 π.Χ.

Σὲ μία μεγάλη μάχη ποὺ ἔγινε ὁ Κῦρος ἐφονεύθη καὶ οἱ Πέρσες διαλύθηκαν. Οἱ Ἑλληνες μισθοφόροι ἐπολέμησαν γιὰ τὴν τιμὴ τῶν ὅπλων τους καὶ νίκησαν τοὺς ἀπέναντι Πέρσες.

'Επειδὴ ὅμως ὁ ἄλλος Περσικὸς στρατὸς τοῦ Κύρου διαλύθηκε καὶ οἱ Ἑλληνες ἔμειναν μόνοι, ἀποφάσισαν νὰ γυρίσουν πίσω στὴν πατρίδα τους. Ὁ Τισσαφέρνης ζήτησε τὰ ὅπλα τους. Οἱ Ἑλληνες ἀρνήθηκαν. Τότε τοὺς ἔκαμε τὸ φίλο καὶ μάλιστα

κάλεσε σὲ τραπέζι τοὺς στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων. Αὐτοὶ χωρὶς νὰ ὑποψιαστοῦν δέχτηκαν. Μὰ ὁ πονηρὸς Τισσαφέρνης μὲ δόλο τοὺς ἐσκότωσε δῆλους μὲ τὴν ἐλπίδα, πῶς οἱ Ἑλληνες θὰ παραδοθοῦν ἀφοῦ ἔμειναν χωρὶς ἀρχηγοῦ. Γελάστηκε ὅμως. Μέσα στὸν ἐλληνικὸ στρατὸ ἦταν καὶ ὁ Ἀθηναῖος. Ξενοφῶν. Ἡτο μορφωμένος πολὺ καὶ ἀκολουθοῦσε τὸ στράτευμα νὰ γράψῃ τὴν ἱστορία του.

Μετὰ τὴν δολοφονία τῶν στρατηγῶν τοὺς ἐμίλησε καὶ τοὺς ἔδωσε Θάρρος. Ἀνέλαβε ὁ Ἰδιος νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ στὴν Ἑλλάδα.

Ἄρχισε τότε μία ἀτέλειωτη πορεία. Μῆνες πολλοὺς ἐβάδιζαν σὲ ἄγνωστα μέρη. Βάρβαρες φυλὲς τοὺς ἐκτυποῦσαν καὶ ἀναγκάζονταν νὰ δίνουν μάχες σὲ ξένο ἔδαφος. Ἡ δίψα καὶ ἡ πεῦνα τοὺς ἐβασάνιζαν. Τὸ χρύο καὶ ἡ κούρασι τοὺς εἰχαν ἐξαντλήσει. Καὶ ἀκόμη πατρίδα δὲν ἔβλεπαν. "Ολο βουνά ἄγρια ἡ ἐρημικές πεδιάδες.

Τέλος, περνώντας ἔνα βουνὸ ἀντίκρυσαν ξαφνικὰ τὴ θάλασσα. Μυριόστομη κραυγὴ ἀκούστηκε ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες. « Θάλαττα - θάλαττα ». Ἀπὸ τὴν χαρὰ τοὺς ἔκαναν σὰν τρελοί. « Ή θάλασσα δὲν τοὺς ἔφοβιζε. » Οταν ἔφθαναν ἐκεῖ εἰχαν τὸν τράπο τους νὰ γυρίσουν στὴν πατρίδα τους. Εἰχαν φτάσει τότε (Φεβρουάριος τοῦ 400 π.Χ.) στὴν πόλι Τραπεζοῦντα, ποὺ ἦταν στὸν Εὔξεινο Πόντο.

Απὸ ἐκεῖ εύκολα ἔφθασαν μὲ πλοῖα στὴν Θράκη καὶ γύρισε καθένας στὸ σπίτι του.

Θάλαττα, θάλαττα

“Η ἐκστρατεία τοῦ Κύρου ὡνομάστηκε «Κύρου ἀνάβασις» καὶ ἡ ἐσπιστροφὴ τῶν Ἑλλήνων μὲ τὸν Ξενοφώντα «Κάθοδος τῶν Μυρίων».

Αὐτὴν τὴν ἱστορία τὴν ἔγραψε ὁ Ἰδιος Ἐξενοφῶν καὶ μᾶς δείχνει, πώς οἱ Ἑλληνες ἦταν ἵκανοι νὰ κάνουν θαύματα.

* * *

— “Οταν ὁ Ἀρταξέρξης ζήτησε τὰ ὅπλα τῶν Ἑλλήνων ἐνας μισθοφόρος ἀπάντησέ μὲ τὰ λόγια αὐτά.

“Ἐμεῖς δύο πράγματα ἔχομε, τὴν ἀνδρεία μας καὶ τὰ ὅπλα μας. Ἄνδρωσαμε τὰ ὅπλα θὰ χάσωμε καὶ τὴν ἀνδρεία καὶ τὴν ζωή μας. Μὴ περιμένετε λοιπὸν νὰ σᾶς παραδώσωμε τὰ πιὸ πολύτιμα ἀγαθά μας. »

Πῶς βρίσκετε τὴν ἀπάντησι;

4. Ο Ἀγησίλαος τῆς Σπάρτης

‘Ο Ἀγησίλαος ἦτο γενναῖος στρατηγὸς καὶ καλὸς Ἐλληνας. Ήτο βασιλιάς τῆς Σπάρτης μὰ πολὺ διαφορετικὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους βασιλεῖς καὶ στρατηγούς. Σεβάστηκε τὴν ἀνεξαρτησία τῶν Ἀθηνῶν καὶ μισοῦσε τοὺς ἐμφυλίους πολέμους. Τὸ δινειρό του ἦτο νὰ βασιλεύσῃ στὴν Ἐλλάδα ἢ εἰρήνη καὶ νὰ μείνουν οἱ Ἐλληνες ἐνωμένοι κάτω ἀπὸ τὴν ἡγενομία τῆς Σπάρτης. Ἐνα μόνον ἔχθρὸ τῆς Ἐλλάδος ἔβλεπε, τοὺς Πέρσες.

Τὸν καιρὸ ποὺ ἐβασίλευε ὁ Ἀγησίλαος, ὁ Ἀρταξέρξης διέταξε τὸν Τισσαφέρνη νὰ -ιμωρήσῃ τοὺς Ἰωνες ποὺ βοήθησαν τὸν Κῦρο.

Οι Ἰωνες ἔζήτησαν τὴ βοήθεια τῆς Σπάρτης ποὺ ἀκόμη ἦταν ἰσχυρή. ‘Ο Ἀγησίλαος ἀνέλαβε ὅγι μόνον νὰ βοηθήσῃ τοὺς Ἰωνες, ἀλλὰ καὶ νὰ κάμη ἐκστρατεία ἐναντίον τῶν Περσῶν.

Αὐτὸς ὁ μικρόσωμος βασιλιάς, ποὺ ἦταν καὶ κουτσός, ἐπῆρε μόνον δύο χιλιάδες στρατὸ καὶ τὸ 396 π.Χ ἐφθασε στὴν Μ. Ἀσία. Δὲν κουράστηκε πολὺ νὰ πετύχῃ τὰ σχέδιά του. Μὲ τὴν βοήθεια τῶν Ἑλλήνων τῆς Μ. Ἀσίας ἐνίκησε σὲ πολλές μάχες τὸν στρατὸ τοῦ Τισσαφέρνη καὶ γλύτωσε τὶς Ἐλληνικὲς πόλεις ἀπὸ τὸν φόβο τῶν Περσῶν.

Ἐνῷ ὅμως ἔτοιμαζόταν νὰ δώσῃ τὴν τελικὴν μάχην, ἥρθαν δυσάρεστα νέα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν ἀνάγκασαν νὰ διακόψῃ τὴν ἐκστρατείαν καὶ νὰ γυρίσῃ στὴν Σπάρτη.

Οἱ Πέρσες βλέποντας τὸν κίνδυνο, ποὺ τοὺς ἀπειλοῦσε, ἀνὸν ὁ Ἀγησίλαος ἔμενε στὴν Ἀσία, ἔδωσαν ἀφθονα χρήματα σὲ κακοὺς στρατηγοὺς καὶ κακοὺς Ἐλληνες. Μὲν αὐτὰ ἔξαγόρασαν πολλὲς πόλεις καὶ τὶς ἔπεισαν νὰ κτυπήσουν τὴν Σπάρτη.

Ἡ Κόρινθος, ἡ Θήβα, τὸ Ἀργος ἔφυγαν ἀπὸ τὴν συμμαχίαν καὶ μαζὶ μὲ τὴν Ἀθήναν ἀνέλαβαν νέον πόλεμο κατὰ τῆς Σπάρτης.

Ο Ἀγησίλαος μὲ διαταγὴ τῶν Ἐφόρων τῆς πατρίδος του, ἐγύρισε γρήγορα νὰ ἐπιβάλῃ τὴν τάξι. Σὲ 30 ἡμέρες βρισκόταν κιόλας στὴν Ἑλλάδα.

Λίγο πρὶν, οἱ Θηβαῖοι εἶχαν νικήσει τοὺς Σπαρτιάτες στὴν πόλι τὸ Αλίαρτο τῆς Βοιωτίας καὶ εἶχαν σκοτώσει τὸν στρατηγὸν Λύσανδρο. Ο Ἀγησίλαος ὅμως ἐνίκησε τοὺς Θηβαίους καὶ τοὺς ἄλλους Ἐλληνες στὴν Κορώνεια. (394 π.Χ.) καὶ τοὺς ἐτιμώρησε σκληρά. Μὰ τὰ πράγματα καὶ μετὰ ἀπ' αὐτὸ δὲν διωρθώθηκαν. "Ολο καὶ χειροτέρευαν.

5. Νέοι ἐμφύλιοι πόλεμοι τῶν Ἐλλήνων

Οἱ πόλεμοι ἔξακολουθοῦσαν νὰ ἐρημώνουν τὶς ἐλληνικὲς πόλεις. Ο Ἀγησίλαος τῆς Σπάρτης λεηλάτησε τὴν Βοιωτία καὶ πούλησε τοὺς αἰχμαλώτους ὡς δούλους. Ο Ἀθηναῖος στρατηγὸς Ἰφικράτης ἐσκότωσε τοὺς Σπαρτιάτες στρατιῶτες, ποὺ εἶχαν ἀπολυθῆ καὶ γύριζαν σπίτι των.

Ο Ἀθηναῖος ναύαρχος Κόνων σὲ μεγάλη ναυμαχία κοντὰ στὴν Ἀσία κατέστρεψε ὅλον τὸν στόλο τῶν Σπαρτιατῶν καὶ δέχθηκε χρήματα ἀπὸ τοὺς Πέρσες. Μὲν αὐτὰ κατασκεύασε στόλο πιὸ ἴσχυρὸ καὶ κατέστρεψε καὶ λεηλάτησε τὴν Πελοπόννησο. Τηστερα ἐπέστρεψε στὴν Ἀθήνα, ἔναντισε τὰ τείχη καὶ δυνάμωσε τὴν πόλι.

Τώρα μὲ τὴν σειρά τῆς ἡ Σπάρτη συμμαχεῖ μὲ τοὺς Πέρσες. Ο Σπαρτιάτης ναύαρχος Ἀνταλκίδας πηγαίνει στὸν Ἀρταξέρξη καὶ ὑπογράφει εἰρήνη μ' αὐτὸν, ποὺ ἦταν πολὺ ταπεινωτικὴ γιὰ τοὺς Ἐλληνες. Οἱ Σπαρτιάτες ἀναγνώριζαν στοὺς Πέρσες τὸ δικαίωμα νὰ κυβερνοῦν τὶς ἐλληνικὲς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας. Οἱ τόσοι

Οι μισοί "Ελληνες ἐσκότωναν τοὺς ἄλλους μισούς

λοιπὸν ἀγῶνες γιὰ τὴν ἔλευθερία ἐπῆγαν χαμένοι.

"Ο Ἀνταλχίδας φορτωμένος χρήματα γιὰ τὴν προδοσία του αὐτὴ ἐπιστρέψει στὴν Σπάρτη. Κάμνει καὶ αὐτὸς ἵσχυρὸς στόλο καὶ μὲ τὴν βούθεια τῶν Περσῶν κυριαρχεῖ σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα.

Μὲ πρόσκλησι τοῦ Θηβαίου Λεοντιάδη, ποὺ ἤθελε νὰ γίνη ἀρχγῆρὸς στὴν Θήβα, δ Σπαρτιάτης στρατηγὸς Φοιβίδας μπαίνει μὲ στρατὸ στὴν Θήβα καὶ τὴν κυριεύει ἔαφνικά.

Βάζει φρουρὰ στὴν ἀκρόπολι Καδμεία καὶ τὴν ἀναγκάζει σὲ ὑποταγῆ.

Αὐτὴ ἥταν ἡ ἡγεμονία τῆς Σπάρτης.

Ε' ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΗΣ ΘΗΒΑΣ

1. Πελοπίδας καὶ Ἐπαμεινώνδας

‘Ο Πελοπίδας καὶ ὁ Ἐπαμεινώνδας ἦσαν δύο καλοὶ φίλοι ἀπὸ τὴν Θήβα. ‘Ο Πελοπίδας ἦταν πλούσιος, ἔντιμος καὶ φλογερός πατριώτης. Διέθεσε ὅλη του τὴν περιουσία γιὰ τὴν πατρίδα του. ‘Ο Ἐπαμεινώνδας ἦταν ἔξυπνος. Ἀγαποῦσε τὰ γράμματα καὶ φάνηκε γενναῖος στρατηγός.

“Οταν οἱ Σπαρτιᾶτες εἶχαν ὑποδουλώσει τὴν Θήβα ὁ Πελοπίδας μὲ ἄλλους πολλοὺς συμπατριῶτες του ἔψυγαν καὶ ζοῦσαν στὴν Ἀθήνα. Τρία χρόνια οἱ τύραννοι τῶν Σπαρτιατῶν ἐβασάνιζαν τοὺς Θηβαίους. ‘Ο Πελοπίδας μὲ πόνο στὴν ψυχὴ σκεπτόταν ἡμέρα καὶ νύχτα πᾶς νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πατρίδα του.

Τέλος μὲ τολμηρὸ καὶ ἔξυπνο τρόπο ὡργάνωσε τὴν ἐλευθέρωσί της. Ἐπῆρε μερικούς γενναίους φίλους του, ντύθηκαν σὰν κυνηγοὶ καὶ βγαίνοντας ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἐφθασαν νύκτα στὴν Θήβα. Οἱ φίλοι τοῦ Ἐπαμεινώνδα τὰ εἶχαν ἐτοιμάσει ὅλα καλά στὴν πόλι.

‘Ἐκεῖνο τὸ βράδυ ἔνας ἀπ’ αὐτοὺς ἐκάλεσε τοὺς τυράννους σὲ δεῖπνο στὸ σπίτι του. “Οταν ἔφαγαν καὶ ἀρχισαν μεθυσμένοι νὰ γλεντοῦν, ἐμπῆκαν μέσα ντυμένοι γυναικεῖα οἱ φίλοι τοῦ Πελοπίδα. Κάτω ὅμως ἀπὸ τὰ ροῦχα των ἔκρυβαν τὰ ὅπλα τους καὶ στὴν κατάληη στιγμὴ ἔβγαλαν τὰ ξίφη των καὶ ὥρμησαν ἐναντίον τῶν τυράννων ἀρχηγῶν. Τοὺς ἐφόνευσαν ὅλους. Ἐπειτα ἀνοίξαν τὶς φυλακές, ἐβγῆκαν οἱ φυλακισμένοι Θηβαῖοι καὶ ὅλοι μαζὶ ἔδιωξαν τοὺς Σπαρτιᾶτες καὶ ἐλευθέρωσαν τὴν Θήβα.

Οἱ Θηβαῖοι ἀμέσως ἀνεκήρυξαν στρατηγὸ τὸν Πελοπίδα καὶ τὸν φίλο του Ἐπαμεινώνδα. Αὐτοὶ ἀρχισαν νὰ ὅργανώνουν τὴν πόλι.

‘Ο Πελοπίδας ὡργάνωσε ἐνα σῶμα πολεμιστῶν, ποὺ ἀποτελεῖτο ἀπὸ 300 νεαρούς γενναίους πολεμιστὲς ποὺ ἦταν ὥρκισμένοι νὰ μὴν ὑποχωροῦν στὴν μάχη μέχρι θανάτου. Τὸ σῶμα αὐτὸ ὄνομαστηκε ‘Ἴερὸς λόχος.

‘Ο Ἐπαμεινώνδας πάλιν, ἐμπειρος στρατηγὸς καθὼς ἦταν, ὡργάνωσε τὸν στρατὸ μὲ νέο δικό του τρόπο καὶ τὸν ἐγύμνασε ὃ ἔδιος. ‘Ο τρόπος αὐτὸς ὅργανώσεως ἐπῆρε τὸ ὄνομα Λοξὴ Φάλαγγα.

Πολλὲς πόλεις ἔγιναν φίλοι καὶ σύμμαχοι τῶν Θηβαίων καὶ ἡ Θήβα ἀπέκτησε τὴν πιὸ μεγάλη δύναμι στὴν Ελλάδα.

'Ες αύριον τὰ σπουδαῖα...

Διηγοῦνται πώς πρὶν ὁ Πελοπίδας μὲ τοὺς φίλους του μποῦν στὸ σπίτι ποὺ ἔτρωγαν οἱ τύραννοι, ἐνας φίλος τῶν Σπαρτιατῶν ἐστείλε ἐνα γράμμα στὸν ἀρχηγό τους 'Αρχία. Σ' αὐτὸ τὸ γράμμα τοῦ ἔγραψε πώς ὁ Πελοπίδας βρίσκεται στὴν Θήβα καὶ πρέπει νὰ φυλαχθῇ.

'Ο 'Αρχίας δῆμος μεθυσμένος καθὼς ἦταν πῆρε τὸ γράμμα καὶ γελώντας τὸ ἔβαλε κάτω ἀπὸ τὸ μαξιλάρι λέγοντας. «'Ες αύριον τὰ σπουδαῖα δηλ. αύριο διαβάζομε τὰ σπουδαῖα ποὺ γράφει μέσων. 'Αλλὰ τὴν ἄλλην ἡμέρα δὲν ὑπῆρχε...».

Τί λέτε σεῖς γιαύτὸ τὸ τέλος τῶν τυράννων;

2. Ἡ μεγάλη νίκη στὰ Λεῦκτρα (371 π.Χ.)

"Οσο ἡ δύναμις τῶν Θηβῶν ἐμεγάλωνε τόσο καὶ ἡ πίερα καὶ τὸ πεῖσμα τῆς Σπάρτης γίνονταν μέγαλύτερα, γιαύτῳ θέλησε νὰ ταπεινώσῃ τὴν Θήβα. Ἔστειλε στρατὸ νὰ τὴν ὑποτάξῃ, μὰ ἀπέτυχε. 'Ο Πελοπίδας μὲ τὸν ἵερὸ λόχο ἦταν ἀνίκητος.

'Η Σπάρτη δῆμος ἔξακολουθοῦσε νὰ στέλνῃ πότε τὸν γενναῖο 'Αγγοσίλαο καὶ πότε τὸν τολμηρὸ Κλεόμβροτο ἐναντίον τῶν Θηβαίων. Πάντα δῆμος ἔβγαινε νικημένη.

'Η 'Αθήνα τώρα βρίσκει εὐκαιρία καὶ μεγαλώνει τὴν συμμαχία της. Μὰ πιὸ πεγάλη δύναμι ἀποκτᾶ ἡ συμμαχία τῆς Θήβας. Γιαύτῳ ἡ Σπάρτη καὶ ἡ 'Αθήνα ἀποφασίζουν νὰ καλέσουν Συνέδριο Εἰρήνης.

Στὸ Συνέδριο, αὐτό, ποὺ ἔγινε στὴν Σπάρτη, ἔλαβε μέρος καὶ ὁ 'Επαμεινώνδας ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν Θηβαίων καὶ τῶν συμμάχων του. 'Αλλὰ ὁ 'Επαμεινώνδας δὲν ὑπέγραψε τὴν συμφωνία, γιατὶ δὲν συνέφερε τὴν Θήβα.

Τότε ἡ Σπάρτη κήρυξε πάλι τὸν πόλεμο ἐναντίον τῆς Θήβας.

"Ἐστειλε τὸν βασιλέα Κλεόμβροτο μὲ ἴσχυρὸ στρατὸ νὰ ὑποτάξῃ τοὺς Θηβαίους.

Οἱ Θηβαῖοι μὲ ἀρχηγούς τὸν Πελοπίδα καὶ τὸν 'Επαμεινώνδα καὶ ἄλλους συμμάχους τοὺς περιμένουν στὰ Λεῦκτρα τῆς Βοιωτίας μὲ 6.000 στρατιῶτες.

'Εκεῖ πρώτη φορὰ ὁ 'Επαμεινώνδας ἐφήρμοσε τὸ νέο του σχέδιο, τὴν Λοξὴ Φάλαγγα. 'Εβαλε δηλαδὴ στὸ ἐνα ἄκρον τῆς παρατάξεως πολλοὺς στρατιῶτες καὶ στὸ ἄλλο πιὸ λίγους.

Στὴν ὄρμὴ τῆς φάλαγγος καὶ στὴν γενναιότητα τοῦ ἵεροῦ λόχου οἱ Σπαρτιᾶτες δὲν ἥμποροῦν νὰ ἀντισταθοῦν. 'Ο Κλεόμβροτος πληγώνεται θανάσιμα καὶ ὁ στρατὸς του διαλύεται (371 π.Χ.).

Μὲ τὴν νίκην αὐτὴν ἡ Θήβα ἀποκτᾶ νέα δύναμιν, ἐνῶ ἡ Σπάρτη χάνει τοὺς παλιούς τῆς συμμάχους. Καὶ αὐτὴν ἡ Ἀθήνα δὲν μπορεῖ ν' ἀποκτήσῃ τὴν παλαιὰ τῆς δύξιν.

Οἱ Ἐπαμεινώνδας μάλιστα κατασκευάζει 100 πλοῖα καὶ ἀπειλεῖ νὰ κυριαρχήσῃ καὶ στὴν θάλασσα, ποὺ μέχρι τώρα κυριαρχοῦσαν οἱ Ἀθηναῖοι. Δὲν τὸ κατορθώνει ὅμως, γιατὶ οἱ Ἀθηναῖοι εἶναι ἀσυναγώνιστοι στὴν θάλασσα καὶ γιατὶ ὁ γενναῖος φίλος του Πελοπίδας σὲ μία μάχη στὴν Θεσσαλία ἐφονεύθη.

3. Ἡ μάχη στή Μαντίνεια (362 π.Χ.)

Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Πελοπίδα ὁ Ἐπαμεινώνδας ἔμεινε μόνος ἀρχηγός. Ἡ δύναμίς του ὅμως ἥταν τώρα ἀρκετὰ μεγάλη. Ἡ κυριαρχία του ἔφθανε ὡς τὴν Μακεδονία καὶ ὁ στόλος του ὡς τὴν Θράκη. Καὶ στὴν Πελοπόννησο ἀκόμη κυριάρχησε καὶ εἶχε κτίσει καὶ μία δική του πόλι, τὴν Μεγαλούπολι. Τοὺς ὑπερήφανους Σπαρτιᾶτες πολλὲς φορές τοὺς ἐταπείνωσε.

Ἡ Ἀθήνα πάλι ἔβλεπε πώς χάνει διαρκῶς τὸ γόνητρό της καὶ τὰ συμφέροντά της. Γιαύτῳ ἀναγκάζεται νὰ συμμαχήσῃ μὲ τὴν Σπάρτη μὲ σκοπὸ νὰ διαλύσουν τὴν ἡγεμονία τῶν Θηβῶν. Παρασύρουν μὲ τὸ μέρος τους καὶ πολλὲς ἄλλες πόλεις καὶ ὁ κίνδυνος γιὰ τοὺς Θηβαίους γίνεται μεγάλος.

Μὰ καὶ ὁ Ἐπαμεινώνδας δὲν μένει μὲ σταυρωμένα χέρια. Συγκεντρώνει τὸν πιὸ φοβερὸ σὲ δύναμι στρατὸ ἀπὸ τὴν Στερεὰ Ἑλλάδα, Θεσσαλία, Πελοπόννησο καὶ μὲ ἵσχυρὸ ἴππικὸ ἐκστρατεύει καὶ πάλι στὴν Πελοπόννησο. Ἐχει σκοπὸ αὐτὴ τῇ φορᾷ νὰ φθάσῃ ὡς τὴν Σπάρτη.

Δὲν τὰ καταφέρνει ὅμως. Οἱ Σπαρτιᾶτες, οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι των συγκεντρώνουν μεγάλο στρατὸ καὶ τὸν περιμένουν στὴν Μαντίνεια (362 π.Χ.).

Ἐκεῖ ὁ Ἐπαμεινώνδας ἔδειξε ὅλη τὴν στρατηγική του τέχνη. Μὲ τὴ λοξὴν φάλαγγα κατορθώνει νὰ διασπάσῃ τὶς γραμμὲς τῶν ἔχθρῶν. Νικᾶ γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά. Μὰ ἐπάνω στὴ μάχη, τὴν ὥρα ποὺ οἱ ἀντίπαλοι ἔφευγαν, πληγώνεται βαρεῖα.

Οἱ γιατροὶ βρῆκαν στὸ στῆθος τὴν μύτη ἐνὸς δύρχατος καὶ εἴπαν, πώς ἀν τὴν βγάλουν θὰ πεθάνῃ.

Οἱ Ἐπαμεινώνδας εἴπε στοὺς φίλους του νὰ συνεχίσουν τὴ μάχη καὶ μόνον ὅταν ἔμαθε, ὅτι ὁ ἔχθρὸς νικήθηκε, διέταξε νὰ βγάλουν τὸ δόρυ. Μόλις τὸ ἔβγαλαν πέθανε ἀπὸ τὴν αἰμορραγία.

Τώρα καὶ οἱ Θηβαῖοι μένουν χωρὶς ἀρχηγό. Κλείνουν εἰρήνη

μὲ τοὺς ἀντιπάλους των. ‘Η ἡγεμονία των ἔχαθηκε μιὰ γιὰ πάντας μὲ τὸ θάνατο τοῦ Ἐπαμεινώνδα.

Μιὰ μεγάλη δύναμι, καινούργια, ἐσωσε τὴν Ἑλλάδα. Ὡταν οἱ Μακεδόνες μὲ τὸν Μέγα Ἀλέξανδρο.

Τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ Ἐπαμεινώνδα

— Διηγοῦνται πῶς ὅταν ὁ Ἐπαμεινώνδας ζεψυχοῦσσε εἰχεν μαζευτῆ γύρω του οἱ φίλοι βρέρει λυπημένοι.

“Ἐνας τότε τοῦ εἶπε μὲ παράπονο. — Πεθαίνεις, Ἐπαμεινώνδα, γωρίς ν’ ἀφήσος οὔτε ἔνα πχιδί.

— Ἀφήνω δύο θυγατέρες, εἶπε ὁ ἥρωας. Τὴν μάχη στὰ Λευκτρα καὶ τὴν μάχη στὴν Μαντίνεια. Αὐτὲς θὰ κάμουν τὸ ὄνομά μου αἰώνιο.

ΣΤ' Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Οι Μακεδόνες

"Οπως θὰ ίδητε στὸ χάρτη, ἡ Μακεδονία βρίσκεται στὸ βορειότερο τμῆμα τῆς Ἑλλάδος. Απλώνεται ἀπὸ τὸ δρός "Ολυμπος καὶ βορειοανατολικὰ τῆς Ἡπείρου. Βρίσκεται ἀνάμεσα σὲ βουνά καὶ πεδιάδες ἀρκετὰ πλούσιες.

Ἡ ἀρχαία Μακεδονία εἶχε τὰ σύνορά της πολὺ πιὸ πέρα ἀπὸ τὰ σημερινά. Οἱ Μακεδόνες ἦσαν κι' αὐτοὶ Ἑλληνες. Ἡ μυθολογία λέγει, πῶς γεννήθηκαν ἀπὸ τὸν Μακεδόνα, ἀδελφὸ τοῦ Ἑλληνα ἀπὸ τὸν ὄποιον ἐγεννήθηκαν οἱ ἄλλοι Ἑλληνες.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, πώς τὸ δόνομα σημαίνει ἀνθρωποι ψήλοι καὶ ἀνθρωποι ποὺ κατοικοῦν σὲ ψηλὰ μέρη σὰν τῆς Μακεδονίας μας.

Μιλοῦσαν τὴν ἴδια γλῶσσα μὲ τοὺς ἄλλους Ἑλληνες καὶ ἐλάτρευαν τοὺς ἴδιους θεούς. Εἶχαν τὰ ἴδια ἥθη καὶ ἔθιμα.

Πολὺ ἀργά ὅμως ἔγιναν κι' αὐτοὶ πολιτισμένοι. Γι' αὐτὸ οἱ ἄλλοι Ἑλληνες τοὺς ἔλεγαν καὶ αὐτοὺς «βαρβάρους».

Στὴν ἀρχὴ δὲν εἶχαν στρατό, οὔτε ναυτικό. Δὲν ἐγνώριζαν τὸ ἐμπόριο καὶ τὶς τέχνες. Ἐζοῦσαν μὲ τὴν γεωργία καὶ τὴν κτηνοτροφία ἢ τὴν ὑλοτομία στὰ πυκνὰ δάση. Οἱ εὐφορες πεδιάδες τοὺς ἔδιναν πολὺν καρπό.

Στὰ παράλια εἶχαν κτίσει πόλεις οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Σπαρτιᾶτες. Οἱ Μακεδόνες δὲν ἐγνώριζαν τὴν θαλασσινὴν ζωήν.

Στρατὸ γυμνασμένον καὶ καλὰ ὠπλισμένον δὲν εἶχαν. Εἶχαν ὅμως ἵσχυρὸ ἵππικὸ καὶ μ' αὐτὸ πολεμοῦσαν τὸν ἐχθρό. Πολλοὶ βάρβαροι ἐχθροὶ ἀπειλοῦσαν τὴν Μακεδονία μας. Ἀπ' ὅλους πιὸ ἐπικίνδυνοι ἦσαν οἱ Ἰλλυριοί, ποὺ κατοικοῦσαν πρὸς τὴν σημερινὴν Ἀλβανία.

Οἱ Παίονες ἔκαναν συχνὲς ἐπιδρομὲς ἀπὸ τὸν βορρᾶ, ἐνῶ οἱ Ἀγριοί Θράκες ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴν χερσόνησο διαρκῶς ἐνοχλοῦσαν τοὺς κατοίκους.

Οἱ Μακεδόνες, πολλὲς φορὲς μὲ τὴν συμμαχία τῶν Ἡπειρωτῶν, κατώρθωναν ν' ἀντικρούσουν τοὺς ἐχθρούς αὐτοὺς καὶ νὰ ζοῦν ἐλεύθεροι.

Ἡταν ὅμως ἀδύνατοι ἀκόμη καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, ποὺ δὲν ἔλαβαν μέρος στὸν πόλεμο ἐναντίον τῶν Περσῶν, ὅπως οἱ ἄλλοι

“Ελληνες. ‘Ο βασιλεὺς των ὅμως ’Αλέξανδρος — ὅχι ὁ Μέγας — πολὺ βοήθησε τότε δίνοντας μυστικὰ χρήσιμες πληροφορίες στοὺς Ελληνες στρατηγούς. Γιὰ πρώτη φορά τότε ἀρχισαν νὰ γίνωνται γνωστοὶ οἱ Μακεδόνες ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους Ελληνες. Αργότερα ἔγιναν καὶ αὐτοὶ πολὺ ἴσχυροί.

Ο πρῶτος βασιλιάς ποὺ ἐργάστηκε πολὺ νὰ ὀργανώσῃ καὶ νὰ μορφώσῃ τοὺς Μακεδόνες ἦταν ὁ ’Αρχέλαος. Ἐκανε πρωτεύουσα τὴν Πέλλα καὶ ἔκτισε λιμάνια. Ἐφτιαξε πλοῖα καὶ ἀρχισε ἐμπόριο μὲ τὶς ἄλλες ἑλληνικὲς πόλεις, μὲ λιμάνι τὴν Πύδνα. Τέλος ἔκαλεσε ἀπὸ τὴν νότια Ελλάδα σοφοὺς δασκάλους ποὺ ἀρχισαν νὰ μορφώνευν τὸ λαό. Παρ’ ὅλα αὐτά, ἡ γῆ παρέμεινε ἀκαλλιέργητη καὶ ὁ λαὸς ἀγράμματος.

* * *

Στοὺς ἀγῶνες οἱ ἀρχαῖοι δέχονταν μόνον Ελληνες νὰ λάβουν μέρος. Κάποτε ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων ’Αλέξανδρος, ποὺ ἀναφέραμε, κατέβηκε καὶ αὐτὸς νὰ ἀγωνισθῇ. Οι Ελληνες ποὺ ὥς τότε θεωροῦσαν τοὺς Μακεδόνες ξένους, δηλαδὴ «βαρβάρους», ἀρνήθηκαν νὰ τὸν δεχτοῦν.

Τότε ὁ ’Αλέξανδρος ἐμπρὸς σ’ ὅλους τοὺς Ελληνας ἀπέδειξε πῶς καὶ αὐτὸς εἶναι καθαρὸς Ελληνας καθὼς καὶ ὁ λαός του. Γιὰ πρώτη φορὰ ἵτο ἀκούγαν αὐτὸς οἱ ἄλλοι Ελληνες. Ἐπέτρεψαν λοιπὸν ν’ ἀγωνισθῇ, καὶ ὁ ’Αλέξανδρος ἐκέρδισε λαμπρὴ νίκη. Γιὰ πρώτη φορὰ οἱ θεαταὶ ἔχειροκρότησαν ἔννοι Μακεδόνα. Αργότερα ὅλοι θὰ ἀδελφωθοῦν γιὰ τὴν μεγάλη Ελλάδα.

Ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ

1. Τὰ πρῶτα ἔργα τοῦ Φιλίππου

Εἶκοσι τριῶν ἑτῶν ἦταν ὁ Φίλιππος, ὅταν ἀνέβηκε στὸν θρόνο τῆς Μακεδονίας. Τὸ κράτος του ἦταν τώρα ἀρκετὰ προωδευμένο. Ἀλλὰ πολλοὶ ἐχθροὶ ἀπειλοῦσαν τὴν ζωήν του. Καὶ πολλὰ ἔργα ἔπρεπε νὰ γίνουν. Ὁ Φίλιππος τὰ ἐμελέτησε ὅλα καλά.

Ἡταν μορφωμένος καὶ δραστήριος. Εἶχε μείνει τρία χρόνια κοντὰ στὸν ἔνδοξο στρατηγὸ τῶν Θηβῶν Πελοπίδα. Ἐκεῖ ἐσπούδασε τὴν Ἑλληνικὴ σοφία τοῦ καιροῦ του καὶ ἔμαθε τὴν στρατηγικὴ τέχνη.

Ἐκεῖ εἶδε τὸν ἐμφύλιο πόλεμο τῶν Ἑλλήνων καὶ τὸ φοβερὸ ἐλάττωμά τους, δηλαδὴ τὴν μεγάλη φιλοδοξία, ποὺ ὠδηγοῦσε στὴ διχόνοια.

Τότε ἀκριβῶς συνέλαβε μὲ τὸ μυαλό του ἓνα ὡραῖο σχέδιο. Νὰ ἐνώσῃ ὅλους τοὺς Ἑλληνες, νὰ μεγαλώσῃ τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ τὴν κάμη πλούσια καὶ φωτισμένη, πρώτη χώρα τοῦ κόσμου.

Γι' αὐτὸ μόλις ἔγινε βασιλιάς ἔξόντωσε τοὺς ἀντιπάλους του καὶ ἔγινε αὐτὸς κύριος τῆς χώρας.

Γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ σχέδιό του ἔπρεπε νὰ δυναμώσῃ τὸ δικό του κράτος. Ὡργάνωσε νέο στρατό, τὸν ἴσχυρότερο τῆς ἐποχῆς του. Ἐκαμεθαυμάσιο βαρὺ ἵππικό, ποὺ οἱ ἵππεῖς του λέγονταν «έταῖροι» καὶ τὸ ἐλαφρύ, ποὺ οἱ ἵππεῖς του λέγονταν «σαρισσοφόροι». Τὸ πεζικὸ τὸ ὡργάνωσε μὲ νέα σχέδια. Τοὺς διαλεχτούς τοὺς ἐγύμναζε χωριστὰ μὲ ἴδιαιτέρους ἀρχηγούς καὶ σὲ νέα ὅπλα. Ἐφεραν ὅλοι γιὰ πρώτη φορὰ κράνη καὶ ἀσπίδες. ባταν ἔνα σῶμα ἀπὸ 4 χιλιάδες ἑκλεκτούς ἄνδρες. Ἐκαναν παράταξι μάχης σὲ 16 σειρὲς ἡ μία πίσω ἀπὸ τὴν ἄλλη καὶ ἐκρατοῦσαν μακρυά κοντάρια ὡς ἔξ μέτρα (6,30μ.), ποὺ λεγόνταν «σάρισσες».

"Ετοι ἐμπρὸς ἔβγαιναν οἱ λόγχες σὰν δάσος, τρομερὲς λόγχες, ποὺ ἀλλοίμονο σ' ὅποιον τολμοῦσε νὰ πλησιάσῃ.

Μ' αὐτὸν τὸ στρατὸ δὲ Φίλιππος κάμνει συνεχῶς ἐκστρατεῖες καὶ ἀναγκάζει τοὺς γειτονικοὺς λαοὺς νὰ δηλώσουν ὑποταγή.

Μετὰ βάζει νέο σχέδιο σ' ἐνέργεια: Ν' ἀποκτήσῃ ἴσχυρὸ ναυτικὸ καὶ ἐμπορικὸ στόλο.

Καθὼς εἰδαμε, τὶς παράλιες πόλεις τὶς εἶχαν οἱ Ἀθηναῖοι ἢ οἱ Σπαρτιάτες. Ὁ Φίλιππος, πότε μὲ τὴν βία καὶ πότε μὲ τὴν διπλωματία, παίρνει μία πρὸς μία ὄλες τὶς πόλεις, Ηὔδυνα, Ποτίδαια, Ἀμφίπολι, Ὀλυνθο.

Κατασκευάζει πλοῖα. Αὔξανει τὸ ἐμπόριο. Κατεβάζει τοὺς χατοίκους ἀπὸ τὰ βουνὰ στὶς πεδιάδες ἢ κοντὰ στὴν θάλασσα καὶ κτίζει νέες πόλεις.

Τέλος δὲ Φίλιππος φροντίζει νὰ ἐκπολιτίσῃ τὸ μεγάλο του κράτος. Ἰδρύει πολλὰ σχολεῖα καὶ καλεῖ ἀπὸ τὴν νότιο Ἑλλάδα σοφοὺς νὰ διδάξουν τὶς τέχνες καὶ τὰ γράμματα.

Ἡ Μακεδονία γίνεται σὰν τὴν ἄλλη Ἑλλάδα. "Οἱοι τὴν τρέμουν καὶ δὲ Φίλιππος τώρα δὲν σκέπτεται ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ ἐνώσῃ δῆλη τὴν Ἑλλάδα σ' ἔνα δυνατὸ κράτος, ἔστω καὶ μὲ τὴ βία.

2. Ο Φίλιππος κατεβαίνει στήν Έλλάδα

‘Η ἀφορμὴ δόθηκε. Οἱ Φωκεῖς καλλιέργησαν πολλὰ κτῆματα τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν. “Οχὶ μόνον αὐτό, ἀλλὰ ἔκαμαν καὶ ἱεροσυλίες: ἔκλεψαν θησαυρούς, σκότωσαν πολλοὺς καὶ ἀνάγκασαν τὴν Πυθίαν νὰ δώσῃ φεύτικους χρησμούς.

Οἱ Θεσσαλοὶ ζήτησαν τὴν βοήθεια τοῦ Φιλίππου. Ο Φίλιππος μὲν ἴσχυρὸ στρατὸ κατεβαίνει καὶ ἐπιβάλλει αὐστηρὴ τιμωρία στοὺς Φωκεῖς. Κατέστρεψε τὴν πόλιν τους, τοὺς ὑποχρέωσε νὰ πληρώνουν 60 τάλαντα κάθε χρόνο καὶ νὰ σκορπιστοῦν σὲ μικρὰ χωριά.

Πρώτη φορὰ ὁ βασιλιάς τῶν Μακεδόνων ἔγινε καὶ μέλος τοῦ ‘Αμφικτυονικοῦ Συνεδρίου καὶ μάλιστα μὲ δύο ψήφους.

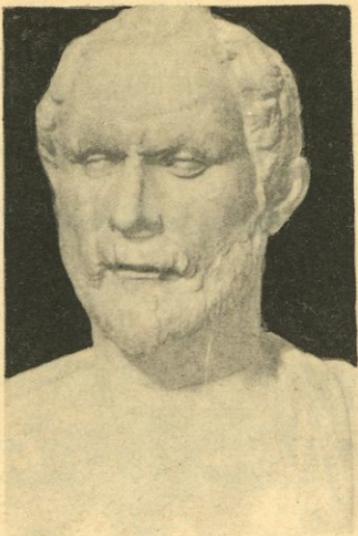
Μετὰ ἀπ’ αὐτὰ ὁ Φίλιππος γυρίζει στὴ Μακεδονία. Κάνει καὶ ἄλλες ἐκστρατεῖες καὶ κατατροπώνει τοὺς ἔχθρούς ’Ιλλυριούς, ποὺ εἶχαν τολμήσει νὰ εἰσβάλουν στὴν χώρα του. Στρέφεται μετὰ στοὺς Θράκες καὶ τοὺς κυνηγῷ σκληρὰ πέρα ἀπὸ τὴ χώρα τους. ‘Ετσι γίνεται κύριος ὅλης τῆς βορείου Ελλάδος καὶ ὁ πιὸ δυνατὸς σ’ ὅλη τὴν Ελλάδα.

Ἐν τῷ μεταξὺ νέος ἵερος πόλεμος κηρύσσεται. Αὐτὴ τὴ φορὰ οἱ Λοκρεῖς, κάτοικοι τῆς ‘Αμφίσσης, καλλιεργοῦν κτήματα τοῦ μαντείου. Τὸ ‘Αμφικτυονικὸ Συνέδριο ἀποφασίζει νὰ διορίσῃ ἀρχηγὸ τοῦ πολέμου τὸν Φίλιππο. Καὶ ὁ Φίλιππος βρίσκει εὐκαιρία νὰ γίνη κύριος ὅλης τῆς Ελλάδος. ‘Ετοιμάζει μεγάλο στρατὸ καὶ ἵππικό. Καὶ σὲ λίγο κινεῖται σὰν κεραυνὸς πρὸς τὸ Νότο.

3. Η μάχη τῆς Χαιρώνειας (338 π.Χ.)

Οἱ Ἀθηναῖοι βλέπουν τὸν Φίλιππον σὰν ἔχθρό τους. Καταλαβαίνουν, ὅτι ὁ βασιλιάς αὐτὸς θ’ ἀφαιρέση ἀπὸ τὴν πόλιν τους τὴν ἡγεμονία τῆς Ελλάδος.

Ἐξαθλιωμένοι ὅμως καθὼς εἶναι ἀπὸ τοὺς πολέμους δὲν ἥμποροῦν νὰ ἀντιδράσουν. Τὰ ἔχουν χαμένα. Μεγάλοι ρήτορες ὅπως δὲ Αἰσχύλος καὶ ὁ γενναῖος καὶ φρόνιμος στρατηγὸς Φωκίων, ποὺ εἶναι φίλος τοῦ Φιλίππου, συμβουλεύουν νὰ μὴν

χινηθοῦν ἐναντίον τοῦ Μακεδόνος ἀρχηγοῦ. Βλέπουν στὸ πρόσωπό του τὸν ἄνδρα, ὁ ὅποῖς θὰ ἐνώσῃ ὅλους τοὺς "Ελληνας.

"Ο μεγαλύτερος ὅμως ρήτωρ τῆς Ἑλλάδος, ὁ Δημοσθένης, ὃ ὥρθωνε τὸ ἀνάστημά του ὑπερήφανος.

Κατηγορεῖ τὸν Φίλιππο ὡς ἔχθρὸν τῶν Ἀθηναίων καὶ τοὺς Ἀθηναίους ὡς ἀναξίους νὰ διαφυλάξουν τὴ δόξα τους.

Περιφέρεται σὲ πόλεις καὶ χωριὰ καὶ μὲ πύρινους λόγους ἔξυψώνει τὸ φρόνημα. Δὲν διστάζει ὁ ἴδιος νὰ ἔλθῃ στὸ Φίλιππο νὰ κάμη διαπραγματεύσεις. 'Αγαπᾶ τὴν πατρίδα του ὁ Δημοσθένης, ἀλλὰ χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ

τὴν ὁδηγεῖ σὲ καταστροφή. Οἱ ἀγῶνες του ἔμειναν ἱστορικοί. Στὸ τέλος κατορθώνει νὰ κινήσῃ τοὺς Ἀθηναίους.

Πολλὲς πόλεις καὶ μαζὶ ἡ Θήβα, ποὺ ὡς τώρα ἤτο φίλη τοῦ Φίλιππου, συμμαχοῦν μὲ τοὺς Ἀθηναίους. Μαζεύουν πολὺ στρατὸ καὶ φράζουν τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν.

"Ο Φίλιππος μὲ 30 χιλιάδες πεζικὸ καὶ 2 χιλιάδες ἵππικὸ ἀπὸ Μακεδόνες καὶ Θεσσαλοὺς περνᾶ μὲ ταχύτητα τὴ Θεσσαλία, συμμαχεῖ μὲ τοὺς ὅλλοτε ἔχθρούς του Φωκεῖς καὶ στρατοπεδεύει στὴν πεδιάδα τῆς Βοιωτίας, Χαῖρων εἰς α.

'Ἐκεῖ συναντῶνται οἱ δύο ἀντίπαλοι τὸν Αὔγουστο τοῦ 338 π.Χ. 'Η μάχη ἡταν σκληρὴ καὶ φονική.

Οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ σύμμαχοί τους διαλύονται. 'Ο ιερὸς λόχος τῶν Θηβαίων ἀπὸ 300 ἐκλεκτούς νέους πέφτει εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, ἀπὸ τὴν ὄρμὴ τοῦ ἵππικου τοῦ Φίλιππου, ποὺ τὸ διευθύνει ὁ γυιός του Ἀλέξανδρος, νέος καὶ αὐτὸς 18 ἔτῶν. Στὸ σημεῖο ἐκεῖνο ἀργότερα στήθηκε πρὸς τιμήν τους μαρμάρινο λιοντάρι.

"Ο Φίλιππος δὲν θέλει τὴν καταστροφή. Δὲν κυνηγᾶ τοὺς Ἀθηναίους. 'Αντίθετα παραδίνει τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν φονευθέντων ἀποστέλλει στὴν Ἀθήνα μὲ τιμητική συνοδεία

τὸν Ἀλέξανδρο καὶ τὸν στρατηγὸν Ἀντίπατρο. Αὐτοὶ κλείνουν καὶ τὴν εἰρήνην μὲν τοὺς Ἀθηναίους, Ἐπιμώρησε δόμως τοὺς ὑπολοίπους συμμάχους καὶ στὶς πόλεις ἐγκατέστησε φρουρὰ δική του.

"Ετσι ἔγινε ὁ Φίλιππος κύριος τῆς Ἑλλάδος, πλὴν τῆς Σπάρτης.

4. Ἡ ἐνότης τῶν Ἑλλήνων. Θάνατος τοῦ Φιλίππου

Θριαμβευτὴς τώρα ὁ Φίλιππος θέτει σ' ἐνέργεια τὸ μεγάλο του σχέδιο. Τὸ ἕδιο ἔτος κατεβαίνει στὴν Κόρινθο, ὅπου καλεῖ δῆλους τοὺς "Ἐλληνες σὲ συνέδριο. Ἀντιπρόσωποι ἀπὸ δλες τὶς πόλεις, ἐκτὸς τῆς Σπάρτης, συγκεντρώθηκαν καὶ ἀπεφάσισαν - τὴν ἔνωσι μὲ τὴν ἔξῆς συμφωνία.-

Πρῶτον. Ἐκήρυξαν εἰρήνη ἀνάμεσα σ' δλες τὶς πόλεις. Ἐπαψάν πλέον οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι.

Δεύτερον: Ἀπεφάσισαν δλες οἱ πόλεις νὰ κάμουν μιὰ μεγάλη συμμαχία καὶ τὶς διαφορὲς νὰ τὶς λύῃ τὸ «Συνέδριον τῶν Ἑλλήνων», ποὺ θὰ εἶχε ἔδρα τὴν Κόρινθο. Κάθε δόμως πόλις θὰ ἡταν αὐτόνομη.

Τρίτον. Ἐκήρυξαν σύμμαχο τὸν Φίλιππον καὶ ἀρχηγὸν τοῦ στρατοῦ τῆς Ἑλλάδος. "Ολες οἱ πόλεις θὰ ἔστελναν ὑποχρεωτικὰ στρατό.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος τὸ 337 π.Χ. τὸ «Συνέδριον τῶν Ἑλλήνων» συνῆλθε στὴν Κόρινθο. Ἐκεῖ ἔλαβε ἴστορικὴ ἀπόφασι. Μὲ ἀρχηγὸν τὸ Φίλιππο, ἐνωμένος ὁ στρατὸς ἀπὸ δλη τὴν Ἑλλάδα, νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τῶν Περσῶν καὶ νὰ ἐκδικηθῇ γι' ὅσα εἶχαν κάνει στὴν Ἑλλάδα.

Νὰ ἐκδικηθῇ τὴν καταστροφὴν τῶν πόλεων, τὸ κάψιμο τῶν ναῶν, τὸ θάνατο χιλιάδων ἀδελφῶν.

"Ακράτητος ἐνθουσιασμὸς ἐπικρατοῦσε παντοῦ. Πλοῖα κατασκευάζονται, στρατὸς συγκεντρώνεται καὶ γυμνάζεται, ἵππικὸ διαιλέγεται.

"Ο Φίλιππος ἐπιστρέφει στὴ Μακεδονία. Γιὰ νὰ ἀσφαλίσῃ τὴν χώρα του, δταν θὰ λείπη, κτυπᾶ ξαφνικὰ τοὺς ἄγριους Ἰλλυριοὺς καὶ τοὺς συντρίβει.

Εἶναι ἐλεύθερος τώρα καὶ ἔτοιμος νὰ ξεκινήσῃ. Δυστυχῶς δόμως δὲν προφταίνει. "Ενας σωματοφύλακάς του τὸν ἐδολοφόνησε

τὴν ὥρα ποὺ εμπαινε σ' ἔνα θέατρο. "Ετσι ὁ μεγάλος βασιλιάς, ποὺ κατώρθωσε νὰ ἐνώσῃ τοὺς "Ελληνες, πέθανε τὸ 336 π.Χ. σὲ ἡλικία μόνον 47 ἑτῶν.

Τί θὰ γίνη τώρα; Ποιὸς θὰ συνεχίση τὴν πολιτική του;

* * *

— Ποιό είναι τὸ μεγαλύτερο ἔργο τοῦ Φίλιππου;

— Ρωτήστε τὸν δάσκαλό σας νὰ σᾶς ἔξηγήσῃ γιατὶ ὁ Φίλιππος ἀφῆσε τὶς πόλεις αὐτονόμους καὶ δὲν τὶς ἔκαμε ἔνα κράτος μὲ τὸ δικό του.

— Γιατὶ ἡ Σπάρτη δὲν ἔλαβε μέρος στὸ Συνέδριο; Πῶς κρίνετε τὴν πρᾶξι;

Π ε ρ i λ η ψ i s

1.—Οι Μακεδόνες, "Ελληνες καὶ αὐτοὶ, ησαν ἀπομονωμένοι στὰ δάση, τὰ βουνά καὶ τὶς πεδιάδες τῆς Μακεδονίας. Ἡ γεωργικὴ καὶ ποιμενικὴ ζωὴ καὶ ἡ ὑλοτομία ἤταν τὸ χαρακτηριστικό των.

2.—Πολὸς ἀργά ἐποιητίστηκαν ἀπὸ τὸν βασιλέα Αρχέλαο πρῶτον, τὸν Ἀμέντα Γ' καὶ τὸν Φίλιππον ὅστερα. Γιὰ πρώτη φορὰ ἔγιναν ναυτικοὶ, δταν κατέβηκαν νὰ κατοικήσουν κοντά στὴ θάλασσα.

3.—Ο Φίλιππος είχε ἔνα δύνειρο. Νὰ ἐνώσῃ δλους τὸν "Ελληνες καὶ νὰ πάμη τὴν Ἑλλάδα μεγάλη καὶ πλούσια. Δυστυχῶς οἱ ἴδιοι "Ελληνες μὲ τὴν διχόνοια ἐπολεμοῦσαν μεταξύ των καὶ τὸν Φίλιππον τὸν ἔβλεπαν ως ἔχθρον

4.—Αντὸ ἔκαμε τὴν Μακεδονία ἵσχυρή. Ο Φίλιππος κατώρθωσε μὲ τὴν

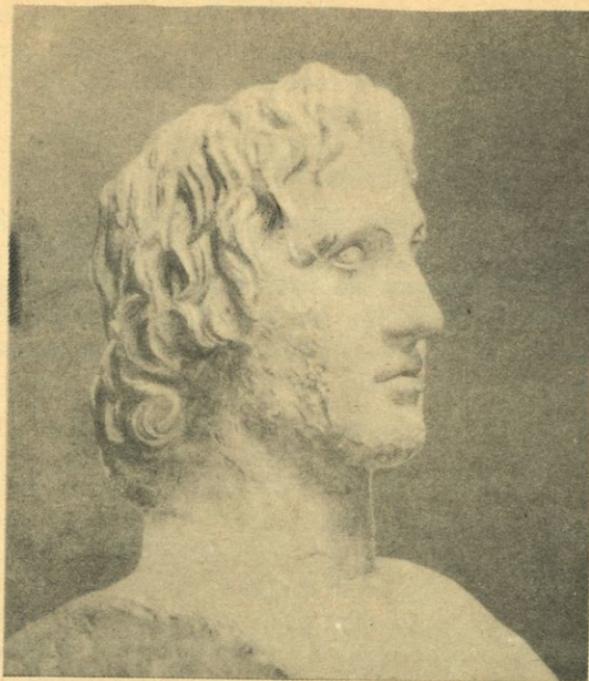
βίᾳ νὰ ἐπιβληθῇ στὴ μάχη τῆς Χερώνειας τὸ 338 π.Χ. δπον ἐνίκησε δλους τὸν ἄλλον καὶ ἔγινε ὀρχηγὸς δλων τῶν Ἐλλήνων. Ἐκεῖ ἐπολέμησε καὶ ὁ γυνός του Ἀλέξανδρος.

5.—Στὴν Κόρινθο τὸ 338 ἔγινε τὸ Συνέδριο πὸν ἐκάλεσε ὁ Φίλιππος. Τὸν ἄλλο χρόνο ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τῶν Περσῶν.

6.—Ολες οἱ πόλεις θὰ ἔστελναν στρατὸ ἐκτὸς τῆς Σπάρτης. Ο Φίλιππος γνωζεῖται στὴ Μακεδονία καὶ δργανώνει πιὸ πολὺ τὸ κράτος του.

7.—Δὲν ἐπρόφθασε δμως νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ σχέδιό του. Τὸ 336ένας σωματοφύλακάς του τὸν ἐφόνευσε.

8.—Ἡ Μακεδονία καὶ δλη ἡ "Ελλὰς ἔμεινε τώρα χωρὶς ὀρχηγό. Ο Ἀλέξανδρος ἦτο πολὺ νέος.

Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

1. Ἡ ἀνατροφὴ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου

Μὲ τὴ γένησι τοῦ Ἀλεξάνδρου ὀρχίζει ἡ ἐνδοξότερη περίοδος τῆς Ἰστορίας τῆς Πατρίδος μας.

Ἀρχηγὸς αὐτὸς ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου, μετέφερε τὸν Ἑλληνικὸν πνεῦμα στὰ βάθη τῆς Ἀνατολῆς. Ἐγινε δὲ μεγαλύτερος στρατηλάτης τοῦ κόσμου. Ἡ Ἰστορία των ὀνόμασε Μέγα.

Οὐαὶ τῷ Αλέξανδρῳ γεννήθηκε στὴν Πέλλα τὸ 356 π.Χ. τὸν Ιούνιο μῆνα. Ἡ μητέρα του λεγόταν Ὁλυμπιαδα καὶ ἦταν κόρη τοῦ βασιλιά τῆς Ἡπείρου. Ἐλεγχαν πώς οἱ πρόγονοί της κροτοῦσαν ἀπὸ τὸν Ἀχιλλέα καὶ οἱ πρόγονοι τοῦ Φιλίππου ἀπὸ τὸν Ἡρακλῆ. Γι' αὐτὸ δὲ μικρὸς Ἀλέξανδρος ἦταν ὑπερήφανος.

Οι γονεῖς του φροντισαν νὰ τὸν ἀναθρέψουν μὲ ἐπιμέλεια. Δύο σοφοὶ διδάσκαλοι, ὁ Λεωνίδας καὶ ὁ Λυσίμαχος τοῦ ἔμαθαν τὰ πρῶτα γράμματα. "Εμαθε τότε τὴν Ἰλιάδα καὶ τὶ Ὁδύσσεια τοῦ Ὄμηρου καὶ θαύμαζε τοὺς ἔχακουστοὺς ἥρωες.

Καὶ δταν ἀκόμα μεγάλωσε κάτω ἀπὸ τὸ μαξιλάρι του εἶχε τὴν Ἰλιάδα. Σὲ ἡλικία 10 ἑτῶν ἤξερε νὰ τὴν ἀπαλλήλη ἀπέξω.

'Απὸ τὰ 13 χρόνια του ὡς τὰ 16 ὁ μεγαλύτερος φιλόσοφος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὁ Ἀριστοτέλης, τοῦ ἐδίδαξε φιλοσοφία καὶ ρητορική, ποίησι καὶ πολιτική. Αὐτὸς τοῦ ἐνέπνευσε τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν θέλησι γιὰ μεγάλα ἔργα. Μέσα στὸ παλάτι συνωμίλουσε μὲ μεγάλους σοφούς, ποιητάς, πολιτικούς, ἴστορικούς, μουσικούς, ποὺ φώτιζαν τὸ μυαλό του.

'Απὸ τὸν πατέρα του ἐμαθε τὴν στρατηγική καὶ τὴν πολιτική. "Εμαθε νὰ ἐνεργῇ κεραυνοβόλα καὶ ὅρμητικά. "Ετοι σὲ ἡλικία μόλις 16 ἑτῶν ὁ Ἀλέξανδρος ἐνίκησε κάποτε τοὺς Θρᾷκες ποὺ εἶχαν εἰσβάλει στὴ Μακεδονία, δταν ὁ Φίλιππος ἔλειπε μακριά. Δέκα ὄκτω ἑτῶν ἤταν ἀργηγὸς τοῦ ἵππικοῦ ποὺ ἐνίκησε στὴ Χαιρώνεια τὸν ἰερὸ λόχο τῶν Θηβῶν.

'Αλλὰ καὶ ἀπὸ μικρότερη ἡλικία ἔδειξε ὁ Ἀλέξανδρος τὴν ἔξυπνάδα καὶ τὸ θάρρος του. "Οταν ἤτο 14 ἑτῶν κάποιος φίλος τοῦ Φιλίππου ἔστειλε ἔνα ἀλογο πολὺ ἄγριο, ἀλλὰ περίφημο. Τὸ κεφάλι του ἤτο σὰν τοῦ βοδιοῦ. Γ' αὐτὸ ὠνομάστηκε Βουκεφάλας. Κανεὶς δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸ δαμάσῃ. Τι κρῆμα! "Ολοι ἤταν λυπημένοι. 'Ο Ἀλέξανδρος ἔζήτησε νὰ τὸ δυριμάσῃ καὶ αὐτός. 'Ο Φίλιππος φοβήθηκε μὴν πάθῃ τίποτε. 'Επειδὴ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέμενε, τοῦ ἐπέτρεψε.

'Ο μικρὸς Ἀλέξανδρος ἐπρόσεξε πώς τὸ ἀλογο φοβᾶται τὴ σκιά του.

Καὶ τότε κατάπληκτοι εἶδαν νὰ πλησιάζῃ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ μὲ μιὰ γρήγορη κίνησι νὰ πιάνῃ τὸν Βουκεφάλα ἀπὸ τὸ κεφάλι, νὰ τὸν γυρίζῃ στὸν "Ηλιο νὰ μὴν βλέπῃ τὴν σκιά του καὶ νὰ πηδᾶ στὴ ράχη του.

Τὸ ἀτίθασο ἀλογο ἀρχισε νὰ τρέχῃ σὰν τρελλό. "Ετρεξε στὸν κάμπο, ὡσπου κουρασμένο ὑποτάχτηκε στὸν καβαλάρη του.

'Ημέρεψε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος τὸ ἔφερε μπροστὰ σὲ ὅλους. 'Ο Φίλιππος μὲ δάκρυα ἐφίλησε τὸν γυιό του καὶ τοῦ εἶπε:

— Παιδί μου, τὸ Βασίλειό μου εἶναι μικρὸ γιὰ σένα. Ζήτησε μεγαλύτερο. Καὶ πράγματι ὁ Ἀλέξανδρος τὸ ἔκαμε μεγάλο, πολὺ μεγάλο. Καὶ αὐτὸς ἔγινε Μέγας.

'Ανέκδοτα

— Διηγοῦνται πώς ὁ Ἀλέξανδρος ἀγαποῦσε πολὺ τὸν δάσκαλό του Ἀριστοτέλη. Καὶ τὸν ἐσεβόταν. "Οταν ἔλειπε στὸν πόλεμο τοῦ ἔγραφε συχνὰ γράμματα. Συνήθιζε μάλιστα νὰ λέγῃ : Τὸ μὲν «ζῆν», τὸ δὲ πολεμεῖσθαι τὸν δάσκαλό του. Δηλαδὴ τὴν ζωὴν του τὴν χρωστάει στοὺς γονεῖς του, ἀλλὰ τὴν καλὴ ζωὴ στὸν διδάσκαλό του. Γιατί; Μπορεῖτε νὰ τὸ ἔξηγήσετε;

* * *

— Πολλὲς φορὲς ὅταν ὁ πατέρας του ἔκκνει μεγάλα κατορθώματα, ὁ Ἀλέξανδρος καύδηται μελαγχολικὸς καὶ ἔλεγε εἰς τοὺς φίλους του : 'Ἀλλοίμονο! 'Ο πατέρας μου δὲν θ' ἀφήσῃ νὰ κάνω καὶ γὰρ κανένα μεγάλο ἔργο; Πῶς χρακτηρίζετε μὲ αὐτὸν τὸν Ἀλέξανδρο;

2. Ὁ Ἀλέξανδρος Ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων

"Οταν πέθανε ὁ Φίλιππος ὁ Ἀλέξανδρος ἤταν μόλις εἴκοσι ἔτῶν. Πολλοὶ ἀξιωματοῦχοι καὶ ἔχθροι τοῦ Φίλιππου θέλησαν νὰ ἀναλάβουν τὴν βασιλεία. Ἀλλὰ ὁ νεαρὸς Ἀλέξανδρος μὲ μεγάλη δραστηριότητα ἔξωντασε ὅλους αὐτοὺς καὶ ἔγινε κύριος τοῦ θρόνου. Χωρὶς νὰ χάσῃ καὶρὸ διαρκάνωσε τὸν στρατό του, βέβαιος ὅτι νέος κίνδυνος τὸν ἀπειλεῖ.

Σκοπὸ τῆς ζωῆς του εἶχε βάλει νὰ ἔργασθῇ, ὅπως καὶ ὁ πατέρας του, γιὰ τὴν μεγάλη καὶ ἐνωμένη Ἑλλάδα.

Νέος ὄμως κίνδυνος ἐμφανίστηκε. Μόλις ἔγινε γνωστὸς ὁ θάνατος τοῦ Φίλιππου, ὅλες οἱ πόλεις ἐκήρυξαν τὴν ἀνεξαρτησία τους.

Εἶχαν τὴν γνώμη πώς ὁ νεαρὸς βασιλιάς δὲν θὰ εἶχε τὴ δύναμιν νὰ τὶς κυβερνήσῃ. Πόσο ὄμως γελάστηκαν! Μέσα σὲ δύο μῆνες ὁ Ἀλέξανδρος μὲ ίσχυρὸ στρατὸ, κατέβηκε νὰ ἐπιβάλῃ ἔστω καὶ μὲ τὴ βίᾳ τὸ σγέδιό του.

Τρομοκρατημένες οἱ πόλεις ἐπερέζαν νὰ δηλώσουν μετάνοια. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέρασε στὴν Κόρινθο, ὅπου οἱ ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν πόλεων ἐκήρυξαν αὐτόν, ὅπως καὶ τὸν πατέρα του, ἀρχιστράτηγο τῶν Ἑλλήνων.

'Αποφασισμένος νὰ συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα ὁ Ἀλέξανδρος, ἐπιστρέψει στὴν Μακεδονία. Μὲ τὸ στρατό του ἐπιτίθεται ἐναντίον τῶν ἔχθρῶν του. Νικᾶ τοὺς Θράκες, φτάνει ὡς τὸν Δούναβι ποταμὸ καὶ γυρνώντας σὲ χείμαρρος συντρίβει τοὺς Ἰλλυριοὺς καὶ τοὺς Παίονες.

Οἱ ἄγριοι αὐτοὶ λαοὶ δηλώνουν ὑποταγή. Ἡταν ἐλεύθερος τώρα νὰ ἔτοιμασθῇ ἐναντίον τῶν Περσῶν.

Πόσο ὅμως ὡργίστηκε, ὅταν ἔμαθε πὼς μερικὲς πόλεις καὶ ιδίως ἡ Θήβα, εἶχαν κηρύξει πάλι ἀνεξαρτησία!

Εἶχε διαδοθῆ ἡ ψεύτικη εἰδησις, πὼς ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε σκοτωθῆ σὲ μιὰ μάχη. Καὶ οἱ Θηβαῖοι πολιόρκησαν τὴν Μακεδονικὴ φρουρά στὴν Καδυμεῖα.

Σὰν ἀστραπὴ κατεβαίνει ὁ Ἀλέξανδρος καὶ μαζὶ μὲ ἄλλους συμμάχους Ἐλληνες πολιορκεῖ καὶ κυριεύει τὴν Θήβα. Καταστροφὴ προξενοῦν τὰ στρατεύματα.

Ἄλλοι μόνο! Ἡ Θήβα κάηκε ὅλη. Ὁ πληθυσμὸς ἐφονεύθη καὶ ὅσοι γλύτωσαν ἀναγκάσθηκαν νὰ φύγουν. Ἄλλοι πάλι ἔζησαν σὰν αἰχμάλωτοι καὶ δοῦλοι.

Πρῶτος ποὺ παρακίνησε σὲ ἀνταρσία ἥταν ὁ Δημοσθένης.

‘Ο Ἀλέξανδρος δαμάζει τὸν Βουκεφάλα

‘Ο ‘Αλέξανδρος θέλει νὰ τὸν τιμωρήσῃ. Ἐπειμβαίνει ὅμως Φωκίων καὶ τὸν σώζεται.

‘Ο ‘Αλέξανδρος συγχωρεῖ τὶς ἄλλες πόλεις καὶ καλεῖ πάλι συνέδριο τῶν Ἑλλήνων στὴν Κόρινθο. Γιὰ τελευταίᾳ φορὰ συμφωνοῦν ὅλοι, νὰ ἐκστρατεύσουν ἐναντίον τῶν Περσῶν. “Ολες οἱ πόλεις θὰ ἔδιναν βοήθεια στὸν Ἀλέξανδρο.

Ἐτσι, μετὰ ἀπὸ τόσους ἀγῶνες, αἷμα καὶ πίκρες, οἱ Ἑλληνικὲς πόλεις φαίνονται ἐνωμένες. Τώρα τὸ ἐμπόριο εἶναι ἐλεύθερο. Τὰ πλοῖα ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ταξιδεύουν σ’ ὅλα τὰ λιμάνια. ‘Αλοίμονο σ’ ὅποιον τὰ πειράξῃ.

Οἱ πόλεις εἶναι ἐλεύθερες. ‘Ο πόλεμος μεταξύ τῶν ἀπαγορεύεται. ‘Η περιουσία προστατεύεται. “Ἐνα μόνον θὰ ἔχουν σκοπό. Ν’ αὐξήσουν τὸν πλοῦτο, νὰ ἐπιδοθοῦν στὰ γράμματά καὶ νὰ βοηθήσουν τὸν Ἀλέξανδρο ἐναντίον τοῦ παλαιοῦ ἐχθροῦ, τῶν Περσῶν.

* * *

“Οταν δ’ Ἀλέξανδρος ἔκαψε τὴν Θήβα διέταξε νὰ μὴν πειράξῃ κανεὶς τοὺς Ἱερεῖς καὶ νὰ μὴν κάψουν τὸ σπίτι τοῦ μεγάλου ποιητοῦ Πινδάρου. Γατί;

3. Ἡ μεγάλη ἐκστρατεία. Ἡ μάχη στὸν Γρανικὸ (334 π.Χ.)

Τὸ δύνειρο τοῦ Ἀλεξανδροῦ ἀρχισε νὰ πραγματοποιεῖται. Ἐπιστρέφοντας στὴ Μακεδονία διέταξε μεγάλες προετοιμασίες. Βοήθεια ἔσπειλαν καὶ οἱ πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Μόνον ἡ Σπάρτη δὲν πῆρε μέρος σ’ αὐτὴν τὴν ἐκστρατεία.

Τὴν Ἀνοιξῆ τοῦ 334 π.Χ. δ στρατηλάτης Ἀλέξανδρος ξεκίνησε μὲ 30.000 πεζικὸ στρατὸ καὶ πάνω ἀπὸ 4.000 ἵππικό.

Απὸ τὴν θάλασσα ἀκολουθοῦσαν 160 πολεμικὰ πλοῖα καὶ πολλὰ μεταγωγικά, ποὺ κουβαλοῦσαν τρόφιμα, πολεμικές μηχανές καὶ ἄλλα.

Οἱ εὐχές τῶν Ἑλλήνων νὰ θριαμβεύσουν τοὺς ἀκολουθοῦσαν. Μ’ αὐτὴ τὴν μικρὴ δύναμι θὰ μποροῦσαν τάχα νὰ συντρίψουν τὸ μεγαλύτερο τότε κράτος τοῦ κόσμου;

Δὲν ἄργησαν νὰ τὸ ἀποδείξουν φθάνοντας στὴν Ἀσία. Στὸν ποταμὸ Γρανικὸ συναντοῦν πολὺ μεγαλύτερο Περσικὸ στρατό.

‘Απέναντι στὶς ἀπότομες ὅγθες τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ πλῆθος ἐκλεκτοὶ στρατηγοὶ τῶν Περσῶν καὶ ἄριστοι στρατιῶτες καὶ ἰσχυρὸς ἵππικὸς τοὺς περίμενε. Καὶ μαζὶ μὲ αὐτοὺς καὶ Ἐλληνες μισθοφόροι. Ἔπρεπε νὰ περάσουν τὸ ὄρμητικὸ ποτάμι. Ο Ἀλέξανδρος θέλει μὲ τὴν πρώτη μάχη νὰ δεῖξῃ στὸν ἔχθρὸ τὴ δύναμί του.

Ορμᾶ μὲ τὸ Βουκεφάλα του στὸν ποταμὸ καλώντας καὶ τοὺς ἄλλους νὰ τὸν ἀκολουθήσουν. Οἱ στρατιῶτες βλέποντας τὸ βασιλιά τους ἐμπρὸς, δρμοῦν μὲ φωνές. Ο Ἀλέξανδρος ἐπιτίθεται στὸκέντρον ὅπου μάχονταν οἱ καλλίτεροι στρατηγοὶ Πέρσες. Σὲ μιὰ στιγμὴ κινδυνεύει. ‘Ενας Πέρσης εὐγενῆς σηκώνει τὸ σπαθί του νὰ κτυπήσῃ τὸν Ἀλέξανδρο ἀπὸ πίσω. Προφθάνει ὅμως ὁ στρατηγὸς Κλεῖτος καὶ κόβει τὸ χέρι τοῦ Πέρση.

Στὸ τέλος ὑστερα ἀπὸ τρομερὴ μάχη οἱ Πέρσες ἀρχίζουν νὰ φεύγουν. Τὸ Μακεδονικὸ ἵππικὸ τοὺς κυνηγάει. Οἱ καλλίτεροι Πέρσες στρατηγοὶ φονεύονται ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο.

Οἱ Ἐλληνες νικοῦν. Οἱ Πέρσες διαλύονται.

Ως εἴκοσι χιλιάδες ἐφονεύθησαν καὶ πολλὲς χιλιάδες πιάστηκαν αἰχμάλωτοι.

Οἱ Ἐλληνες μισθοφόροι διαλύθηκαν. Ο Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ τοὺς θάψουν ξεχωριστὰ, δείχνοντας ἔτσι τὸν σεβασμὸ του πρὸς τοὺς Ἐλληνας. Μόνον 120 Ἐλληνες ἀπὸ τὸν στρατὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔπεσαν στὴ μάχη. Ο Ἀλέξανδρος τοὺς ἔθαψε τιμητικὰ καὶ στὶς οἰκογένειές τους ἔδωσε ἐνίσχυσι γιὰ νὰ μποροῦν νὰ ζήσουν.

Απὸ τὰ λάφυρα ἔστειλε στὸν ναὸ τῆς Ἀθηνᾶς στὴν Ἀθήνα 300 ἀσπίδες μὲ τὴν ἐπιγραφὴ «Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου καὶ οἱ Ἐλληνες πλὴν Λακεδαιμονίων». Ήταν τὸ εὐχαριστήριο ἀφιέρωμα στὴ Θεὰ γιὰ τὴν νίκη του.

4. Ο Ἀλεξάνδρος ἐλευθερώνει τὴν Μ. Ἀσία

Ήταν τέτοια ἡ καταστροφὴ ποὺ ἔπαθαν οἱ Πέρσες στὸν Γρανικό, ὥστε δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἀντισταθοῦν πλέον.

Ο Ἀλέξανδρος προχωρεῖ ἀκράτητος πρὸς νότον. Ή μία πόλη μετὰ τὴν ἄλλη δηλώνουν ὑποταγὴ καὶ οἱ Ἐλληνικὲς ἀποικίες ὑποδέχονται τὸν Ἀλέξανδρο σὰν ἐλευθερωτή.

Δύο μόνον πόλεις Ἑλληνικὲς ποὺ ὀκόμη δὲν εἶχαν καταλάβει τὰ σχέδια τοῦ βασιλιᾶ δὲν θέλησαν νὰ ὑποκύψουν. Ἐξακολουθοῦσαν νὰ πιστεύουν, πώς ἔπρεπε νὰ ζοῦν ἔτσι ἀνεξάρτητες ὅπως καὶ πρίν. Ἡταν ἡ Μίλητος καὶ ἡ Ἀλικαρνασσός.

Ο Ἀλέξανδρος πολιόρκησε τὶς δύο αὐτὲς πόλεις, ποὺ τὶς βοηθοῦσε ὁ φοβερὸς φοινικικὸς στόλος. Πολὺν καιρὸν χρειάστηκε ὥσπου νὰ τὶς κυριεύσῃ. Καὶ πολὺ αἷμα τοῦ στοίχησε. Ἀλλὰ καὶ χύτες στὸ τέλος παραδόθηκαν. Ἐτσι μετὰ ἀπὸ αὐτὸ προχωρεῖ συνεχῶς πρὸς νότον, ὥσπου ἐλευθερώνει δλόκληρη τὴν Ἀσία μὲ τὰ πλούσια παράλια καὶ τὸ πλῆθος τῶν Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν. Κατόπιν μὲ τὸ στρατὸ του γυρίζει πρὸς Βορρᾶν πάλι στὸ κέντρον τῆς Μ. Ἀσίας καὶ φθάνει στὴν πόλι Γόρδιον τὸ 333 π.Χ.

Ἐκεῖ ὑπῆρχε μία ἀμάξα δεμένη ἀπὸ πολλὰ χρόνια μὲ ἔνα τέτοιον κόμπο, ποὺ κανεὶς δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸν λύσῃ. Λεγόταν Γόρδιος Δεσμός.

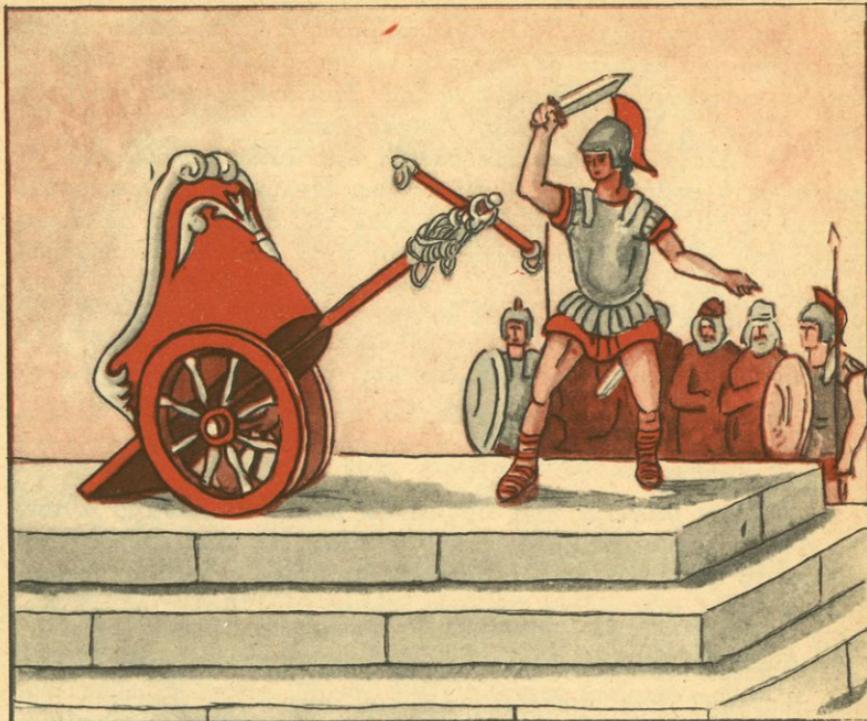
Ἐλεγαν μάλιστα πώς ὅποιος θὰ ἔλυνε τὸν κόμπο αὐτὸν, θὰ γινόταν κύριος τοῦ Ἀσιατικοῦ κόσμου. Ο Ἀλέξανδρος τότε ἔβγαλε τὸ ξίφος του καὶ μὲ δυνατὸ κτύπημα ἔκοψε τὸν κόμπο γιὰ νὰ δείξῃ πώς αὐτὸς θὰ γίνη κύριος τῆς Ἀσίας μὲ τὴ δύναμί του.

Τοστερα συνεχίζει τὴν πορεία του. Μὲ ὄλο τὸ στρατὸ του προχωρεῖ πάλι πρὸς τὸ νότο καὶ περνᾶ τὰ ἀπάτητα ὅρη τῆς Κιλικίας, τὸν Ταῦρο. Κανεὶς δὲν τὸ περίμενε. Ἡταν τόσο φοβερὰ καὶ ἐπικίνδυνα. Τέλος φθάνει στὴν Ταρσὸ, ὅπου αὐτὸς καὶ τὸ στράτευμά του ξέκουραστηκαν ἀρκετὸν καιρό.

Ἐκεῖ κινδύνεψε πάλιν ὁ Ἀλέξανδρος. Λούστηκε στὸν ποταμὸ Κύδονο καὶ ἀρρώστησε βαρειά. Ἡμέρες πολλὲς ὁ στρατὸς ἀγωνιοῦσε γιὰ τὴν ὑγεία του καὶ οἱ γιατροὶ ἔμεναν ἀγρυπνοὶ στὸ κρεββάτι του. Ἐσώθηκε ὅμως, γιατὶ εἶχε δυνατὴ κρᾶσι καὶ ἐτοιμαζόταν γιὰ νέους θριάμβους.

5. Ἡ μάχη στὴν Ισσὸ (333 π.Χ.)

Ο βασιλεὺς τῶν Περσῶν Δαρεῖος εἶχε πάρει ἀπόφασι νὰ κτυπήσῃ ὁ ἴδιος τὸν Ἀλέξανδρο. Ἐκανε μεγάλες προετοιμασίες μαζεύοντας ἀπὸ τὸ ἀπέραντο κράτος του τοὺς καλυτέρους στρατῶτες.

Τοπολογίζουν πώς ὁ Δαρεῖος εἶχε συγκεντρώσει 400 γιλιάδες πεζικό και 10 χιλιάδες ιππικό, ἐνῶ συγχρόνως τὸν βοηθοῦσαν και 30 χιλιάδες Ἑλληνες μισθοφόροι. Σὲ τέτοια μεγάλη δύναμι ποιὸς θὰ μποροῦσε νὰ ἀντισταθῇ;

Μόλις ὁ Ἀλέξανδρος πληροφορήθηκε τὸ γεγονός τρέχει μὲ τὰ μικρὰ, ἀλλὰ γενναῖα στρατεύματά του νὰ τὸν συναντήσῃ. Μέσα σὲ δύο ἡμέρες, περνώντας δύσβατα ὅρη και βραχείες χαράδρες, ἔφτασε ἀπέναντι ἀπὸ τὸ στρατόπεδο τοῦ Δαρείου.

Οἱ δύο στρατοὶ βρέθηκαν σὲ παράταξι μάχης ὁ ἔνας ἀπέναντι ἀπὸ τὸν ἄλλον στὸν ποταμὸ Πίναρο, κοντὰ στὴν πόλιν Ἰσσοῦ.

Τόσο βέβαιος ἦταν ὁ Δαρεῖος γιὰ τὴν νίκη του, ὥστε ἔφερε και τὴν γυναικά του και τὶς θυγατέρες του νὰ ἴδουν τὴ μεγάλη καταστροφὴ τοῦ Ἀλέξανδρου.

Ἄλλα ὁ Ἀλέξανδρος, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν, ὅρμη ἀκράτητος μὲ τοὺς « ἔταίρους του », δηλαδὴ τὸ ιππικὸ και τὸν τρομεροὺς σαρισσοφόρους. Περνᾶ τὸν ποταμὸ σὰν ἀστραπὴ και πέφτει ἐπάνω στὸ στρατὸ τοῦ Δαρείου. Ποιὸς μπορεῖ νὰ τοῦ ἀντισταθῇ;

Αφήνει τούς ἄλλους νὰ κυνηγοῦν τοὺς Πέρσες καὶ αὐτὸς μὲ τοὺς ἐκλεκτούς του χυμᾶ στὸ κέντρο, που βρίσκεται ὁ Δαρεῖος.

Ο Δαρεῖος βλέποντας τὸν Ἀλέξανδρο νὰ ἔρχεται κατ' ἐπάνω του τρομοκρατεῖται. Ἔχει τέτοιο φόβο ποὺ ἔχει τὴν οἰκογένειά του. Παρατάει τὸ στρατό του καὶ γυρίζοντας τὸ ἀρμα του πρὸς τὰ πίσω τρέχει νὰ σωθῇ.. Πίσω του ἀκολουθοῦν δτακτοὶ οἱ Πέρσες. Οἱ Ἐλληνες τοὺς κυνηγοῦν. Ο Ἀλέξανδρος θέλει νὰ πιάσῃ τὸ Δαρεῖο. Τρέχει πίσω του. Τὸ σκοτάδι ἔπεισε καὶ ἡ μάχη τελείωσε.

Χιλιάδες νεκροὶ στὴν πεδιάδα. Ἀπ' ὅλον ἐκεῦνο τὸ στρατὸ μόνον 4 χιλιάδες ἀκολούθησαν τὸ Δαρεῖο. Οἱ ἄλλοι σκοτώθηκαν ἢ πιάστηκαν αἰχμάλωτοι ἢ σκόρπισαν ἐδῶ κι' ἐκεῖ. Ἀπὸ τὸ στρατὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔπεισαν στὴ μάχη 300 πεζοὶ καὶ 150 ἵππεῖς.

Πλούσια λάφυρα ἀφησαν οἱ Πέρσες, ὅπλα καὶ σκηνὲς καὶ σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ πολύτιμα ροῦχα, πολλὰ χρήματα καὶ τρόφιμα, ποὺ θάμπωσαν τοὺς Ἐλληνες.

Τὸ πιὸ σπουδαῖο ἦταν, ὅτι ὅλη ἡ σκηνὴ ἡ χρυσοποίκιλτη μὲ τοὺς θησαυροὺς τοῦ Δαρείου ἔπεσε στὰ χέρια τῶν Ἑλλήνων καὶ μαζὶ τους ὅλη ἡ οἰκογένεια τοῦ Δαρείου.

Ο Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ μὴν πειράξουν τὴν οἰκογένεια, νὰ τῆς συμπεριφερθοῦν βασιλικὰ καὶ νὰ εἶναι ἐλεύθερη ἀπὸ κάθε περιορισμό.

* * *

Διηγοῦνται πῶς ὁ Δαρεῖος μετὰ τὴν μάχη στὴν Ἰσσὸ, ἔστειλε στὸν Ἀλέξανδρο νὰ ζητήσῃ τὴν οἰκογένεια του προσφέροντας μεγάλους θησαυρούς. Ἐπρότεινε ἀκόμη νὰ γίνουν φίλοι καὶ σύμμαχοι ἀνὴθελε νὰ πάψῃ τὴν ἐκστρατεία ἐναντίον του καὶ εἰς ἀντάλλαγμα τοῦ ἔδιδε ὅλα τὰ κράτη ἀπὸ τὸν ποταμὸ Εὐφράτη, δηλαδὴ τὸ μισό του Βασίλειο.

Ο Ἀλέξανδρος τοῦ ἀπήντησε ὅτι ἡ οἰκογένεια του εἶναι ἐλεύθερη. Καὶ μπορεῖ χωρὶς χρήματα νὰ ἔλθῃ ὁ ἔδιος νὰ τὴν πάρῃ. Μόνον ἔτσι θὰ συμφωνήσουν. Μάλιστα ὁ στρατηγὸς Παρμενίων τοῦ εἶπε «Ἐγὼ ἂν ἥμουν Ἀλέξανδρος θὰ δεχόμουν — Καὶ ἔγὼ ἂν ἥμουν Παρμενίων, τοῦ εἶπε ὁ Ἀλέξανδρος.»

— Γιατὶ δὲν δέχτηκε ὁ Ἀλέξανδρος; Πῶς σᾶς φαίνεται ἡ ἀπάντησις;

6. Ο Ἀλέξανδρος στὴ Αἴγυπτο θριαμβευτής

Μετὰ τὴν πανωλεθρία αὐτὴ τοῦ Δαρείου, ὁ Ἀλέξανδρος μὲ τὸ στρατὸ του προχωρεῖ ἀνενόχλητος πρὸς νότον καὶ κυριεύει ὅλες τὶς πόλεις τῆς Συρίας καὶ τῆς Φοινίκης. Ο τρομερώτερος πολεμικὸς στόλος τῶν Φοινίκων ἐδήλωσε ὑποταγή.

Οἱ Πέρσες διοικηταὶ παραδόθηκαν στὸν Ἀλέξανδρο ἀφοῦ τοῦ πρόσφεραν ἀμύθητους θησαυρούς. Ο Ἀλέξανδρος τοὺς μοίρασε στοὺς στρατιῶτες καὶ στὶς οἰκογένειες αὐτῶν ποὺ σκοτώθηκαν. Δύο μόνον πόλεις δὲν ἤθέλησαν νὰ παραδοθοῦν. Ή μία ἦταν ἡ Τύρος, σπουδαία καὶ δυνατὴ παραθαλάσσια πόλις. Ἐκεῖ ὁ στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀναγκάστηκε νὰ κάμη πολιορκία ἐπὶ ἐπτὰ μῆνες. Ή ἄλλη πόλις ἦταν ἡ Γάζα, ποὺ καὶ αὐτὴ μετὰ ἀπὸ δύο μῆνες κυριεύτηκε. Καὶ αὐτοὶ οἱ Ἐβραῖοι, τὸ ἵσχυρό, ἀρχαῖο καὶ σοφό Ἰουδαϊκὸ ἔθνος, δήλωσε ὑποταγὴ καὶ μάλιστα οἱ Ἱερεῖς τοῦ ἔκαμαν μεγάλες τιμὲς καὶ τὸν δέχθηκαν ὡς ἐλευθερωτή. Καὶ ἀλήθεια ὁ Ἀλέξανδρος σεβάστηκε τοὺς νόμους καὶ τὴν θρησκεία τους.

Προχωρώντας τῷρα θριαμβευτής ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς, μπαίνει στὸ δοξασμένο κράτος τῆς Αἴγυπτου. Ο λαὸς προσκυνᾷ τὸν Ἀλέξανδρο σὰν ἥμιθεο.

Οἱ Ἱερεῖς, ποὺ ἦταν οἱ σοφῶτεροι τοῦ κόσμου, τὸν ὑποδέχτηκαν στὸ Ἱερὸ τοῦ θεοῦ "Α μ μ ω ν ος καὶ τὸν ὀνόμασαν γιὸ τοῦ Διός.

‘Ο ’Αλέξανδρος προσκύνησε τὸ ἱερὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ξέροντας τὴν σημασία τῆς χώρας αὐτῆς διάλεξε τὸ καλύτερο μέρος νὰ κτίσῃ κοντὰ στὴ θάλασσα μιὰ νέα πόλι. Τὴν ὀνόμαση μὲ τὸ ὄνομά του, ’Αλεξάνδρος.

‘Η ’Αλεξάνδρεια ἔγινε τὸ σπουδαιότερο λιμάνι τῆς Μεσογείου. Ἔγινε ἡ πόλις τῶν γραμμάτων, ἡ πιὸ φημισμένη καὶ ώραία, ἡ πιὸ πλούσια καὶ δοξασμένη. Ως σήμερα μένει νὰ διαλαλῆ τὴν δόξα τοῦ ’Ελληνισμοῦ.

Περήφανος γιὰ τὴν κατάκτησι αὐτὴ ὁ ’Αλέξανδρος μετὰ ἓνα χρόνο τὸ 331 π.Χ. ἐπιστρέψει γιὰ νὰ συνεχίσῃ τὴν ἐκστρατεία του στὴν ’Ασία. Ο Δαρεῖος τὸν περιμένει. ’Ελπίζει ἀκόμη πῶς θὰ νικήσῃ τὸν τρομερὸ ἔχθρό του, γιατὶ διαθέτει ἀναρίθμητο στρατό.

7. Η μάχη στὰ Γαυγάμηλα (331 π.Χ.)

’Αλήθεια ποτὲ ἀλλη φορὰ ὁ ’Αλέξανδρος δὲν εἶχε συναντήσει τόσο φοβερὸ στρατό. ’Ενα ἑκατομμύριο πεζικὸ εἶχε ὁ Δαρεῖος. Εἶχε καὶ 40 χιλιάδες ἵππου. Εἶχε ἀκόμη καὶ τὰ φοβερὰ δρεπανοφόρα ἄρματα ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ ἔμπαιναν στὴ μάχη.

Τὰ ἔσερναν ἀλογα προφυλαγμένα. Στοὺς τροχούς των εἶχαν κοφτερὰ δρεπάνια καὶ, καθὼς ἐγύριζαν, ἐθέριζαν τοὺς στρατιῶτες. Εἶχε 200 ἄρματα τέτοια. Καὶ ἀκόμη ἔβαλε καὶ 15 ἐλέφαντας ποὺ ἀπὸ πάνω τους ἔφερναν στρατιῶτες.

’Απέναντι ἀπὸ τέτοιο στρατὸ στρατοπέδευσε καὶ ὁ ’Αλέξανδρος στὴν πεδιάδα τῶν Γαυγάμηλων τὸ 331 π.Χ.

Μὰ οὔτε τὸ πλῆθος τῶν πολεμιστῶν, οὔτε τὰ ἄρματα καὶ οἱ ἐλέφαντες ἐκράτησαν τὴν ὅρμη τῶν ’Ελλήνων. Πίσω ἀπὸ τὸν ’Αλέξανδρο μὲ πολεμικὲς κραυγὲς καὶ τραγούδια τρέχουν ἀκράτητοι καὶ συγκρούονται μὲ τοὺς Πέρσες. Στὸ κέντρον τοῦ στρατοῦ του σὲ πολυτελέστατο ἄρμα, ἐπάνω σ’ ἓνα λόφο βρίσκεται ὁ Δαρεῖος. Ο ’Αλέξανδρος μετὰ ἀπὸ φοβερὴ πάλη τὸν βλέπει κι’ ὅρμᾶ κατεπάνω του. Μόλις ὁ Δαρεῖος διακρίνει τὸν ’Αλέξανδρο νὰ ἔρχεται ἐπάνω του μὲ τὸ ἵππου, κυριεύεται ἀπὸ φόβο.

Γυρίζει τὸ ἄρμα του καὶ φεύγει. Πίσω του φεύγουν καὶ οἱ Πέρσες. Ο ’Αλέξανδρος τοὺς καταδίώκει ἀλλὰ σὲ λίγο ἀναγκάζεται νὰ γυρίσῃ γιὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὸν ἄλλο στρατό του, ποὺ κινδύνευε.

Σὲ λίγο ὁ ἀμέτρητος ἐκεῖνος στρατὸς εἶχε διαλυθεῖ καὶ ἐκατοντάδες χιλιάδες Περσῶν ἐφονεύθησαν. Χιλιάδες αἰχμαλωτί-

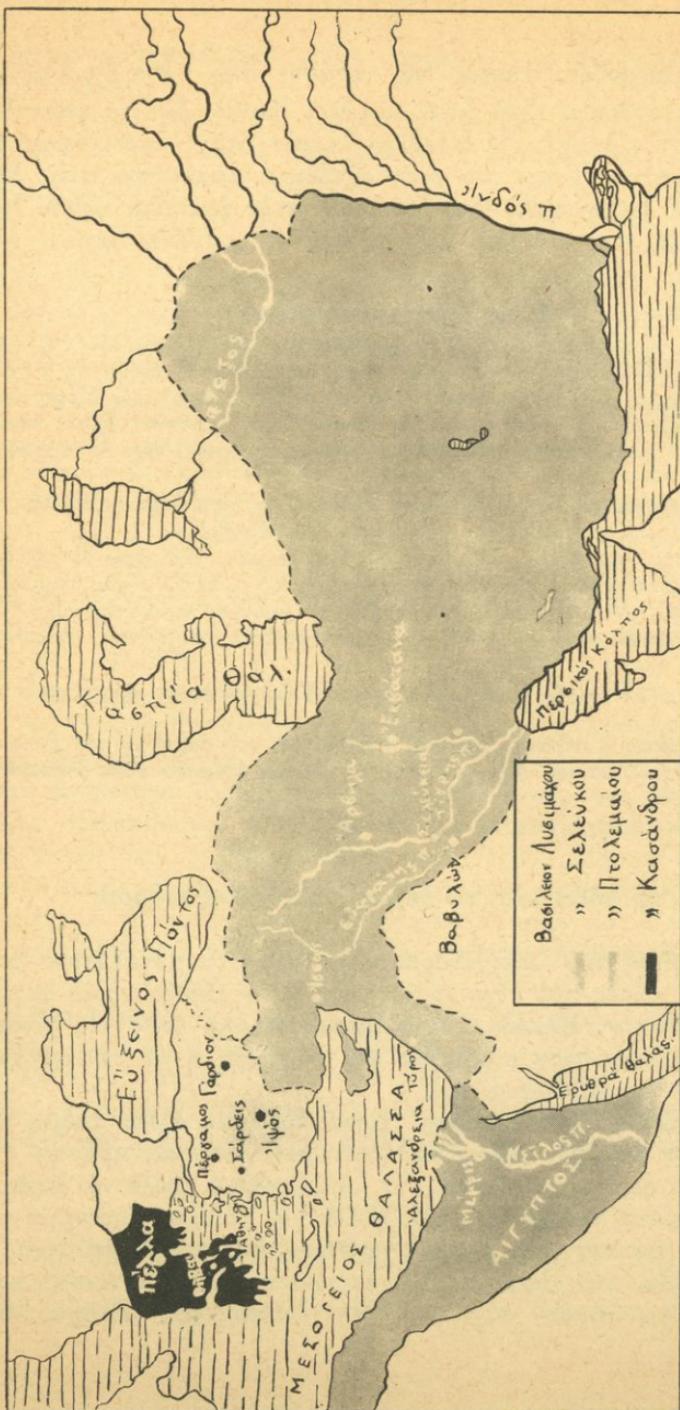
σθησαν. 'Απὸ τοὺς "Ελληνες ἔπεισαν μόνον 100 γενναῖοι. 'Ο 'Αλέξανδρος μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτὴν τοῦ Δαρείου κυριεύει τὶς μεγάλες πόλεις τῆς Περσίας, τὴν Βαβυλώνα, τὴν Περσέπολιν καὶ τὰ Σοῦσα, ὅπου βρῆκε ἀμέτρητους θησαυρούς. 'Απὸ τοὺς θησαυρούς αὐτοὺς ἐμοίρασε πολλοὺς στοὺς στρατιῶτες. Στὴν πόλιν "Αρβυλα ξεκουράζονται ὅλο τὸ χειμῶνα καὶ τὴν "Ανοιξιν κυνηγοῦν καὶ πάλι τὸ Δαρεῖο. Φεύγοντας δῆμως ἔχεινος μέσα στὰ ὅρη καὶ τὶς χαράδρες χάνεται. "Ενας Πέρσης σατράπης, ὁ Βῆσσος, τὸν ἔπιασε καὶ τὸν ἐσκότωσε. 'Ο 'Αλέξανδρος λυπήθηκε. "Ἐπιασε τὸν Βῆσσο καὶ τὸν ἐτιμώρησε μὲν θάνατο (330 π.Χ.) "Ἐτσι ἔγινε κύριος ὅλης τῆς Περσίας καὶ ἀναγνωρίσθηκε βασιλιὰς καὶ ἡγεμόνας ὅλων τῶν Περσῶν.

8. 'Ο 'Αλέξανδρος στὶς Ἰνδίες

Τὰ σχέδια τοῦ 'Αλεξάνδρου δὲν ἐτελείωσαν. 'Αφοῦ ὡργάνωσε τὸ ἀπέραντο κράτος του, ἐτοιμάζει τὴν μεγαλύτερη καὶ πιὸ ἐπικίνδυνη ἐκστρατεία, ποὺ ὁ νοῦς μας δὲν τὴν χωρεῖ ἀκόμη. Παλεύοντας μὲ φοβερούς καὶ ἄγριους λαούς, περνώντας ἀπάτητα, βουνὰ καὶ τρομερὲς χαράδρες, μέρη ἄγνωστα καὶ πεδιάδες ἀπέραντες, ὁ στρατός του προχωρεῖ πρὸς τὶς Ἰνδίες. Πόσους κόπους, ταλαιπωρίες καὶ κινδύνους δὲν ἐπέρασε! Μὰ δὲν ἐσταμάτησε. Φτάνει στὸν ποταμὸν Ἰνδὸν μὲ τοὺς 5 παραποτάμους του τὸ 326 π.Χ.

'Απέναντι ἀπὸ τὸν ποταμὸν, ὁ Πῶρος, ἔνας ἵσχυρὸς Ἰνδὸς ἡγεμόνας, τὸν περιμένει μὲ τὸν πολυάριθμο στρατό του. 'Ο 'Αλέξανδρος δίνει σκληρὴ μάχη καὶ στὸ τέλος νικᾷ. Τὸν ἴδιο τὸν Πῶρο τὸν πιάνει αἰχμάλωτο. 'Ο 'Αλέξανδρος τὸν ρωτᾶ πῶς θέλει νὰ τοῦ φερθῇ. 'Ο Πῶρος ἀπήντησε περήφανα: Βασιλικὰ νὰ μοῦ-φερθῇς. 'Ο 'Αλέξανδρος τὸν ἄφησε ἐλεύθερο καὶ τὸν ἔκαμψε σύμμαχό του. Τώρα πιὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ πρωχωρήσῃ πιὸ πέρα. Οἱ στρατιῶτες του ἥσαν ἔξηντλημένοι ἀπὸ τὴν περιπέτεια. 'Οκτὼ χρόνια μακριὰ ἀπὸ τὰ σπίτια τους καὶ τὴν πατρίδα τους. Ζητοῦν νὰ γυρίσουν πίσω. 'Ο 'Αλέξανδρος ἀναγκάζεται νὰ σταματήσῃ. Χτίζουν τότε δώδεκα μεγάλους βωμούς. Προσφέρουν θυσίες στοὺς θεοὺς τους καὶ παίρνουν τὸ δρόμο τοῦ γυρισμοῦ. Περνοῦν μέσα ἀπὸ ἑρήμους καὶ ὕστερα ἀπὸ πολλοὺς κόπους καὶ ταλαιπωρίες φθάνουν στὴ Βαβυλώνα.

'Ο στόλος μὲ τὸ ναύαρχο Νέαρχο πέρασε γιὰ πρώτη φορὰ στὸ μεγάλῳ Περσικῷ κόλπῳ πλέοντας στὸν Ἰνδικὸ ὥκεινο. "Εφθασε στὸν Εύφρατη ποταμὸ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πλέοντας τὸν

Τὸ χάρτος τοῦ Ἀλεξανδροῦ

ποταμὸν ἡμποροῦσε κανεὶς νὰ φθάσῃ στὴ Βαβυλὼν.

Τὸ κατόρθωμα αὐτὸν ἦταν μεγάλο. Κανεὶς δὲν τὸ φανταζόταν ἐκείνη τὴν ἐποχή. 'Ο Νέαρχος λοιπὸν ἦταν ὁ πρῶτος μεγάλος ἔξερευνητής. Τώρα πιὰ ὅλοι σχέδον ἀναπαύονται στὴν Βαβυλώνα. 'Ο Ἑλληνισμὸς ἔχει ἔαπλωθῆ στὴν ἀνατολὴ καὶ ἡ Ἑλλὰς ὀλόκληρη πανηγυρίζει καὶ χαίρεται τὴ μεγάλη νίκη.

"Ἐνα ὥραιο ἐπεισόδιο

"Οταν δὲ 'Αλέξανδρος ἐπέρασε μὲ τὸν ἀνίκητο στρατὸ του στὴν μεγάλη καὶ φοβερὴ ἕρημο Γεδρωσία, ἐκινδύνευσαν νὰ πεθάνουν ἀπὸ νερό. Μέρες ὄλοι-ἀληρες τοὺς ἔψυνε ὁ ἥλιος στὴν καυτερὴ ἕρημο. Μέρες ἡ στεγνὴ ὅμμος ἔπινυε ἀπὸ τὴν δίψα τὸν δεραμένο λαμπὸ δλων. 'Αλλοίμονο ὅμως! νερὸ δὲν ἔβρισκαν πουθενά.

Κάποια ἡμέρα μερικοὶ στρατιῶτες ἀνεκάλυψαν λίγο νεράκι. Τὸ ἔβαλκν σὲ ἔνα δοχεῖο καὶ τὸ ἔφεραν στὸν διψασμένο 'Αλέξανδρο.

Δὲν πρέπει καὶ αὐτὸς νὰ ὑποφέρῃ, ἐσκέφθηκεν. Τὸ νερὸ δὲν φθάνει γιὰ δλους μᾶ εἶναι ἀρκετὸ γιαένναν. 'Ο βασιλιάς τους τὸ ἐπῆρε εὐχαριστημένος. "Τσερα κοίταξε τοὺς διψασμένους μαχητές του. "Ενοιωσε πόνο στὴν ψυχὴ του.

—Πῶς ἔγώ θὰ σβήσω τὴν δίψα μου καὶ αὐτοὶ νὰ καίγωνται; σκέφθηκε μὲ τὴ σειρά του.

Πῆρε τὸ νερὸ καὶ τὸ ἔχυσε στὴν ὅμμο. Νὰ ὑποφέρῃ κι' αὐτὸς μαζὶ μὲ δλους.

Συγχινημένος δὲ στρατὸς ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ ἀρχηγοῦ του ἔνοιωσε δύναμη μέσα του. Βάδισε τώρα μὲ ὑπομονὴ ὡσπου ἔφθασαν στὴν δοξασμένη Βαβυλώνα.

Μὲ τέτοιον ἀρχηγὸ πῶς νὰ μὴν ἔφθαναν;

9. Ἡ δόξα καὶ τὸ τέλος τοῦ 'Αλεξάνδρου

Τὸ κράτος τοῦ 'Αλεξάνδρου ἦταν τότε τὸ μεγαλύτερο τοῦ κόσμου. Οἱ χῶρες ποὺ εἶχε κατακτήσει ἦταν εἴκοσι φορὲς μεγαλύτερες ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. 'Αντιπρόσωποι ἀπὸ δλες τὶς χῶρες ἔρχονταν νὰ δηλώσουν συμμαχία καὶ ὑποταγὴ ἢ νὰ τὸν συγχαροῦν γιὰ τὰ κατορθώματά του.

Ποτὲ ὅμως δὲν ἦσύχασε. 'Εσκόπευε καὶ ἄλλα ἀκόμη νὰ κάμη. 'Αλλὰ ἔπρεπε πρῶτα νὰ δργανώσῃ αὐτὸ τὸ κράτος. Οἱ λαοὶ ἐκεῖνοι ἦσαν ἀπολίτιστοι. 'Ο 'Αλέξανδρος ἤθελε νὰ διαδώσῃ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα. Καὶ ἤθελε νὰ τοὺς μορφώσῃ μὲ τὸ καλὸ κι' ὅχι μὲ τὴν βία. Γιαῦτὸ πρῶτα - πρῶτα παντρεύτηκε ὁ ἴδιος Περσίδα, τὴν Ρωξάνη. "Εβαλε πολλοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ στρατηγούς νὰ κάμουν τὸ ἴδιο. "Ετσι Πέρσες καὶ "Ἑλληνες θὰ

γίνονταν συγγενεῖς καὶ φίλοι. Μεγάλες γιορτὲς ἔκαμε σ' αὐτοὺς τούς γάμους.

"Τστέρα ὡργάνωσε στρατὸ μικτὸ ἀπὸ "Ελληνες καὶ Πέρσες νὰ μάθουν καὶ ἔκεινοι τὴν Ἑλληνικὴ τακτικὴ καὶ νὰ μὴν θεωροῦνται μεταξύ τους ἔχθροι.

"Οπου πήγαινε ἔκτιζε πόλεις, ποὺ τὶς ὠνόμαζε μὲ τ' ὄνομά του, 'Αλ εξάνδρεια. Ἐπάνω ἀπὸ 30 τέτοιες πόλεις ἔκτισε ὁ Ἀλέξανδρος. Ἐκεῖ ἐστέλνε "Ελληνες νὰ κατοικοῦν. Αὐτοὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν γεωργία ἢ τὸ ἐμπόριο καὶ συγχρόνως φύλαγαν τὸν τόπον ἀπὸ ἐπαναστάσεις τῶν βαρβάρων λαῶν.

Σὲ πολλὲς ἐπαρχίες διώρισε Πέρσες διοικητὲς καὶ στὸ στρατὸ του εἶχε τώρα καὶ Πέρσες στρατηγούς. Κάθε τόσο ὡργάνωνες Ἑλληνικὲς γιορτὲς καὶ ἀγῶνες, ποὺ τοὺς παρακολουθοῦσαν δλοι. Τὰ θέατρα ἐπαιζαν ἑλληνικὰ δράματα καὶ παντοῦ ἄκουγε κανεὶς νὰ μιλιέται ἢ ἑλληνικὴ γλῶσσα. "Ετσι ὁ πολιτισμὸς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ γλῶσσα τους διαδόθηκε σ' δλους αὐτοὺς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς. Σιγὰ-σιγὰ ἀρχισαν νὰ σπουδάζουν Ἑλληνικὰ καὶ νὰ μαθαίνουν τὴν Ἑλληνικὴ ζωγραφικὴ καὶ γλυπτική.

Τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα ἀκτινοβολοῦσε στὰ πέρατα τῆς Ἀνατολῆς. 'Η Ἑλλὰς ἔγινε κοσμοξασκουσμένη χώρα.

Δώδεκα μόνον χρόνια εἶχαν περάσει ἀπὸ τότε, ποὺ ἔγινε ὁ Ἀλέξανδρος βασιλιὰς καὶ ἔγιναν τέτοια κατορθώματα ποὺ ὁ νοῦς δὲν ἡμπορεῖ νὰ τὰ χωρέσῃ. Καὶ ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ὅμως ἦταν ἀνθρωπὸς. Βρισκόταν στὴν Βασιλώνα, ποὺ ἥθελε νὰ τὴν κάμη πρωτεύουσα τοῦ κράτους του, ὅταν μετὰ ἀπὸ ἔνα λουτρὸ ἐπεσε στὸ κρεβάτι μὲ ὑψηλὸ πυρετό. Μάταια οἱ γιατροὶ καὶ οἱ σοφοὶ τὸν ἐφρόντιζαν. "Οσο πήγαινε χειροτέρευε. "Οσο γερὸς καὶ ἀν ἦταν τὸν εἶχαν ἔξαντλήσει οἱ κόποι καὶ οἱ περιπέτειες, οἱ φροντίδες καὶ οἱ ἀγῶνες. "Εξω ἀπὸ τὸ Ἀνάκτορα ὁ στρατὸς περίμενε μὲ ἀγωνία. Ἄλλα ὁ μεγάλος βασιλιὰς δὲν εἶχε ἐλπίδα. Καὶ ἔνα πρωΐνὸ τοῦ Ἰουνίου κάτω ἀπὸ τὸν λαμπρὸ ἥλιο, ποὺ τὸν ἔβλεπε γιὰ τελευταῖα φορά, ἔκλεισε γιὰ πάντα τὰ μάτια του ὁ μεγαλύτερος στρατηλάτης τῶν αἰώνων. Πέθανε σὲ ἡλικία 32 ἐτῶν καὶ 8 μηνῶν τὸ ἔτος 323 π.Χ. 'Η Ἰστορία ἐτίμησε τὸ ἔργο του καὶ τὸν ὀνόμασε Μέγας Ἀλέξανδρο. Καὶ ἀληθινὰ ἦταν Μέγας.

Μιὰ συγκινητικὴ σκηνὴ

Λίγο πρὶν πεθάνῃ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐζήτησε νὰ ἀποχαιρετήσῃ τοὺς στρατιῶτες του. Ἐκεῖνοι βρθειὰ θλιμμένοι γιὰ τὸ χαμό τοῦ μεγάλου τους βασιλιὰ ἡμέρες προσεύχονταν ἔξω ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα. "Ηθελαν καὶ ἔκεινοι νὰ ἀν-

τικρύσουν γιὰ τελευταία φορὰ τὸν Μεγάλο ἀρχηγό τους. Μαζὶ δὲν εἶχαν κινδυνέψει ; Μαζὶ δὲν ταλαιπωρήθηκαν ; Μαζὶ δὲν δοξάστηκαν ; Καὶ τώρα μακριὰ ἀπὸ τὴν Πατρίδα τους τὸν χάροντα γιὰ πάντα. Καὶ τότε ἀνοίγουν οἱ πόρτες. 'Ο ήλιος λαμπρύνει τὸν ἑτοιμοθάνατο. Δάκρυα κυλοῦν ἀπὸ τὰ μάτια τῶν στρατιωτῶν. 'Αμιλῆτοι περνοῦν κοντά στὸ κρεββάτι τοῦ πόνου καὶ βλέπον. . . 'Εκεῖνος τοὺς βλέπει χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ τοὺς μιλήσῃ. 'Ας μποροῦσε νὰ τοὺς σφίξῃ τὸ χέρι! Καὶ δταν ὁ τελευταῖος στρατιώτης ἐπέρασε, ὁ Ἀλέξανδρος ἔκλεισε τὰ μάτια γιὰ πάντα. "Ομως δὲν ἔφυγε καὶ ἀπὸ τὴν σκέψη τῶν Ἑλλήνων. "Εμεινε ἀθάνατος στὴν ἱστορία μας.

* * *

— Νὰ κάνετε καὶ σεῖς μία περίηψη γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Μ. 'Αλεξάνδρου ὅπως εἴδατε πιὸ πάνω, καὶ κάτω ἀπὸ κάθε κομμάτι νὰ ἴχνογραφήσετε καὶ μία εἰκόνα.

— Βρῆτε ἀπὸ τὸ χάρτη σας τὴν πορεία τοῦ Μ. 'Αλεξάνδρου.

Ζ' ΟΙ ΔΙΑΔΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

1. Οἱ πρῶτες ἕριδες

Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ μεγάλου 'Αλεξάνδρου καὶ πάλιν ἡ διχόνια πληγώνει τὸ στῆθος τῶν Ἑλλήνων. Οἱ φιλοδοξίες τῶν στρατηγῶν ἀνάβουν. Ποιὸς θὰ γίνη τώρα βασιλιάς ; 'Ο 'Αλέξανδρος δὲν εἶχε διάδοχο. 'Η γυναίκα του ἡ Ρωξάνη ἦταν ἔγκυος ἀκόμη. Λίγο πρὸν κλείση γιὰ πάντα τὸ στόμα του ὁ 'Αλέξανδρος, οἱ στρατηγοὶ τὸν ἐρώτησαν σὲ ποιὸν ἀφήνει τὸ μεγάλο του βασίλειο. 'Εκεῖνος ἀπάντησε μὲ μὰ λέξη « τῷ κρατίστῳ » δηλαδὴ στὸν ἄριστο καὶ ἔδωσε τὸ δακτυλίδι του, ποὺ εἶχε τὴν σφραγίδα τοῦ κράτους, στὸ στρατηγὸ Περδίκα.

Μ' αὐτὸ δ 'Αλέξανδρος ἀφῆσε διάδοχο τὸν Περδίκα. Οἱ ἄλλοι δμως στρατηγοὶ δὲν τὸν ἀνεγνώρισαν. Καθένας ζητοῦσε νὰ κυριαρχήσῃ ὁ ἕδιος. Καὶ τότε ἔγινε κάτι θλιβερό. Γύρω ἀπὸ τὸ φέρετρο τοῦ Μ. 'Αλεξάνδρου, ποὺ ἀκόμη δὲν εἶχε ταφῆ, οἱ στρατηγοὶ ἄρχισαν πραγματικὴ μάχη. Τὸ αἷμα θὰ χυνόταν ἀφθονο. Τὴν τελευταία στιγμὴ οἱ στρατηγοὶ μὲ πρῶτον τὸν Περδίκα κατάλαβαν τὸ φοβερὸ λάθος καὶ ἀφῆσαν τὰ ὅπλα. Τέλος ἔκαμαν συμφωνία νὰ μείνη δ 'Περδίκας ἐπίτροπος τοῦ θρόνου, ὥσπου ἡ Ρωξάνη νὰ γεννήσῃ. "Αν εἶναι ἀγόρι ν' ἀναλάβῃ ὅταν ἥλικιωθῇ αὐτὸ τὴν βασιλεία.

Δὲν ἄργησαν δμως οἱ φιλόδοξοι στρατηγοὶ νὰ χαλάσουν καὶ αὐτὴ τὴ συμφωνία. 'Ο στρατὸς μοιράστηκε σὲ δύο παρατάξεις. Μάχη φοβερὴ ἔγινε καὶ πάλι. Πολλοὶ στρατηγοὶ σκοτώ-

θηκαν. "Οσοι ἀπέμειναν ἐμοίρασαν τὸ κράτος μεταξύ των. Οἱ ἔνδοξοὶ στρατηγοὶ, Περδίκας, Κρατερός, καὶ ὄλλοι σκοτώθηκαν. Ὁ στρατὸς τὰ ἔχει χαμένα. Τὸ ἔργο τοῦ Ἀλεξάνδρου κινδυνεύει.

2. Ἡ μάχη στὴν Ἰψό. Διανομὴ τοῦ Κράτους.

Μετὰ ἀπὸ πολλὲς μάχες ὁ στρατηγὸς Ἀντίπατρος γίνεται ἀντιβασιλεὺς, γιατὶ ἡ Ρωξάνη ἐγέννησε ἀγόρι, ποὺ τὸ ὀνόμασαν Ἀλέξανδρο. Σκοπός του ἦταν μέχρις ὅτου ὁ μικρὸς διάδοχος μεγαλώσῃ, νὰ κρατήσῃ ἐνωμένους τοὺς στρατηγοὺς καὶ τὸ κράτος.

Δυστυχῶς ὅμως οἱ στρατηγοὶ προσπαθοῦσαν νὰ ἔξοντώσῃ ἔνας τὸν ἄλλον. "Ενας ἴσχυρὸς στρατηγὸς, ὁ Ἀντίγονος, κυριάρχησε σ' ὅλη τὴν Ἀσία καὶ μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Ἀντιπάτρου θέλει αὐτὸς νὰ βασιλεύσῃ. Οἱ ὄλλοι συμφωνοῦν μεταξύ των καὶ μὲ ἴσχυρὰ στρατεύματα ἐκστρατεύουν ἐναντίον του. Αὐτοὶ ἦταν ὁ Πτολεμαῖος, ποὺ ἔξουσίαζε στὴν Αἴγυπτο, ὁ Κάσανδρος ὁ γυιὸς τοῦ Ἀντιπάτρου, ποὺ εἶχε τὴν Μακεδονία, ὁ Σέλευκος, ποὺ εἶχε κράτος στὴν Βαβυλωνία.

"Ο Ἀντίγονος ἦταν μόνος, ἀλλὰ ἴσχυρός. Εἶχε καὶ τὸν γυιὸ του, τὸν Δημήτριο τὸν Πολιορκητὴ, ποὺ ἦταν ἵκανὸς στρατηγός. Οἱ δύο στρατοὶ συναντήθηκαν στὴν Ἰψό τῆς Φρυγίας τὸ 301 π.Χ. Στὴ μάχη ποὺ ἔγινε ὁ Ἀντίγονος σκοτώθηκε καὶ ὁ στρατὸς του διαλύθηκε. Ὁ Δημήτριος ἔφυγε κυνηγημένος. Ἀλλὰ τὸ κακὸ προχώρησε. Ὁ Σέλευκος δολοφονήθηκε. Ὁ μικρὸς γυιὸς τῆς Ρωξάνης καὶ ἡ μητέρα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου Ολυμπιάδα σκοτώθηκαν. Τίποτα πιὰ δὲν ἀπέμεινε ἀπὸ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

Οἱ ὑπόλοιποι στρατηγοὶ μοίρασαν μιὰ γιὰ πάντα τὸ κράτος μεταξύ των. "Ετοι ἀντὶ γιὰ μιὰ μεγάλη, δυνατὴ καὶ πλούσια Ἑλληνικὴ χώρα, τώρα γίνονται πολλὰ μικρὰ βασίλεια. Τὰ πιὸ ἴσχυρὰ ποὺ ἔζησαν ἀρκετὰ χρόνια ἥσαν τὰ ἔξης: 1) Τὸ βασίλειο τῆς Αἰγύπτου 2) Τὸ βασίλειο τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἐλαδος 3) Τὸ βασίλειο τῆς Ἀσίας καὶ 4) Τὸ βασίλειο τῆς Περγάμου.

* * *

— Ζητᾶστε ἀπὸ τὸν διδάσκαλό σας νὰ συζητήσετε γιὰ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ταραχῶν αὐτῶν.

— Στὸ Χάρτη νὰ βρῆτε ποῦ βρίσκονται τὰ μικρὰ αὐτὰ κρατίδια.

3. Ἡ ζωὴ καὶ τὸ τέλος τῶν μικρῶν κρατῶν

1.—Τὸ δὲ Μακεδονικὸν κράτος. Τὸ κράτος αὐτὸν τὸ ἔδρυσε ὁ στρατηγὸς Ἀντίπατρος καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸν τὸ ἐκुβέρνησε ὁ γιος του Κάσσανδρος, ποὺ κυριάρχησε σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Ἐπῆρε γυναικα του τὴν ἀδελφὴ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τὴν Θεσσαλονίκη. Γιὰ χάρι της ἔκτισε καὶ τὴν πόλιν σαλονίκη ποὺ διοι γνωρίζομε σήμερα.

Μετὰ ἀπὸ αὐτὸν ἔγινε βασιλιάς ὁ Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς καὶ ἄλλοι, ποὺ θέλησαν νὰ κρατήσουν τὴν Ἑλλάδα ἐνωμένη. Δυστυχῶς ὅμως οἱ Ἑλληνες μάλωναν καὶ πολεμοῦσαν μεταξύ τους γίαντὸ καὶ ἔχασαν τὴν δύναμι των. Λίγο ἀργότερα ὅταν ἐφάνηκαν οἱ νέοι ἔχθροι τῆς Ἑλλάδος, οἱ Ρωμαῖοι, δὲν εἶχαν τὴν δύναμι νὰ ἀντισταθοῦν. Ὅποτάχτηκαν καὶ διαλύθηκαν ὅλες οἱ πόλεις τὸ 148 π.Χ.

2.—Τὸ κράτος τῆς Αἰγύπτου. Αὐτὸν ἦταν τὸ πὺ πλούσιο, ἴσχυρὸ καὶ ἔνδοξο κράτος. Τὸ ἔδρυσε ὁ στρατηγὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου Πτολεμαῖος. Γιαύτῳ λεγόταν καὶ βασίλειον τοῦ Πτολεμαίου. Πρωτεύουσα τοῦ βασιλεῖο του ἦταν ἡ Ἀλεξάνδρεια ποὺ καθώς εἴδαμε τὴν εἶχε κτίσει ὁ Ἀλέξανδρος.

"Ολοι οἱ βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου λεγόνταν Πτολεμαῖοι. "Εκαμψαν τὸ κράτος τους ἴσχυρὸ καὶ ἀνίκητο. Ἀγαποῦσαν τὰ γράμματα καὶ τὴν εἰρήνη καὶ γι' αὐτὸ δ λαδὸς ἐπρόκοψε.

"Ο πὺ δραστήριος ἦταν ὁ Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος. Αὐτὸς ἔδρυσε τὴν πρώτη βιβλιοθήκη τοῦ κόσμου στὴν Ἀλεξάνδρεια. Ἐπτακόσιες χιλιάδες βιβλία εἶχε ἔκει μὲ τὴν σοφία ὅλων τῶν σοφῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἐκεῖ κτίστηκε τὸ Μουσεῖο, ποὺ φυλάγονταν ὥραια ἔργα τέχνης καὶ σπουδαῖαν δωρεὰν ἐπιστήμονες καὶ καλλιτέχνες. Χιλιάδες νέοι ἐσπούδαζαν ἔκει. Ξακουστὸς ἀκόμη ἦταν ὁ Φάρος τῆς Ἀλεξανδρείας.

"Η πόλις αὐτὴ ἦταν ἡ ὥραιότερη τοῦ κόσμου. Λέγουν πὼς δὲ κεντρικὸς μόνον δρόμος εἶχε μῆκος ἕξη χιλιάδες μέτρα καὶ ἦταν πλατύς ὡς 30 μέτρα μὲ θαυμάσια κτίρια δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Τὸ πὺ πλουτοφόρο ἐμπόριο ἦταν δὲ πάπυρος. Χιλιάδες πλοῖα ἀπ' ὅλον τὸν κόσμο φόρτωναν καὶ ξεφόρτωναν στὸ λιμάνι της. Χιλιάδες νέοι ἔρχονταν νὰ σπουδάσουν. Ἡ Ἀλεξάνδρεια ἦταν τὸ κέντρον τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων. Γιαύτῳ καὶ ἡ ἐποχὴ ἔκεινη ὡνομάστηκε Ἑλληνιστικὴ ἐποχὴ ἡ Ἀλεξανδρινή.

Αργότερα δύμας οι Ρωμαῖοι κυρίεψαν τὴν χώραν αὐτήν καὶ ἀρχισεν νὰ παρακμάζῃ (τὸ 30 π.Χ.).

3.— Τὸ Βασίλειον τῶν Σελευκίδῶν. Ἡταν τὸ μεγαλύτερον κράτος σὲ ἔκτασι. Περιελάμβανε ὅλη τὴν Ἀσία, μέχρι τὸν Ἰνδὸν ποταμοῦ. Τὸ ἔδρυσε ὁ στρατηγὸς Σέλευκος. Πρωτεύουσά του στὴν ἀρχὴν ἦταν ἡ Σελεύκεια, ἐπειτα ἡ Ἀντιόχεια.

Ἡ Ἀντιόχεια ἔγινε καὶ αὐτὴ σπουδαία πόλις. Σ' αὐτὴν ἤκμασαν τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Τέχνη. Κατὰ τὴν Χριστιανικὴν ἐποχὴν ἔγινε ἀληθινὸν κέντρον διαδόσεως τῆς θρησκείας μας.

Καὶ αὐτὸν δύμας γρήγορα ἀρχισεν νὰ χάνη τὴν δύναμί του καὶ ἀργότερα ὑποδουλώθηκε στοὺς Ρωμαίους (64 π.Χ.)

4.— Τὸ κράτος τῆς Περγάμου.

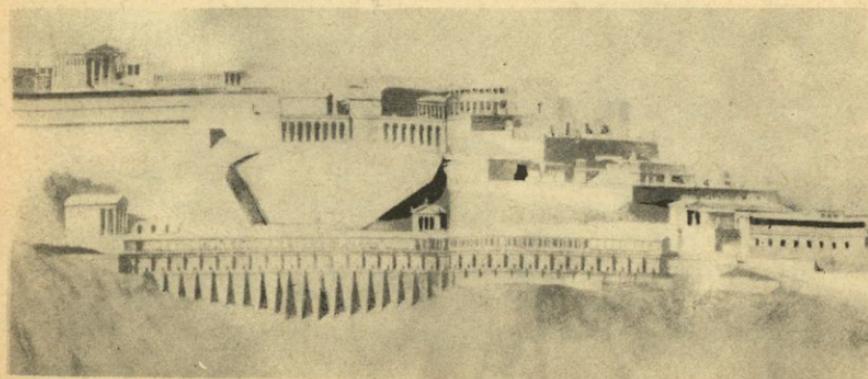
Αὐτὸν ἦταν μικρό. Οἱ βασιλεῖς του λέγονταν Ἀτταλίδαι, γιατὶ ὁ πρῶτος βασιλιάς εἶχε τὸ ὄνομα "Ἀτταλος". Καὶ αὐτὸν προώδευσε στὰ γράμματα, ὅπως ἡ Ἀλεξανδρεια. Εἶχε φιλικές σχέσεις μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀνέπτυξε μεγάλο ἐμπόριο. Πρωτεύουσα του εἶχε τὴν Πέργαμο.

Τὸ μεγαλύτερο ἐμπόριο ἔκανε μὲ τὶς Περγαμηνές. "Οταν οἱ Αἰγύπτιοι ἀπηγόρευσαν νὰ μεταφέρουν παπύρους ὡς ἐκεῖ, ἀναγκάστηκαν νὰ γράφουν σὲ δέρματα ζώων, που λέγονταν περγαμηνές. Καὶ κατεσκεύαζαν ὥραιες περγαμηνές.

Τὸ ὠραιότερο ἔργο ἦταν ὁ Ναὸς τοῦ Δία.

Στὴν Ἀθήνα σώζεται σήμερα μία στοά ποὺ φέρεται μὲ τὸ ὄνομά του ποὺ εἶχε γίνει πρὸς τιμὴν ἐνὸς Ἀττάλου.

Τὸ ἔτος 133 παραδόθηκε μόνο του στοὺς Ρωμαίους.

Ο Ναὸς τοῦ Δίας τῆς Περγάμου

—Τί ήταν δ. Πάπυρος καὶ τί ἡ Περγαμηνὴ θὰ βρῆτε στὸ λεξικὸ σας. Ρωτήστε ὅμως καὶ τὸν δάσκαλό σας νὰ σᾶς ἔξηγησῃ. Τότε δὲν ἥξευραν τὸ χαρτὶ ποὺ ἔχουμε σήμερα. Θὰ μάθετε ἀκόμη πῶς ἔκχαν τὶς βιβλιοθήκες, ἀφοῦ δὲν εἶχαν βιβλία σὲ σχῆμα σὰν τὰ δικά μας. Τί εἶδος βιβλία νὰ εἶχαν ἀλήθεια;

Η' ΟΙ ΡΩΜΑΙΟΙ ΚΥΡΙΑΡΧΟΥΝ

1. Τὸ Ρωμαϊκὸ Κράτος

Ἐνῷ οἱ πόλεμοι καὶ οἱ φιλονικίες μεταξὺ τῶν Ἑλληνικῶν κρατῶν καὶ ἀκόμη μεταξὺ τῶν πόλεων συνεχίζονταν στὴν Ἐλλάδα, ἔνας δυνατὸς λαὸς παρουσιάζεται στὴ Δύσι.

Ο λαὸς αὐτός, ποὺ στὴν ἀρχὴ ἦταν μικρός, μεγάλωσε καὶ ἔγινε δι μεγαλύτερος κίνδυνος γιὰ τὴν Ἐλλάδα. Λέγονταν Ρωμαῖοι καὶ κατοικοῦσαν τὴ σημερινὴ Ἰταλία.

Τὸ ὄνομά τους τὸ πῆραν ἀπὸ τὴν Πρωτεύουσα τοῦ κράτους ποὺ λεγόταν Ρώμη. Διηγοῦνται μάλιστα καὶ τὴν ἑξῆς ἴστορία γιὰ τὴ Ρώμη. Δύο ἀδέλφια δὲ Ρωμύλος καὶ δὲ Ρῶμος βρέθηκαν πεταγμένα στὴν ἐρημιά. Ἡταν μικρὰ καὶ ἔκλαιγαν. Μία λύκαινα, ποὺ εἶχε χάσει τὰ μικρά της, ἀκούσε τὰ κλάμυματα καὶ ἐπειδὴ τὴν πονοῦσαν οἱ μαστοὶ ἀπὸ τὸ γάλα, ἐπῆγε καὶ ἐβύζαξε τὰ δύο μικρά. Ἔτσι δὲν πέθαναν, γιατὶ σὲ λίγο κάποιος τὰ βρῆκε καὶ τὰ πήρε μαζί του. Ὅταν μεγάλωσαν ἔγιναν γενναῖοι ἀρχηγοί. Ο Ρῶμος ἔκτισε τότε μία πόλι, ποὺ ἀπὸ τὸ ὄνομά του ὠνομάστηκε Ρώμη.

Οἱ Ρωμαῖοι ἦταν ἀνθρωποι σκληροὶ καὶ λαὸς πολεμικός. Γυμνάζονταν ὅπως οἱ Σπαρτιάτες καὶ ἤσαν οἱ καλλίτεροι στρατιῶτες. Εἶχαν μία μεγάλη ἀρετή. Τὴν πειθαρχία. Σέβονταν τοὺς νόμους καὶ ὑπάκουουν στοὺς ἀρχηγούς των. Ἡταν ὅλοι μαζὶ ἐνωμένοι καὶ ὅχι σὰν τοὺς Ἑλληνες. Γίαντὸ καὶ ἔγιναν ἀνίκητοι καὶ ξαπλώθηκαν σ' δλο τὸν κόσμο.

Τὸ μεγαλύτερο πόλεμο ποὺ ἔκαμαν, ἦταν δὲ Καρχηδονιακὸ πόλεμος. Κράτησεν 100 χρόνια. Στὸ τέλος πῆραν τὴν πόλι Καρχηδόνα καὶ στράφηκαν πρὸς τὴν Ἐλλάδα, γιατὶ δὲ βασιλιάς τῆς Μακεδονίας βοήθησε τοὺς Καρχηδονίους. Αὕτη ἦταν ἀφορμή. Ἀλλὰ αὐτοὶ εἶχαν σκοπὸ νὰ κυριαρχήσουν στὸ Ἑλληνικὸ έθνος, ποὺ τόσο εἶχε δοξαστῆ καὶ προοδεύσει.

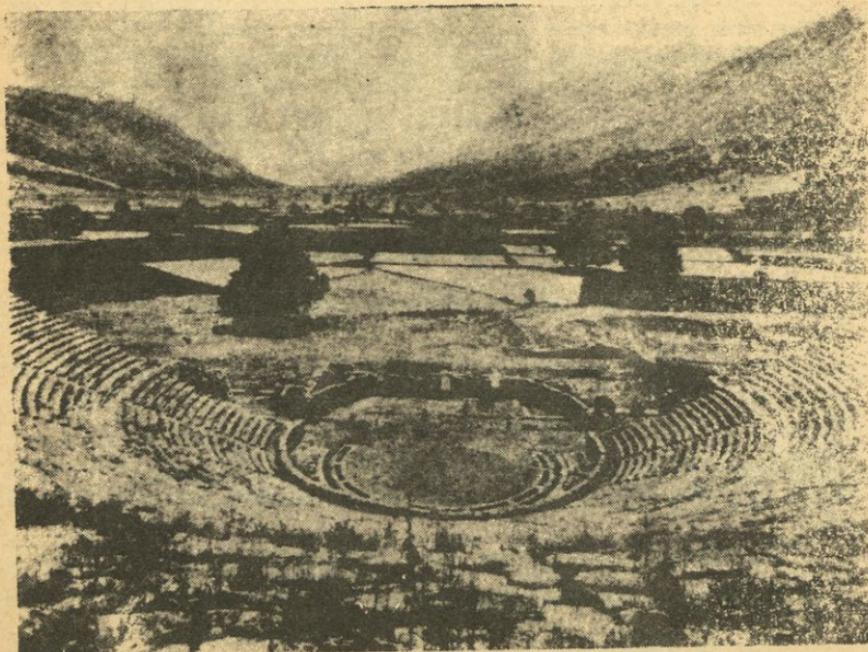
2. Οι πόλεμοι του Πύρρου (Τὸ Ἡπειρωτικὸν Κράτος)

Τοὺς χρόνους αὐτοὺς στὴν Ἑλλάδα τὸ πιὸ ἴσχυρὸ κράτος, μετὰ τὴν Μακεδονία, ἔγινε τὸ κράτος τῆς Ἡπείρου.

Ο λαὸς τῆς Ἡπείρου πολὺ ἀργὸν ἀναπτύχθηκε. Η μόνη δόξα ποὺ εἶχε ἦταν τὸ Μαντεῖον τῆς Δωδώνης, τὸ ἀρχαιότερο στὴν Ἑλλάδα. Τώρα ὅμως ἦταν πόλις θαμμένη κάτω ἀπὸ τὰ ἐρείπια καὶ τὰ χώματα.

Οταν ὅμως φάνηκε ὁ ἴσχυρὸς καὶ δραστήριος βασιλιὰς Πύρρος, ἄλλαξε ζωή. Ὁργάνωσε τὸν στρατὸ του, ἔκτισε νέες πόλεις καὶ φρόντισε νὰ δυναμώσῃ τὶς παλιές. Πίστεψε πὼς γιὰ νὰ προοδεύσῃ ὁ λαὸς του ἔπρεπε νὰ κατοικήσῃ πλούσιο ἔδαφος καὶ παραθαλάσσια μέρη.

Γιαύτο ἔκαμε πολλοὺς πολέμους μὲ τὸν βασιλὶα τῆς Μακεδονίας καὶ πολλὲς ἐπιδρομὲς στὴ Θεσσαλία καὶ τὴν ἄλλη Ἑλλάδα. Οἱ πιὸ περίφημοι ἀγῶνες του ἦταν οἱ φοβεροὶ πόλεμοι μὲ τοὺς Ρωμαίους. Οἱ Ἑλληνικὲς ἀποικίες ζητοῦσαν βοήθεια ἀπὸ τὸν Πύρρο. Ο Πύρρος μὲ 25 χιλιάδες στρατὸ καὶ ἴσχυρὸ στό-

Π. κοιλάδα τῆς Δωδώνης μὲ τὸ ἀρχαῖο θέατρο

λο ἐπέρασε τὸ 281 π.Χ. στὴν Ἰταλία καὶ Σικελία. Δίνει πολλὲς καὶ φοβερὲς μάχες. Νικᾶ τοὺς Ρωμαίους καὶ ἐλευθερώνει τὶς Ἑλληνικὲς ἀποικίες.

"Ἐγχασε δόμως τόσο στρατό, ποὺ ἀναγκάστηκε νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν Ἐλλάδα. Ἐδῶ εἰσέβαλε στὴν Μακεδονία, ἐνίκησε τὸν Ἀντίγονο καὶ ἀκράτητος ἔφθασε ὡς τὴν Σπάρτη. Τὴν ἐπολιόρκησε ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε νὰ τὴν κυριεύσῃ. Στὸ μεταξὺ ἔμαθε πώς ὁ Ἀντίγονος καὶ πάλιν ἔρχεται ἐναντίον του μὲ πολὺ στρατό. Ἀναγκάζεται τότε νὰ λύσῃ τὴν πολιορκία καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ. Οἱ δύο στρατοὶ συναντήθηκαν κοντά στὸ "Αργος. Ὁ Πύρρος νικήθηκε καὶ ἐφονεύθη. Λέγουν μάλιστα πώς πληγώθηκε. Τὸν πλήγωσε μία γυναίκα μὲ μία κεραμίδα, ὅταν τὸν εἶδε νὰ κυνηγάῃ τὴν γυιό της.

'Εκεῖνος ἔπειτα πληγωμένον τοῦ πῆρε τὸ κεφάλι.

Μετὰ ἀπὸ αὐτὸ ἡ "Ηπειρος ἄρχισε νὰ χάνῃ τὴν δύναμι τῆς καὶ οἱ Ρωμαῖοι εὔκολα τὴν ὑποδούλωσαν. "Ετσι ἡ Ἐλλάδα μας λίγο - λίγο ἔπεισε στὴν κυριαρχία τῶν Ρωμαίων.

* * *

— Γιὰ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Πύρρου στὴν Σπάρτη διηγοῦνται ἔνα γραχτηρίστικὸ γεγονός ποὺ τιμᾶ τὶς Σπαρτιάτισσες. Μπορεῖτε νὰ τὸ διαβάσετε στὸ ἀναγνωστικό σας. Ἀξίζει πολὺ. Ρωτῆστε καὶ τὸ δάσκαλό σας.

— Σὲ μὰ μάχῃ τοῦ Πύρρου ἐναντίον τῶν Ρωμαίων ἔπεισαν πολλοὶ νεκροὶ καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη. Ὁ Πύρρος βέβαια νίκησε ἀλλὰ ἡ καταστροφὴ ἦτο μεγάλη. Βλέποντας τὸ πεδίον τῆς μάχης εἶπε στοὺς ἀξιωματικούς του. Μία τέτοια νίκη ἀν κερδίσωμε ἀκόμη θὰ καταστραφοῦμε.

Καὶ ἀλήθεια ἔτσι ἔγινε. Δὲν ἤταν ἀλήθεια τούμηρὴ ἡ ἐκστρατεία αὐτὴ τοῦ Πύρρου; Πῶς τὴν βρίσκετε; Τί ἄλλο ἡμποροῦσε νὰ κάμη; Βρῆτε πληροφορίες γιὰ τὸ Μακτεῖον τῆς Δωδώνης.

3. Τὰ ἄλλα Ἑλληνικὰ κρατίδια

'Αλλὰ καὶ ἡ ἄλλη Ἐλλάδα δὲν βρίσκοταν σὲ καλὴ κατάστασι. Οἱ βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας βέβαια κυριαρχοῦσαν ἀκόμη. Οἱ πόλεις δόμως δὲν ἐννοοῦσαν νὰ ὑποταχθοῦν στὸ συμφέρον τῶν Ἑλλήνων. Ἡ ὑπερήφανη Σπάρτη ζητοῦσε νὰ γίνη ἡγεμονικὴ πόλις. Τὸ ἵδιο καὶ ἡ Ἀθήνα. Καὶ δόμως καμμία δὲν εἶχε τὴ δύναμι.

Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἔγινε κάτι ἄλλο σοβαρό. Πόλεις πολλὲς ἔκαναν συμμαχία μεταξὺ τους. Αὐτὲς οἱ συμμαχίες λέγονταν Συμπολιτεῖες.

1.— Ἀχαϊκὴ Συμπολιτεία. Στὴ Συμπολιτεία

αύτή είχαν λάβει μέρος πολλές πόλεις τῆς Πελοποννήσου, ὅπως ἡ Πάτρα, τὸ Αἴγιον, ἡ Αἴγινα, τὸ Ἀργος, ἡ Ἀρκαδία, καὶ ἄλλες ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Σπάρτη. Οἱ πόλεις αὐτὲς ἔλυναν τὰ ζητήματα καὶ τὶς διαφορές μεταξύ τους, χωρὶς νὰ κάνουν πολέμους. Ἡ Σπάρτη ὅμως ἤθελε νὰ ἐπεμβαίνῃ στὰ ζητήματά τους. Μάλιστα ὁ βασιλιάς τῆς Σπάρτης ζήτησε ἀνεξαρτησία ἀπὸ τὴν Μακεδονικὴ κυριαρχία καὶ ἦλθε σὲ πόλεμο μὲ τὴν Ἀγαῖην Συμπολιτεία.

Οἱ Ἀγαιοὶ μὲ τὸν ἀρχιστράτηγὸν τους τὸν Ἀρατο πρῶτα καὶ ὑστερα τὸν Φιλοποίμενα συμμάχησαν μὲ τὸν βασιλέα τῆς Μάκεδονίας Ἀντίγονο καὶ νίκησαν τοὺς Σπαρτιᾶτες σὲ πολλὲς μάχες. Ἐτσι ἔγιναν συνεχῶς δύναμι γιατὶ ἤσαν ἀναγκασμένοι νὰ βρίσκονται συνεχῶς σὲ διαμάχες μὲ τὶς ἄλλες πόλεις.

2.— Αἰτιολικὴ Συμπολιτεία. Σ' αὐτὴν ἀνῆκαν οἱ πόλεις τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Ἐπειτα πῆραν μέρος καὶ πόλεις τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Κεφαλληνίας. Θέλοντας νὰ γίνουν ἀνεξάρτητες ἀπὸ ἄλλη κυριαρχία τὸν περισσότερο καὶ ρὸ βρίσκονταν σὲ πόλεμο, ἄλλοτε μὲ τοὺς Μακεδόνες καὶ ἄλλοτε μὲ τὴν Ἀγαῖην Συμπολιτεία.

Σ' ἔναν πόλεμο μὲ τὴν Ἀγαῖην Συμπολιτεία, ποὺ ἐκράτησε 3 γρόνια (ἀπὸ τὸ 220—217 π.Χ.), ὁ βασιλιάς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος βοήθησε τοὺς Πελοποννήσιους καὶ κατέστρεψκε ὅλες τὶς πόλεις τῆς Αιτωλίας καὶ τὶς ἀνάγκασε νὰ ὑπογράψουν κανονικὴ εἰρήνη.

Ἐτσι, οὕτε στὴν Πελοπόννησο οἱ πόλεις ἤσαν ἴσγυρες ὅπως πρῶτα, οὕτε στὴν Στερεὰ Ἑλλάδα. Ο Πύρρος καὶ ἡ Ἡπειρώς δὲν ὑπάρχουν πιά. Μόνον ἡ Μακεδονία μένει κάπως δυναμική.

Σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι βρίσκοταν ἡ Ἑλλάδα, ὅταν ἐφάνηκε ὁ φοβερὸς ἐγχθρὸς, οἱ Ρωμαῖοι.

4. Οἱ Ρωμαῖοι ὑποτάσουν τὴν Ἑλλάδα

Οἱ Ρωμαῖοι, ποὺ ζητοῦσαν ἀφορμὴ νὰ πατήσουν πόδι στὴν Ἑλλάδα ἐπιωφελήθηκαν ἀπὸ τὴν κατάστασι αὐτή. Ἐβαλκαν τοὺς Αιτωλοὺς νὰ διαλύσουν τὴν Ειρήνη, Ἀργιστέος ἔνας πόλεμος ποὺ ἐκράτησε 7 ὄλοκληρα γρόνια. Ο Φίλιππος μὲ τὸν Φιλοποίμενα τῆς Ἀγαῖης Συμπολιτείας στὸ τέλος νίκησκε, ἀφοῦ τόσες καταστροφὲς ἔγιναν καὶ τόσο αἷμα ἐλληνικὸ γύθηκε. Αὗτὸς ὡστακάστηκε πρῶτος Μακεδονικὸς πόλεμος.

Δὲν ἐπέρασαν πολλὰ γρόνια καὶ πολλὲς πόλεις τῆς Νοτίου

Έλλαδος κήρυξαν πόλεμο έναντιον της Μακεδονίας τοῦ Φιλίππου. Μάλιστα ζήτησαν βοήθεια καὶ ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους.

Οἱ Ρωμαῖοι ποὺ ζητοῦσαν ἀφορμὴν ἔστειλαν τὸν ἔξυπνο καὶ δραστήριο Φλαμινίνο ποὺ νίκησε τὸ Φίλιππο στὴ μάχῃ κοντὰ στὶς Κυνὸς Κεφαλαὶ τὸ 197 π.Χ. Ἀνάγκασε τὸν Φίλιππο νὰ παραδώσῃ ὅλο τὸν στόλο καὶ νὰ πληρώσῃ βαρεῖς φόρους. Αὐτὸς εἶναι ὁ Β'. Μακεδονικὸς Πόλεις μος (200—197). "Υστερα προχώρησε μέχρι τὴν Ἀθήνα καὶ τὶς πόλεις τῆς Ἀχαιῆς Συμπολιτείας. Αὐτὸς βέβαια δὲν ἔκαμε καταστροφές. "Οταν δμως ἐτόλμησαν οἱ "Ελληνες νὰ κινηθοῦν πάλι ἐναντίον τῶν Ρωμαίων, ἔπαθαν μεγάλη καταστροφή. Οἱ Ρωμαῖοι ἔστειλαν τὸν ἄγριο καὶ φοβερὸ Μόμυμιο, ποὺ μὲ τὸν στρατό του κατέλαβε ὅλοκληρη τὴν Πέλοπόννησο.

Στὴν Κόρινθο ἔσφαξε ὅλα τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς ἄνδρες. Τὶς γυναικες ἄλλες τὶς ἐπῆρε σκλάβες καὶ ἄλλες τὶς ἐφόνευσε. Ἐκάψε καὶ κατέστρεψε ὅλοκληρη τὴν πόλι. Τίποτα πιὰ δὲν ἀπέμεινε.

Πάνω ἀπὸ 400 χρόνια οἱ Ρωμαῖοι μένουν κύριοι στὴν Ἑλλάδα. Πότε θὰ σηκωθοῦν οἱ 300 τοῦ Λεωνίδα νὰ ξαναζωντανέψουν τὴν ἀρχαία δόξα; Πότε θὰ ἀντηχήσῃ ἡ φωνὴ τῆς Σαλαμίνος: "Ιτε παῖδες Ἑλλήνων! Ἐμπρὸς παιδιὰ τῆς Ἑλλάδος νὰ διώξωμε τὸν τύραννο. Ἀλλοίμονο! Νέκρα καὶ ἐρημιὰ βασιλεύει παντοῦ.

Καὶ δμως. "Αν αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν σηκώθηκαν οἱ μαχητὲς νὰ ἐλευθερώσουν τὴν πατρίδα των μὲ τὸν πόλεμο, στάθηκαν δμως ψηλὰ ἡ Ἑλληνικὴ σοφία καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ζωντάνεια, ποὺ στὸ τέλος καὶ αὐτοὺς τοὺς Ρωμαίους ἔκαμαν Ἑλληνες.

Οἱ Ρωμαῖοι ἔμαθαν τὴν Ἑλληνικὴ Τέχνη καὶ σπούδασαν τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα. Οἱ πλούσιοι ἔρχονταν νὰ σπουδάσουν στὴν Ἀθήνα. Οἱ σοφοὶ διδάσκαλοι πήγαιναν στὴν Ρώμη νὰ διδάξουν τὰ παιδιὰ τῶν Ρωμαίων. Σιγὰ - σιγὰ ἐπεκράτησε ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ τὸ Ρωμαϊκὸ κράτος τῆς Ἑλλάδος ὠνομάστηκε Βυζαντινό. "Εγινε Ἑλληνικό. Πῶς ἔγινε τὸ θαῦμα αὐτό; Αὐτὸς θὰ μάθωμε ἐν συνεχείᾳ στὴν Ε'. τάξι.

"Ενας Ρωμαῖος σοφὸς εἶπε κάποτε. «'Εμεῖς κατακτήσαμε τὴν Ἑλλάδα μὲ τὸν πόλεμο καὶ οἱ "Ελληνες μᾶς κατέκτησαν μὲ τὸ πνεῦμα των». — Τί σημαίνουν αὐτὰ καὶ γιατί τὰ εἶπε;

— Ποιά εἶναι ἡ αἰτία τῆς ὑποταγῆς τῆς Ἑλλάδος στοὺς Ρωμαίους;

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σελ.

1. Οι πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος	3
2. Τὸ ἀποικιακὸν πνεῦμα	5

A' Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΕΝΩΝΕΙ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ

1. Οἱ ναοὶ καὶ οἱ βωμοὶ	7
2. Τὰ μαντεῖα	9
3. Οἱ κοινοὶ ἀγῶνες	10
4. Πῶς ἐγίνοντο οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες	11
5. Ἀμφικτυονίες	13

B' ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΝΟΜΟΘΕΤΑΙ

Ο ΔΥΚΟΥΡΓΟΣ

1. Ποῖος ἡτο δ. Δυκούργος	15
2. Οἱ νόμοι τοῦ Δυκούργου	16
3. Ἀνατροφὴ καὶ μόρφωσις τῶν Σπαρτιατῶν	17
4. Οἱ Μεσσηνιακοὶ Πόλεμοι	19

Ο ΣΟΛΩΝ

1. Ἡ Ἀθήνα καὶ ἡ αὐτοθυσία τοῦ Κόδρου	21
2. Οἱ νόμοι τοῦ Δράκοντος	22
3. Ποῖος ἡτο δ. Σόλων	23
4. Οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος	24
5. Ὁ Σόλων καὶ δ. Κροῖσος	26

Γ' Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΣΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ

1. Οἱ Ἑλληνες τῆς Ἀσίας καὶ οἱ Πέρσαι	30
2. Ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἰώνων	31
3. Ὁ Μαρδόνιος ἔρχεται στὴν Ἑλλάδα	32
4. Οἱ Πέρσαι καταστρέφουν τὴν Ἐρέτρεια	33
5. Ἡ μάχη στὸν Μαραθώνα - Μιλτιάδης	34
6. Ὁ Μιλτιάδης σώζει τὴν Ἀθήνα	37
7. Ἡ δόξα τοῦ Μιλτιάδη καὶ τὸ τέλος του	38

Ο ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ

1. Τὰ πρῶτα του ἔργα	40
2. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἐνώνει τοὺς Ἑλληνες	41
3. Ἡ μάχη τῶν Θερμοπυλῶν - Λεωνίδας	42
4. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἔξηγει τὸ σχέδιό του	46
5. Ἡ ναυμαχία στὴν Σαλαμίνα	48
6. Ἡ δόξα καὶ τὸ τέλος τοῦ Θεμιστοκλῆ	51

Ο ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ

1. Ποῖος ἡτο δ. Ἀριστείδης	54
2. Ἡ ἡρωϊκὴ ἀπάντησις τοῦ Ἀριστείδη στὸν Μαρδόνιο	55
3. Ἡ μάχη τῶν Πλαταιῶν καὶ τῆς Μυκάλης	56
4. Ὁ υπερτος τοῦ Ἀριστείδη καὶ τοῦ Παυσανία	58

Ο ΚΙΜΩΝ

1. Τὰ πρῶτα ἔργα του	60
2. Ὁ Κίμων ἐλευθερώνει τὴν Ἰωνία	61
3. Τὰ τελευταῖα ἔργα τοῦ Κίμωνος	62

Ο ΠΕΡΙΚΛΗΣ	
1. Ηοῖος ἦτο δ Περικλῆς	66
2. Ο Περικλῆς δργανώνει σε ἡγεμονία τὴν Ἀθήνα	67
3. Τὰ εἰρηνικά ἔργα τοῦ Περικλῆ	69
4. Ο Πελοποννησιακὸς πόλεμος καὶ τὸ τέλος τοῦ Περικλῆ	72
Ο ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ	
1. Οἱ φιλοδοξίες του ὁδγούν τὴν Ἀθήνα σὲ πόλεμο	73
2. Ο Ἀλκιβιάδης πάλι στὴν Ἀθήνα	74
3. Τὸ τέλος τοῦ πολέμου καὶ ἡ καταστροφὴ τῶν Ἀθηνῶν	75
Δ' Η ΠΑΡΑΚΜΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ	
1. Οἱ τριάκοντα τύραννοι	77
2. Ο Θρασύβουλος ἐλευθερώνει τὴν Ἀθήνα	77
3. Ο Σενιοφῶν καὶ ἡ κάλυδος τῶν Μυρίων	78
4. Ο Ἀγριππᾶς τῆς Σπάρτης	80
5. Νέοι ἐμφύλιοι πόλεμοι τῶν Ἑλλήνων	81
Ε' Η ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΗΣ ΘΗΒΑΣ	
1. Πειλοπίδας καὶ Ἐπαμεινώνδας	83
2. Η νίκη στὰ Λευκτρα	84
3. Η μάχη στὴ Μαντίνεια	85
ΣΤ' Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΗΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	
Οἱ Μακεδόνες	87
Ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ	
1. Τὰ πρῶτα ἔργα του	89
2. Ο Φίλιππος κατεβαίνει στὴν Ἐλλάδα	91
3. Η μάχη στὴν Χαιρώνεια	91
4. Η ἐνότης τῶν Ἑλλήνων. Θάνατος τοῦ Φιλίππου	93
Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ	
1. Η ἀντροφὴ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου	95
2. Ο Ἀλέξανδρος Ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων	97
3. Η μάχη στὸ Γρανικό	99
4. Ο Ἀλέξανδρος ἐλευθερώνει τὴν Μ. Ἀσία	100
5. Η μάχη στὴν Ἰσσό	101
6. Ο Ἀλέξανδρος στὴν Αίγυπτο θριαμβευτὴς	104
7. Η μάχη στὰ Γαυγάμηλα	105
8. Ο Ἀλέξανδρος στὶς Ἰνδίες	106
9. Η δόξα καὶ τὸ τέλος τοῦ Ἀλεξάνδρου	108
Ζ' ΟΙ ΔΙΑΔΟΧΟΙ ΤΟΥ Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ	
1. Οἱ πρῶτες ἔρδες	110
2. Η μάχη στὴν Ἰψό. Διανομὴ τοῦ κράτους	111
3. Η ζωὴ καὶ τὸ τέλος τῶν μικρῶν κτατῶν	112
Η' ΟΙ ΡΩΜΑΙΟΙ ΚΥΡΙΑΡΧΟΥΤΝ	
1. Τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος	114
2. Οἱ πόλεμοι τοῦ Πύρρου	115
3. Τὰ ἄλλα Ἑλληνικά κρατίδια	116
4. Οἱ Ρωμαῖοι οὐποτάσσουν τὴν Ἐλλάδα	117

1000
ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

1. ΕΤΣΙ ΜΑΘΑΙΝΩ ΤΗΝ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΜΟΥ
Τάξις Β'. — Λ. Κούλα.
2. ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ
Τάξις Γ'. — Δ. Βακάλγη.
3. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗΣ
Τάξις Γ' — Ν. Τζουβαλά, Δ. Άγιαννιτοπούλου.
4. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
Τάξις Γ': — Ε. Ρήμπη, Τ. Άλεξιπούλου.
5. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ
Τάξις Γ'. — Λ. Μπενέκου.
6. ΙΣΤΟΡΙΑ: Άσν ΕΤΟΣ ΣΥΝΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
Τάξις Γ' - Δ'. — Α. Μπενέκου.
7. ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ
Τάξις Δ'. — Ν. Πράσσου, Α. Κακαθούλη.
8. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
Τάξις Δ'. — Α. Κακαθούλη, Ν. Πράσσου.
9. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗΣ
Τάξις Δ'. — Δ. Άγιαννιτοπούλου, Ν. Τζουβαλά.
10. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Τάξις Δ'. — Α. Μπενέκου.
11. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ: Βον ΕΤΟΣ ΣΥΝΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
Τάξις Γ' - Δ'. — Α. Μπενέκου.
12. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
Τάξις Ε'. — Χ. Δελγυικοπούλου, Γ. Δελγυικοπούλου.
13. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ: Άσν ΕΤΟΣ ΣΥΝΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
Τάξις Ε' - ΣΤ'. — Γ. Δελγυικοπούλου, Δ. Κόντη.
14. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ: Βον ΕΤΟΣ ΣΥΝΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
Τάξις Ε' - ΣΤ'. — Γ. Δελγυικοπούλου, Δ. Κόντη.
15. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
Τάξις ΣΤ'. — Δ. Κόντη, Τ. Άλεξιπούλου.
16. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗΣ
Τάξις Ε'. — Δ. Άγιαννιτοπούλου, Ν. Τζουβαλά.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: Ζ. Λ. ΚΟΥΛΑ

Αιτωλίας 30, ΑΘΗΝΑΙ 602, Τηλ. 644-851 και 527-846.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ: Α. ΚΑΡΑΒΙΑΣ

Ιπποχράτους και Ακαδημίας 58, Αθηναί 143, Τηλ. 614-315.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής